

REYHAN ƏTİRLİ EV

*Şəhid ruhani, hərəm müdafiəçisi Məhəmməd Hadi
Zülfüqarinin xatirələrindən ibarət povest*

Elnaz Nəcəfi

Kitabın adı:.....Reyhan ətirli ev
Tərcümə edən:.....E.D.,...Ü.Hüseynova
Çap tarixi:.....2020
Çap növbəsi:.....Birinci
Tiraj:.....1000

«Издательство Полипресс»
Тверь, Комсомольский проспект, дом 19.
Тел.: (4822) 58-19-78, 500-250

ISBN 23-21-054523-12

Mündəricat

Birinci fəsil.....	6
İkinci fəsil	22
Üçüncü fəsil.....	42
Dördüncü fəsil	58
Beşinci fəsil.....	77
Altıncı fəsil	97
Yeddinci fəsil.....	115
Səkkizinci fəsil	135
Doqquzuncu fəsil	156
Onuncu fəsil.....	179
Şəhidin vəsiyyətnaməsindən bir hissə.....	197

Bismillahir-rəhmanir-rəhim!

Məhəmməd Hadi, Zülfüqari ailəsinin üçüncü uşağı idi. Dünyaya gəldiyi cümə axşamı, 2 fevral 1989-cu il, İmam Hadinin (ə) vəfatının ildönümü gününə təsadüf etdiyindən, adını Hadi qoydular.

İbtidai təhsilini Ayətullah Səidi meydanı yaxınlığındakı Şəhid Səidi adına məktəbdə və natamam orta təhsilini isə Şəhid Tupçi adına məktəbdə aldıqdan sonra, tam orta təhsilini başa vurmaqdan ötrü Şəhidlər adına məktəbə daxil oldu. Amma bir müddətdən sonra, işləmək məqsədi ilə təhsilini dayandırdı.

İstehsal müəssisələrindən birində bir müddət işləyəndən sonra, fastfud satan dükanda işə başladı və burda "Musa ibn Cəfər (ə) məscidinin mədəniyyət işləri üzrə məsulu" Əlirza Mustəfəvi ilə tanış oldu. Bu tanışlıq onun məscidə daha çox get-gəl etməsinə səbəb oldu.

Bir neçə il məktəbdən uzaq düşəndən sonra, yenidən təhsil almaq qərarına gəlib, təhsilini Doktor Hesabi adına axşam məktəbində davam etdirdi. Bir müddətdən sonra,

Tehrandakı Hacı Əbülfəttah dini elmlər hövzəsinə yazıldı. Çox çəkmədi ki, cavan bir ruhani tələbə kimi təhsilini davam etdirməkdən ötrü İraqın Nəcəf şəhərinə yollandı.

Nəcəfdə dini elmlər hövzəsində dərslər alan Hadi, təhsili ilə yanaşı "İslame Əsil" müəssisəsi ilə də əməkdaşlıq edirdi. Sonradan bu müəssisə İŞİD-ə qarşı mübarizə apararı İraq xalq qüvvələrinin bazasına çevrildi. Məhəmməd Hadi İŞİD əleyhinə xalq qüvvələrinə qoşulandı sonra, 12 fevral 2015-ci ildə İraqın Samirə şəhərinin 40 kilometrliyində yerləşən Mukişefiyə kəndində şəhid oldu. Həmə gün İŞİD üzvlərindən biri, partlayıcı maddə ilə dolu buldozeri sürərək, onun və təxminən 25 iraqılı döyüşçünün istirahət etdiyi evə yaxınlaşıb partlayış törətdi.

Partlayış nəticəsində Məhəmməd Hadinin bədəni iki yerə ayrıldı və 3 gün dağıntılar altında qalaraq tapılmadı. Əyyami Fatimiyyə başlayan gün, boynundakı birkasından onun cəsədini aşkarladılar.

Vəsiyyətinə əsasən onu, Nəcəfdə Həzrət Əli (ə) hərəminə yaxın olan Vadiəl-Salam qəbristanlığında, 394-cü sütunda dəfn etdilər. Məhəmməd Hadinin, cəsədi tapılmayan şəhid kimi tanınan İbrahim Hadiyə xüsusi rəğbəti var idi. Bu səbəbdən də, Tehrandakı Beheşte-Zəhra qəbristanlığının şəhidlərə aid 26-cı bölməsində Şəhid İbrahim Hadiyə qoyulan simvolik məzarın yanında, onun üçün də bir simvolik məzar düzəldilər.

Kitabı yazarkən Zülfüqari ailəsi ilə bir neçə dəfə görüşdük. Hadinin bacısı Məsumə Zülfüqarinin vasitəsilə, şəhidin şəxsi kompyuterindəki məlumatlar əsasında daha çox bilgilər əldə edərək, onun 10-cu imam, imam Hadiyə (ə) olan xüsusi məhəbbətini başa düşdükdən sonra kitabı 10 fəsildə tərtib etdim.

Elnaz Nəcəfi, sentyabr 2018.

Birinci fəsil

Silahını çiyinə salaraq küçənin kənarı ilə o yan-bu yana gedirdi. Təzəlikdə Mürtəzanın üzündə seyrək tüklər çıxmışdı; əlini tez-tez üzünə gəzdirib sanki bir anda onların çoxalacağını zənn edirdi. Motosikletə qaz verib ayaqlarının dibində tormoz verdim. Diksinərək müvazinətini itirdi. Silahın qayıışı çiyindənən sürüşdü, az qala yerə düşəcəkdə ki, onu havada tutdu. Üzünü turşudaraq əsəbi halda tufəngi mənə tuşlayıb üstümə çığırdı:

- Məni qorxudursan? İndi gülləni sənin...

Motosikletdən enib dayağını açdım. Təslim olmuş kimi, əllərimi yuxarı qaldıraraq güldüm. Əhmədi gördüm. Məndən bir-iki il böyük idi. Dostlarımla birgə onun nurlu simasına, sıx və qara saqqalına qibtə edirdik. Yoxlama postuna aid olan ləvazimatı və yol işarələrini pikapın arxasına qoydu. Belini əyib bizə tərəf gələrək, səsini qoca kişilər kimi titrədirib dedi:

- "Mürtəza can! Vur, atasını yandır! Bu Məhəmməd Hadi hamımızın anasını ağladıb!"

Əhmədin qoca kişilər kimi rəftar etməsi bizi güldürdü. Mürtəzanın əlləri boşaldı və silahı aşağı endirdi. Ağzını açıb nə isə demək istəyirdi ki, hacı Əsgər qərargahdan çölə çıxdı. O, özünü yığışdıraraq motosikletimin arxasında oturdu. Əhməd qoca kişi obrazından çıxaraq ciddi və qaşqabaqlı görkəm alıb pikapa tərəf getdi. Hamıdan tez yola düşdüm. Yolda Mürtəza çiyinə vuraraq zarafatla dedi: "Məni qorxudursan? Qalsın qulluğunda, əvəzini çıxacağam!"

Bir neçə maşını ötüb keçdim. Onun dizi maşınlardan birinə dəydi və naləsi ərşə qalxdı. Arxadan deyirdi:

-Uf, uf! Bir az yavaş, qardaş, qələt edib bir söz demədik ki!

Sürətimi azaltdım. Ucadan gülərək dedim: "Mürtəza qardaş, axırncı dəfə olsun, bir də məni təhdid etmək fikrinə düşməyəsən".

O gecə Şəhid Məhəlləti meydanı ətrafında post qurularaq yoxlama əməliyyatı keçirilməli idi. Meydana çatmamış ağıma bir fikir gəldi. Yaxınlıqda enli və uzun Şəhid Ərcüməndi küçəsi var idi. qaçmaq üçün yaxşı yol olduğunu düşünüb motosikleti saxladım. Mürtəza soruşdu: "Qardaş, niyə burda dayandın? Uşaqlar qabaqdadır!"

Əhməd motosikletlə gəlib bizə yaxınlaşdı. Aramızda ən sakit və utancaq oğlan olan Hüseyn də onun motosikletinin arxasında oturmuşdu. Yanımızdan keçərkən Əhməd qışqırdı:

-Qardaş, boş-bekar dayanmaqdan bir şey çıxmaz!

Gülüş səslərimiz maşınların siqnalları arasında itib-batdı. Mürtəzaya dedim: "Bilirsən nə var, mənəcə burda dursaq yaxşıdır. Əgər şübhəli bir maşın qarşdakı yoxlama postunu görsə, qabağa getməyəcək; elə burdan dönüb geri qayıtmağa çalışacaq. Burda dursaq yaxşıdır!"

Mürtəza motosikletdən enib silahın kəmərinə çiyinə atdı. Ətrafa və Şəhid Ərcüməndi küçəsinin yerləşdiyi mövqeyə nəzər salaraq cavab verdi:

-Bəli qardaş, düz deyirsən. Elə burda dursaq yaxşıdır!

Çəfiyəmi (ərəb şalı) çiyimdən götürdüm ki, tərləmiş boynuma bir az hava dəysin. Qaranlıq düşdükcə hava bir qədər sərinləşsə də, məndən hələ də sel kimi tər axırdı. Mürtəza ilə birlikdə diqqətlə ötüb-keçən maşınları izləyirdik. Uşaqlar bizdən qabaqda xüsusi yol işarələri ilə küçənin hərəkət hissəsini daraltmışdılar və maşınlar sürətlərini azaldaraq həmən yerdən keçirdilər.

Sərnişin maşınlarından biri diqqətimi cəlb etdi. Sürücü, meydanın ətrafındakı postda duran uşaqları görə kimi maşını saxladı və sürətlə geriyə doğru hərəkətə başladı. Ani olaraq, mağazaların və küçə çıraqlarının işığı altında

üzündəki narahatlığı gördüm. Bildim ki, burda nə isə bir iş var! Motosikletə tərəf qaçaraq qışqırdım:

-Mürtəza, tez gəl, yoxsa aradan çıxacaq!

Mürtəza qırğı kimi motosikletin arxasına tullandı. Qaz verdim və motosiklet yerindən götürüldü. Bir anda maşının önünü kəsdim. Şofer tormoza basdı. İkimiz də motosikletdən aşağı atıldıq. Qəfildən sürücü və yanındakı sərnişin maşının qaplarını açaraq, hərəsi bir tərəfə qaçmağa başladı. Sürücü arıq və uca qamətli bir cavan idi. Mürtəza onun ardınca qaçdı. Amma yanındakı nisbətən qısa boylu və dolu bədənli idi. O, Şəhid Ərcüməndi küçəsinin aşağı tərəfinə doğru yüyürdü. Sürətlə ardınca qaçırdım. Küçənin birinci döngəsi dalan idi. Şübhəli şəxs həmin döngəyə burulduqda, onu tutacağıma arxayın oldum. Kök olduğu üçün bir neçə dəqiqədən sonra nəfəsinin kəsiləcəyini düşünürdüm. Döngənin ortalarında, buranın dalan olduğunu anladı. Qışqırdım:

-Dayan!

Səsimi eşidən kimi sürətini artırdı. Təngənəfəs olmuşdum və nə edəcəyimi bilmirdim. Ürəyimdə özümü qınayırdım; əgər silahım olsaydı axı...

Birdən ağılıma bir fikir gəldi. Öz-özümə dedim: "O ki, silahımın olmadığını bilmir!"

Şücaətli və cəsarətli şəkildə qalın səslə çığırdım:

- Dayan! Atəş açmaq ixtiyarım var! Dayanmasan, vuraram!

Birdən dayandı. Ətrafımda bir neçə ağac vardı, küçənin əlaqaranlıq fəzasına sakinlərin evlərindən zəif işıq düşürdü. Onu necə həbs edəcəyimi bilmirdim. Küçənin qaranlığı köməyimə gələ bilərdi. Məndən hündür və cüssəli idi. Ona yaxınlaşdıqca həyəcan və narahatlığım artırdı. Öz-özümə düşünürdüm ki, birdən bıçağı olar, amma geriye yol yox idi.

Necə olursa olsun, qaçmasına imkan verməməliydim. Qışqırdım:

-Yerə uzan və əllərini başının arxasına qoy... Eşitmədin nə dedim! Uzan, yoxsa vuraram...

O, ətrafa nəzər salıb yerə uzandı. Allaha təvəkkül edib riskə getdim. Ürəyimin getdikcə artan döyüntülərindən döş qəfəsim ağrımağa başlamışdı. Yaxınına getdim, alnıma bağladığım "Ya Zəhra" lenti ilə qalın və tüklü biləklərini möhkəm bağladım. Özümü ələ almağa və səsimin titrəməsinə çalışırdım. Bərkdən dedim: "Ayağa qalx!"

Qalxmasına yardım etdim. Dərindən bir nəfəs alıb onu döngənin başına apardım. Mürtəza digər dostlarla birlikdə narahat halda məni axtarırdılar.

Şübhəli şəxsi Mürtəzaya təhvil verdim. Camaat ətrafa toplaşmışdı. Uşaqlar onun maşınının axtardılar, sükəninin altından böyük bir bağlama tapdılar. Polis məmurları gəlib özlərini yetirdilər. Onlardan biri bağlamayı açdı və içərisində olan maddəni iyləyib dedi: "Tiryəkdir!"

Maşını şübhəli şəxslər və narkotik maddə ilə birlikdə polis bölməsinə apardılar. Yoxlama postunun ləvazimatını və xüsusi yol işarələrini pikapın arxasına qoyub, motosikletə mindim. Nə isə bir iş bacardığıma görə sevinirdim. Bütün bunlara görə dostum, "Musa ibn Cəfər (ə) məscidinin mədəniyyət işləri üzrə məsulu" Seyid Əlirza Mustəfəviyə borclu idim. Adı Əlirza idi; amma hamı onu Seyid Əli deyə çağırırdı. Mənim məscidə gəlməyim və Bəsic təşkilatına üzv olmağımın səbəbkarı Seyid Əli idi.

Evə çatdıqda sakitcə otağıma gedib, paltarımı dəyişdim. Anam yatağına hazırlamışdı. Uzanıb, əllərimi başımın altına qoydum. O boyda cüssəli birisini həbs edə bildiyimə görə, özümü yaxşı hiss edirdim. Yuxum gəlmirdi. Sağ tərəfə çevrildim, özümdən asılı olmayaraq keçmişə xatırlamağa başladım. Seyid Əlini ilk dəfə gördüyüm günləri xatırladım.

Bir müddət idi ki, "Cavadın" adlı fastfud mağazasında işləyirdim. Pamidor və duzlu xiyar doğramaqla məşğul idim ki, arıq və eynəkli bir cavan dükana girdi. Üzünün tükrləri yenicə çıxmağa başlamışdı. Açıq sarı rəngli sadə bir köynək və şalvar geyinmiş, köynəyinin düymələrini də axıra qədər bağlamışdı. Gülümsəyib salam verdi. Salamının cavabını aldım. Soruşdu: "Peyman yoxdur?"

Ürəyəyatan gülümsəməsi xoşuma gəlirdi. Cavab verdim:

-Yoxdur, bir işiniz olarsa qulluğunuzda varam.

Eynəyinin nazik qulplarından tutub gözündə tənzimləyərək dedi: "Düzü, dərnəyin uşaqları üçün bir neçə sendviç istəyirdim. Peyman bilir!"

Sözünü kəsərək dedim: "İndi hazırlayaram. Neçə dəne istəyirdiz?"

Yenə təbəssümlə dedi: "Görünür, bundan sonra sizin əlinizin zəhmətinin bəhrəsindən istifadə edəcəyik!"

Gülürüz rəftarının qarşılığında gülümsəməyə bilməzdim. Sifarişini hazırladım. Hər dəfə uşaqları ekskursiyaya və ziyarətqahlara aparanda, ilk görüşümdəki kimi gülürüz halda dükana gəlirdi. Sifarişlərini verirdi. Mən də işə məşğul ikən onunla söhbətləşməkdən ləzzət alırdım.

Sendviç almağa gəlidiyi günlərin birində stuldan qalxıb, yaxınlaşaraq mehribancasına dedi: "Hadi, vaxt elədin bizə bir baş çək! Dərnəyimizdə yaxşı proqramlarımız var. Bizə qoşulsan, sevinərik".

Əlimin üstü ilə alınımın tərini silib, cavab verdim:

-Oldu, mütləq! Elə özümün də belə bir fikrim var idi. Bir gün, axşam işdən çıxandan sonra gələm.

Bir neçə gündən sonra, məktəblərdə dərslər başlayan ərəfədə evə qayıdırdım. Adətim üzrə Musa ibn Cəfər (ə) məscidinin qarşısından keçirdim. Atam illər öncə o məscidin xadimi olmuşdu, qardaşım ilə birlikdə ora gedib-gəlirdik. Məscidin qarşısından keçərkən, səsucaldandan gələn səsləri

eşitdim. Maraqlanıb içəri girdim. Axırcı sırada oturdum. Şəhidlər və onların qəhrəmanlıqları barəsində mərasim var idi. Mərasimin axırında bir nəfər işarə ilə məni məscidin ruhanisinə göstərdi. Əvvəllər onu Seyid Əli ilə birlikdə görmüşdüm. Ruhani mənə tərəf gəldi. Özümü itirmişdim, diqqətlə ona baxırdım.

Nazik dodaqlarında mənə tanış olan bir təbəssüm var idi. Onu tanıdım və sevincək halda ona doğru getdim. Seyid Əlinin mənə doğru uzanan əlini sıxdım. Onu ruhani libasında görməmişdim. Bir az söhbətləşdik. Camaat dağılandıqdan sonra əlini çiynimə qoyaraq məni dostlarının yanına apardı. Sevinc dolu səsle onlara dedi: "Görün, kim gəlib! Hadi qardaşımız! Zəhmətinin bəhrəsini dəfələrlə nuş etmişiz!"

Utandığımdan yanaqlarım qızardı və başımı aşağı saldım. Yedikləri sendviçləri tərifləməyə başladılar. Xəcalətlə başımı yellədən sadəcə gülümsəyirdim. Seyid Əlinin dostları təqribən mənimlə həmyaş idilər və sadə geyimlər geyinmişdilər.

Seyid əmmaməsini tərləmiş yumşaq və qəhvəyi saçlarının üstündən götürdü, əlini dostcasına kürəyimə vuraraq soruşdu: "Deməli belə, Hadi can, necə oldu ki, bu tərəflərə gəldin? Doğrusu, səni çoxdan gözləyirdik".

Nə deyəcəyimi bilmirdim. Dedim: "Düzü... Yoldan keçirdim, gördüm məsciddən səs gəlir, sizin sözlünüz yadıma düşdü. Demişdiz ki, arabir mərasimləriniz olur və... Maraqlı gəldi, bu cür tədbirlər necə keçirilir və..."

Seyid Əli dostlarına nəzər salıb dedi: "Deməli, şəhidlər səni dəvət edib. Xoş halına, Hadi can."

Bu sözü eşidərkən, sanki başıma buzlu su tökdülər. Yay olduğundan, bir neçə dəqiqə qabaq istim olmasına baxmayaraq, birdən tüklərim biz-biz oldu və titrədim. Zorla udqundum, ani olaraq vücudumu həyacan bürüdü. Titrək

səslə və boğazımın nəyə görə ağrıdığını bilmədən, soruşdum: "Şəhidlər məni dəvət edib deyərkən, nəyi nəzərdə tutursuz?!"

Seyid Əli gülərək əlini çiynimə vurub, mənalı və sevincli baxışları ilə məndən uzaqlaşdı. Evə qayıtmaq istəmirdim. Onların arasında qərribə hislər məni özünə tərəf çəkirdi!

Heyrətdə idim və Seyid Əlinin dediyi sözü düşünürdüm. O cümləni deyərkən, səsinin tonu xoş bir sədə kimi qulaqlarımda və beynimdə canlanırdı.

Mürtəzanı ilk dəfə orda gördüm. Tədricən dostlaşdıq və aramızda çox isti münasibət yarandı. O, həmən gün mərasimin dekorasiyasını taxtadan olan köhnə bir yeşiyə qoymaqla məşğul idi. Əyilib bəzi xırda-para şeyləri yeşiyə qoydum. Mürtəza səmimiyyətlə gülümsəyib dedi: "Siz zəhmət çəkməyin, özüm yığaram".

Gülərək dedim: "Nə zəhmət əşi? Kaş bütün zəhmətlər belə olaydı!"

Əşyaların arasında dəmirdən olan bir kaska var idi. Zahirindən məlum idi ki, müharibə dövründən qalmışdı. Diqqətimi cəlb etdi. Bir neçə dəfə diqqətlə o tərəf, bu tərəfinə baxdım. Seyid Əli kaskayla maraqlandığımı görüb dedi: "Ürəyin istəyirsə qoy başına".

Allahımdan idi, odur ki, kaskanı götürüb başıma qoydum. Qürur hissilə üzümü Seyid Əli və doslarına tutaraq dedim: "Necədir? Yaraşır? Sizcə, yaraşılı oldum?"

Seyid Əli səmimiyyət dolu qəhvəyi gözləri ilə mənə baxıb zarafatla dedi: "Hadi can, daha bundan sonra işə düşdün, qardaş. O dövətləri, bu da bu. Şəhidlər həmişəlik olaraq başına papaq qoydular!"

Şəhidlər başıma papaq qoydular?! Sanki bu cümlənin içində sirlə mənalı gizlənməmişdi. Onun sözü zəhmətdə dolandı, dostları güldülər. Kimsə əlini çiynimə qoydu. Dönərkən, Mürtəzanın yumru, aydın və tükədən əsər-ələmət olmayan gülürüz sifətini öz qarşımda gördüm. Hələ də Seyid

Əlinin dediyi söz barədə düşündüm. Şəhidlər başıma papaq qoydular!

O gecə keçmiş xatirələri düşünərək, məscidə getməyim və bəsic qərargahında hüzuruma görə Seyid Əliyə borclu olduğum düşüncələri ilə yuxuya getdim.

Ertəsi gün, günorta vaxtı məscidin qarşısında motosikletimdən endim. Polis bölməsinin məscidin qarşısına asdığı plakat diqqətimi çəkdi. Plakatda, narkotik maddə qaçaqmalçılarından birini həbs etdiklərinə görə, Musa ibn Cəfər (ə) məscidinin bəsic üzvlərinə təşəkkür etmişdilər.

İçəri girdim. Uşaqlardan bir neçəsi məscidin küncündə oturub söhbətləşirdilər. Əhməd məni görəni kimi dedi: "Əhsən sənə, adımızı ucaltdın!"

Ani təbəssümlə cavabını verdim. Bəlkə Seyid Əlini görəni deyərək, ətrafa nəzər saldım. Mürtəza həyacan və əl-qol hərəkətləri ilə dünənki hadisənin bəzi fraqmentlərini danışdı. O günlərdə şəhidlərin xatirələrini çox oxuyurdum və həmin kitablardan bir cümlə yadıma düşdü. O cümləni xatırlayaraq onların tərif və təşəkkürlərinə cavab olaraq dedim: "Mən kiməm ki! Xürrəmşəhri Allah azad elədi!"

***

2009-cu ilin iyun ayında İranda keçirilmiş prezident seçkilərindən sonra, seçkinin nəticələri ilə razılaşmayan namizədlərin bəzi tərəfdarları, etiraz məqsədi ilə küçələrə çıxdılar və yavaş-yavaş iğtişaş ab-havası hiss olunurdu. Daim öz-özümə düşündüm ki, məgər bu səviyyədə saxtakarlıq edib seçkinin nəticəsini dəyişmək mümkündürmü?!

O ərəfədə adi günlərdən fərqli olaraq işdən tez çıxdım. Seyid Əlinin götürüb, onunla birlikdə Tehranın İnkilab meydanına getdik. İnkilab meydanında və Tehran Universitetinin girişinin önündə çoxlu adam toplaşmış şüarlar səsləndirirdilər.

Universitetlə üzbəüz, üzərinə rəngbərəng şəkillər yapışdırılmış qara parça vurulmuşdu. Bəziləri mənə əsəbi və etinasız şəkildə baxırdı. Onlara ürəyim yandı. Bu insanların çoxu həqiqəti görmür və aldadıldıklarını düşünürdülər.

Seyid Əli arxamda oturmuşdu. Ürəyindəki təlatümü, ovcunun hərərətindən yaxşıca hiss edirdim. Oxuduğu dua və zikrlərin səsi mənə aramlıq gətirirdi. Dodaq altında "Ya Əli" deyərək motosikletə qaz verdim. Qara parçanın önünə çatanda Seyid Əli məqsədimi başa düşdü və birlikdə qara parçaya əl atıb, üzərindəki şəkillərlə bərabər onu divardan qopardıq.

Şüar səsləndirən kütlə birdən üstümüzə cumdu. Tez və cəld bir şəkildə ordan uzaqlaşdıq. Yolda Seyid Əli qara parçanı bürmələyib, zibil qutusuna atdı.

Axşam dostlardan biri xəbər verdi ki, BBC telekanalı qara parçanın qoparılması kadrlarını yayımlayıb. Evə qayıtdım, amma ailəmin mənəki təşviş və həyəcanı görmələrini istəmirdim.

Paltarlarımı dəyişdim, əl-üzümə su vurub mətbəxə getdim.

Anam çaydanı samovarın lüləyinin altına qoymuşdu. Bilirdimki həssasdır. Sakitcə arxasında duraraq, şəhadət barmaqlarımla onun böyrünü bir neçə dəfə qıdıqlayıb cəld bir neçə addım geri çəkildim. Yavaşca güldüm, amma o reaksiya vermədi. Təəccübləndim. Nigaran halda yaxınlaşıb üzünə baxdım. Gözlərini samovardan çaydana axan buxarlanan qaynar suya zilləmişdi. Gözucu mənə baxaraq, nigarançılıqdan titrəyən səsilə dedi: "Qonşulardan eşitdim ki, bir sıra nanəcib insan qarışıqlıqlar zamanı bir neçə nəfər bəsic üzvünü döyüblər və..."

Nə demək istədiyini anladım, amma heç nə demədim. Çaydanı samovarın üstünə qoyandan sonra yenidən onu qıdıqladım və nəhayət rəngi qaçmış dodaqlarına gülüş gəldi.

Şam yeməyindən sonra bacılarım qabları yudular. Anamı narahat görmək istəməirdim. Başımı dizlərinə qoydum və saçlarımı sığalladı. O qədər ordan-burdan danışdım, nəhayət, basıcılarla qarşıdurma və etirazlar barədə yayılan xəbərləri unutdu.

***

Yayın başlamsı ilə, Şəhid Avini adına dərnəyin fəaliyyətləri daha da artdı. Dərnəyin rəhbəri Seyid Əli idi.

Qollarımızı çırılalayaraq, Seyid Əlinin bacısı oğlu Həmidrza və dostlardan bir neçəsi ilə ekskursiyaların proqramları və digər məsələlər barədə işə başladıq.

Seyid Əlinin dərnəkdəki bir neçə şagirdini "Rahiyane Nur"¹ ekskursiyasına aparmalı idik. Yola çıxdığımız gün, azyaşlı şagirdlərin həyəcan və şövqünü görəndə, döyüş məntəqəsinə etdiyim ilk səfərim yadıma düşdü. O günləri xatırladım.

O gün, hamının toplanması və avtobusun gəlməsindən əvvəl, yuxusuzluqdan keçirdiyim yorğunluğumu almaqdan ötrü, məsciddə başımı dostum Hüseynin ayaqlarının üstünə qoydum. Hüseyn utancaq və azdanışan idi. Həmişə onunla məzələnirdim, amma o, yalnız gülməklə kifayətlənirdi. Yorğun və yarıqapalı gözlərim məscidin girişinə sataşdı. Arıq bədənli, ucaboy, qaraqaş-qaragöz, sıx saqqallı bir kişi əlində təsbehlə, zikr oxuya-oxuya içəri daxil oldu. İrəli gəldi, məni görən kimi qara qaşlarını çataraq yavaş səsle dedi: "Oğlum, bura uzanmaq yeri deyil! Zəhmət olmasa qalx! Allah eləməmiş, digərlərinin də bunu təkrarlamasına bais olarsan". Bilmədim necə oldu, amma birdən-birə nəinki yuxum qaçdı, hətta məndə şiltaqlıq hissi də yarandı. O kişi hələ də başımın üstündə durub qalxmağımı gözləyirdi.

---

¹ Rahiyane Nur - 8 illik İraq-İran müharibəsinin getdiyi döyüş məntəqələrinə təşkil edilən ekskursiyalar.

Yuxulu halda oturub, əsnədim. Özümü lallığa vuraraq, lal-karlar kimi işarələrlə, o kişinin nə demək istədiyini Hüseyndən soruşdum. Hüseyn, rol oynadığımı bildiyinə görə, rəngi-ruhu qaçdı və heç bir söz deyə bilmədi.

Kişi lal-kar olduğumu zənn edərək, bir anlıq zikr söyləməyi dayandırdı, üzr istəyərək üzü qızarmış halda məscidin başqa bir küncünə tərəf getdi. O kişinin adı Əbülfəz idi və məscid uşaqlarından birinin qohumu olduğunu bilirdim.

Gözüm Hüseynə sataşdı, həyəcan və narahatçılıqdan donub qalmışdı! Ona baxdığımı görən kimi, gülməyə başladı.

Artistlik etdiyimə görə peşman oldum və vicdan əzabı çəkdim. Ürəyim əsdi, qərara qəldim ki, nə qədər gec deyil həqiqəti ona söyləyim.

Bir saatdan sonra avtobusa mindik. Təzəcə hərəkət etmişdik ki, yerimdən qalxıb ciddi səsle dedim: "İsrail təcavüzkarlarının mə..."

Əbülfəz iki sıra qabaqda oturmuşdu. Səsimi eşidən kimi gözücü iti baxışlarla avtobusun arxa tərəfinə baxdı. Yenə də şıltaqlıq hissim baş qaldırdı. Gülməyimi saxlaya bilmədim. Gülməkdən titrəyən səsle cümləmi tamamlayaraq dedim: "İsrail təcavüzkarlarının məhv olmasından ötrü salavat!"

Başqaları ilə birlikdə salavat çevirib yerimə oturdum. Özümü bilməzliyə vurub, gözaltı ona baxdım. Gördüm ki, qaşlarının düyünü açıldı. Gülərək başını yellədi.

Sürücü yolda avtobusu bir yerdə saxladı. Uşaqlarla birlikdə avtobusdan düşdüm. Kiçik bir namazxanada namazlarımızı qılıb birlikdə yeməyimizi yedik.

Əbülfəz gülürüz halda yavaş-yavaş bizə yaxınlaşdı. Bir-birimizlə danışmağa başlayıb dostlaşdıq. Avtobus mənzil başına çatana qədər aramızda əməlli-başlı səmimiyyət yarandı. Yolda, avtobus yolüstü dayananda münasib fürsət

taparaq, xəlvət bir küncdə ondan üzr istəyib ürəyini ələ aldım.

***

Mənzil başına çatıb yerləşincə gecə düşdü. Dokuhə hərbi bazasındakı Hacı Himmət Hüseyniyyəsinin ətrafında, sərin havası olan çöllükdə yerləşən böyük və düzbucaqlı şəkilli bir hovuzun yanında dayanmışdıq. Su ilə dolu bu hovuzun dibindəki məzarda naməlum bir şəhid uyuyurdu. Nəzərimi o məzara zilləyib dərinləndən nəfəs aldım, ətrafdakı özünəməxsus qoxunu cigərlərimə doldurdum.

Ahəngəranın¹ avazı gecənin dərinliyində qəlbimizdə qəribə hislər oyadırdı. Aramızdakı yaşca böyüklərə nəzər salanda anladım ki, keçmiş xatirələrə dalıblar. Sanki müharibənin acılı-şirinli xatirələri onların gözləri önündə canlanmışdı.

Bir az sonra ucaboy, enlikürək, uzun saqqallı, sıx saçlarını arxaya daramış, təmiz və parıltılı kostyum geyinmiş, barmaqlarında – gecənin qaranlığında belə parıltısı göz qamaşdıran əqiq, firuzə və şərəfi-şəms qaşlı üzüklər olan bir kişi Əbülfəzə yaxınlaşdı. Əl verərək görüşüb söhbətləşdilər. Aralarındakı səmimi münasibətdən anladım ki, onlar çoxdandır ki, bir-birləri ilə tanışdırlar. Həmin şəxs öz maşını ilə Dokuhəyə gəlmişdi.

Hüseyniyyənin ətrafındakı səsucaldandan Təvəssül duası yayımlanmağa başladı. Sevincək halda addımlayaraq ətrafı maraqla nəzərdən keçirdim. Hovuza ağ rəngli və düzbucaqlı kaşılar vurulmuşdu. Kənarlarında, hovuzun duru və şəffaf suyunun səhtindən şaquli şəkildə yuxarı qalxmış firuzeyi rəngli borulara bərkidilmiş su kranları var idi. Hüseyniyyənin, yuxarısında şüşə pəncərələr olan ikilay yaşıl

---

¹ Sadiq Ahəngəran - İraq-İran müharibəsi vaxtı dini-vətənpərvər surudlar oxuyan iranlı hərbiçi.

rəngli iki dəmir qapısının yanında, dəmirdən olan hündür ayaqqabı rəfi var idi. Başımı yuxarı qaldırıb hovuzun kənarındakı yeganə ağacın seyrək qol-budaqlarına nəzər saldım.

Bir yerdə qərar tuta bilmirdim. Yorğun idim, amma daha çox şey görmək istəyən gözlərimlə hər yerə nəzər salaraq ətrafi gəzməyə başladım. Hovuzun dörd tərəfində basdırılmış dörd naməlum şəhidin qəbirləri arasında gəzərkən vücuduma aramlıq hopdu. Əlimi suyun içinə salıb, hovuzun şəffaf və firuzeyi rəngli dibinə nəzər saldım.

Kostyumlu şəxs yavaş-yavaş hovuzla tərəf gəldi. Ədası, mənə məhəlləmizdəki idman klubundan çıxan şəxslərin yerləşmə tərzini xatırlatdı. Bilmədim niyə, əl-qolu bədənindən azca aralı halda idi və ağır addımlarla yeriyirdi. Həmin şəxs su kranlarından birinin önündə durdu. Kostyumunun qollarını çırmaladı. Əyilərək enli əlləri və qalın barmaqlarını krandan axan suda yudu.

Şıltaqlığı tutdu. Hər iki əlimlə sudan götürüb onun üstünə səpdim. Belini düzəldərək gözlərini bərdəyib təcəssümlə mənə baxdı. Qara qaşlarını çataraq üstümə cumdu. Yenə də rola girdim. Boğazımdan qəribə səslər çıxararaq həyacanla hovuzun üstündən aşağı tullandım. Lal-karlar kimi işarələr göstərməyə başladım. Yazıq yerində quruyub qaldı. Gözlərindəki qəzəb bir andaca söndü və qaşlarının düyünü açıldı. Qabağa gəlmədi. Dodaqaltı öz-özünə nə isə deyib getdi.

Həmən gecə uşaqlar üçün həvəslə bir xatirə danışmışdım. Bu zaman həmin kostyumlu kişi pijamada qapının ağzından keçirdi. Bir an sonra geri qayıdıb təcəssümlü və su dolu baxışlarını mənə dikdi. Sözümlə ağzımda qurudu. Üzünə soyuq gülüş qondu. Başını təəssüf hissi ilə yelləndərək yoluna davam edib getdi.

***

O günlərin xatirələrini yada salaraq ürəyimdə gülürdüm. Əhməd qarşımda dayanıb şübhəli baxışları ilə mənə baxırdı. Soruşdum: "Nədi? Nə gözünü zilləmişən? Buynuz çıxarmışam, xəbərim yoxdur?"

Kürəyimə vurdu. Nazik və solğun dodaqları uzun bığ-saqqalının altında sirlə şəkildə gülərək cavab verdi:

-Buynuz çıxarmamısan, amma... Şübhəli görünürsən! Yaman fikrə getmişdin. Olmaya bir xəbər var?

Əlimi saqqalının arasına saldım. Saqqalından bir neçə tük çəkərək pıçılıtlı ilə dedim: "Xəbərlər sizdədir, Əhməd qardaş! Yox eee, səhv elədim, xəbərlər sizin bu saqqalınızdadır! Hər gün dibinə gübrə verirsən, hə? O gübrədən bir az bizə də ver!"

Axırıncı cümləni gülə-gülə dedim. Bığ-saqqalına qarşı həssas olduğunu bildirdim. Məni tutub dərsimi verməzdən qabaq, qaçıb özümü avtobusa çatdırdım.

Dokuhe, elə həməən Dokuhe idi. Batini zərrə qədər də dəyişməmişdi. Günahdan əsər-ələmət görünmürdü. Yalnız mənəviyyat aşır-daşırdı. O mənəviyyat ki, qərarlı ürəklərin sakitləşməsinə səbəb olurdu. Qərarlı və nədənsə darıxmış halda hovuzun kənarında oturdum. Ətrafın qoxusunu daxilimə çəkdim. Həmişəki kimi, canlara səfa verən misilsiz ətri var idi. Suyun saf və aydın dərinliyindən xəmiri zamandan yoğrulmuş əllər çıxaraq, məni keçmişə apardı.

***

Dokuhədəki şıltaqlıq və əyləncələrdən biri də ədyalla oynamaq idi. Adı bir ədyal ki, çoxlu işlər görə bilirdi, ya da əslində, biz onunla çoxlu işlər görürdük. Vəzifəsi yalnız isti saxlamaq və gecə üstə örtülmək deyildi. Adını "ejekt ədyal"¹ qoymuşduq. Uşaqlardan birini ədyalın ortasına qoyub

---

¹ Püskürən ədyal.

yellədirdik. Yuxarı-aşağı aparıb, axırda var gücümüzlə atırdıq.

O gün gözüm hacı Əsgərə sataşdı. Üz-gözü sallanmış və qaşlarını çatmış halda bir küncdə oturaraq, öz aləminə qapılmış, gah da daldığı fikirlərindən ayrılıb bizə baxırdı. Tərəddüd edirdim, amma beynimə gələnə yerinə yetirməli idim, yoxsa rahat olmayacaqdım. Fikrimi Mürtəza, Əhməd və Hüseynlə bölüşdüm. Adəti üzrə Hüseynin yanaqları qızardı. Biləyimi tutaraq aram və azca qorxmış görünən titrək səslə dedi: "Bu bir nəfərdən vaz keç, qardaş! Görmürsən necə öz aləmindədir? Sataşsan, birdən..."

Əhməd kürəyimə bir zərbə vurub hiyləgər gülüşü ilə dedi: "Hüseynin sözünə əhəmiyyət vermə. Bu qardaşımız çox nəzakətlidir. Sən get biz varıq".

Gülməyimi saxladım. Hacı Əsgərə yaxınlaşaraq dedim:

-Hacı Ağa!

Başını qaldıraraq sual dolu baxışlarla qaşlarını çataraq dedi: "Bəli?"

Uşaqlara və əllərində sallanan ədyala baxıb dedim: "Yoxlamaq istəyirsiniz? Əyləncə üçün pis deyil. Əhvalınız çox dəyişəcək, kefiniz durulacaq".

Gözlərini qıyaraq soyuq gülüşlə cavab verdi:

-Get burdan, filan-filan olmuş! Məni ələ salma oğlan!

Mən israr etdim, hacı Əsgər isə inkar. Bir təhər razı saldım. Yerindən qalxdı. Aramca "əstəğfirullah" deyib arxamca gəldi. Uşaqlar ədyalın dörd tərəfindən tutdular və o, ortada oturdu.

Əhməd gülməkdən ikiqat olmuşdu. Hüseyn utandığından və aşkar əfəlliyindən gedib özünü bir güncdə gözdən itirdi. Seyid Əli və ondan bir neçə il böyük bacısı oğlu Həmidrza bir küncdə dayanıb altdan-altdan gülürdülər. Mən də az qala gülməkdən keçinəcəkdim.

Bir deyən kimi, uşaqlar ədyalı yellətdilər və hacı Əsgər yerindən tərpendi. İki deyən kimi, hamılıqla hovuzla tərəf qaçdıq və əvvəlkindən daha güclü yellətdik. Üç sayını ucadan dedim və hacı Əsgəri hovuzun ortasına atdıq.

Qaçaraq, bir az aralıda dayandıq. Hacı Əsgər özünü saxlaya bilmədi. Bir-iki dəfə suya baş vurandan sonra, müvazinətini bərpa elədi. Həyəcanlı halda hovuzun ortasında oturdu və qarabuğdayı saçlarını alnından kənara çəkdi. Ətrafa baxdı və məni görcək qışqırdı:

-Əlimə düşsən... Böyük tikəni qulağın boyda edəcəyəm!
Get zir-zibilini yığışdır, səni göndərim Tehrana!

***

Saçlarımın dartılması ilə keçmiş fikirlərdən və xatirələrdən ayrıldım. Əhmədin gülüş səslərini eşitdim və üzümü ona döndərərək dedim: "Ax! Nə olub? Ağrıtdı axı! Tüklərimi niyə dartdın?"

Yenə də əlini saçlarımın arasına salıb inadkarlıqla dedi: "Mənim saqqalımı çəkəndə yaxşı idi?! Gərək bir neçə dəfə əvəzini çıxam, yoxsa əl çəkən deyilsən".

İkinci fəsil

Seçkilərdən iki ay ötmüşdü, amma hələ də ordan-burdan iğtişaş xəbərləri eşidilirdi. Avqust ayı idi, havanın istisi paltarı adamın bədəninə yapışdırırdı. "Rahiyane Nur" səfərindən qayıtmağımızdan iki-üç gün keçmişdi və Seyid Əlidən xəbərim yox idi. Əksər günlərdə olduğu kimi, işdən sonra şam və xiftən namazlarını qılmaqdan ötrü özümü məscidə çatdırdım.

Seyidi orda görməyəndə nigaran oldum. İndiyə qədər heç vaxt olmamışdı ki, əvvəlcədən məlumat vermədən iki gün ardıcıl məscidə gəlməsin. Fikrə getmişdim ki, gözüm Həmidrzaya sataşdı. Bir nəfərlə söhbət edirdi. Mənə elə gəldi ki, həmişəki kimi deyil. Söhbətinin qurtarmasını gözlədim. Onlar sağollaşmış ayrılmaq kimi, hal-əhval tutub nigaranlıqla soruşdum: "Nə xəbər? Gözümə bir təhər dəyirsən?! Əziz-girami dayın iki gündür yoxdur. İndiyə qədər olmamışdı ki, Seyid..."

Üzü narahat görkəm aldığından sözümlü davam etdirmədim. Gözünü bir nöqtəyə dikib narahat səslə cavab verdi:

-Sözün düzü... Halı yaxşı deyil. Bir-iki gün olar, güclü başağrıları var. Gələ bilmədi. Yəni... Elə indicə onu xəstəxanaya aparmağa gedirəm...

Bədənim süst oldu. Bilmədim niyə, amma birdən Seyidin səsi qulaqlarımda səsləndi:

-Yadə Karun-o eşq-o şur, Kərxə-vo, Neynəyə-vo Hur...¹

İncə dodaqlarına qonan utancaq gülüşü gözlərimin önündə canlandı. Axırıncı dəfə uşaqlarla birlikdə olanda, məscidin xadimi məşdi Rəhman bizə çay gətirdi. Seyid

---

¹ "Şəhadət arzumdur" nohəsindən bir beyt.

halsız siması və əsən əlləri ilə çay stəkanını götürdü. Ona baxdığımı anladı. Gülümsəyərək dedi: "Ömür karvanı ötübgedir. Heyf ki, şəhidlərin izinə çata bilmədik. Heyf və min dəfə heyf".

Telefonuma zəng gəldi. Telefonun ekranında Seyidin adını görəndə, ürək döyüntülərim artdı. Tez dedim: "Bəli, Seyid can! Ay halalзадə, elə indicə bacın oğlundan səni soruşurdum..."

Titrək və qırıq-qırıq səslə dedi: "Hadi... Halal elə!" Bütün bədənim keyidi. Elə bir başıma bir vedrə buzlu su tökdülər. Gözlərimin önu qaraldı və daha heç nə görə bilmədim.

***

Bir neçə ay sonra, günlərin birində səhər-səhər iş yerimə, dəmirçilər bazarına gedərkən divarın üzərində yazılmış şüarı gördükdə ovqatım təlx oldu. Bir müddət olardı ki, əhvalım yaxşı deyildi. Seyid Əlinin vəfatından sonra hələ də özümə gələ bilməmişdim. Motosikletimdən endim. Divara tərəf qaçıb, orda yazılan şüara yumruq-təpik atmağa başladım.

Payızın sərin havasında ürəyimin döyüntüləri artdı. Daxilən mənə bir istilik gəldi və bir anlıq nəfəsim dayandı. Motosikletə cumub, iş yerimə qədər sürətlə sürdüm. İş yerinə çatanda müdirim Hacı, zəhər tuluğuna dönmüş sifətimi görüb, əhvalımın yaxşı olmadığını anladı.

Həmən gün nahardan sonra evə qayıdarkən, spreylə boya alaraq şüarı rənglədim. Ürəyim soyudu və rahatlaşmış halda evə qayıtdım .

Səhərlər işə getməzdən əvvəl küçələri gəzirdim, gözümə mənfi şüarlar dəyəndə, onları spreylə boya ilə rəngləyirdim. Bir gün, payızın tez düşən qaranlığında, piyada keçidinin yaxınlığındakı divarın üzərində, əvvəldən mənə tanış olan dəstxətlə yazılmış şüar gördüm. Özümdən çıxmağa başlamışdım ki, telefonum zəng çaldı. Telefonun ekranına

baxanda, zəng edənin kim olduğunu anlayaraq, nəfəsimi çölə verib, əsəbi halda və uca səslə dedim: "Bəli?"

Mürtəza salam verərək dedi: "Nə isə olub, qardaş? Qorxdum ki, telefonda çıxıb məni yeyəsən!"

Dedim: "Əhməd, pis vaxtda zəng etmişən. Əlimdə işim var, mühüm bir sözün yoxdursa, sonra özüm zəng vuraram!"

Gülərək dedi:

-Əlində nə işin var? De, gəlim kömək edim. Təkbaşına iş görürsən?

Motosikletin sükanından asılmış sellofandan spreylə boyanı çıxardım. Boyanı şüarın üstünə səpə-səpə cavab verdim:

-Lazım deyil gələsən. Adəti üzrə spreylə səpməklə məşğulam. Bilmirəm, bu təhqiramiz şüarların yazılması nə vaxt bitəcək!

Mürtəza ciddi və biz az da dilxor halda dedi: "Bildiyindən əl çəkmirsən də. Sözə qulaq asmırsan! Yüz dəfə demişəm ki, özünü oda-közə vurma! Axı bunun nə mənası?! Bu qədər vaxt sərf edirsən, axı nəyə görə. Nə vaxta qədər o küçə sənin, bu küçə mənim gəzib, divarlardakı şüarları spreylə rəngləyəcəksən? Sən silirsəm, amma o Allahdan bixəbərlər yenidən yazırlar".

Dilxor və narahat halda cavab verdim:

-Dostum, deyilmək əvəzinə məni başa düşməyə çalış. Əminəm ki, bu şüarları yazanların sayı çox deyil. Yazı üslublarından bilirəm ki, bir-iki nəfərdən artıq deyillər. Nə qədər istəyirlər, yazsınlar. Mən də siləcəyəm. Ya onlar bu işdən əl çəkəcək, ya mən. Əlbəttə, elə-belə əl çəkən deyiləm. Özün yaxşı bilirsən, Əhməd!

Motosikletə minib yavaş-yavaş gəldirdim. Ürəyim dolu idi. Özümdən, yer-göydən, hətta Seyid Əlidən də incimişdim. Məncə çox tez köçüb getdi. Hərdən öz-özümə ondan şikayətlənirdim. Qəfildən getməsi, qəlbimdə dərin və

ağır bir iz buraxdı. Nəfəs alanda, bu dərdin ağırlığı nəfəsimi buraxmağa mane olurdu.

Dodaqaltı adını zümzümə etdim. Boğazımı qəhər tutdu, doluxsundum. Gözlərimi bərəltdim ki, göz yaşım axmasın. Necə rahat ola bilərdim. Belə bir ayrılıq dərdini unutmaq olardımı?

Çoxdan idi ki, sendviç yeyə bilmirdim. Seyiddən sonra ilk dəfə olaraq, keçən günləri yada salıb doyunca sendviç yeməkdən ötrü Peymana baş vurdum. Elə bir diş vurmuşdum ki, boğazımı qəhər tutdu, vurğunu olduğum fransız sousu ağzımda quruyub qaldı. Nuş olmaması bir tərəfə, zəhrimar kimi aşağı getdi. İkinci dişi vura bilmədim. Üzümü çevirib göz yaşlarımı sildim. Sendviçi stolun üstünə qoyub getdim.

Motosikletə mindim, amma Seyidin arxa oturacaqda boş qalmış yeri vücudumu sarsıtdı. Çoxdan idi ki, yoxluğu məndə ruh düşgünlüyü yaratmışdı. Xatirələri hər yerdə mənimlə idi. Elə hey "Xudahafiz, ey dost" filmi xatırlayırdım və boğazımı qəhər tuturdu. Seyid şəhid olmamışdı, amma aramızdan tez getməsi mənim üçün şəhidlik kimi idi.

Hara baxırdımsa, Seyidin gülüşü gözlərimin önündə canlanır və səsi qulaqlarımda səslənirdi...

Əgər o olmasaydı, əgər onunla tanış olmasaydım, əgər Peymanın sendviç dükanı olmasaydı və digər çoxlu əgərlər olmasaydı, həyat yolum dəyişməyəcək, qərarlı və sərgərdan olaraq qalacaqdım.

Musa ibn Cəfər (ə) məscidinin yaxınlığında motosikleti saxladım. Yerə düşüb küçənin kənarındakı səkinin üstündə oturdum. Gecə yarı idi və artıq, payızın soyuğu özünü göstərirdi. Evə getmək istəmirdim, həvəsim yox idi. Ağlamaqdan şişən gözlərimi kiminsə görməsini istəmirdim. Anam görmədən belə, o günlərdə nələr çəkdiyimi anlayırdı.

Gözüm İbrahim Hadinin gülüşünə sataşdı. Xeyli vaxt idi ki, şəklini motosikletimə yapışdırmışdım.¹ İbrahimin ürəyə yatan və sakitləşdirici gülüşü, daxilimdəki atəşin üstünə su səpirdi. Şəkili məni keçmişə apardı, şəxsiyyəti ilə necə tanış olduğum və gülüşünə necə vurulduğumu yadıma saldı.

***

2007-ci il idi. Seyid Əlini daim nigaran edən bir məsələ var idi və hərdən onu dilə gətirirdi. Onun nəzərinə görə, şəhidləri xatirələrdə daha çox yaşatmaqdan ötrü, onlar üçün və ən azı öz məhəlləmizin şəhidləri üçün nə isə bir iş görmək lazım idi. O, uzun müddət idi ki, onların qarşısındakı borcunu yerinə yetirmək barədə düşünürdü. Mən də bir müddətdən sonra onun kimi düşünməyə başladım. O gündən sonra işə başladım və bacardığımız qədər məhəlləmizin şəhidlərinin xatirələri və onlar barəsindəki məlumatları topladıq.

O zamanlar günün birinci yarısında Vilayəti-Fəqihin iqamətgahında əsgərliyimi çəkirdim. Nahardan sonra məscidə və Bəsic qərargahına gedərək, Seyidlə müsahibə almağa yollanardım.

İbrahim Hadinin ailəsi və dostları ilə müsahibələr zamanı, yavaş-yavaş onun vurğununa çevrildim. Barəsində daha çox məlumat əldə edəndən sonra, qəlbimdə doğma bir hiss kök saldı və bu hiss məni, istər-istəməz onun barəsində dərinlən düşünməyə vadar edirdi. Yaxın dostlarımdan xahiş etdim ki, məni sevindirmək istəyirlərsə, İbrahim deyər, çağırınsınlar.

---

¹ İbrahim Hadi, 1957-ci ilin aprel ayında Tehranda dünyaya gəlmişdi. "Vəl-Fəcr moqəddəmati" əməliyyatı zamanı "Kumeyl" və "Hənzələ" batalyonlarının döyüşçüləri ilə 5 gün Fəkkə kanallarında düşməyə qarşı müqavimət göstərəndən sonra, 1983-cü ilin fevral ayının 11-də itkin düşdü.

Müsaibə alandan sonra, topladığımız məlumatları Seyid Əlinin tanışına çatdırırdıq. "Salam olsun İbrahimə!" kitabı çapdan çıxandan sonra, sevincimdən yerə-göyə sığmırdım. Kitabı əlimə alıb cildinin üstündəki şəkli öpdüm.

İbrahimin böyük bir şəklini də otağında çarpayımla üzbəüz divara vurmuşdum. İbrahimin cəbhə dostlarından onun barəsində xatirələri eşitmək, hadisələri beynimdə canlandıraraq özümü onun yerinə qoymağıma səbəb olurdu.

İbrahim, zahiri o qədər də xoş olmayan və hətta xoşagəlməz rəftara malik şəxslərlə dostlaşırdı. Onları yavaş-yavaş özü ilə idmana və əzadarlıq heyətlərinə aparan İbrahim, tədricən bu kimi şəxslərin rəftarlarını da dəyişirdi. Bunu eşidəndən sonra, öz rəftarlarımdan utandım. Bir hadisəni yada salaraq həsrətlə dedim, ey kaş...

***

Qışın soyuq və uzun gecələrindən biri idi. Bəsic təşkilatına yenicə üzv olmuşdum. Hərdən yersiz qürura düşər olurdum. Bəzi rəftarlarımda ifrata varır, özümü haqlı sayırdım və...

Bir axşam bəsic qərargahından çıxıb evə gələndə yolda Ebini gördüm. Həmişəki kimi, əyninə hərbi şalvar geyinib boynuna çəfiyə salmışdı. Eyni məhəllədən idik, amma bir müddət idi ki, rəftarından şübhələnirdim. Qaranlıqda, 15 yaşlı bir oğlan uşağının əlinə nə isə verdiyini və o uşağın da zülmətdə gözdən itdiyini gördüm.

Ebi də orda dayanmışdı. Ətrafa tamaşa edə-edə uzun saqqalını tumarlayırdı. Bir küncdə dayanıb onu izləyirdim ki, bir nəfərin ona yaxınlaşdığını gördüm. O da, əvvəlki cavan uşaq kimi azyaşlı idi. Ebi cəld yumruğunu yeni gələn uşağın ovcuna boşaltdı və bir-birindən uzaqlaşdılar. Münasib fürsət yarandığını görüb onun yanına getdim. Fit çala-çala aram və ağır addımlarla yeriyirdi. Arxadan onu səsləyərək dedim: "Ebi!" Geriyə dönərək başdan-ayağa məni süzdü. Qara və

qalın qaşlarını çataaraq, qədim filmlərdə lotu xarakterini canlandıran obrazları xatırladan əda ilə dedi: "Bəli, qaqa? Nə işdi?"

Dodaqucu istehza ilə güldüyünü hiss etdim. Bir anlıq, çəfiyəsinə boynuna dolayıb bütün hirsimi boşaltmaq istədim. Özümü ələ alıb dedim: "Sizinlə bir işim yoxdur və ümid edirəm heç vaxt da olmayacaq. Amma, deyəsən o oğlanlarla mühüm işiniz var idi ki, tez gəlib tez də getdilər".

Çaşıb qaldı. Bir anlıq qaşlarının düyünü açıldı. Küçənin ala qararınlığında gündən qaralmış sifətinin rənginin qaçdığını hiss etdim. Bir az durxub qısa ara verəndən sonra özünü çəkərək dedi: "Tutaq ki, sən deyən kimi, o oğlanlarla vacib işim var idi... Sənə nə dəxli var? Məhəllənin müfəttişisən? Yeri, ala! Get, öz işinlə məşğul ol!"

Ürəyim tez-tez döyünməyə başladı, boğazım qurudu və beynim qızdı. Zehnimdə çərənləməsinə layiqli cavab axtarırdım ki, işarə barmağını mənə uzadaraq dedi: "Qulaqlarını aç və gör nə deyirəm. Quyuğumu tapdalama, yoxsa Allah göstərməsin, sənə baha başa gələr! Bir məhəllədə yaşayırıq və hərdən üz-üzə gəlirik. Bir-birimizin əl-ayağına ilişmək yaxşı deyil. Hər kəs öz işi ilə məşğul olsa yaxşıdır. Siz, məscid uşaqları heç kimlə yola getmirsiz və ele hey ona-buna ilişirsiniz!"

Barmaqlarımı ovucuma möhkəm sıxdım. Cavabını vermək istəyirdim ki, başımı aşağı saldı və uzaqlaşa-uzaqlaşa deyilərək dedi: "Məscid cücesə elə bilir ki, mənimlə kəllə-kəlləyə gələ biləcək!"

Məscid cücesə!!! Dişlərimi bir-birinə sıxdım, divara bir yumruq vurub özümə söz verdim ki, onun dərslərini verib yerində oturdacağam!

Günlərin birində axşamüstü evə qayıdarkən Ebini və dostlarını gördüm. Havanın sümüyə işləyən soyuğundan əllərimi idman gödəkçəmin cibinə salmışdım. Ebi dostları ilə

birlikdə küçənin kənarında dayanmış iki maşının arasında durmuşdu. Bir-birinin baş-gözünə vuraraq, ədəbsiz sözlər işlədib qəhqəhə çəkərək gülürdülər!

Üşüyürdüm, qızdırma və titrətmədən yanaqlarım yanır və başım ağrıyırdı. Ebinin dostlarından, başı keçəl və boynu yoğun görkəmə malik birisi əyninə yapışmış gödəkçə geyinmiş və çiyinə də idman çantası atmışdı. Sanki idmanla şışirtədiyi əzələlərini nümayiş etdirməklə öyünürdü. Tez-tez öz bədənini yuxarıdan aşağıya doğru süzür və özündən razı bir jestlə ətrafa baxırdı. Köynəyinin yaxası açıq və boynunda gümüş boyunbağı olan Ebi də dostu kimi ətrafı seyr edirdi.

Elə bil kimisə gözləyirdi. Keçən dəfəki görüşümüz yadıma düşdü və beynim qızdı. Qabağa gedib rəftarlarına diqqət yetirmələrini xatırlatmaq istəyirdim ki, elə bu an əli əsalı qoca bir kişi cavan qadınla bərabər yanlarından keçirdilər. Onların cavan qadına necə baxdıqlarını gördüm. Ebi gülümsəyib ucadan dedi: "Atacan, kömək lazımdır?"

Dostları gülməyə başladılar. Qoca bir anlıq dayandı. Əsəbi halda onlara baxdı və başını aşağı salıb getdi. Onlara yaxınlaşdım. Ebi hələ də cavan qadının arxasınca baxırdı. Elə o an yanında durub dedim: "Bu məhəllə, o məhəllə söhbəti yoxdur! Camaatın namusu, bizim namusumuzdur!"

Səsini eşitdikdə cin görmüş kimi gözləri bərəlməmiş halda əsəbi səslə dedi: "Yenə də tapıldın?! Ay uşaq, işin-gücün yoxdur? Gedib-gəlib mənə gic-gic sözlər deyirsən? Biz özümüz namusun nə olduğunu bilirik. Bığ yeri tərləməmiş məscid cücesinin bizə ağıl verməsi lazım deyil".

Bir addım irəli getdim. Çəfiyəsinə boynundan çəkdim. Özümü ələ almağa səy göstərsəm də, özümdən asılı olmayaraq, uca səslə dedim: "Bu çəfiyənin hörməti var. Zəhmət olmasa bundan sonra boynunuza çəfiyə salmayın".

Təəccüb etdi, əlimi möhkəm tutdu. Nə isə demək istəyirdi ki, dostu çiyindən tutub geri çəkdi. Özü sinəsini qabağa

verib onun müdafiəsinə qalxaraq dedi: "Nə demək istəyirsən? Yəni biz hörmət-zad anlamırıq, təkcə siz başa düşürsüz nə olar, nə olmaz?! Bir də dostumla söz güləşdirdiyini görməyim ha! Get, öz tay-tuşlarınla dirəş! Elə bilirsən iki gün məscidə getməklə özünü əllamə sayıb onabuna ağıl öyrədə bilərsən?!"

O biri dostları da xoruzlanaraq qabağa gəldilər. Yoldan ötənlərin diqqətinin bizə cəlb olunduğunu hiss etdim. Pıçıltı səsləri eşidilməyə başladı. Bundan artıq onlarla söz güləşdirməyi yersiz bildim. İş böyüyə bilərdi. Davadan qorxmurdum, sadəcə istəmirdim ki, məhəlləmizdə və yoldan ötənlərin gözü qarşısında dalaşım. Onlardan ayrılıb yoluma davam etdim.

Qış yavaş-yavaş sona yetirdi. Axşam qərargahda işimiz olduğundan evə bir az gec getdim. Küçədə yenə də Ebini gördüm. İri cüssəsindən və geyimindən qaranlıqda onu tanıdım. Kimisə söyə-söyə döyürdü.

Qabağa gedib əsəbi halda çığırdım:

-Ehey, özündən zəiflərə gücü çatan! O gün dostun dedi ki, öz tay-tuşlarınla dirəş!

Geri döndü. Tərli və təngənəfəs halda məni görən kimi, ürəkləndi və yaralı şir kimi nəərə çəkərək dedi: "Sən hardan çıxdın?! Məni izləməkdən yorulmadın? Cəhənnəm ol! Yoxsa vurub şikəst edərəm!"

O şəxsə bir təpik vurub naləsini göyə ucaltdı. Bıçaq sümüyümə dirəndi. O vaxta qədər yığılıb qalan bütün hirs və nifrətimlə çənəsinə bir yumruq vurdum.

Özünə gəlib cavab qaytarmasına imkan vermədən növbəti zərbələri üz-gözünə endirdim; o qədər vurdum ki, gicəlmiş halda bir tərəfə düşdü. O şəxs, əli ayağına dolaşa-dolaşa Ebinin əlindən buraxılıb ayağa qalxdı. Zahirindən narkoman olduğu bilinirdi. Təəccüblə mənə baxdı və bir söz demədən uzaqlaşdı.

Çəfiyəni boynundan götürdüm: "Bundan sonra haqqın yoxdur... bəsic libasını... geyinəsən və bu libasla... ürəyin... istəyəni... edəsən... Bəziləri... bu libası... sevrək... geyinirlər... və bacardıqları qədər... öz rəftarlarına diqqət edirlər... Amma... sən... bu libası geyinib bu cür rəftarlarınla... digərlərinin bəsicilərə qarşı bədbinliyinə səbəb olursan... və qurunun oduna yaşı da yandırırısan!"

Həç bir söz demədən qəzəb və nifrət dolu baxışlarla mənə baxdı. İşarə barmağını yuxarı qaldırıb başını tərpətməklə mənə hədələdi. Ürək döyüntülərim artmış və sinəm ağrımağa başlamışdı. Buna baxmayaraq geri çəkilmədim və ondan əl çəkməyib balağını möhkəm tutaraq dartıb, şalvarını dizinə qədər cıraya qəsəbi şəkildə dedim: "Bu libasın hörməti var! İndi ki, hörmət saxlayan deyilsən, geyinməsən yaxşıdır. Əgər geyinsən, yenə də..."

***

O əhvalatı yadıma salıb, öz rəftarımdan utandım. Sonrakı peşmançılığın faydası yox idi, dağılmış suyu qabına qaytarmaq mümkün deyildi. Şəhid İbrahimi tanıdığım üçün rəftarımı dəyişəcəyimə dair özümə söz verdim. Elə o günlərdə başqa bir hadisə baş verdi ki, özümü sınaqdan keçirməyimə səbəb oldu.

Dostlar xəbər verdilər ki, məhəllədə yeni dükən açılıb. Əxlaqsız CD-lər və senzura edilməmiş xarici filmlər satır. Ora getməyi unutmuşdum. Yayın isti günlərindən birində, həmən dükəndən çıxan keçmiş məktəb dostlarımdan birini gördüm. Paltarının altında nə isə gizlədib, tez ordan uzaqlaşdı. Dostlarımdan dediyi sözlər yadıma düşdü. Ardınca getdim. Bir az qabaqda onu səslədim.

Mənə tərəf döndü və əynimdə bəsic paltarını görərkən özünü itirdi. Titrək səslə dedi: "Bəli? Mənimləsiz?"

Bildim ki, mənə tanımadı. Bir müddət olardı ki, dərş və məktəbi tərş etmişdim, böyük ehtimalla bu üzdən mənə tanımadı.

Qarşısında dayandım, əlimi çiyinə qoyaraq dedim: "Daha Del Pyeronu tanımırsan da, ay vəfasız?"¹

Bir daha mənə nəzər salaraq dedi: "Hadi, sənsən? Birdən-birə hara yoxa çıxdın? Niyə dərşə və məktəbi buraxdın? Bu nə geyimdir? Bəsicə, filana üzv oldun, hə? Məktəb uşaqlarından eşitdim ki, qarın işinə baxırsan! Fastfud filanı deyirəm. Səni bu geyimdə görəcəyimi gözləməyirdim".

Gülərək zarafatla qarnına bir yumruq vurdum, qarnında gizlətdiyi CD-ni hiss etsəm də özümü bilməzliyə vuraraq dedim: "Bərk gedirsən ha! Düş bir yerdə gedək! Yeri gəlmişkən, paltarının altındakı nə idi? Zireh geyinmişən?"

CD-ni yerbəyer edib dedi: "Yox əşi, zireh nədir? Dərşlik CD-sidir! Mən bilən, artıq bu cür şeylər sənin dərşinə dəyməz! Daha bizdən yaxşılarla oturub-durursan! Daha bizi yad etməyirsən və..."

Söhbəti dəyişmək istəyirdi. CD satan mağazanı göstərərək dedim: "Ordan almısan? Düzü, eşitdiyimə görə fırıldaqçıdır, müştərilərə əxlaqsız CD-lər satır. Sən bir şey hiss etmədin?"

Rəngi-ruhu qaçdı. Kəkələyərək dedi: "Yox əşi, yəqin yazığın barəsində səhv məlumat veriblər. Zahirini görsən anlayarsan ki, o yolun adamı deyil. Narahat olma!"

Bu yaxınlarda Seyid Əli mənə çəfiyə vermişdi. Əlimi çəfiyəyə çəkərək Ebinin əhvalatını yadıma salıb mehriban tərzdə dedim: "Olsun qardaş, sənin sözüne güvənirəm. Əgər səhv məlumat verildiyini deyirsənsə, deməli səhv məlumat verilib. Amma, bir şey hiss eləsən, mənə xəbər elə! Doğurdan ha... Cümə axşamları Musa ibn Cəfər (ə)

---

¹ Del Pyero – Futbol üzrə İtalya Milli Yığmasının sabiq oyunçusu.

məscidində proqramlarımız var. Ürəyin istəsə bizə bir baş çək. Səni yenidən görməyimə sevinərəm".

Bir neçə gündən sonra məscidə gedirdim. Yolüstü CD satan mağazanın qarşısından keçəndə, satıcının müştərilərdən biri ilə danışdığını gördüm. Qərara gəldim ki, içəri daxil olub satıcı ilə söhbət edim. Məsələdən xəbərdar olduğumuzu bir təhər ona başa salmalı idim. Müştərisi gedən kimi mağazaya daxil oldum. Film CD-lərinin olduğu rəfə tərəf gedib, filmlərin ingilis dilində yazılan adlarına və şəkillərinə tamaşa etməyə başladım. Söhbətə başlamaq bəhanəsi ilə də olsa, filmlərdən bir neçəsinin adını satıcıdan soruşmağa məcbur oldum.

O, cavan və cılız birisi idi, müəmmalı adama oxşayırdı. Əyninə qısaqol idman köynəyi geyinmişdi. Bədənindən fərqli olaraq iri və qara gözləri var idi ki, tez-tez bir nöqtəyə zillənib qalırdı. Filmlərdən birini rəfdən götürdüm. Ona yaxınlaşıb dedim: "Bağışlayın, demək istəyirdim ki... Əlbəttə, ədəbsizliyimə görə üzr istəyirəm. Məsələni açıq-aydın demək məcburiyyətindəyəm. Doğrusu... Dostlarımdan eşitmişəm ki..."

Qaşqabağını salladı. Dinməzəcə dayanıb gözlərini ağızıma dikdi. Dedim: "Xəbər çatıb ki, müştərilər üçün əxlaqsız CD-lər və senzura edilməmiş xarici filmlər təşkil edirsiniz. Əvvəlcə özünüzdə deməyin məsləhət olduğunu düşündüm. Dedim, bəlkə şayiə olar və..."

Ciddi tərzdə və özünü təmizə çıxararaq dedi: "Sizə yanlış məlumat veriblər, cənab! Hamısı şayiədir. Bir müddətdir alverim yaxşı gedir. Məsələni şişirdib özlərindən cəfəngiyyat düzəldiblər. Gördüyün kimi, bura tədris və ingilis dili CD-ləri ilə doludur".

Hamısını inkar etdi. Bir söz deyə bilməyib mağazadan çıxdım.

Bir neçə gün sonra Əhməddən eşitdim ki, bir nəfər onun üçün əxlaqsız filmlər gətirir və o da satır. Günlərin birində mağazanı güdməyə başladım. Bir neçə saat ötmüşdü ki, ucaboy və arıq bədənli bir cavan əlində bir kisə ilə peyda oldu. Ətrafi nəzərdən keçirərək mağazaya daxil oldu. Qanım cuşa gəldi. Özümə nəzarəti əlimdən verə biləcəyimdən qorxurdum. Ardınca gedib uca səsle salam verdim. Satıcı özünü itirdi və rəngi qaçdı. Kisəni o cavana verərək dedi: "Siz hələlik gedin. İmkan olanda bu barədə danışarıq".

O arıq cavan kisəni götürüb getmək istədi. Kisəni əlindən alıb əsəbi tərzdə gülüb dedim: "Bağışlayın, olar mən də müdaxilə edim?!"

Satıcı yanaqları qızarmış halda başını aşağı saldı. Cavan mağazadan çölə qaçdı. Əsəbləşməməkdən ötrü, özümü güclə saxlayırdım. Əhməd və Mürtəza da gəlib çıxdılar. Satıcıyı SD dolu kisə ilə məscidə apardıq və Seyid Əli onunla söhbət etdi.

***

İti yağan kiçik yağış damlları məni xəyallarımdan ayırdı. Motosikletimə minib yağış damlları altında evə getdim. Adəti üzrə küçənin başında motosikleti söndürüb düşdüm və onu itələyə-itələyə həyəətə apardım. Evə gec gəlib çatdığım gecələrdə motosokletimin səsinin kimisə yuxudan oyatmasını istəmirdim. O gecə yaxşı yata bilmədim, sübh dəstəmaz almaq üçün həyəətə düşdüm.

Keçən gecədən davam edən oktyabr ayının narın yağışının rütubəti yuxumu qaçırdı. Namaz qıldım. Yatağımı yığışdırıb həyəətə düşdüm. Motosikleti silib parılatdım. Günəş qalxanda yağış yağmağa başladı. Buludların arasından boylanan günəşin zəif şüaları altında həyətin küncündəki taxtın üstündə uzandım. May ayının nisbətən sərin və uzun gecələri və bitmək bilməyən imtahanlar

dövründə Məsumə ilə birlikdə taxtın üstünə palaz sərərək oturub dərslərimizi oxuyardıq.

Dərindən nəfəs aldım. Ruhuma tərəvət gəldi, amma yavaş-yavaş yuxuya getdim. Qapalı gözlərimin arxasında Seyid Əlinin gülümsəyən yumru və arıq çəhrəsi zahir oldu. Gözlərimi açdım. Yuxumu yada salmağa çalışdım, amma yaddaşımda onun tutqun və qırıq-qırıq təsvirindən başqa bir qalmamışdı.

Məsumənin səsindən dik atılıb dedim: "Nə olub? Niyə qışqırırsan?"

Əllərini sinəsində çarpazladı, qapının çərçivəsinə söykənib gözlərini qıyaraq cavab verdi:

-Bilirsən səni nə qədər səsləmişəm? Artıq səhər yeməyi süfrəsini yığışdırırıq. İstəyirsən gəl, istəyirsən gəlmə!

Ardınca otağa daxil oldum. Gözüm divar saatına sataşdı. Gecikmişdim. Paltar dolabına tərəf getdim. Arxamdan anamın səsini eşitdim:

-Çay buzladı, otur iç, sonra get!

Təzəlikdə aldığım hərbi libası dolabdan götürüb süfrəyə oturdum. Anam nigaran halda soruşdu: "Xeyirdir inşaallah? Sübh tezdən bu libas nədir? Məgər bazara getmirsən?"

Ağzımdakı tikəni tez-tez çeynəyib dedim: "Özün demişkən, xeyirdir inşaallah".

Anamın ağır baxışları altında çayı başıma çəkdim, üzünə baxmadan tələsik süfrədən qalxdım. Geyimimi dəyişdim. Güzgünün qarşısında dayanıb əllərimi saçıma çəkdim. Zəhra məqnəsini geyinmişdi. Üzümə nəzər saldı və bir şeydən çimçəşən şəxs kimi dedi: "O saçlarınla əlləşmək əvəzinə üzündəki sızanaqların dərini çək! Günü gündən eybəcərləşir. Bir də gördün, gözündə də o boyda sızanaqlardan çıxdı!"

O boyda sızanaqlardan!... Deyiliş tərzinə gülməyim tutdu.

Məsumə mətbəxdən çıxıb etiraz edərək dedi: "Düz deyir, Hadi can! Gərək həkimə gedəsən. Əlbəttə, özxoşunla gedəcəyini güman etmirik, ona görə də biz üç bacı sənin üçün bir plan cızmışıq, qardaş can!"

Zeynəb, Məsumənin göz vurmasına başqa bir gözurmaqla cavab verdi. Dolabdan qara çadrasını götürüb, güzgüdə məqnənin kənarlarını düzəldərək, gülümsədi və sağollaşaraq getdi.

Zəhra əlində sini, süfrənin kənarında oturdu. Ləvazimatını çantasına qoyan Məsuməyə nəzər salaraq dedi: "Üzündəki sızanaqları müalicə etsin, ya etməsin, fərqi yoxdur, onsuz da gözəlləşən deyil. Mənim ki, üzüm gəlmir onun üçün elçiliyə gedim!"

Anam müdafiəmə qalxaraq dedi: "Yaxşı, yaxşı! Məgər gül balamın nə eybi var?! Siz bacılar niyə onun üstünə düşmüşüz? Minnətiniz olsun ki, bu "şahzadə" üçün elçi gedəsiniz. Camaat gərək papağını göyə atsın ki, mənim oğluma qız verir".

Daha orda qalmadım və özümü qərargaha çatdırdım. Əhməd, əvvəlkinə nisbətən qısaldılmış və səliqəyə salınmış saqqalı ilə qarşıma çıxdı. Təəccübdən bərəlməmiş gözləri ilə dedi: "Bəh-bəh, Hadi qardaş, səhər tezdən bu tərəflərdə xeyir ola?! Təsədüfən bazarın yolunu itirməmişən? Necə də bəzənib!"

Çiyinə toxunub cavab verdim:

-Özünü bilməzliyə vurma! Yəni demək istəyirsən, heç nədən xəbərin yoxdur? Yəqin ki, indiyə qədər universitetin qarşısında aləm bir-birinə dəyib. Tez ol, vaxtımız yoxdur!

Silah Mürtəzanın çiyindənən sürüşürdü. Ona yaraşmırdı, amma heç vaxt ürəyim gəlmədi ki, ona deyəm: Sən hara, silah hara! Salam verib dedi: "Burda neynirsən? Kim sənə xəbər verdi? AXI..."

Silahın kəmərini çiyində düzəldərək dilxor halda dedim: "Hə, bilirəm. Axı-axı eləmə, hacı Əsgərin əmridir də".

Əhməd başını aşağı salaraq utancaqlılıqla dedi: "Hacı can, özün bilirsən axı. Hacı Əsgər sənə görə narahat olur. Yəni... Həmişə deyir..."

Sözünü yarımçıq kəsib gülərək dedim: "Bilirəm. Hacı deyir, Hadi dəliqanlıdır və heç nədən çəkinmir. Belə yerlərdə olmaması, özü üçün yaxşıdır. Yaxşı, siz deyin, bu cür yerlərdə olmayım, bəs hansı yerlərdə olum?! Nəhayət, bir işə yaramalıyam, ya yox?!"

Əhməd gülümsəyərək tufəngi çiyindən aşağı salıb, əlində tutdu. Məni başdan-ayağa müştəri gözü ilə süzərək dedi:

-Görürəm, hərbi libas da geyinmişən. Əməlli-başlı hazırlaşmısan. Bəlkə bir əməliyyata gedirsən, xəbərimiz yoxdur? Olar, bizi də özünlə aparasan? Oğlan, sən nə vaxt işə gedəcəksən. Bu işlərinlə müdirin səni qovacaq, sonra demə ki, demədin.

Onun burnunun ucunu tutub möhkəm sıxdım. Əhmədin saqqalına əl atmaq istəyirdim ki, duyuyq düşüb özünü arxaya çəkdi. Hər üçümüzün gülmək səsi ucaldı. Ciddi görkəm alaraq Mürtəzaya cavab verdim: "İş o vaxt mənə lazımdır ki, ölkədə təhlükəsizlik bərqərar olsun, kimsə dövlət quruluşunun əleyhinə baş qaldırmasın".

Əhməd fikrə getmişdi. Soruşdum: "Nə olub qardaş, səhv çıxış etdim? Yola düşün, atım çöldə gözləyir. Çox gözləsə, kişnəyib hamını duyuyq salacaq!"

Əhməd öz motosikletinə mindi. Yenicə özünü yetirən Hüseyin məni görəndə təəccübləndi. Gedib Əhmədin motosikletinin arxasında oturdu. Motosikletinə tullandım. Mürtəza, quş tükü kimi yüngül cüssəsi ilə arxamda oturdu və mənzil başına qədər deyib gülə-gülə sürdüm.

***

Universitetin əsas giriş qapısı önündə getdikcə izdiham artırdı. Qəzəblə qışqıraraq şüarlar səsləndirirdilər. Şüarların arasında ona-buna nalayiq sözlər də eşidilirdi.

Ürəyim şiddətlə döyünməyə başladı. Yumruqlarımı bir-birinə vurub dərindən nəfəs aldım. Düşünülməmiş hərəkət etməməli idim.

Hər bir təhqiramiz cümləni eşidəndə, sanki başıma ağır bir şey vurulurdu və nəfəs almağımı çətinləşdirirdi. Sayları çox deyildi, izdihamın arasında gizlənib təhqiramiz ifadələr işlədirdilər. Bəziləri dövlət məsullarının şəkillərini cırırdılar. Qəfildən bir neçə nəfər Rəhbərin divardakı şəklinə tərəf cumdular. Qanıma cuşa gəldi və birdən universitetə tərəf qaçdım. Dostlarım arxadan məni çağırırdılar, amma artıq dayanmaq məqamı deyildi.

İğtişaçılar nifrətlə baxıb, mənə tərəf daş atırdılar. Qabağa getdim. Əlimin Rəhbərin şəklinə çatmasına az qalmışdı. Cırmalarına imkan verməməli idim. Söyüş söyən o bir neçə nəfər arxadan yolumu bağladılar. Özümü bir təhər şəkilə çatdırdım. Onu qoparıb özümlə aparmaq istəyirdim ki, iki nəfər özünü yetirib əl atdılar. Şəkili çənglərindən aldım. Qəfildən sağ yanağıma nə isə ağır bir şey dəydi. Üzümün sağ tərəfində güclü istilik və ya qaynar su tökülməsi kimi bir hissə yarandı. Sanki damarlarım alovlanıb yandı. Yavaş-yavaş gözlərimin önünə qara pərdə çəkildi. Anı olaraq bir neçə nəfərin mənə güldüyünü hiss etdim. Bədənimə şiddətli bir zəiflik hissi bürüdü. Rəhbərin şəklini möhkəm sinəmə basdım. Gəldiyim yolu geri qayıtmaqdan ötrü döndüm, amma dizlərim büküldü və yıxıldım. Hələ də gülmək səsləri başımda dolanırdı. Şüar qışqıranların üzlərini əyri-üyrü görürdüm və ağızları mənə adi ölçüsündən daha böyük görünürdü.

Bədənimdə güclü titrəmə yaranmışdı. Qalxmaq istədim. Səy göstərdim, amma güclü ürək bulanma hissi ilə yərə

yıxıldım. Belimə və qarnıma zərbələr dəyirdi. Üz-gözüm isti və keyimiş halda idi. Daha ağrı hiss etmirdim. Birdən-birə səslər kəsildi. Hər şeyin dərin sükuta qərq olmasından öncə, Dokuhədə və onun məşhur hovuzunun dərinliyində hiss etdiyim ətirə oxşar bir iy burnuma doldu! Yavaş-yavaş gözlərim yumuldu. Ürəyim doyunca yatmaq istəyirdi!

Gözlərimi açanda hər şeyi bulanıq görür və ətrafı düzgün dərk edə bilmirdim. Harda idim?! Başı suyun altına salarkən adamın qulaqları necə batırsa, qulağım eynilə o cür tutulmuşdu və heç bir səs eşitmirdim. Bədənimə tərپətdim. Başımı döndərəkən yanaqlarıma və üz-gözümə şiddətli ağrı yayıldı. Ətrafı dərk etməyə başladım. Zehnimdə tədricən qırıq-qırıq səhnələr canlandı.

Ağrıya dözməkdən örtü bir neçə anlıq gözlərimi möhkəm yumdum. Boğazımdan naləyə bənzər bir səs çıxdı və nəfəs borumu yandırdı. Ağrı anbaan şiddətləndi və amanımı kəsdi. Bu dözülməz dərdin təkrarlanması qorxusundan daha başımı tərپətmədim. Əlimi qorxa-qorxa yuxarı qaldırdım, yavaşca şişmiş və sarğı vurulmuş yanağıma toxundum. Üzümün həmən hissəsindən sanki ağır bir yük asılmışdı!

Tərپənməyə cürətim yox idi və eləcə hərəkətsiz qaldım. Gözlərimi sıxaraq yumur, canım çıxa-çıxa nəfəs alırdım. Gözümün ucu ilə gördüm ki, ağ xalatlardan bir qadın gəlib çarpayımın kənarında durdu. Şpirisin daxilindəki dərmanı başımın üstündəki seruma boşaltdı. Xalatinin tünd ətri burnuma doldu. Susuzluqdan ləhləyirdim, amma su istəməyə utandım. Bəzənmiş üzünə daha baxmadım və sakitcə durdum. İncə və mehriban səslə üzünü mənə tərəf çevirib dedi: "Ağrın var?"

Nə cavab verəcəyimi bilmədim. Elə o an Əhməd, Hüseyin və Mürtəza nigaran və rəngləri qaçmış simaları ilə mənə yaxınlaşdılar. Sanki xilaskar mələklərimi gördüm! Özümdən asılı olmayaraq gülümsədim, amma ağrım şiddətləndi və

zarımağa başladım. Hüseyin başımın üstündə durdu. Yanağıma nəzər salıb soruşdu: "Nə vaxt huşa gəldin? Ağrın var? Yaman qorxutdun bizi, oğlan!"

Hüseynin ardınca Mürtəza ucadan və həyacanla dedi: "Şükür Allaha! Bilmirsən nələr çəkdik. Yüz dəfə ölüb dirildik! Hacı Əsgər dədəmizi..."

Tibb bacısı Əhmədə baxıb acıqlı halda dedi: "Qardaşlar, nə xəbərdir?! Xəstəni müayinə etməyə gəlmişik axı, bir az yavaş!"

Ani olaraq hamı sakitləşdi. Tibb bacısı soruşdu: "Bir şey istəyirsən?"

Susuzluqdan yanırdım. Ağrı çəkə-çəkə dedim:

-Su, çox susuzam!

Mənə su gətirdi. Stəkanı dodaqlarıma yaxınlaşdırdı. Mehriban baxışları altında əridim. Suyun sərinliyi məni ayıldı və ürəyimdə dedim: "Salam olsun Hüseyin!"

Boğazım islanıb sərinləndi, amma yerini qəhər tutdu. İmam Hüseyin (ə) və silahdaşlarının susuzluğunu xatırlayaraq, su içməyə bu qədər can atmağımdan utandım!

Tibb bacısı gedən kimi uşaqlar rahat nəfəs aldılar və çarpayının üstündə yanımda oturdular. Əhməd dedi: "And olsun ki, şir ürəyi yemisen! İndi başa düşürəm ki, niyə Hacı bəzən sənə xəbər eləməirdi! Özümüzü bir an gec yetirsəydik, o Allahdan bixəbərlər səni təpikləyib öldürəcəkdilər. Özünü düşünmürsən, biz yazıqları düşün. Bir şey olsaydı, anana nə cavab verəcəkdik?! Elə indinin özündə də qalmışıq..."

İmkan verdim sözünü bitirsin. Qırıq-qırıq halda soruşdum: "Anam... ona... nə isə demisiz?"

Mürtəza başını yelləyərək dedi: "Yox, qardaş! Hələ ki, bir şey deməmişik. Amma əvvəl-axır xəbər verməliyik, ya yox?!"

Özümü itirərək halsız halda dedim: "Ümumiyyətlə bir şey deməyin! Əgər bacılarımdan hansı birisi zəng etsə..."

Hüseyn sözümü yarımçıq qoyub tez dedi: "Əgər bacılardan hansı birisi zəng etsə, nə? Hə? Olmaya yalan deməyimizi gözləyirsən? İndiyə mütləq ananın ürəyinə damıb ki, nə isə bir xata çıxartmısan!"

Amanımı kəsən ağrının təsirindən yorğun və əsəbi halda cavab verdim:

-Əgər ailəmdən kimsə zəng vursa, cavab verməyin! Yalnız qardaşıma xəbər edin... Ümumiyyətlə, lazım deyil nə isə edəsiz. Özüm qardaşıma zəng edib məsələni ona izah edərdəm.

Görüş vaxtı bitəndən sonra uşaqlar həvəssiz və narahat halda getdilər. Tək qaldım. Qulağım möhkəm ağrıyırdı və sağ qulağımın eşitmə qabiliyyətini itirdiyini hiss edirdim. Ürəyim tutulmuşdu, səbr və hövsələdən başqa çarəm yox idi.

Darıxmaqdan döş qəfəsim ağırlaşdı. Məni ağlamaq tuturdu, amma göz yaşlarımın axmasına imkan vermədim. Atam həmişə deyərdi: "Kişi ağlamaz!"

Kişi ağlamaz. Kişi dərini üzə vurmaz və gözlərindən qan damar bəzən! Əgər bir kişinin gözlərindən yaş yerinə qan damsa, ürəyi daha ürək olmaz! Mənim ürəyim hələ ki, ürək idi və gözlərim hələ ki, qan ağlamamışdı! Ürəyim ağlamaq istəyirdi. Ürəyim Seyid Əlinin səsini eşitmək istəyirdi. Həyatda olduğu vaxtlar ətrafına toplaşardıq. Dostlarım var idi, amma bizim bir yerə toplanmağımıza səbəb olan şəxs artıq yox idi.

Üçüncü fəsil

Qulağıma, xəstəxananın fəzasını bürüyən və otağımın açıq qapısından daxil olan axşam azanının səsi gəldi. Namaz qıla bilmədiyim üçün ağlamağım tutdu. Gözlərimin duzlu yaşı ağzıma tökülə-tökülə dodaqaltı zikir etdim. Dua oxuyub, Seyid Əlini və dünyadan gedənləri yad etdim. Öz-özümə dedim ki, hər getmək, getmək deyil! Gedərkən, gərək insandan bir iz qala. Kaş mən də gedərkən, məndən sonra nə isə qalaydı. Zehnimdən keçən fikrimə ürəyimdə güldüm. Məndən nə iz qala bilərdi ki?!

Qəfildən tibb bacısı başımın üstündə peyda oldu. Hətta göz yaşlarımı silməyə belə macal tapmadım. Üzümə baxıb, nə yaxşı ki, heç nə demədən seruma ağrıkəsici əlavə edib getdi. Gözlərimi yumub o qədər zikir deyib, salavat çevirdim ki, yuxuya getdim.

Başımda səslər dolanmağa başladı! Ağırlaşmış göz qapaqlarımı güclə qaldırdım. Heç yeri görmədim. Ətrafımı qatı toz-duman bürümüşdü. Gülmək səsi eşitdim. Bir neçə nəfər birlikdə gülürdülər. Ağrılarımla olmasına və başımın gicəllənməsinə baxmayaraq, çarpayından qalxdım. Gülmək səsləri kəsildi və vahiməli partlayış səsi məni qorxutdu! Ürəyim ağzıma gəldi. Təşvişlə çarpayının yanında oturdum.

Növbəti partlayış səsindən dik atıldım. Partlayış səsləri məni narahat etməsin deyə qulaqlarımı əllərimlə qapadım. Toz-duman nisbətən seyrəkləşdi, ətrafı görməyə başladım. Qapının arasından sarı və qatı işıq şüaları otağa düşdü.

Qapıya tərəf getdim. Ağrı və başgicəllənmədən əsər-ələmət yox idi. Xəstəxananın dəhlizinə daxil oldum. Hər yer işıqlı idi. Qapı-baca, divar, kaşılar və oturacaqlar par-par parıldayırdı.

Yenə də o xoş ətir burnuma dəydi. Qabağa getdim. Işıq şiddəti gözlərimi ağrıtdı. Bu zaman bir nəfər məni çağırırdı! Səsi necə də tanış idi. Gözlərimi tez-tez qırpdım ki, o işıq dəryasının içərisində nə isə görə bilim. Nə isə yox, kimisə gördüm, kimlərisə! Boz rəngli bəsic libası geyinmişdilər, arxaları mənə tərəf idi; növbətçi tibb bacısının postunun yanında dayanıb gülürdülər. Gülüş səsləri rahatlandırıcı idi və sakitləşdirici kimi ruhumun yaralarına toxtaqlıq gətirirdi. Yenə də kimsə məni adımla səslədi. Diksindim, elə ordaca durub titrək səslə dedim: "Seyid, sənsən?!"

Ətrafı bürüyən işıq dumanında fit səsinə bənzər qulaqbatırıcı və qorxulu bir səda yayıldı. Yıxıldım və əllərimlə qulaqlarımı tutdum.

Nə qədər vaxt ötdüyünü bilmədim! Gözlərimi açıqda özümü, müharibə məntəqəsindəki kanallar və səngərləri xatırladan bir yerdə gördüm. Daha rahat nəfəs almaqdan ötrü səy edirdim ki, birdən nalə səsi ucaldı. Əyilib gördüm ki, ayağımı, özünü səngərin divarına söykəmiş bir nəfərin yaralı ayağının üstünə basmışam. Yanında oturub kaskasını başından götürdüm. Başından axan qan gicgahı və tüksüz üzündə qurumuş, saçları tərdən bir-birinə yapışmışdı.

Su istədi, amma yoxum idi. Qurumuş və çatlamış dodaqları ürəyimi titrətdi. Özüm də susuzluqdan yanırıdım. Yaxından-uzaqdan qışqırıq-nalə səsləri gəlirdi. Ətrafda çoxlu sayda yaralıların olduğunu təxmin etdim.

Sərin bir külək əsdi. Toz-duman çəkildi və rahat nəfəs ala bildim. Ətrafa nəzər saldım. Torpaq təbii görünmürdü, qırımızı rəngə boyanmışdı. Bir neçə metr o tərəfdən zarıltı səsi qulağıma dəydi. Ayağa qalxmağa təqətim yox idi. Uşaqlar kimi iməkləyə-iməkləyə səsə tərəf getdim və hərəkətsiz halda düşən döyüşçünün ürəyəyatan gülüşünü görərkən donub qaldım.

Ürək döyüntülərim sanki təpəmə çırpılırdı. Gördüklərimin həqiqiliyinə əmin olmaqdan ötrü gözlərimi bir neçə dəfə açıb yumdum. Səhv etmədim. Seyid Əli idi. Başımı sinəsinə qoydum. Ətirli torpaq iyi verirdi. Həmə o xoş ətir! Zarıldayaraq dedim: "Seyid! Niyə... məni tənha qoydun? Niyə uşaqları buraxıb getdin? Necə qıydın?! Sən ki, daşürəkli deyildin və daim yoldaşlıqdan dəm vurardın. Niyə bütün dostlarına üz çevirdin?!"

Əlini nəvazişlə başıma çəkdi və ağlamağa başladım. Hönkürtü ilə ağlayaraq göz yaşını tökdüm. Başımı sinəsindən qaldırdım. Baxışlarını naməlum bir nöqtəyə zilləmiş, əvvəlkindən daha dərin gülüş çatlamış dodaqlarında quruyub qalmışdı.

Seyidin gözlərini ördüm. Yoxluğuna öyrəşməli idim. Başımın üstündə kiminsə durduğunu hiss etdim. Başımı qaldırdım. Saçan günəş şüaları üzünü görməyə imkan vermədi. Kim idi?! Mənə yad gəlmədi. Ürəyəyatan tərzdə məni səsləyib dedi: "Hadi!" Səsi qulaqlarımı oxşadı. Üzünü görməyə çalışırdım, amma arxasını mənə çevirib yaralıların yanında oturdu. Əlindəki qabdan onlara su verə-verə kanalın aşağı tərəfinə doğru getdi. Onun kim ola biləcəyini hiss edirdim, amma...

Uzaqlaşmasına zillənib qalmışdım. Yay kimi buraxılıb yerimdən sıçrayaraq ardınca qaçdım. Təngənəfəs halda ona çatıb tərəddüdlə soruşdum:

-İbrahim, sənsən?!

Əlimi qaldıraraq çiyinə qoymaq istədim. Mənə tərəf döndü. Nurani siması, şirin və mənalı gülüşü var idi. Heç vaxt onu görməmişdim, amma mehriban baxışları mənə tanış gəldi. Əlini sağ yanağıma qoydu və ürəyəyatan səslə dedi: "Özünə görə bir kişi olmusan!"

Yuxudan ayıldım və özümü xəstəxananın çarpayısında gördüm. Bunların hamısının yuxu olduğuna inanmaq

istəmirdim. Bu yuxu, mənim üçün həyatın özündən də daha çox həqiqi idi. Yanağımda, yox! Bütün bədənimdə ürəyəyatan istilik və aramlıq hissi edib, ləzzət aldım.

Sübh açılırdı. Gözlərimi yumdum ki, İbrahimi görməyimin ləzzəti damağımdan qaçmasın. Şəhidlərin və yaralıların arasında gördüyüm Seyid Əlinin məsum və əzabkeş siması bir an belə gözümün önündən getmirdi. Bu yuxu məni yenidən keçmiş xatirələrə apardı.

***

Cümə axşamı şam və xiftən namazlarından sonra qərara aldım ki, "Beheştə-Zəhra" qəbristanlığına, İbrahim Hadinin məzarını ziyarətə gedək. Səbirsizliklə gözləyir, saniyələri sayırdım. Seyid Əli daxilimdəki həyəcanı hiss etmişdi. Gülümsəyərək dedi: "Məgər altı aylıqsan, oğlan?! Bir az səbr et, qoy uşaqlar toplaşsınlar".

Hava qaralmağa başlayırdı. Seyidlə birlikdə, Hüseyin, Əhməd, Mürtəza və digər uşaqlardan qabaqda qəbristanlığın Əmvat bölməsi ilə qabağa gedirdik. Seyid fikrə dalaraq qəmgin siması ilə qəbirlərin yanından ötürdü. Şəhidlər bölməsinə çatanda başını qaldırdı. Qəhvəyi gözlərində özünəməxsus sirli bir parıltı yarandı. Dözə bilməyib ondan bu barədə soruşmaq istəyirdim ki, İbrahim Hadinin simvolik məzarına çatdıq.

İlk dəfə olaraq, xatirəsini əbədiləşdirməkdən ötrü onun üçün qoyulan boş məzarın yanında oturdum. Tüklərim biz-biz oldu, boğazımı tutan güclü qəhər nəfəs almağımı çətinləşdirdi. Öz məhəlləmizdən olan bir şəhidin məzarının yanında oturmaq əhvalımı dəyişdi.

Hava qaralmışdı. Şəhidlər bölməsində də kimsə yox! Hərəməz bir şəhidin məzarı üstündə şam yandırdıq. Gecənin sakitliyində onlarla söhbətləşdik. Başımı İbrahimin çərçivədəki şəklinə söykədim. Səssizcə ağlayıb onunla dərdləşdim.

O cümə axşamından sonra, növbəti cümə axşamlarında da "Beheşte-Zəhra" qəbristanlığına gedərək şəhidlərlə raziniyaz etməkdən başqa istəyimiz yox idi. Əksər cümə axşamlarında Seyid də bizimlə gəlirdi. Günlərin birində mən, Seyid Əli və Mürtəza şəhid Məcid Pazukinin məzarının üstündə oturdum, Əhməd bizim şəklimizi çəkdi.

Cümə axşamlarından birində, axşamüstü ürəyimdən ziyarət etmək keçdi, amma bilirdim ki, uşaqlardan heç birinin nəqliyyat vasitəsi yoxdur. Nəqliyyatsız ziyarətə getmək çətin olurdu. Uşaqları çağıraraq dedim: «"Beheşte-Zəhra" qəbristanlığının əvəzinə Şah Əbdüləzim ziyarətə getmək barədə fikriniz nədir? Ürəyim yerindən oynayıb!»

Əhməd əlini üzünə çəkib fikrə dalaraq dedi: "Gecənin bu vaxtı? Bilirsən ki, nəqliyyat vasitəmiz yoxdur. Yaxşısı budur, gələn həftə bir az tezdən hərəkət edək ki, qaranlığa da düşməyək".

Mürtəza, Şah Əbdüləzimin ziyarətinə getməyi eşidən kimi sevindi. Amma Əhmədin sözlərini eşidəndən sonra məyusluqla başını aşağı salıb dedi: "Düz deyir, kaş ki, bir nəqliyyat vasitəmiz olaydı. Heç olmasa bir motosiklet olsaydı birtəhər gedib gələrdik!"

Hüseyn istehza ilə gülümsəyib dedi: "Buna bax! Motosikletə neçə nəfər minəcək? Uzağı üç nəfər. Olmaya o biri uşaqlar motosikletin arxasınca qaçacaqlar?!"

Mürtəza sanki dilxor oldu! Uşaqlar güldülər. Əlimi Mürtəzanın çiyinə vuraraq dedim: "Dilxor olma, qardaşının bir planı var. Bəs məni nə bilirsən? Nəqliyyat məndən. Siz hazırlaşınca, gedib qayıdacağam".

Doslarımın təəccüb dolu baxışları altında qərargahdan çıxdım və özümü evə yetirdim. Paltarımı dəyişib, qardaşım Mehdiyə atamın maşınının açarının yerini soruşdum.

Təəccüblə soruşdu: "Maşının açarı? Neynirsən? O maşın ki..."

Məsumənin diqqəti mənimlə Mehdidə idi. Dedim: "Yaxşı maşındır, düşündüm ki, uşaqları ona mindirim, bir qədər gəzib dolanaq və... Qardaşınızın ürəyi indi bir dəfə özünü göstərmək istəyir! Nə olacaq ki?! Göy yerə enəcək?! Yoxsa yer göyə qalxacaq?!"

Məsumə dedi: "Xoş dostlarının halına! Kaş bizi də bir dəfə o maşına mindirib bir az gəzdirəydin! Məgər qızlar adam deyil?"

Özümü uşaqlıqda olduğu tək yazıq görkəminə qoyaraq açarı Mehdidən almağa nail oldum. Sevinc və həyəcanla evdən çıxarkən mətbəxə girdim, anamın diqqətinin olmadığından istifadə edərək onu qıdıqladım. Ondan termosu qaynar su ilə doldurmasını istədim.

Zəhra məndən bir az aralıda dayanmışdı. Gözlərini bərəldib nədənsə çimçəşirmiş kimi dedi: "Məgər piknikə gedirsiniz? Termosla qaynar suyu neynirsən?"

Qarşısında durub burnunun ucunu tutdum. Möhkəm sığaraq ciddi tərzdə cavab verdim:

Qardaşını ələ salırsan? Daha bu cür ədalərini görməyim ha!

Zəhranın burnu qızardı. Gözləri yaşla doldu və titrək səslə dedi: "Eee, Hadi, incitdi axı. Çox pissən! Ana... Ona bir şey de də!" Gözlərimi qıyaraq ona acıq verdim. Termosu götürüb küçəyə çıxdım. Bir anlıq dayanıb baxışlarımı maşına zilləyərək öz-özümə dedim: "Uşaqlar bu kuklanı görsələr mütləq çox xoşlarına gələcək!"

Dostlar məscidin önündə gözləyirdilər. O axşam Seyid Əlinin işi olduğu üçün gələ bilmədi.

Hüseyn maşını görəndə mat qaldı. Uşaqları çağıraraq maşını onlara da göstərdi. Hamısı mənə tərəf gəlib təəccüblə nəzərlərini maşına dikdilər. Mürtəza istehza ilə maşının içərisinə baxıb məyusluqla dedi: "Bunu hardan tapdın?"

Sevincək halda əlimi maşının toz basmış kuzasına çəkərək dedim: "Bunu yox! Bu atamın kuklasıdır! Məgər nəqliyyat vasitəsi istəmirdiz? Bu da nəqliyyat. Atılın içərisinə, nə qədər gec deyil, gedək!"

Mürtəza maşından aralanıb dilxor halda cavab verdi:

-Bununla? Bunun ki, heç nəyi yoxdur, bizi ələ salmısan? Bu maşınla küçənin başına qədər getmək olmaz, o ki, qala Reyşəhərə və Şah Əbdüləzimə! Mən sadələvhə bax ki, özümü əməlli-başlı hazırlamışdım! Qardaş, sənin sürpriz planın bu idi?!

Hüseyn altdan-altdan güldü. Əlini seyrəlmiş saçlarına çəkərək dedi: "Buna minsək, mənəcə yarı yolda bütün bolt-qaykaları açılacaq və asfaltın üstünə düşəcəyik. Sən mənim canım düzünü de! Bunu maşın qəbristanlığından tapmısan?"

Çiyinə vuraraq dedim: "Qəbristan nədir? Qapımızın ağzında toz basırdı. Mənim yazıq kuklam. Narahat olmayın. Mənə söz verib ki, bizi sağ-salamat aparıb, gətirəcək. Ona "Peykan steyšən" deyərlər! Özünüz bilirsiniz ki? Bu kukladan yuxarı model hələki buraxılmayıb".

Əhməd tərəddüdlə maşının ətrafına dolandı. Başını yellədirək dodaqlarını büzüb üzünü uşaqlara tutaraq dedi: "Təvəkkül Allaha! Hadi deyir, bu kukla ona söz verib. Bəlkə sözünün üstündə durub bizi mənzil başına çatdırır! Nə deyirsiniz? Yoxlayaq? Əgər razısız, tez minin gedək, vaxt azdır!"

Son ana qədər ümitsiz olan Mürtəza arxa qapını çətinliklə açıb, hamıdan əvvəl özünü içəri atdı və oturacağıın yaylarından qərribə səslər çıxdı.

Hüseyn Mürtəzanın yanında oturdu. Əhməd hamımızdan böyük olduğu üçün ona xüsusi ehtiram göstərdim. Qabaq qapını çətinliklə açdım; əyilib səsimin tonunu dəyişərək dedim: "General Əhməd, buyurun!"

Hələ yola düşməmişdik ki, maşının səs-küyü aləmi bürüdü. Öz-özümə fikirləşdim ki, olmaya maşının bolt-qaykaları açılıb tökülə, bizi peşman edə. Başımı arxaya çevirib gördüm ki, uşaqlar heyrət və təəccüblə gözlərini maşının daxilinə zilləyiblər. Ucadan gülərək dedim:

-Əziz dostlar və hörmətli sərnəşinlər, ehtiyat kəmərlərini bağlayın. Yola düşürük. Amma kiçik bir problemimiz var ki, Allahın köməkliyi və sizin yardımınızla onu aradan qaldıracağıq.

Gülmək səsləri sanki bomba kimi partladı. Mürtəza qarnını tutaraq qırıq-qırıq səslə dedi: "Yalnız... bir... kiçik... problem... Məncə... daha kiçiklikdən keçib... artıq böyük olub!"

Dedim: "Bağışlayın, bundan yaxşısını tapa bilmədim. Düzünü bilmək istəsəz, bu maşının elektrik sistemi də yoxdur! Yəni, işıqları da yanmır. Qorxuram yolda başımıza iş açsın!"

Əyilib sınıq-salxaq bardaçokdan bir əl fənəri götürdüm. Gülə-gülə onu Əhmədə verib xahiş etdim ki, lazım olanda fənəri pəncərədən çölə çıxarıb yandırsın, qoy maşınlar bizi görə bilsinlər.

Yola düşdüm. Yolda məzələnərək güldük. Bir neçə dəfə az qalmışdı yoldan çıxıb girək kolluğa. Sağa-sola dönərkən Əhməd və Mürtəza hər iki tərəfdən fənəri çölə çıxarıb dönmə işığının əvəzinə yandırır-söndürürdülər.

Çatmaq üzrə idik ki, Mürtəza arxadan çiynimə vuraraq dedi: "Deyəsən, doğurdan da çatırıq. Qətiyyətin inanmağım gəlir. Bu kuklanın yolun yarısına qədər gedə biləcəyini düşünürdüm. Həqiqətən də halal olsun!"

Güzgüdən arxaya baxaraq uşaqların gülər üzünə nəzər saldım. Özümü dartaraq cavab verdim:

-Bəs nə bilmişdin, ay qardaş! Hələ bu kukla ilə Kərbəlaya getmək beynimə düşüb.

Sözümün ardınca Əhməd dedi: "Kərbəla? Yox, qardaş, Allah razı olsun! Bu darmadağın oturacaqda məni bel ağrısı tutdu. Bununla Kərbəlaya getsək, hamımız şəhid olarıq".

Uşaqlar gülməkdə ikən Hüseyin başını qabağa əyərək dedi: "Kərbəlanı hələlik yaddan çıxar! Qardaşımın toyu yaxınlaşır, amma hələ də gəlin maşını tapa bilməyib. Gəl, qardaşlıq borcunu yerinə yetir. Bu kuklaya bir əl gəzdir və..." Gülmək tutdu və sözünü sona yetirə bilmədi. Səsimi və danışıq tərzimi dəyişərək cavab verdim: "Gözlərim üstə, Hüseyin can, fikir eləmə! Qardaşına de, arxayın olsun. Kuklanı gül-çiçəklə bəzəyib gətirərəm. Əgər istəsə, maşının arxasına bir neçə boş konserv qutusu da bağlayaram, dambadurum səsi aləmi bürüsün. Qulluğunda varam, sürücüsü də özüm olaram".

***

O gecənin xatirəsinə qərq olub ziyarətə getmək macərəsi barədə düşündüm ki, bir səs eşitdim. Xəyallardan ayrıldım. Gözüm tibb bacısının nişan üzünə sataşdı. Soruşdu: "Cənab Zülfüqari, halınız yaxşıdır?"

Özümü itirərək yerimdən tərənib nişançılıqla dedim: "Bəli, nə olub?"

Tibb bacısı gülümsədi. Otağın pəncərəsinə tərəf getdi. Pəncərəni yarımçıq açaraq dedi: "Bir şey olmayıb! Sizi neçə dəfə səslədim, amma cavab vermədiz. Dedim, bəlkə bir şey olub".

O gün nahardan sonra "Salam olsun İbrahimə" kitabının nəşiri və Seyid Əlinin tanışısı cənab İbadi mənə baş çəkməyə gəldi. Stulda oturdu. Söhbətləşən əsnada birdən sakit durub gözünü otağın pəncərəsinə dikdi. Nəfəsini ucadan çölə verib tutula-tutula dedi: "Sözün düzü, sizə sözüm vardı və bu üzdən də məscidə baş vurdum. Dostlarınızdan xəstəxanada olduğunuzu eşidəndə..."

Nigaran oldum və dedim: "Nəsə olub? Bir hadisə baş verib?"

Başını yuxarı qaldırıb gülümsəyərək cavab verdi:

-Yox, bir şey olmayıb. Nigaran olmayın! Necə deyim... Dostlarımdan biri mənə bir mövzu barəsində danışdı. Məscidə gəldim ki, sizə də deyim. Doğrusu, şəhid Hadinin dostlarından biri mənimlə əlaqə saxlayıb soruşdu: filan gün, filan saatda Tehran Universitetinin qarşısında nə işə baş verib? Xəbərsiz olduğumu dedim və o, məsələni izah etdi. Siz yaralanan gün həmən dostum yuxuda görüb ki, İbrahim və şəhid dostları Rza Qudini, Cavad Əfrasiyabi və digər neçə nəfər, əyinlərində hərbi paltar geyinmiş halda universitetlə üzbəüz durub, əsəbi halda nəzərlərini giriş qapısına və orada toplaşan kütləyə tərəf zilləyibmişlər..."

İbrahimin adını eşidəndə qəlbim qırıldı! Bədənim lərzəyə düşdü, ürək döyüntülərim zəiflədi və döş qəfəsim çox pis ağırlaşdı. İbrahimi gördüyüm yuxunu xatırlayıb, göz yaşlarımı ixtiyarsız olaraq yanaqlarıma axmağa başladı.

Cənab İbadi əhvalatı həvəslə danışdı ki, birdən gözü üzümə sataşdı və təəcübləndi! Nigarançılıqla yerindən qalxıb soruşdu: "Hadi can, nə oldu?! Rəngin qaçıb? Olmaya təzyiqin düşüb. Gedim həkimi çağırım..."

Göz yaşlarımı silərək dedim: "Lazım deyil. Yaxşıyam. Yalnız..."

Yuxumu danışdım. Bir saatdan sonra narahat və ağlamaqdan gözləri qızarmış halda sağollaşaraq getdi.

Ertəsi gün nahardan qabaq qardaşım Mehdi, Mürtəza və Əhmədlə birlikdə nigaran halda otağıma girdi. Onları görəndə yerimdə quruyub qaldım. Mehdi məni başdan-ağaya süzərək dedi: "Artıq biz yad olmuşuq da?! Xəstəxanada olduğunu dostlarından eşitməliyəm?!"

Otağa göz gəzdirib, başlarını aşağı salmış Mürtəza və Əhmədə baxaraq istehza ilə dedi: "Anamız bundan ötrü

nigaran idi. Ona dedim ki, pis adama heç nə olmaz, əbəs yerə narahat olma. Demə yazığın ürəyinə damıbmış ki... Əstəğfirullah!"

Otaqdan çıxdı və bir az sonra qayıtdı. Başa düşdüm ki, tərxis olunmağım üçün nə lazımdırsa hamısını yerinə yetirib. Uşaqların yardımını ilə xəstəxana paltarlarını soyunub, öz tozlu və qanlı paltarlarımı geyindim.

Bütün bu müddət ərzində Mehдинin ağır və narahat baxışları altında başımı qaldırmadım və bir kəlmə belə demədim.

Sifətim şişmiş və sarğılı halda evə getməyə ürəyim gəlmədi. Qardaşıma dedim ki, məni evə deyil, bəsic qərargahına aparsın. İstəyimi eşidəndə özündən çıxaraq dedi: "Qərargah? Daha nə? Qardaşım, məgər sənin evini əlindən alıblar?"

Qarşısına qoyduğum dəlilləri və ısrarımı görüb razılaşdı. Narahatlıqla başını yellədi və daha bir söz demədi. Sağollaşarkən güclü başgicəllənmə ilə dedim: "Narahat olma! Anama zəng edəyəm. Ona deyərəm ki, görməli olduğum bir az işim var. Amma mümkün qədər sən də bir şey bilindirmə!"

Mürtəzanı Mehdi ilə evə göndərdim ki, ehtiyacım olan şeyləri gətirsin. Bir saat keçməmiş Mürtəzanın səsini eşitdim:

-Ya Allah! Ev yiyəsi evdədir?

Ağrıkəsici dərmanlar məni gicəltmişdi, buna baxmayaraq gülərək dedim: "Ev yiyəsi yatıb, zəhmət olmasa ayrı vaxt narahat edin!"

Mürtəza notbukumla daxil oldu və ardınca Əhməd əlində bir qazanla içəri girdi.

Xörəyin iyi yuxumu qaçırdı. Dik oturdum. Əhməd hiyləgərcəsinə gülüb qazanı stolun üstünə qoyaraq dedi: "Bəs nə oldu? Ev sahibi yatırdı axı?!"

Əlimi qarnıma çəkərək qazana işarə edib dedim: "İçindəki nədir?"

Hər ikisi güldülər və Əhməd dedi: "Nə olmalıdır ki? Sursat! Anam sənin üçün hazırlayıb, vur bədənə cana gəl!"

Gecə yarı oldu. Əhmədlə Mürtəzanın deyəsən evə getmək fikirləri yox idi. Evin yerini verməyən yatağın üstünə uzanıb dedim: "Xəstənin istirahət etməsindən ötrü onu tək buraxmaq fikriniz yoxdur? Gedin iş-gücünüzün ardınca. Oturublar burda, qulağımın dibində qırıldıyırlar".

Gözaltı nəzər salıb gördüm ki, bir-birlərinə baxıb yerlərindən qalxdılar. Rəftarlarından getməyə həvəsli olmadıqları məlum idi. Nəəlac qalıb sağollaşaraq getdilər. Onlar gedəndən sonra ürəyim sıxıldı. Notbukumu özümə tərəf çəkib açdım. Bir müddət olardı fotosop proqramı ilə şəhidlərin bəzi şəkillərinin üzərində işləyirdim. Həmin qovluğu açan kimi şəkillər gözümə dəydi və istər-istəməz keçmiş xatirələrə daldım.

***

Musa ibn Cəfər (ə) məscidində iclas var idi. Mövzu müzakirəyə qoyulmuşdu və uşaqlardan hər biri bu barədə öz fikirlərini söyləyirdilər. Lap axırda Seyid Əli aram və ciddi halda dedi: "Küçələrin əksəriyyəti şəhidlərin adını daşıyır. Amma şəhadətlərindən cəmi 30 il keçmələrinə baxmayaraq, unudulmağa başlayıblar! Zənnimcə, bu şəhidlərin şəkillərini əldə edə bilsək və ya dostlarımızın köməyi ilə onların məhəlləmizdə yaşadıkları dövrlərin xatirələri, həmçinin harda və necə şəhid olmaları barəsindəki məlumatları toplaya bilsək yaxşı olar.

Seyid Əlinin sözləri uşaqların xoşuna gəldi. Ertəsi gün işdən sonra Əhməd, Hüseyn və Mürtəzanın dalınca getdim. Seyid Əli tapşırırmışdı ki, şəhidlərin bir neçəsinin evinə gedib şəkillərini toplayaq.

Şəkilləri və məlumatları əldə edəndən sonra, Əhmədlə birlikdə məhəlləmizin dülgəri Qasım əminin yanına getdik.

Şəkilləri dülgər mizinin üstünə qoyduq və Əhməd dedi: "Əmi, sizcə bu şəkillər üçün çərçivə düzəldib onları qırmızı boya ilə rəngləmək nə qədər vaxt aparar?"

Qasım əmi eynəyini nazik burnunun üstündə yerbəyer etdi. Bir anlıq nəzərini şəkillərə zillədi. Eynəyinin arxasında gözlərinin dolduğunu gördüm. Yaşının çoxluğu və azacıq qəhərlənmədən doğan titrək səslə dedi: "Bu uşaqların əksəriyyətini tanıyırdım. Qəbirləri nurla dolsun!"

Əhmədlə mənə mehribancasına baxaraq, qırıqlı və incə sifətində ürəyə yatan bir gülüş yarandı və davam etdi:

-Xoş sizin halınıza ki, belə bir işlə məşğul olursuz. Bu zamanədə cavanlar artıq bu cür şeylərə əhəmiyyət verirlər. Əlbəttə, onlarda da günah yoxdur; tanındılmasa, axırı belə olacaq. Narahat olmayın, Allah ömür versə bu işi tezliklə başa çatdırıb sizə xəbər edərəm. Allah əcrinizi versin!

Çərçivələr, düşündüyümüzdən də tez hazır oldu. O vaxtlar atamın pikapı var idi. Uşaqları onun arxasına mindirdim və dülgər emalatxanasına getdik. Əl-ələ verib çərçivələri pikapın arxasına yüklədik. Əhməd əlində bir miqdar pulla Qasım əmiyə tərəf gedib dedi: "Çox zəhmət çəkdiyiniz, bu pulu Seyid Əli verdi. İnşallah razı qalarsız!"

Qasım əmi qaşlarını çataraq dedi: "Sizdən pul istəyən var? Gedin işinizlə məşğul olun."

Əhməd mat qalıb dedi: "Amma... Belə olmaz axı... Zəhmət çəkmişiz və..."

Qasım əmi əli ilə Əhmədin çiyinə toxunaraq dedi: "Gedin, Allah işinizi avand eləsin!"

Məscidə getdik. Axşam namazından sonra üzünü çıxardığımız şəkilləri çərçivələrə yerləşdirdik. İş bitəndən sonra İbrahim Hadinin şəklini götürdüm. Bir anlıq sıx və qara bığ-saqqalının arasından görünən təbəssümünə tamaşa

etdim. Üzümə əl gəzdirərək ürəyimdə dedim: "Elə bil saqqalımın çıxmaq fikri yoxdur!"

Mürtəza üzbəüzümdə oturmuşdu. Gülməyini eşidib şəkil çərçivəsini aşağı saldım. O dedi: "Hadi can, nigaran olma! Əvvəl-axır çıxacaq. Mənim şüşə kimi üzümə bax. Mən gərək nigaran olum ki, hətta bıç yerlərim belə tərleməyib!"

Gülərək ciddi tərzdə dedim: "Kim dedi mən fikir edirəm?! Əbəs yerə özündən söz uydurma, ay uşaq!"

Amma olmurdu, nigaran olmaya bilmirdim. Düşünürdüm ki, saqqalım çıxsaxsa, daha tez kişiləşəcəyəm.

Ertəsi gün uşaqlardan bir neçəsi ilə köməkləşib şəkilləri pikapın arxasına yüklədik. Onları İbrahim Hadinin adını daşıyan küçədən başlayaraq, asmağa başladıq.

Bismillah dedim. Özümüzlə gətirdiyimiz açılıb-bağlanan nərdivanla yuxarı qalxdım. İbrahim Hadinin adı yazılmış göy rəngli tablону divardan götürüb, yerinə özümüzlə gətirdiyimiz şəkil çərçivəsini asdım. Əhməd, Mürtəza və digər uşaqlarla birlikdə dayanıb ləzzət və iftixarla şəkilə tamaşa etdim. Şəkilləri bir-bir asırdıq ki, məhəllə uşaqlarından biri qaşlarını çatmış halda yaxınlaşdı. Pikapın arxasına və ordaki şəkil çərçivələrinə baxıb, özünü haqlı sayaraq təsbəhini bir əlindən digərinə verib dedi: "Qardaşlar, əbəs yerə özünüzü yormayın. Bu məhəllədə hərə öz havasını çalır! Bir-iki gündən sonra bunları vurub aşağı salacaqlar. Bu şəkilləri cırsalar, açıq-aşkar hörmətsizlik olar və..."

Sözünü tamamlamağa qoymayıb cavab verdim:

-Siz narahat olmayın! Heç kim şəhidlərə qarşı hörmətsizlik etməz. Hətta əgər hörmətsizlik edib bu tablolara zərər yetirsələr belə, biz təzəsini yerinə asarıq.

Çiyinlərini laqeydliklə yuxarı qaldırıb dedi: "Məndən deməkdir".

Ovqatım təlx oldu və həvəsdən düşdüm! Kiminsə hörmətsizlik etməsi və ya tabloları aradan aparmasını təsəvvür belə edə bilmirdim.

Əhməd dedi: "Bu nə sir-sifətdir?! Qaşlarının düyününü aç görək! Sən ki, onun-bunun sözü ilə narahat olan deyilsən. Boşla görək, qardaş, əhəmiyyət vermə!"

Narahat halda dedim: "Kiminsə bu tablolara hörmətsizlik edib onlara zərər yetirməsi fikri bir anlıq bədənimi lərzəyə saldı. Hətta bu barədə düşünmək belə adamı narahat edir".

Ertəsi gün işə gedərkən, tabloların yerində olduğunu və onlara heç bir zərər toxunmadığını gördüm. Xoş əhval-ruhiyyə ilə işə getdim.

Bir müddət sonra o biri məhəllələr də bu işi gördülər. Ondan sonra da İcra Hakimiyyətinin bəsic bölməsi bu təşəbbüsə qoşulub buna bənzər bir iş gördü.

Çox keçməmiş şəhərin əksər küçələrinin başında bu qırmızı tablolar asıldı. O tabloları görərkən fərəh hissi keçirirdim.

***

Qırmızı tablolar xəyalları ilə yuxuya getdim. Yuxuda, bir neçə nəfərin bəsic libasında İbrahim Hadi küçəsinin başında durduğunu gördüm. Qabağa gedib onlara yaxınlaşarkən yasəmən ətri burnuma doldu. İbrahim gülər üzlə hamıdan qabaqda dayanmışdı. Sevinclə öz tablosuna işarə edərək dostlarına nə isə deyirdi. Nə dediklərini eşidə bilməkdən ötrü qulaqlarımı şəkələdim. Amma, birdən hamı kənara çəkildi və İbrahim məni gördü. Əlini qaldıraraq çağırırdı: "Hadi!"

Mehriban və fərəhverici səsinin məlahəti qulaqlarıma doldu. Sevinclə ürəkdən çağırışına cavab verdim, amma qəfildən yuxudan atılaraq ayıldım. Ətrafıma nəzər salandan sonra harda olduğumu anladım. Öz-özümə dedim: Kaş İbrahim və dostlarının yanında qalaydım. Onlar mənə "Xudahafiz, dostum" filmini xatırladırdılar.

Gözümün altının və yanağımın şişi yatandan sonra evə qayıtdım. Anam yalnız baxmaqla kifayətləndi. Bu neçə günü harda olduğum barədə heç nə soruşmadı, amma ağır baxışları məni xəcalətdən əritdi və bir küncdə əyləşdim. Allaha şükür ki, bir şey soruşmadı.

Dördüncü fəsil

2009-cu ilin qışında, Məhərrəm ayının başlanması, əzadərliq heyətləri və təkyələrin bərpa olunması ilə qəlbimizi rıqqətə gətirən İmam Hüseyn (ə) matəmindən əlavə, ürəyimdə güclü bir narahatlıq da var idi. Axşamlar öz heyətimizdə ("Şəhidlərin davamçıları" heyəti) əzadərliqdan ötrü toplaşanda Seyid Əlinin yerinin boş görünməsi mənəm üçün dözülməz bir dərd olmuşdu. O, elə bir şəxs ki, heyətin əsasını qoymuş, fəaliyyətlərində əsas zəhməti çəkmiş və bütün uşaqların bu yerə gəlib çıxmasında əlindən gələni əsirgəməmişdi.

Uşaqlar da məndən geri qalmırdılar. Məhərrəm ayı başlamamışdan əvvəl, məscidi qara parçalarla bəzəyəndə Mürtəza bir anlıq şəhidlərin şəkillərinin kənarındakı Seyid Əlinin şəklinə baxmağa başladı. Üzünü mənə tərəf çevirəndə baxışlarımız toqquşdu, onun yaşlı gözlərini görəndə mənə də ağlamaq tutdu. Tez baxışlarını məndən gizlədərək işinin ardınca getdi. Seyid Əlidən uzaqlığın qəm-qüssəsi hamımızı narahat edirdi.

Heyəti ilk dəfə təşkil etdiyimiz il yaşımız o qədər də çox deyildi. O dövrdə məclisləri daha sadə və təmtəraqsız keçirərdik. Dostlardan biri mərsiyə-növvhə oxumağı öz üzərimə götürməyi təklif etdi. Çox sevindim. Mərsiyəxanlıq və rövzəxanlıq bələd deyildim. Amma vücudumu bürüyən maraq və istək, bütün əzmimi toplayıb bu işin öhdəsindən gəlməyimə səbəb oldu.

Məsələni Seyidə deyəndə bir neçə vərəq və kiçik bir mərsiyə kitabı tapıb verdi ki, onlarla məşq edim. İşim, bütün günü hər yerdə mərsiyə demək oldu. İmam Hüseynin (ə) adı və zikri daxilimdəki atəşin üzərinə tökülən su kimi mənə rahatlaşdırırdı.

Bir müddət məşq edəndən sonra ilk dəfə olaraq mikrofonu əlimə aldım. Mərsiyə oxumaq istəyirdim ki, uşaqlardan biri əda çıxardı və məni güldürdü. İşləri kordladım. Mikrofonu yerə qoydum və Əhməd mənim əvəzimə mərsiyəxanlıq etdi. Öz hərəkətimdən əsəbləşdim. Bir müddət uşaqların gülüş obyektinə çevrildim. Bəzən özüm də uşaqların zarafat və gülüşlərinə qoşulurdum.

***

Məsciddə oturub ruhanilərdən birinin söhbətinə qulaq asırıdım ki, ilk mərsiyəxanlığım yadıma düşdü və məni gülmək tutdu. Kimsə başa düşməsin deyər, başımı aşağı saldım. Hüseyin dirsəyi ilə böyrümə vurub sakitcə soruşdu: "Nə olub? Nəyə gülürsən?! Hacı ağanın sözləri gülməlidir?"

Özümü yığışdırıb dedim: "Düzü, Hacı ağanın sözlərini heç eşitmədim. Bu günlər elə hey ötüb-keçənləri xatırlayıram. Qəfildən heyəti təşkil etdiyimiz ilk günlər və ilk mərsiyəxanlığım yadıma düşdü. Yadına gəlir, məni gülmək tutdu?! Rəhmətlik Seyid Əli qızarıb-bozardı və tez Əhmədə işarə etdi ki, məni əvəzləsin!"

Hüseyin qüssələndi və ürəkdən bir ah çəkərək dedi: "Bəli, məgər o günləri unuda bilərəm? Qəbri nurla dolsun! Yerinin boş görünməsi bütün uşaqları incidir. Düzü, mən də tez-tez onu xatırlayıram".

Hüseyin başını yaxınlaşdıraraq sakitcə dedi: "Bir-iki həftə olar "Beheşte-Zəhra" qəbristanlığına getməmişik. Çox darıxıram ora üçün; nə qədər iş-gücümüz çox olsa da, "Beheşte-Zəhra" qəbristanlığına getməyi unutmamalıyıq. Bu cümə axşamı necədi, getməyə hazırsan?"

"Beheşte-Zəhra"ya getməyə həmişə hazır idim. Şəhid məzarlarının xüsusi ətri var idi. Bu tərəvətli iyi qoxulamaq mənə zövq verir, gündəlik narahatlıq və qərarlılıqları aradan aparırdı.

***

Cümə axşamı gəlib çatdı. İmam Hüseyn (ə) məclisi qurtarandan və hamı dağılışandan sonra, qış fəsli olmasına və sümüyə işləyən soyuqlara baxmayaraq isti geyinib motosikletə oturduk və "Beheşte-Zəhra"ya yola düşdük.

Mürtəza adəti üzrə quyruq kimi motosikletimin arxasına oturdu. Əhməd də Hüseyni arxa oturacağına mindirdi və yola düşdük. Əvvəllər təkcə şəhid məzarlarının həvəsi ilə ora gedərdik, amma Seyid Əli orda dəfn olunandan sonra "Beheşte-Zəhra"ya getməkdən ötrü əvvəlkindən daha qətiyyətli olduq. Ürəyimiz ora üçün tez-tez darıxardı!

Soyuqdan donmuş və ürəyi tutulmuş halda qəbristanlığın 211-ci bölməsində məzarın ətrafında oturduq. Fatihə oxuyaraq ürəyimdə dedim: "Seyid can, xoş sənin halına! Necə də aram uyuyubsan. Mənə də bir nəzər sal. Kaş bu qədər tez və qəfildən bizi tərk etməyəydin. Getməyinlə bizim hamımızı dərdə saldın, qardaş!"

Uşaqlardan məni seyidin qəbri ilə tək buraxmalarını istədim. Onlar Şəhidlər bölməsinə getdilər. Məni şiddətli titrəmə tutmuşdu; soyuqdan və ya bəlkə də xeyli vaxtdır düçar olduğum təhnalıq hissindən. Hara gedirdimsə, rahatlıq və bir qərar tapa bilmirdim. Ürəyim nə isə istəyirdi, amma nə axtardığımı bilmirdim.

Alnımı məzarın soyuq daşına yapışdırdım və hönkürtü ilə ağlamağa başladım. Nə yaxşı ki, tək idim və doyunca ağlaya bilirdim. Çoxdan idi ki, tənhalığa ehtiyacım var idi. Gərək dərdləşib, ürəyimdəki həzm edə bilmədiyim və məni incidən çox şeyləri boşaldaydım! Məzar daşının üstündəki gülümsəyən şəklinə baxarkən son günlərini və çəkdiyi əzabları xatırladım.

***

Avqustun ikinci yarısı idi ki, "Rahiyane Nur" ekskursiyası başa çatdı. Tehrana çatdığımız həmənin gecənin axırından başlayaraq Seyid Əlinin halı dəyişdi və öskürmək amaanını

kəsirdi. Bazar ertəsi səhər tezdən ailəsi onu xəstəxanaya çatdırdı. Həmən gün nahardan sonra bacısı oğlu Həmidrza ilə danışib vəziyyətini öyrəndik və ona dəyməyə getdik. Ailəsi başının üstündə durub nigaran halda ona tamaşa edirdilər. Biz daxil olanda otağı boşaltdılar ki, rahat olaq.

Mürtəza tez gedib Seyidin çarpayısının kənarında dizləri üstə oturdu, əlini tutaraq uşaq kimi ağlamağa başladı! Mən, Əhməd və Hüseyn də ixtiyarsız olaraq ona qoşulduq. İnanmaq çətin idi. Səfərdə olduğumuz günlər sağlam görünürdü və onda xəstəlik əlaməti müşahidə etmirdik. Amma həmən gün rəng-ruhu qaçmış və əvvəlkindən daha arıq bir halda çarpayıda uzanıb qalmışdı.

Bütün bu müddət ərzində gözlərini açmadı və bizi, mehriban baxışlarını son dəfə görmək həsrətində qoydu.

Ertəsi gün onu Loğman xəstəxanasına köçürdülər. Əhmədlə birlikdə özümüzü tez ora yetirdik. Müxtəlif analizlər götürüldü. Hətta onurğa beyin mayesindən də nümunə götürdülər. Həkimlərin diaqnozuna görə beyin meningiti xəstəliyinə tutulmuşdu. Seyidin halı anbaan əvvəlkindən daha da pisləşdi.

Özünə xəsarət yetirməsinin qarşısını almaqdan ötrü, həkim onun əl-ayaqlarını çarpayıya bağlamaq göstərişi verdi. Əhməd gözləri qızarmış halda otaqdan çıxdı, mən isə əl-ayağım əsə-əsə gözlərindən bahar buludu kimi yaş axan Cavada ürək-dirək verdim. Qardaşının ayaqlarına sığal çəkir və dodaqaltı Allah və Peyğəmbəri (s) çağırırdı!

Başının üstündə durdum. Qəhər məni boğurdu və anasını görəndə ürəyim od tutub yanırdı. Titrəyən xəstə və saralmış üzünə zillənib qalmışdım. Onu, mehriban təbəssümü olmadan görməyə öyrəşməmişdim. Bu mənim üçün çox əzabverici idi.

Kaş, onunla birlikdə ağrı çəkməyim mümkün olmaydı!

Seyid Əlinin səsi və ekskursiyanın son gecəsi bizim üçün oxuduğu şeirlərin yangısı bütün vücudumda səslənirdi. Məsum üzündən gözümü çəkə bilmirdim. Həmişəki gülümsəməsi gözümün önünə gəldi və məni ötən günlərə apardı.

***

Məsciddə Əhli-Beyt (ə) üçün mövlud mərasimi keçirirdik. Bir axşam Seyid Əli təzə kostyum geyinib mərasimdən əvvəl məscidə gəldi. Yaxşı kostyum idi və ona yaraşırdı.

Həmən axşam sağollaşarkən uşaqlardan biri zarafatyana Seyidə dedi: "Seyid can, əcəb yaraşılıq və qəşəng kostyum geyinmişən! Qardaş, əgər münasib qiymətə almısan, yerini də, biz də gedib alaq". Seyid həmişəki kimi gülümsəyərkən dedi: "Əvvəla, bu sənin alicənablığındandır ki, hər nəyi gözəl görürsən. İkincisi, bağışlaya bilərəm, cəmi birçə dəfə geyinmişəm!" Ertəsi gün mərasim başlamazdan əvvəl, Seyid əynində sadə şalvar-köynək və əlində asılıqandan asılmış kostyum, məscidə daxil oldu və ötən gecə onu tərifləyən dostu tərəf getdi. Maraqlı üzündən onlara yaxınlaşdım. Seyid asılıqandan asılmış kostyumunu ona verib dedi: "Buyur, bu da kostyum, sizə hədiyyədir! İnşallah ki, bəyənersən".

***

Cavadın ürək dağlayan naləsi məni fikrimdən ayırdı. Seyid Əlinin gülümsər üzünü soldu, rəngi dəyişdi və əzabkeş görkəm aldı. Əl-ayağının əsməsi çoxalmışdı və qardaşı nə edəcəyini bilmirdi. Əlimizdən bir iş gəlmirdi. Az qalırdı dəli olam. Anası və bacısı otağın küncündə aram-aram göz yaşları axıdaraq dodaqaltı dua edirdilər. O qədər zikir edib, dua oxuduq ki, nəhayət Seyidin ağırlı bədəni bir az toxdadı və daha əsmədi. Əl-ayağını açdıq. Cavad telefonunda növhə oxutduraraq, onu Seyidin başı üzərində - tərdən islanmış balışının üstünə qoydu.

Həmə omr bər nədarəm, sər əz in xomar-o məsti
Ke hənuz mən nə budəm, ke to dər deləm neşəsti

(Ömrüm boyu əl çəkmərəm, dərdindən məst olmağımdan,
Çünki mən dünyada yoxkən, qəlbimdə yer eyləmişdin. –
tərcüməçi)

Seyid bu növhəni çox sevirdi. Özümü saxlaya bilməyib
ağlamağa başladım. Başqalarının yanında göz yaşı axıtmaq
istəmirdim, amma otaqdan çıxmağa da ürəyim gəlmədi.
Başımı Seyidin yastığına söykəyib növhəyə qulaq asmağa
başladım.

Ona baxdım, gözlərindən balışa axan göz yaşlarını
görərək sevincək dedim: "Eşidir, Seyid eşidir! Baxın,
ağlayır!"

Bir anlıq Cavadın gözlərində ümid və sevinc gördüm. O,
başqa bir mərsiyə oxutdurdu.

Nəsimi can əfza miayəd
Buye Kərbə-bəla miayəd

(Canları yaxan yel gəlir,
Kərbü-bəla ətri gəlir. – tərcüməçi)

Gözlərimiz yaşa qərq olmuşkən, Seyidin dodaqlarından
iniltiyə bənzər bir səs eşidildi. Göz yaşlarını axıda-axıda
əlını aramca qaldırıb sinə vurdu. Seyidin anası qara çadrasını
aşağı çəkib üzünü örtüdü. Ağlaya-ağlaya o da sinə vurdu.

Mürtəza ilə Əhməd çarpayının yanında yerə oturub, əlləri
ilə üzlərini tutdular. Amma mən yanından tərپənə bilmirdim.
Ağlamaq amanımı kəsmişdi və ağrı çəkməyini görməyə
taqətim yox idi. Onun daim təbəssümü olan və heç vaxt
qaşqabaqlı görmədiyiniz üzü ağrıdan büzüşmüşdü. O qədər

sinə vurdu ki, axırda özündən getdi. Cavad otaqdan çölə yüyürdü və doktorla birgə geri qayıtdı.

Həmən gün nahardan sonra Seyid Əlini başqa bir xəstəxanaya köçürdülər. Orda da doktorlar ona meningit diaqnozu qoydular. Deyirdilər ki, qeyri-gigiyenik su içmək və toz-torpaqlı havadan bu xəstəliyə düçar olub. Reanimasiya şöbəsində boş çarpayı yox idi. Seyidi "Yaftabad Şəhidlər xəstəxanası"nda yerləşdirdilər.

Cavad və Seyidin bacısı oğlu istəyirdi ki, cümə axşamları təşkil olunan əzadarlıq məclisini məsciddə deyil, onların evində keçirək. Onlar bu mərasimdə Seyidin sağalmasından ötrü xüsusi təvəssül və dua etməmizi istəyirdilər. Amma cümə axşamı günü səhər çağı Seyidin ailəsi ilə əlaqə yaratdıqda, dedilər ki...

Eşidəndə, dünya başıma fırlandı, şiddətlə axan göz yaşları gözlərimə tor çəkdi və cin vurmşlar kimi özümü o tərəf-bu tərəfə vurmağa başladım. Seyidin getməsinə inana bilmirdim.

Cümə günü səhər tezdən yasa bürünmüş libasda, ac-susuz, ağlamaqdan və yuxusuzluqdan şişmiş gözlərlə Musa ibn Cəfər (ə) məscidində toplaşdıq. Heç kim özündə deyildi və üzlərdən, əziz və mehriban birisinin itirilməsindən başqa bir şey hiss olunmurdu.

Məşhədi Rəhmana kömək etməkdən ötrü məscidin mətbəxinə getdim. Yazıq qoca guşəneşin halda bir küncdə oturmuş, göz yaşı tökür, taqətsiz çiyinləri hönkür-hönkür ağlamaqdan əsirdi. Yanında oturdum və bir neçə anlıq heç bir söz demədən birlikdə ağladım. Çay stəkanları ilə dolu bir sinini götürüb mətbəxdən çölə çıxdım. Əhməd sinini məndən alıb gələnlərə çay payladı. Məsciddə və camaatın arasında qalmağa hövsələm yox idi. Qapıdan, divarlardan, ətrafa vurulan qara parçalardan, üzlərdən və arabir rəngsiz dodaqların arasından çıxan cansız kəlmələrdən, yan-yörədə

olan bütün əşyalardan – Quran rəhillərindən, canamazlardan, hər şeydən və hər kəsdən qəm-kədər yağırdı.

Camaatdan aralanıb məscidin qapısının önündə durdum. Doluxsunmuş halda gəlməsini gözləyirdim! Bilirdim ki, məhəllə və ibadət dostları ilə son dəfə vidalaşmaqdan ötrü tabutunu məscidə gətirəcəklər. O məscid ki, qısa ömrünün bəlkə də çox hissəsini orda keçirmişdi. Tabutu gətirdilər.

Tabutun üstünə, Həzrət Abbasın (ə) hərəminin qırmızı rəngli bayrağını örtmüşdülər. Tabutu götürüb ağlaya-ağlaya "Ya Hüseyin!" deyərək məscidin içərisinə apardıq. Qəhərli halda camaatla birlikdə "Aşura ziyarəti"ni oxudum və sinəmə çökən ağır qüسسə-kədər getdikcə vəziyyətimi ağırlaşdırırdı! Bu dərin ah-nalələri sinəmdə sıxaraq onu ömür boyu saxlamaq və heç vaxt unutmaq istəmirdim. Xoş halına ki, Seyidin məclisi o cür izdihamlı və gur keçdi!

Bir ruhani minbərə çıxıb, hədis nəql edərək dedi: "Bildiğiniz kimi, bu axşam ramazan ayının birinci gecəsidir. Dünyasını təzə dəyişən əzizimiz bizdən qabaq Allahın qonaqlığına getdi və..."

Məsciddəki mərasim başa çatandan sonra Beheştə-Zəhra qəbristanlığına getdik. Bir neçə nəfərimizi qəssəlxanaya buraxdılar. Seyidi yuyan yerdən azca aralıda dayandıq. Ağlaya-ağlaya sinə vurub onun üçün Həzrət Zəhra (s.ə) rövzəsi oxuduq:

Beriz ab-e rəvan Əsma, be cesme əthər-e Zəhra, vəli aheste-aheste...

(Zəhranın pak cisminə tök suyu Əsma, amma ahəstə-ahəstə - tərcüməçi)

Qəssal Seyidin əbədiyyətə qovuşmuş cismini sakitcə yuyurdu və artıq, onun məsum və mehriban çehrəsində ağrıdan əsər-ələmət yox idi!

Onun pak cismi, mənə yenicə doğulan körpələrin məsumluğunu xatırlatdı.

Bir anlıq özümü qəssalın taxtının üstündə təsəvvür etdim. Öz-özümə dedim: Yəni bir gün mən də öləcəyəm?! Görəsən, öləndə mənim üzüm də Seyidin üzü kimi aram olacaq?! Görəsən, üzümdəki sızanaqlar məni eybəcər göstərməyəcək ki?! Səsi qulaqlarımda canlandı. Həmişə üzümdəki sızanaqlar barəsindəki nigarançılığımı görəndə gülərək deyirdi: "Daxili gözəllik, xarici gözəllikdən üstündür!"

Titredim, amma soyuqdan deyil, ondan sonra məni бүrüyəcək tənhalıq hissindən. Son fürsət idi. Onunla necə vidalaşacağımı bilmirdim. Mürtəza, Əhməd və Seyidin köhnə dostlarından birinin nalə səsləri bütün vücudumu lərzəyə gətirdi. Getməsindən, onu bir daha görməyəcəyimdən və onsuz günlərimin necə keçəcəyindən qorxurdum.

Kəfəni gətirdilər. İki il qabaq Kərbəla səfəri zamanı özü almışdı. Kəfəni açılan kimi Cavad təəccüblə dedi: "Bu kəfən niyə tozludur?"

Seyidlə birgə həməən səfərdə olan yaxın dostu başını aşağı salaraq qəhər dolu səslə dedi: "Doğrusu... Seyid İmam Hüseyin (ə) hərəminin döşəməsini bu kəfənlə silmişdi!"

***

Yuyulmuş cəsədi Beheşte-Zəhra qəbristanlığının 211-ci bölməsinə göndərdilər. Boş qəbirlərə baxdım. Seyid, özünü əbədi yuxuya getməyə hazırlamaqdan ötrü, bir neçə dəfə boş qəbirdə uzanmışdı. Amma mən bunu etməyə qorxdum! Yuxarıdan təzə qazılmış qəbirə baxarkən, başım gicəlləndi.

Seyidin azyaşlı şagirdləri o qədər ürəkdən ağlayırdılar ki, az qala özlərindən gedəcəkdilər.

Cavad Əhmədi çağırır, narahatlıqla uşaqları göstərərək qulağına nə isə dedi. O da məni çağırırdı və birlikdə şagirdləri bir-bir qəbrin kənarından ayağa qaldırır və bir az uzağa çəkirdik. Onlar səhər tezdən ac-susuz yalnız ağlamaqla məşğul idilər. Bu arada qəfildən kimsə hövlnək və ağlaya-ağlaya camaatın arasından çıxıb qabağa gəldi; hamının təəccüblü baxışlarının önündə özünü qəbrin üzərinə təzə tökülmüş torpağın üstünə atdı. Başına-üzünə döyərək, qırıq-qırıq və anlaşılmaz tərzdə sözlər deməyə başladı...

Kimsə əlini çiyinə qoydu. Uşaqların məni çağırmaları, keçmiş xatirələrdən ayrılmağıma səbəb oldu. Harda və hansı zamanda olduğumu unutmuşdum. Ətrafa nəzər salıb donmuş qəbir daşlarını görərkən, harda olduğumu xatırladım. Bədənim soyuqdan donmuşdu. Uşaqların nigaran üzlərinə nəzər saldım. Mürtəza əyilib əlimdən tutdu, qalxmağıma kömək etdi. Vaxt ötmüşdü, evə qayıtmaq vaxtı idi.

Seyid Əlinin xatirələri, şeirləri və yazılarını topladım ki, çap edilməsindən ötrü cənab İbadiyə çatdıram. Gecələrdən birində şeir vərəqlərini götürüb, həyətdə düşdüm və təkliddə onları oxudum:

Dobare Mohərrəm, kərde deləm ro həvayi
Onqədr pişet mimunəm, ta beşəm Kərbə-bəlayi
Mesle pərvane miçərxəm, dore in şəm ta besuzəm
Axərəş xodəm midunəm, mesle pərvane misuzəm
Şode xab-e hər şəb, ya ziyarət, ya şəhadət
Axərəş ba xun mişurəm, Kərbəlat ro ba şəhadət

(Mahi Məhərrəm yenə ürəyimi havalandırdı,
Kərbəlayi olunca, yanında qalacağam,
Pərvanə tək yanıncə dövr vurub şam başına,
Bilirəm ki axırda, pərvanə tək yanacağam.
Hər gecə yuxularım, ya ziyarət, ya şəhadət,

Kərbəlanı şəhadət qanımla yuyacağam. – tərcüməçi)

***

Şeirləri oxuyub, səsinin yangısını xatırlayarkən, 2008-ci ilin yayında Tehrandan min kilometr uzaqda yerləşən "Piraşgeft"ə təşkil edilən 10 günlük ekskursiyaya getdiyimiz günlər yadıma düşdü. Yaxın dostlarımızın əksəriyyəti bizimlə idi. Yol uzun idi, saatlarla avtobusda hərəkətsiz oturmaq məni təqətdən salmışdı. Buna baxmayaraq nəinki mən, həmçinin bütün uşaqlar birlikdə olmağın sevincinə xatir yol yorğunluğuna dözürdük.

Məqsədə çatarkən, insan əli dəyməyən təbiətin gözəlliyi məni məftun etdi; bütün yorğunluğum çıxdı və lazımcına gümrahlaşdım. Şəhərin səs-küyündən uzaq bir dağlıq ərazi! Hər hansı bir texnoloji cihaz və insanı fani dünyaya bağlayan bir vasitədən xali.

Ertəsi gün boz rəngli şalvar-köynək geyindik. Çəfiyəmi belimə bağlayıb idman ayaqqabılarımı geyindim. Elə o an səsucaldandan Ahəngəranın səsi yayıldı və ətrafı bürüdü:

Ey ləşgər-e Saheb-Zəman, amade baş, amade baş!

(Ey Sahib-Zaman ordusu, hazır ol, hazır! – tərcüməçi)

Hamımız növbə ilə, məsullardan birinin əlində tutduğu Quranın altından keçərək, işi başlayacağımız yerə tərəf getdik. Hərəməz bir işlə məşğul olduq. Mən torpağı ələkdən keçirirdim. Mürtəza ilə Əhməd kərpicləri əldən-ələ ötürərək, onları divarı tikən şəxsə çatdırırdılar. Hüseyn də əl arabası ilə sement daşıyırdı. Birdən gözüm Mürtəzaya sataşdı. Geyindiyi kürd şalvarı ona çox enli qalırdı və yaraşmırdı! Kərpic götürməkdən ötrü hər dəfə əyilib-qalxanda şalvarı belindən sürüşür və əli ilə onu yuxarı çəkirdi. Məni gülmək

tutdu. Beynimə bir fikir gəldi. Gedib başına bağladığım çəfiyəni onun belinə bağladım.

Günortaya yaxın üz-gözümüdə su vurduq. Namaz qıldıq və nahar hazır olana qədər hərəməz bir guşədə istirahət etdik. Bir yerdə dura bilmirdim. Fotokameramı götürüb ətrafi dolandım. Seyid Əli xəlvət bir guşədə, budaqları sallanmış uca ağacların kölgəsində, köhnə və rəngi getmiş məktəb lövhəsini bağın alçaq və kərpicdən tikilmiş divarına söykəmiş və yerli uşaqlardan bir neçəsini lövhənin önünə oturtmuşdu.

Seyidlə uşaqların videosunu çəkdim. Köynəyinin sinəsində paket şəkilli iki cibi olan xına rəngli şalvar-köynək geyinmişdi. Qəhvəyi rəngli yumşaq saçlarını birtərəfli daramışdı. Heç vaxt unudulmayan təbəssümü ilə uşaqların maraqla izləyən baxışları altında lövhədə yazdı:

Şəhadət roya-ye natəmame, şəhadət həmə-ye arezume!

(Şəhadət bitməyən bir rəyadır, şəhadət mənim ən böyük arzumdur! – tərcüməsi)

Məlahətli səslə yazdığı şeiri oxudu. Oğlanların sayı qızlardan çox idi. Əyinlərinə köhnə və yamaqlı paltarlar geyinmiş məsum simalı uşaqlar Seyidlə bir ağızdan oxudular:

Dokuhe Kərbəla-ye eşq,
Yadəş bexeyr, yadəş bexeyr!
Yade on qosseha və rənc
Yadəş bexeyr, yadəş bexeyr!
Yade Kərbəla-ye pənc
Yadəş bexeyr, yadəş bexeyr!

(Dokuhe eşqin Kərbəlası,
Ah, necə günlər idi!
Qəm-qüssənin xatirəsi,
Ah, necə günlər idi!
Kərbəla beşin xatirəsi,¹
Ah, necə günlər idi! – tərcüməçi)

***

Həmən axşam usta uşaqların köməyi ilə məscidin yarıtikili binasının döşəməsinə metlax düzdü. Videokameranı əlimə alıb bəzi səhnələri çəkdim.

Seyidin səsi başımda dolanırdı. O, Piraşgeftdə yemək qazanının başı üstə oturub "Ya Hüseyn, ya Hüseyn" deyə oxuyurdu:

Ağam çe ğərib-o bikəfən-e
Xodam xodeş midune
Eşqe Hoseyn mən-o biçare kərde...

(Qərib-kəfənsiz Ağam.
Allah, sən ki, bilirsən,
Hüseynin eşqi məni,
Aciz edib, görürsən! – tərcüməçi)

Seyidin oxuduqlarını zümzümə edərək dedim: "Qərib-kəfənsiz Ağam, qərib-kəfənsiz..."

Həyət qıfılının açılma səsi məni xəyallardan ayırdı. Qardaşım Mehдинin gəldiyini görüb taxtdan qalxdım. Vərəqləri götürdüm və birlikdə evə girdik.

***

---

¹ "Kərbəla 5" – İran İR Silahlı Qüvvələrinin işğal olunmuş ərazilərin geriyyə alınmasından ötrü keçirdiyi əməliyyatlardan birinin adıdır.

Bir müddətdən sonra Seyid Əlirza Mustəfəvinin, yəni bizim Seyidin həyat və xatirələrindən ibarət "Şəhidlərin yol yoldaşı" adlı kitab işıq üzü gördü. Kitabı görərkən özümdən asılı olmayaraq göz yaşlarım axmağa başladı. Əvvəlkindən daha dərin bir tənhalıq hissi ruhumu çənginə aldı. Bir neçə gün iştahdan düşdüm və yuxum ərsə çəkildi. Heç bir işə həvəsə və həvəsim qalmamışdı.

Səhərdən axşama qədər dəmirçi bazarında maliyə işlərini yerinə yetirir, motosikletlə o tərəf, bu tərəfə gedirdim. Bəzən də bəsic qərargahına gedib iki-üç saat motosikletlə lazım olan işlərini yerinə yetirirdim. Qazancım yaxşı idi və bir qədər pul toplamışdım. Amma nə işə daxildən xora kimi vücudumu yeyir və mənə əzab verirdi. Heç yerdə qərar tuta bilmirdim. Hər yerdə yalnız qısa bir müddətdə dura bilirdim və tez oranı tərk edirdim. Müəyyən bir hədəfimin olmaması və günlərimi boş-boşuna keçirdiyimi hiss etmək mənə əldən salmışdı.

Dərdimin əlacını bilmirdim. Bəzən işə evdə və ya iş yerində heç bir səbəb olmadan acığımı kiminsə üstünə tökür və sonra peşman olurdum. Hətta ən yaxın dostlarımla belə bir neçə kəlmə söhbət edə bilmirdim. Baxışlarından incidiklərini anlayırdım. Bir gün Əhməd mənə bir tərəfə çəkib təkidlə dedi: "Nə olub qardaş?! Niyə başı kəsilmiş toyuq kimi özünü ora-bura çırpırsan?!"

Cavab vermək əvəzinə, dediyi söz barədə düşündüm. Başı kəsilmiş toyuq! Bu məsələ necə də gözəl və yerində işlədib mənə ayıldı! Beynimə belə bir fikir gəldi. Vaxt itirmədən Doktor Hesabi adına məktəbə gedib qiyabi təhsil almaq üçün adımlı yazdırdım. Başım dərslərə və kitablara qarışandan sonra, tənhalıq hissini aradan getdi.

Uzun illər dərslərdən və məktəbdən uzaqlaşmışdım. Kitablara baxıb, onların özünəməxsus qoxusunu duyandan sonra, daxilimdə bir həvəs baş qaldırdı və qarşıma

qoyduğum məqsəd uğrunda daha ısrarlı olmağıma səbəb oldu.

Dərs oxumaqdan ötrü səhərə qədər oyaq qalmaqdan başqa yol yox idi. Çox böyük həvəslə bu işi yerinə yetirdim, dərslər və kitablar fikrimin açılması və beynimə yeni və daha yaxşı ideyaların gəlməsinə səbəb oldu.

Seyid Əli sağ ikən İmam Qaim (əc) elmi hövzəsində oxuyurdu. Bir neçə dəfə onu görməkdən ötrü bu hövzəyə getmişdim. Oranın mənəvi mühiti insanı sakitləşdirir və məndə qərribə hislər oyadırdı. O günləri xatırlayarkən qərara aldım ki, orta məktəbdə bitirmədiyim dərsləri başa vurub, mümkün qədər tez adımla elmi hövzəyə yazdırım.

Bütün yay fəsillərində olduğu kimi, 2011-ci ilin avqustunun uzun günləri axşamın gec düşməsinə səbəb olurdu. Bu yay gecələrinin birində, axşam namazı başa çatıb məscid boşalandan sonra, köhnə dostlarımız və bizə təzə qoşulan yoldaşlarla birlikdə oturmuşduq. Hərə bir söz deyirdi. Danışmağa hövsələm olmadığından sakitcə durmuşdum. Söhbətlərin əksəriyyətini eşitmirdim. Üzlərindən keçə bilmirdim, yoxsa çəkinmədən qalxıb evə gedər və dərslərimlə məşğul olardım. Birdən söhbətin mövzusu dəyişdi və hərə öz həyat məqsədindən danışmağa başladı! Elə bu vaxt xəyallardan ayrılıb onların söhbətinə diqqətlə qulaq asmağa başladım.

Məhəmməd təzə tanış olduğum dostlardan biri idi. O, dini elmlər hövzəsində oxuyurdu. Gülümsəyərək mənə dedi: "Hadi can! Çox sakit durubsan, bir fikrin yoxdur?! Dostlardan eşitdiyimə görə, dəmirçi bazarında işləyirsən və Allaha şükür gün-güzəranın pis deyil. Elədir?"

Dedim: "Bəli, bazarda işləyirəm. Amma... Doğrusu, yeni planlarım var. İstəyirəm işdən çıxam və..."

Əhməd və Mürtəzanın gözləri təəccübdən bərəldi. Nə isə demək istədiklərini anladım. Hüseyin böyrümə

dümsükləyərək qulağıma pıçıldadı: "Dəli olmusan? Sənə nə olub axı? Başına at təpib? Belə bir iş hamımızın Allahındandır".

Məhəmməd uşaqların baxışlarındakı acığı və tənəni anlayaraq mehribancasına dedi: "Niyə işdən çıxmaq istəyirsən? Eşitdiyimə görə, özünə bazarda hörmət və etibar qazanmısan. Heyf deyilmi, bu qədər etibarını boşlayıb işdən çıxasan? Məgər bundan yaxşı iş tapmısan?"

Nə pul, nə qazanc və nə də çox çətinliklə əldə etdiyim etibar, vücudumdakı atəşi söndürmək iqtidarında deyildi. Həyat çeşməsinə ehtiyacım var idi. Harda bu çeşmədən doyunca içib sirab ola bilərdim?!

Məhəmməd haqlı idi. Qazandığım bu qədər etibar heyf idi! Ətrafımdakıların da etiraz edəcəklərini bilirdim. Amma başqa yolum yox idi. Nəyin bahasına olursa-olsun qərarımı həyata keçirməli idim. Dilim topuq vura-vura dedim: "Haqlısız! Bu etibarını qazanmaqdan ötrü çox zəhmət çəkmişəm. Müdirim də insafli və düzgün adamdır. Bütün bu müddət ərzində ondan heç bir haqsızlıq görməmişəm. Hətta pul çəklərini də nağdlaşdırmaqdan ötrü mənə etibar edir, amma bir müddətdir başımı itirmişəm və nə edəcəyimi bilmirəm. Dərs oxumağa başlamaqla vəziyyət bir az düzəldi, amma təkrarlanan gündəlik həyatdan bezmişəm - səhər gedib, axşam qayıtmaq!

Bütün günlərimi həftə sonunun tez gəlməsi və Beheştə-Zəhra qəbristanlığına getmək eşqi ilə keçirirəm. Ora gedəndə ürəyim açılır. Ötən günləri xatırlamaqla aramlıq tapıram. Ömrümün beləcə hədəf getməsinə istəmirəm. Ürəyim nəsə bir iş görmək, özümdən sonra bir iz qoymaq istəyir.

Həyat yalnız iş və qazancdan ibarət deyil. Uşaqlıqdan bəri hər cür işlə məşğul olmuşam. Hər bir işdə fayda verə biləcəyimi də bilirəm, amma..."

Uşaqların üzündəki ifadəyə nəzər saldım. Bilinirdi ki, sözlərimə diqqətlə qulaq asırlar. Tutulmuş nitqim əməlli-başlı açılmışdı. Ürəyimi boşaldıb özümü yaxşı hiss etdiyim üçün sevinirdim. Davam etdim:

-Uşaqlar bilirlər. Quru sözlər söyləmək və şüar verməklə aram yoxdur, amma həyat yalnız puldan ibarət deyil. Pul, yalnız insanın məişətini təmin edə bilər. Var-dövlət aramlıq gətirsəydi, gərək pullu şəxslərin heç birsinin qəm-qüssəsi olmayaydı. Beləliklə, onlar gərək dünyanın ən xoşbəxt adamları olaydılar.

Sözüm bitən kimi, Məhəmməd ciddi və müdrik baxışlarla başını qaldıraraq dedi: "Bildiyim qədər orta təhsilini başa vurub atestat ala bilməmişən. Natamam orta təhsillə heç bir yerdə işləyə bilməzsən, və ya..."

Dedim: "Bir müddətdir doktor Hesabi adına orta məktəbdə qiyabi təhsil alıram. Bir neçə dərsin imtahanlarını vermişəm və Allahın köməkliliyi ilə, elə bu günlərdə atestatımı alacağam".

Gülümsəyərək əlini çiynimə qoyub dedi: "Əhsən! Dərs oxuduğunu bilmirdim?! Düzgün qərar qəbul etmişən. Dərs oxumaq, həyatının məqsədini daha tez və daha yaxşı seçməyinə və qərarlılıqdan xilas olmağına səbəb olacaq. Hələ de görüm, universitetdə hansı ixtisası seçmək niyyətindəsən?"

Daha çox təmkinlə cavab verdim:

-Siz dini elmlər hövzəsində oxuyursuz. İndi ki, söz açılib, bu barədə sizinlə məsləhətləşmək və vəziyyətlə daha yaxından tanış olmağı düşündüm. Düzünü desəm, universitetə daxil olmaq mənim dərdimə əlac etməyəcək.

Məhəmməd qaşlarını çataraq dedi: "Yəni, doğrudan qərarında qətişən?! Dini hövzəyə daxil olmaq o qədər də asan deyil!"

Başımı aşağı saldı. Ötənləri və Seyid Əli ilə keçirdiyimiz günləri xatırladım və boğazımı qəhər tutdu. Cavab verdim:

-Vəziyyətdən müəyyən qədər xəbərdaram. Seyid sağ olarkən bir neçə dəfə İmam Qaim (əc) dini hövzəsinə yolum düşmüşdü. Özünüz də yaxşı bilirsiniz ki, dini hövzə ilə universitetin mühiti arasında yerlə-göy qədər fərq var. Qəlbimin aramlıq tapa biləcəyi bir yerdə dərs oxumaq istəyirəm. Elə bir mühitə ayaq basmaq istəmirəm ki, daim özümü və hislərimi nəzarətdə saxlamağa məcbur olum və... Əlbəttə, bu mənim şəxsi fikrimdir. Birdən, Allah eləməmiş, dostlar sözlərini səhv anlamasınlar. Digər tərəfdən, biz məscidə get-gəl etdiyimiz üçün, dini cəhətdən məlumatımız və dünyagörüşümüz nə qədər çox olarsa, bir o qədər də cavanları məscidə yaxşı cəlb edə bilərik. Yenə də deyirəm, səhv anlaşılmasın. Məqsədim, məscidə getməyən şəxslərin dürüst adam olmadıqlarını demək deyil. Mən, bu barədə hökm vermək səlahiyyətində deyiləm. Zənnimcə, hər kəs gərək özündən başlasın!

Universitet diplomu mənim üçün o qədər də əhəmiyyət kəsb etmir. Çünki diplom alıb hansısa işə başlamaq və ya hardasa işə girmək fikrim yoxdur. Doktor və ya mühəndis olmaq mənim dərdimə əlac edə bilməz!

Diqqəti və başını tərpətmələrindən, fikrinin sözlərimdə olduğu məlum idi. Dedi: "Görünür, qəti qərar qəbul etmişən. Dini hövzə dərslərinin universitet dərslərindən daha çətin olduğunu və özünəməxsus qayda-qanunlarının olduğunu bilirsən? Maddi cəhətdən problemlərin yarana bilər. Çünki vaxtının əksər hissəsini hövzəyə və dərslərə sərf etməlisən. Hərtərəfli düşün, sonra qəti qərar qəbul et! Sonra elə olmasın ki, bazardan çıxasan və daha geri qayıda bilməyəsən. Necə deyərlər, Əli aşından da olasan, Vəli aşından da".

Güldüm və uzun müddət düşünüb, götür-qoy edəndən sonra əldə etdiyim qəti qərarın arxayınlığı ilə cavab verdim:

-Hərtərəfli düşünmüşəm. Həm Əli aşından və həm də Vəli aşından da olmaram. Uzağı, görsəm alınmadı, gedib bir fastfud dükkanı açaram. Camaatın mənim sendviçlərimdən ötrü əldən getdiklərini bilirdin?

Əhməd və Mürtəzadan savay, ətrafımızda daha kimsə qalmamışdı. Söhbətimiz çox uzandı. Uşaqlar bir-bir durub getdilər. Son cümləmə hamı güldü. Əhməd Məhəmmədə göz vurub dedi: "Rəhmətlik Seyid Əli bunun sendviçlərini çox tərifləyərdi və bir növ qoltuğuna qarqız verərdi. Yoxsa, biz o qədər də bəyənməzdik!"

Gözlərimi qıydım. Üzümün təzə çıxmış yumşaq tüklərinə - Əhmədin nə demək istədiyimi anladığı tərzdə - əl çəkərək, dedim: "Əhməd can, demək belə oldu hə?! Bəs, sendviçlərimi yeyib, bəh-bəh deyərək barmaqlarını yalayan, ağzının suyu axan kim idi?! Hə? Mürtəza, sən de, belə deyildi?!"

Əhməd təslim olmuş kimi, əllərini yuxarı qaldırdı. Məhəmmədlə qərarlaşdıq ki, ertəsi gün Qiyam meydanındakı Hacı Əbülfəth adına dini elmlər hövzəsinə gedək və qəbul qaydalarını öyrənək.

Beşinci fəsil

Evə qayıtdım. Motosikleti həyətin küncündə qoyub, əl-üzümə su vurandan sonra otağa daxil oldum. Salam verdim və paltarlarımı dəyişdim. Anamın nə bişirdiyini öyrənmək istədim. Evə yayılmış ləzzətli xörək iyunun ardınca mətbəxə getdim. Anam makaron süzürdü. Anamı üzündən öpüb dedim: "Ay can, sevdiyim yemək hazırlanır".

Makaronlardan bir neçəsini qaynar-qaynar götürüb ağzıma atdım. Etiraz səsi ucaldı:

-Oğlan, sən nə vaxt böyüyəcəksən? Hələ də bu adətini tərgitməmişən?! Evlənən vaxtıdır, amma hələ də özünü uşaq kimi aparırsan.

Məsumə ilə Zeynəb salat hazırlayırdılar. Məsumə uşaqlıqda olduğu kimi, deyingən tərzdə dedi: "Yeməyi dimdikləmək yalnız bizə qadağandır, anacan?!"

Ana mehribanasına ona baxdı. Əlində aşızənənlə qaz piltəsinin üstündə olan qazana tərəf gedərək dedi: "Siz qızlar, daha ağıllı və daha sözə qulaq asansız. Bu oğlanlara hər nə deyirsənsə de, bu qulaqdan alıb, o birindən buraxırlar".

Anamın gözündən yayınıb bacılarım üçün əda çıxardım. Soyuducudan dolçanı götürüb bir stəkan su içdim.

Anam yeməyi dəmə qoyub mətbəxdən çıxdı. Əyilib salat qabından soyulmuş xiyar götürdüm. Zeynəbin etirazlarına əhəmiyyət vermədən üstünə duz səpib, bir diş vurdum.

Məsumə yerindən sıçrayıb qaz piltəsinə tərəf getdi. Qəhvəyi rəngli badamı gözlərini şıltaqçasına süzərək, qazanın qapağını ona bükülmüş dəsmalla birlikdə qaldırdı. Yeməyin buxarı üzünə qədər qalxdı. Makaronlardan bir neçəsini barmaqlarının ucu ilə götürüb iştahla yeyərək, ürəkdən dedi: "Mmmmmmm!"

Xiyarı çeynəməmiş aşağı ötürüb, bir anlıq mat qaldım! Zeynəb uca səslə gülərək dedi: "İndi ana gəlib səni öldürəcək! Elə indi demişdi ki, qızlar daha ağıllıdırlar!"

Məsumə tez qazanın ağzını bağlayıb yerində oturdu və pomidorları doğramağa başladı. Mənə ağız büzərək dedi: "Elə bilirsən yalnız sən bacarırsan?!"

Dəcəlliyinə gülməyim tutdu. İşarə barmağımla onu hədələyirmiş kimi dedim: "Qalsın qulluğunda, yeri gələndə əvəzini çıxacağam".

Bir müddət olardı ki, imam Hüseynin (ə) rəftar və xislətlərindən bəhs edən "Xəsaıs əl-Hüseyniyyə" kitabını oxuyurdum. O axşam da şam yeməyindən sonra kitabı götürüb həyəət düşdüm. Taxtın üstündə oturaraq, kitabı açıb oxumağa başladım. Kərbəla səfərinə hazırlaşmağa başlayan vaxtdan bəri bu kitabı oxuyurdum. Bu kitab, Şəhidlər Ağasının ziyarətinə getmək həvəsimi artırmışdı. Bir neçə səhifə oxudum. Otağa gedib yatağıma uzandım. Nigaran idim. İmam Hüseynin (ə) ziyarətinə layiq ola bilməyəcəyimdən və Kərbəla ziyarətinin mənə qismət olmayacağından qorxurdum!

Sübh namazından sonra yenidən yatdım və bir də, gözlərimi anamın səhər yeməyi üçün hazırladığı stəkan-nəlbəkilərin səsinə açdım.

Gecəni yaxşı yatmamışdım deyə, yatağımdan durmaq istəmirdim. Üz-gözümə su vurdum. Anamın yanında süfrəyə oturub, bir neçə tikə yedim. Çayın ətri, təzə çörək və pendirin dadı yuxumu qaçırdı.

Başımı anamın çiyinə qoydum. Yaylığını iyləyib uşaq kişi dedim: "Bu gün, gül balan üçün əvvəlki günlərdən daha çox dua et!"

Anam təəccüblə mənə baxaraq soruşdu: "Xeyir ola? Nəşə olub? İş yerində bir hadisə baş verib?"

Zəhra sinidən bir stəkan çay götürüb, mənə göz-qaş edərək dedi: "Anacan, axı niyə bu qədər tez nigaran olursan. Hadidir də! Səhər tezdən hələ gözlərini açmamış, yenə də şitliyi tutub. Sifətindən məlumdur. Sən Allah, ona bax, elə bil iki yaşlı uşaqdır! Ananı narahat etmək əvəzinə, o sızanaqlı üzünə bir çarə qıl ki, sənin üçün yaxşı və xanım bir qız gözaltı etmişəm."

Məsumə mətbəxdən çölə sıçrayaraq həyəcanla soruşdu: "Doğurdan? Kimdir o qız?"

Zeynəb yorğanı üstündən atıb, yatağında oturaraq dedi: "Zarafat edirsən?"

Qənd qabından bir qənd götürdüm. Zeynəbə ataraq dedim: "Bəli, zarafat edir. Uzan yat, yuxu görürsən!" Səhər tezdən evlənmək kimi mövzular barədə bəhs etməyə həvəsəlmə yox idi. Yay kimi yerimdən qalxıb dedim:

-Adam bir söz demək istəyən kimi, arvad almaq söhbətini atırsız ortaya. Ümumiyyətlə danışmıram! Ana, mənimlə bir işin yoxdur? Mən getdim.

Anam məni səsləyib dedi: "Hara? Bayaq dediyin söhbəti bitirməsən, bu qapıdan çölə çıxmağa haqqın yoxdur!"

Kərbəlaya getmək fikri ürəyimi yerindən oynatmışdı. Sevinclə sinə vura-vura, Ahəngəran kimi oxumağa başladım:

Kərbəla montəzere mast biya ta berəvim
Cadde vo əsb mohəyyast biya ta berəvim

(Kərbəla bizi gözləyir, hazır ol gedəlim,
Atlar, yollar gözləyir, hazır ol gedəlim! – tərcüməçi)

Anamın gözləri güldü və sevincək dedi: "Kərbəla?! Doğurdan? Nə vaxt?"

Anamın ardınca bacılarımın sual yağışı üstümə yağmağa başladı. Əllərimi yuxarı qaldıraraq dedim: Oldu! Oldu! Mən təslim! Heç olmasa bir-bir sual verin.

Suallarına tez-tez cavab verərək birtəhər qurtuldum. Özümü bacardığım qədər tez Məhəmmədlə qərarlaşdığımı yerə çatdırmalıydım. Bir gün əvvəldən işə çıxmayacağım barədə müdirimə xəbər vermişdim və o cəhətdən arxayın idim. Yeganə nigarancılığım, hövzəyə qəbul olub-olmayacağım idi! Dərindən nəfəs alıb Allaha təvəkkül etdim.

Məhəmmədlə birlikdə hövzəyə getdik. Özümdən asılı olmayaraq ürək döyüntülərim artmış və bütün bədənimə istilik gəlmişdi. Həddən artıq istim idi və ürəyim bir stəkan sərin su istəyirdi. Məhəmməd hövzənin məsulu ilə danışıdı.

Bütün diqqətim Məhəmməddə və ciddi görkəmi məni təşvişə salan hövzənin məsulunda idi. Kimisə zahiri görünüşünə görə qiymətləndirməyə adət etməmişdim, amma o an öz əlimdə deyildi. Özümü bir az itirmişdim. Məhəmməd məni çağırırdı. Yaxına getim və ürəyimdə Allahdan kömək istəyib boğazı qurumuş halda bir neçə suala cavab verdim.

Hövzənin məsulu qarşısındakı dəftərə nə isə yazaraq dedi: "Sabahdan dərslərdə iştirak edin, görək nə olur..."

Sözlərini axıra qədər eşitmədim. Nigaran və titrək səslə dedim: "Bağışlayın... Üzr istəyirəm... Sabahdan mümkün deyil; yəni... Çoxlu nəzir-niyazdan sonra, nəhayət İmam Hüseyn (ə) bizi dəvət edib və sabah Kərbəlaya yola düşürəm. Əgər mümkünsə... İcazə verin..."

Hövzənin məsulu qalın qaşlarını çataraq dedi: "İlk gündən, qayıb olmaq? Bundan əlavə, sizin təhsil almaq üçün uyğun olub-olmadığınız da hələlik məlum deyil. Məhəmməd qardaş bilir, hövzədə xüsusi nizam-intizam mövcuddur və bu qaydalara riayət etmək ilkin şərt hesab olunur!"

Özümdən asılı olmayaraq, yazıq görkəmi alıb, sanki yalvarırmış kimi dil tökməyə başladım. Məhəmməd də məni

tək buraxmayıb zamin durdu. Kərbəla səfərindən sonra dərslərə gəlməyimə icazə verdilər.

Sevincək hövzədən çıxıb dərindən nəfəs aldım. Motosikletimə minib iş yerimə getdim. Qəbul etdiyim qərar barədə Hacıya xəbər verməli idim. Yenidən təşvişə düşdüm. Hacı ilə söhbətin, hövzənin məsulu ilə söhbətdən daha çətin olduğunu bilirdim. Aramızda yaş fərqinin böyük olmasına baxmayaraq, səmimi münasibətimiz var idi. Eşidəndə narahat olacağına əmin idim.

Çatan kimi bir neçə çeki mənə verərək dedi: "Demişdin bu gün gəlməyəcəksən, bəs nə oldu?"

Ağzımı açıb nə isə demək istəyirdim, amma imkan verməyərək dedi: "Eybi yoxdur! Yaxşı oldu gəldin! Çoxlu işimiz var. Günortaya yaxındır! Cəld banka get və bu çekləri nağd edib gəl".

Yox deyə bilmədim! Getmək istəyirdim ki, mənə səsliyərk dedi: "Nəsə olub? Bir təhərsən? Hacı xanım yaxşıdır?"

İçimdəkilərin zahirimdən bəlli olduğunu düşünməmişdim. Nə deyəcəyimi bilmirdim. Beynimdə deməyə münasib söz axtarırdım. Əlini çiynimə vuraraq dedi: "Hələlik, tez get banka, qayıt, sonra söhbət edərik".

Hacının ağır baxışları altında ofisdən çıxdım. Əksər hallarda bankda sıxlıq olurdu və növbəm çatana qədər çox çəkirdi. Amma əvvəlki günlərdən fərqli olaraq, növbəm tez çatdı. Ofisə qayıtdım. Hacı stolunun arxasında oturmuşdu. Məni görüb təəccübləndi. Dedi: "Nə tez qayıtdın?"

Mehriban üzünə baxmağa ürəyim gəlmədi. Başımı aşağı salaraq cavab verdim:

-Bankda adam az idi.

Gülərək dedi: "Hə, indi de görüm nə olub? Elə bil kimsə kefinə soğan doğrayıb. Yoxsa, dəryada gəmilərin batıb? Gəl

otur görüm. Niyə lal-dinməz olmusan, oğlan? Məni nigaran qoydun!"

Qəfildən bədənimə istilik gəldi. Oturub dedim: "Bir şey olmayıb. Nigaran olmayın. Yalnız sizinlə bir məsələ haqqında danışmaq istəyirdim, amma bilmirəm necə deyim və hardan başlayım".

Kərbəla səfərini düşünəndə gözlərim yaşla doldu və başımı yuxarı qaldıra bilmədim. Çoxdankı arzuma çatacağıma və hazırlıq işlərinin bu qədər rahat başa gəldiyinə inanmağım gəlmirdi.

Hacının səsi ilə fikirdən ayıldım. Udqunaraq gözlərimin yaşını sildim.

Hacı nigaran halda soruşdu: "Nə baş verdiyini demək istəmirsən? Məni təşvişə saldın oğlan!"

Başımı qaldıraraq qəhərlə dedim: "İmam Hüseyin (ə) ziyarətinə getməkdən ötrü bütün qapıları döyməyimiz yadınıza gəlir?"

Üzündəki nigarançılıq sevinc hissi ilə əvəzləndi. Soruşdu: "Aha? Olmaya alınıb?"

Ani sevinclə gülərək dedim: "Bəli, Hacı! Nəhayət imam Hüseyin (ə) bizi ziyarətinə dəvət etdi. Amma hələ də inanmağım gəlmir. Hacı, dua et, salamat çataq Kərbəlaya!"

Yerindən qalxdı. Mənə tərəf gələrək dedi: "Bu nə sözdür? Arxayın ol, sən buna layiqsən və inşaallah sağ-salamat gedib-qayıdarsan".

Məni qucaqlayaraq davam etdi:

-Elə dilxor idin, dedim yəqin nə isə olub. Dur get iki stəkan çay tök gətir danışaq görək nə etdiniz, iş belə sadəliklə alındı?

İki stəkan çay töküb stolun üstünə qoydum. Tərəddüddə qalmışdım. Özümü toplayaraq dedim: "Kərbəladan qayıdandan sonra..."

Başını qaldırıb nəzərlərini mənə dikdi. Daha sözdən qaça bilmədim. Davam etdim:

-Qərara gəlmişəm ki, dini elmlər hövzəsində təhsil alam. Bu gün səhər dostlarımdan biri ilə Hacı Əbülfəth hövzəsinə getdik və...

Tez hamısını dedim. Hacı başı aşağı halda təsbeh çevirirdi. Heç birimiz çaya əl vurmadıq. Hacı sakit durmuşdu, etiraz edəcəyini gözləyirdim. Ağır sükuta getmişdi və bu rəftar mənim canımı sıxırdı.

Sanki qəlbinə dəymişdim. Durmadan ürəyimdə özümü qınayırdım - onu tək qoymağa necə ürəyim gəldi. Başını qaldıraraq mehribanlıqla dedi: "Olsun, indi ki bu qədər qəti qərar qəbul etmişən, mənim də etirazım yoxdur".

Razılaşmağı məni sındırdı! Kaş etiraz edəydi, ya da heç olmasa məndən bir az inciyəydi. Utandığımdan nə edəcəyimi bilmirdim – durum, oturma, gedim ya qalım. Qalıb əzab çəkməkdənsə, getməyi qərara aldım.

Sağollaşarkən, son baxışı mənə od qoydu və qəlbimi titrətdi! Könülsüz halda motosikletə mindim. Evə qayıdarkən, bütün yol boyu Hacı'nın baxışları gözlərimin önündə idi. Keçmişləri xatırladım; Hacı ilə işlədiyim günləri.

Bir gün bank qəbzlərini stolunun üstünə qoydum. Gözaltı baxdı və həmişəki kimi mehribancasına təşəkkür etdi. Bilmirəm niyə, amma birdən şıltaqlığı tutdu. Telefonumun kamerasını işə saldım və yaxınlaşıb soruşdum: "Hacı Şəhid Mədəninin kefi necədir?"

Enli kürəyi onu göy rəngli köynəyinin altından idmançılar kimi göstərirdi. Ağ və seyrək saqqallı yumru və mehriban üzünü gülmək tutdu. Başı aşağı idi və qələmlə nə isə yazırdı. Qabağa gedib gördüm ki, krasvord həll edir. Gülmək səsimin videoya düşməməsi üçün özümü güclə saxladım. Yenidən soruşdum: "Hacı Şəhid Mədəni, nə işlə məşğulsuz? Kömək lazımdır?"

Başını qaldırmadan boğazını arıtladı. Süniliyi hiss olunan ciddiliklə cavab verdi:

-İbadətlə məşğulam, oğlum!

Az qala gülməkdən keçinəcəkdim. Dedim: "Hacı can, biz sizi çox sevirik!"

Elə əvvəlki tərzdə cavab verdi:

-Biz sizi daha çox sevirik. Sizdən bir dənədir!

Telefonun kamerasını özümə tərəf çevirib, gülərək dedim: "Bu da mən, sizin qulluğunuzda!"

Özümü şitliyə vuraraq uşaq kimi dedim: "Hacı can, sizcə mən yaraşıqlıyam?"

Gözünü krasvorddan çəkib başını yuxarı qaldırdı. Özünü dartıb məni başdan-ayağa süzərək kameraya dedi: "Əlbəttə ki, yaraşıqlısan, bazar taciri Hadi!"

"Bazar taciri" ifadəsini elə tərzdə dedi ki, özümü gülməkdən saxlaya bilmədim. Daha çəkilişi davam edə bilməyib kameranı söndürdüm.

***

Hacının son baxışları gözümlə önümdən getmirdi. Gözümdən yaş axa-axa dodaqaltı zümzümə etdim: Bazar taciri! Bazar taciri! Birdən motosikletin sükanı hansısa maşının yan güzgüsünə ilişdi. Onda anladım ki, bütün yolu fikirli halda sürübmüşəm. Əlimi, üzrxahlıq əlaməti olaraq sinəmə qoyub sürücüdən üzr istədim.

Bir müddət idi ki, ağ rəngli ruhani köynəyi axtarırdım. Dostlarımdan biri mağazanın ünvanını vermişdi. Ora baş vurdum, həməni köynəyi, digər bir köynək-şalvar dəsti ilə birlikdə aldım. Qapımızın qarşısında düşüb, motosikleti həyəətə saldım. Ev qapısının qarşısında təmiz və parıldayan bir cüt ayaqqabı var idi. İçəridən gələn səsdən qonağımızın kim olduğunu təxmin etdim. Evə daxil olan kimi Mustafa dayını görməklə ürəyim açıldı və əməlli-başlı özümə gəldim.

Dayımın yaşı o qədər də çox deyildi. Uca boylu, qıvrım saçlı, üst-başı daim səliqəli olub, paltarlarının ütüsü heç vaxt pozulmayan dayımla qucaqlaşmış, öpüşdük. Dilxor halda dedi: "Anandan eşitdim Kərbəlaya gedirsən. Ay vəfasız! Anan deməsəydi, zəng edib gedəcəyini xəbər vermək fikrin yox idi?"

Utandığımdan başımı aşağı salaraq cavab verdim:

-Üzürlü hesab edin, getməzdən əvvəl halallıq almaqdan ötrü bu axşam sizə və digər qohumlara zəng etmək istəyirdim. Amma nə yaxşı ki, özünüz gəldiz, çox sevindim. Əlbəttə, düz deyirsiniz, gərək mən gəlib sizə baş çəkəydim.

Şam yeməyindən sonra Zeynəblə Zəhra anama kömək edib, qab-qacağı yudular. Məsumə bekar idi. Təzə paltarlarımı ütüləməkdən ötrü ona verdim. Etiraz etmədi, amma hərəkətindən bu işə hövsələsi olmadığı məlum idi.

Mustafa dayı hərbiçi olduğundan işlərində xüsusi bir nizam-intizam var idi. Hansısa işi başdansıvdu etdiyini görməmişdim. Çay içirdik ki, Məsuməyə xüsusi bir tərzdə baxdı. Dözə bilmədi. Çay stəkanını siniyə qoyub yerindən qalxdı və Məsuməyə tərəf getdi. Yanında oturub dedi: "Bu necə ütü vurmaqdı? Ver mənə, işi gərək bacarana tapşırısan!"

Məsumə ütü mizi əvəzinə güllü parçalı balıqdan istifadə edirdi. Dayım ütünü bir neçə dəfə, təzə aldığı və həvəslə geyinməyi gözlədiyim ruhani köynəyinə möhkəm çəkdi. Məsumənin şıltaqlığı tutdu. Ütünü alıb, dayımın ədasını çıxararaq, onu paltara möhkəm sıxaraq ütülədi.

Dayım və Məsumə bu işi bir neçə dəfə təkrarladılar və nəhayət, köynəyi ütüləyib mənə verdilər. Köynəyi qarşıma tutub baxdım Balışın güllərinin izini köynəyin üzərində görəndə, dərindən bir ah çəkib məyusluqdan süstləşdim.

***

Həsərlə gözlədiyim gün gəlib yetişdi. Anamı qucaqlayıb qulağına dedim: "Halal elə!" Gözləri yaşla dolaraq dedi: "Heç vaxt, halallıq verməməyimə səbəb olacaq bir iş görməmişən. Çox sağ ol, oğlum! Allah bütün arzularını həyata keçirsin!"

Üzünə baxmağa taqətim yox idi. Ağlamağım tutdu. O gün sanki uşaq olmuşdum və ixtiyarım öz əlimdə deyildi. Uşaqlar kimi hər bəhanə ilə gözlərim yaşla dolurdu. Bacılarımı bir-bir alınlarından öpdüm. Onlardan da hallalığ alıb, kiçik çantamı götürdüm.

Həyətdə, motosikletimin üstündəki şəhid İbrahim Hadinin daim gülən şəklinə nəzər saldım. Əlimi şəkili üstünə çəkib salavat çevirdim. Ürəyimdə ona təşəkkür etdim – qəlbimdə yer tutub, həyatımı mənalı etdiyinə görə.

Qardaşım Mehdi əlində Quranla həyəət qapısının yanında gözləyirdi. Məni çağıraraq dedi: "Gəl çıx da, ay qardaş! Hamı ilə vidalaşdın, motosikletindən ayrıla bilmirsən?!"

Anam və bacılarım Mehдинin sözünə güldülər. Zəhra qabağa gəlib dedi: "Elə bilmə aradan çıxdın ha! Qayıdandan sonra sənənlə işim var. Dediym kimi, sənənin üçün yaxşı bir xanım qız soraqlaşmışam..."

Başımı yelləyib Mehdiyə tərəf getdim. Ondan halallıq alaraq yavaşca dedim: "Qardaş, yadımdan çıxmasın, qayıdandan sonra qapı-divara "ziyərin qəbul" plakatları vurmayın".

Dedi: "Oldu, arxayın ol!"

Quranın altından keçdim və sonuncu dəfə dönüb, qapının ağzında dayanmış anamın yaşla dolu gözlərinə baxdım. Sağollaşaraq yola düşdüm.

Məscid evdən o qədər də uzaq deyildi. Uşaqlar məscidin qarşısında dayanıb zarafatlaşırdılar. Əhvallarının məndən heç də yaxşı olmadıqlarını bildirdim. Qərarlı idilər və dəqiqələri sayırdılar!

Sakitcə bir guşədə dayanan yeganə şəxs Əhməd idi. Yanına getdim. Əks tərəfə baxırdı və ona yaxınlaşdığımı görmədi. Çiyinə toxundum. Diskindi. Gülərək dedim: "Salam, qardaş, nədi? Fikrin haralardadı?!"

Təbəssümlə salamımın cavabını aldı. Yavaşca əlimi saqqalına tərəf uzatdım. Cəld başını arxaya çəkib, qəfildən burnumun ucunu möhkəm tutub burdu. Çox ağrıtdı. Qışqırdım:

-Ax! Ax! Qopardın, burax!

Burnumu buraxıb dedi: "Bundan sonra belə olacaq. Üzümə əl vursan burnunu buracağam! Ağlın başına gəldi, Hadi can?!"

Avtobus bizi çox gözlətmədən gəlib çıxdı. Aramızdakı böyüklərin minməsinə gözlədik. Hüseyn, Əhməd və uşaqlardan Möhsün adlı birisi ilə avtobusa minən son şəxslər olduq. Avtobus təzə, yeni model olmasa da, təmiz və səliqəli idi. Narıncı rəngli pərdələri var idi. Uşaqlar ön sıraları doldurmuşdular. Axıra bir sıra qalmış, hacı Əlinin yanında oturdum. O, dostlarımızdan birinin qohumu, şirindil və mehriban bir qoca idi. Gülümsəyərək dedi: "Otur, oğlum, otur! Heç kəs bu qoca kişinin yanında oturmaq istəmədi".

Sözü mənə pis təsir etdi. Ağ saçlarına baxıb dedim: "Bu nə sözdür, siz buranın görün gözünüz!"

Mürtəza öndəki oturacaqdan arxaya döndü. Əlini hörmət əlaməti olaraq sinəsinə qoyub dedi: "Hacı, bağışlayın ki, arxası sizə tərəf oturmuşuq".

Hacı Əli gülərək mehriban tərzdə dedi: "Otur oğlum, narahat olma! Gülün dalı-qabağı olmaz."

Ucadan salavat çevirdik və avtobus yola düşdü. Qərribə hislər keçirməyə başladım. Başımı oturacağa söykəyib gözlərimi yumdum. Dostlardan biri ucadan dedi: "İmam Zamanın (əc) qəlbinin şad olmasından ötrü salavat!"

Salavat səsi avtobusu bürüdü. Gözlərimi açıb ürəyimdə bir neçə salavat çevirdim.

Rza əlində videokamera ayağa qalxdı. Ön sıralardakıları çəkə-çəkə arxaya tərəf gəldi. Hüseyin sinə vuraraq dedi: "Kərbəla, Kərbəla, gözlə bizi, gəlirik!"

Mürtəza ayağa qalxdı, uşaqlara təəccüblə nəzər salıb, həyacanla soruşdu: "Məgər Kərbəlaya gedirik?"

Uşaqların gülüş səsləri bomba kimi partladı və avtobusu bürüdü. Arxadan Mürtəzanın köynəyinin ucunu çəkib, özümü əsəbləşmiş kimi göstərərək dedim: "Otur görüm, səndən soruşan oldu bu gün ayın neçəsidir?!"

Əhməd pəncərənin yanında oturmuşdu. Mürtəzanı yerinə oturdub dedi: "Bura bax, bir daha yerindən qalxsan, səni elə bu pəncərədən çölə atacağam!"

Rza kameranı Əhmədə tərəf tutub dedi: "İndi də sizin növbənizdir, Əhməd qardaş! Nə sözlünüz varsa, yadigar qalsın deyə buyurun!"

Mürtəza mənə tərəf döndü. Rzanı göstərüb dedi: "Buna bax, elə bil dərəcə gəlib, kitab dili ilə danışır, "buyurun-buyurun" deyir!"

Əhməd kameraya baxıb dedi: "Allaha şükürlər olsun ki, Kərbəla səfərini və imam Hüseyinin (ə) ziyarətini mənə qismət etdi. Doğrusu, hələ də inana bilmirəm və öz mövlamın görüşünə çatmaqdan ötrü saniyələri sayıram".

Növbə Mürtəzaya çatdı. Dik oturub, gülməyini zorla saxlayaraq ciddi şəkildə dedi: "Bəli, qardaşımın dediyi kimidir! Kərbəlaya getməyimizə inanmaq hamımız üçün çətindir".

Rza kameranı Möhsünün oturduğu son sıraya tərəf çevirdi. Onun dediklərini çəkməkdən ötrü qarşısında dayandı. Möhsün dedi: "Allahın köməkliyi ilə bir müddətdən sonra Kərbəlayı Möhsün olacağam. Amma çox heyf ki,

Seyid Əli bu səfərdə bizimlə deyil və onun boş görünən yeri məni kədərləndirir".

Səsi qəhərdən titrədi. Rza kameranı başqa tərəfə çevirdi. Möhsün haqlı idi. Seyidin yeri görünürdü. Boğazımı yenidən qəhər tutdu, özümdə deyildim. Doyunca ağlamaqdan ötrü bir bəhanə axtarırdım. Sadəcə, başqalarının göz yaşlarımı görməsindən utanırdım.

Uşaqların arasında Cavad adlı birisi də var idi ki, həddən artıq istiqanlı və zarafatçı idi. Oval şəkilli, tüksüz sifətinin ortasındakı iri və sümüklü burnu gözə girirdi. Kameranı görün kimi özünü yığışdırıb, nazik səslə və burnunda danışıraq dedi: "Mənim adım Cavaddır..."

Diqqətimiz Cavadın üzündə idi ki, sözünə davam etdi: -Dərnəyimizin yeni mədəniyyət işləri üzrə məsulu cənab Məhəmmədi ilə birlikdə Kərbəlaya getməyimizdən çox məmnunam və zənnimcə...

Mürtəza Cavadın sözlərinə əhəmiyyət vermədən yerindən yay kimi sıçrayaraq dedi: "Seyid Əli Mustəfəvinin ruhunun şad olmasından ötrü salavat!"

Salavatlar davam etdi və Cavad sözünü bitirə bilmədi. Daha sonra Rza kameranı mənə tərəf tutub dedi: "Hadi! Hara gedirik?"

Boğazımda gizlənmiş qəhərlə dedim: Kərbəla!

Kameranı bir az da qabağa gətirib davam etdi:

-Yaxşı, danış görək! Necə? Kiminlə? Nə hislər keçirirsən?

Bir anlıq hiss etdim ki, əgər bir kəlmə belə desəm, göz yaşlarımı saxlaya bilməyəcəm. Başımı yelləyib aşağı salladım. Vəziyyətimi başa düşdü! Sual soruşmadan məndən ötüb getdi. Yenidən gözlərimi yumdum. İlk dəfə olaraq dostlarımın bəhsləri və zarafatlarına qarışmadım, sakitcə yerimdə oturdum. Mənim üçün də qəribə idi. Öz aləhimə qərq oldum və bir neçə dəqiqədən sonra səslər getdikcə uzaqlaşdı və daha heç nə eşitmədim.

Seyid Əlini xatırladım və nisgilli ürəyim ağrımağa başladı. Kaş ki, Kərbəlaya ilk səfərimdə yanımda olaydı. Yanıqlı səslə dediyi - "Ya Hüseyn, ya Hüseyn" sədası başımda dolandı və lay-lay kimi məni yuxuya verdi.

***

Yaddaşını itirmiş adamlar kimi, zaman və məkandan xəbərsiz halda hərəmə daxil oldum. Ayaqlarım əsirdi və atdığım addımlar iradəmdən xaric idi. Uşaqlar yanımda idilər. Mənə baxır və danışdılar. Amma mən heç nə eşitmirdim. Bəlkə də heç nə eşitmək istəmirdim! Uşaqların üzünə və ətrafa baxışlarım bayağı idi; gözlərim baxsa da, görmürdü. Bütün diqqətimi irəliyə yönəltdim.

Ora sanki rahatlığımın çeşməsi idi və gərək özümü həmin nur mənbəyinə çatdıraydım. Yalnız zərihin yuxarı hissəsini görə bilirdim. Zərihin ətrafındakı kütlə məni yüngül və cansız bir cism kimi o tərəf-bu tərəfə aparırdı. Sanki zaman durmuş və ya mən zamandan geri qalmışdım. Gözlərim heç nəyi görmək istəmirdi. Hər nə vardisa, məhz qarşıda idi.

Necə oldu bilmədim, amma əlim zərihə çatdı. Qəlbim şövqlə döyündü və gözlərim yaşla doldu. Bir-iki gün ərzində boğduğum bütün qəhərlər bir anda şiddətli ağılamaq şəklində təzahür etdi. İmamı (ə) ürəkdən çağırdım. Kütlənin təzyiqi nəfəsimi kəsdi. Başımı qaldırıb yuxarıya baxmağa başladım.

Yanımda idim... Məhərrəm ayı əzadarlıq mərasimlərində ona çatmaq eşqi ilə sinə vurduğum və yana-yana adını çağırduğum mövlanın hüsurunda.

Üzümü zərihə yapışdıraraq mübarək varlığının ətrini sinəmə dərərək, sehirlə fəzasında sərməst oldum. Ətrini canı-dildən iylədim! Bu tərəvəti Beheştə-Zəhra qəbristanlığının Şəhidlər bölməsində və ya Dokuhədə - Hacı Himmət hüseyniyyəsində, xüsusən də hüseyniyyənin qabağındakı hovuzun şəffaf suyunun dərinliyində duymuşdum.

Bütün arzum zərihə çatmaq idi. Zərihi tutandan sonra hiss etdim ki, artıq istəməyə heç bir arzum yoxdur. Dilim tutulmuşdu və dünyəvi arzuları ifadə edə bilmirdi!

Anasının ətəyindən yapışan uşaq kimi zərihdən tutmuşdum. İnsan kütləsinin arxadan göstərdiyi təzyiqin gücündən zərihi buraxa bilmirdim, əslində heç ürəyim də gəlmirdi. Alnımı zərihə yapışdırıb o qədər səslədim ki, axırda huşumu itirdim.

Hərəkətlər zəifləyir, səslər getdikcə sönürdü! Zaman yenə də öz məfhumunu itirdi. Bu vəziyyətdə nə qədər qaldığımı bilmədim. Birdən nəfəsim kəsildi. Ürəyim getdikcə yavaş vurmağa başladı. Gözlərim qapandı. Birdən hansısa əlin məni güclə tutub özünə tərəf çəkdiyini hiss etdim. Yarıaçıq gözlərimlə gördüm ki, məni hərəmdən çölə aparırlar.

Başım gicəllənirdi! Gözlərim bir an belə sabit dayanmırdı ki, qarşımdakının simasından onun kimliyini müəyyən edə bilim. Bir neçə andan sonra onu gördüm. Sanki tanıdığım bu simanın mehriban gözləri mənə dikildi. Dodaqlarında gülüş var idi. Onu görməklə vücuduma qəribə bir aramlıq gəldi. Günəşin şüası gözümə düşdü və birdən üzü yaşıla çalan nurla örtüldü! Təbəssümü ətirli idi və canıma yayıldı! Qəlbimə dərin və misilsiz bir ləzzət hopdu. Kaş o an əbədi olaydı və öz adi həyatıma qayıtmayaydım. Bu misilsiz hislərimdən xəbərsiz olan dostlarım, üzümə su səpdilər. Hövlnak və özümü itirmiş halda ayıldım. İlk gördüyüm şəxs Əhməd idi. Nigaran baxışlarla dizi üstə qarşımda oturmuşdu və Mürtəza da, əlində bir butulka su dayanıb baxırdı. Üzümə su səpməyin onun işi olduğunu təxmin etdim. Ürəyimdə onu tutduğu bu işə görə danladım!

Hüseynin səsini eşidib başımı həvəssiz halda çevirdim və danışmaq əvəzinə, yalnız baxırdım. O, nigarançılıqla deyirdi: "Hadi? Yaxşısan?"

Bilmədim niyə, amma sualına gülməyim tutdu. Uşaqlar təəccüblə baxdılar, mənə gülməyə davam etdim. Yaxşı idim, bundan yaxşı ola bilməzdim! Sanki mənim üçün dünyanın mənası dəyişmişdi və artıq heç nə o qədər də əhəmiyyət daşımırdı.

O gündən bəri, Kərbəladada olduğumuz bütün müddət ərzində ziyarətə təkbaşına gedirdim. Yalnız istirahət və yemək saatlarında əvvəldən müəyyən edilmiş yerlərdə toplaşırdıq. Uşaqlar məndən inciyirdilər. Amma tənha və qərib halda ziyarət etməyin öz ləzzəti var idi. Azacıq vicdan əzabı çəksəm də, gündə bir neçə saati özümə həsr etməyə üstünlük verirdim.

On gün bir göz qırpımında ötüb keçdi. Sanki dərin yuxuda olarkən, ayılıb şirin rəyanı əldən verməklə böyük xəsarətə düşər olduğunu hiss edirsən.

Sanki bir ayağım gedir, digəri geri qayıdırdı. Qəlbimə və qayıtmaq istəməyən o ayağıma bəhanələr gətirirdim; yarımçıq buxardığım işləri, yolumu gözləyən anamı və bir çox şeyləri!

Başqa yol yox idi, qayıtmalı idim. Qayıdanda, elə bil Tehran əvvəlki kimi deyildi. Nə isə dəyişmişdi, ya da bilmirəm, mən dəyişmişdim. Tehran sanki başqa rəngə boyanmışdı! Hər şeydən və hər yerdən qəriblik duyulurdu. Müntəzəm olaraq darıxır və səfərin hər anını xatırlayırdım. Ürəyimi hərəmin bir guşəsində və Beynəl-Hərəmeyndə qoyub gəlmişdim!

Əlimdə çanta evin yaxınlığında dayandım. Güclə nəfəs alırdım. Gözlərim dolmuş halda evə qayıtmaq istəmirdim. Ətrafa, köhnə evlərə və içərisində kimsənin yaşamadığı, həyat iyi verməyən təzə tikilmiş evlərə nəzər saldım.

Uşaqılıq illərinin xatirələri gözümlün önündən gəlib keçdi. Həyatımın illərini və anlarını təşkil edən, uşaqılıq xatirələrimin bağlı olduğu hər şeydən ayrılmaq çətin idi. Evə

tərəf getdim. Hər şeydən əl üzmək olardı, amma anamın intizar həsrətli gözləri barəsindəki düşüncələrdən asanlıqla qurtulmaq olmazdı!

Zəngi basdım və qapı açılarkən bacılarımın həyəti bürüyən səs-küyü ilə qarşılaşdım. Anam üçün çox darıxmışdım. Onu bağıma basıb isti qucağında sakitləşdim.

Ertəsi gün hövzəyə gedib o günün dərslərində iştirak etdim. Məhəmməd haqlı imiş, dərslər çətin və ağır idi. Çətinliklə qarşılaşan hər bir insan kimi, bir az ümitsizləşdim. Ümitsizliyin mənə hakim olmasına imkan verməyib dərslərimi öyrənməkdən ötrü çoxlu vaxt ayırdım. Nigarançılıq və təşvişim azaldı.

Gecə yarısına qədər dərs oxuyurdum. Amma işığı yandırıb, evdəkilərin yuxusunu pozmağa ürəyim gəlmirdi. Həyətdə düşüb taxtın üstündə otururdum. Bəzən də bəsic qərargahına gedib, orda kitab mütaliə edirdim.

Əsas vaxtım hövzədə keçir, günün bir neçə saatını da motosikletlə işləyib xərclərimi təmin edirdim.

Dini elmlər hövzəsinə get-gəl etmək ruhiyyəmi dəyişmişdi. Artıq əvvəlki kimi sərt və aqressiv rəftarlar etmirdim.

O ərəfədə Seyid Əlinin tanışlarından biri mənə zəng vurdu. Təhsil almaqdan ötrü Qum şəhərinə getmişdi və bir müddət idi ki, ondan xəbərsiz idik. Dedi: "Düzü, məsləhət almaqdan ötrü səni narahat edirəm. Motosiklet almaq istəyirdim, dedim sənənlə bir məsləhətləşim. İş yerim Qumun dini hövzəsindən çox uzaqdır və get-gəl etməkdə çətinlik çəkirəm. Səndən nə gizlədim, əlimdə o qədər da çox pul yoxdur. Dedim, bəlkə kömək edə və bir məsləhət verə biləsən".

Maraqlanıb-soraqlaşandan sonra nəticəsini deməkdən ötrü vaxt istədim. İstəyirdim nə yolla olursa-olsun, ona bir kömək edə bilim. Yığıdığım pullar yadıma düşdü. Motosiklet almağa

kifayət edərdi. Ağılıma bir fikir gəldi. Həmişə Allahdan istəyirdim ki, başqalarına kömək etməkdən ötrü pulum olsun.

Gedib özümkünə oxşar bir motosiklet aldım. Motosikleti pikapın arxasına yerləşdirib Quma yola düşdüm. Çatanda zəng edib, harda olduğunu soruşdum. Təəccüblə soruşdu: "Qumda, hövzənin hücrəsindəyəm. Niyə soruşdun, Hadi can? Bir işin var idi?"

Gülərək dedim: "Elə indicə Quma çatmışam, dedim sənə bir baş çəkim".

Ünvanı aldım, mədrəsənin qarşısında pikapdan enib içəri daxil oldum. Məni görüb sevindi və yenidən soruşdu: "Nə məsələdir, qardaş?! Şübhəli görünürsən, Quma gələcəyini deməmişdin".

Gülərək dedim: Gəl! Onu mədrəsənin qarşısında dayanan pikapın yanına apardım. Gözümün ucu və başımla işarə edərək arxasında motosiklet olan pikapı göstərdim. Bir anlığa duruxub soruşdu: "Bu nədir?"

Sürücünün köməyi ilə motosikleti pikapdan endirdik. Açarını ona verərək dedim: "Sənindir, qardaş, mübarəkdir! Amma motosiklet dəbilqəsi geyinməyi unutma!"

Məni möhkəm qucaqlayaraq, təşəkkür etdi. Başımı aşağı salaraq dedim: "Xürrəmşəhri Allah azad elədi!¹ Mən kiməm ki! İnşaallah problemin həll olar və imkan olan kimi bizə yaxşı bir qonaqlıq verərsən".

***

Sentyabrın ikinci yarısı idi. Uşaqlarla qərara gəldik ki, payız başlamamış, bəsic qərargahının içərisinə və çöl divarlarına bir əl gəzdirək. Bəzi hissələrin təmirə və rənglənmə ehtiyacı var idi.

---

¹ Yəni, görülən hər bir yaxşı iş Allah tərəfindəndir.

Ertəsi gün motosikletlə işlərimi bitirəndən sonra, lazım olan ləvazimatı alıb, birbaşa qərargaha getdim ki, mümkün qədər tez işə başlayım.

Uşaqlar əlimdəki əşyaları görəndə, gülməkləri tutdu. Mürtəza bir addım geriyə çəkilib dedi: "Doğurdan divarları rəngləmək istəyirsiniz?! Məni üzürlü sayın, mən yoxam. Siz sağ, mən salamat! Gecəniz xeyrə qalsın, xudahafiz!"

Elə getmək istəyirdi ki, Əhməd arxadan onun tutaraq dedi: "Başını aşağı salıb hara gedirsən? Nə qədər ki, iş qurtarmayıb, kimsənin getməyə ixtiyarı yoxdur".

Mürtəza əmrə tabe olan bir əsgər kimi başını aşağı saldı, əllərini yanına salaraq ayaqlarını bir-birinə çırparaq cütlədi. Çıxardığı ədaya gülməyim tutdu. Ləvazimatı bir küncə qoyub dedim: "Əhməd zarafat edir, kim istəsə gedə bilər. Onsuz da özüm edəcəyəm, problem yoxdur".

Möhsünlə Hüseyn boyunlarını çiyinlərinə qoyaraq Əhmədin qarşısında durdular. Möhsün gülümsəyərək dedi: "Müəllim, icazə olar, anamıza deməmişik. Olar evə gedib, tez qayıdaq?!"

Əhməd qaşlarını çataraq, ciddi müəllim kimi üzünü turşudub dedi: "Xeyir, olmaz! Qayıdın yerinizə!"

Sonra vəziyyətini dəyişərək gülə-gülə dedi: "Hə, əşi, gedin, icazə var! İndi dədə-nənəniz sizdən ötrü nigaran olurlar. Amma aldadıb gəlməməsiniz, vay halınıza! Gününüzü qara edərim! Hadi, sən də şahid ol, sonra demədi deməyin."

Dedim: "Mən heç nəyə şahid deyiləm. Ümumiyyətlə, hamınız gedin evinizə. Neçə gün çəkirsə-çəksin, özüm divarları rəngləyəcəyəm".

Mürtəza dedi: "Aha, çoxbilmişən! Özünü hacı Əsgərin gözündə zirək göstərmək istəyirsən? İstəyirsən, təkbəşinə rənglədiyini deyəsən və..."

Onun üçün əda çıxarıb, dilxor tərdə cavab verdim:

-Belə danışmamışdıq. Özünü zirək göstərmək nədir?

Üzümü çevirdim ki, gülməyimi hiss etməsin. Mənə tərəf gəlib nigaran halda soruşdu: "Sən mənim canım, narahat oldun? Özüm ölüm, başqa niyyətim yox idi. Zarafat edirdim".

Güldüyümü görən kimi, zarafat etdiyimi anladı.

İki saata yaxın işlədik və uşaqlar evlərinə getdilər. Bir saat da dərs oxudum və evə gec qayıtdım. Şam yemədim və yorğun olduğum üçün yatağıma uzanan kimi yuxuya getdim.

Altıncı fəsil

Hava qaralana yaxın idi. Motosiklətlə poçtalyon işlərimi başa vurandan sonra evə qayıtdım. Qərargahı təzələmək işləri də başa çatmışdı və bu cəhətdən nigarançılığım yox idi. Evə ayaq basan kimi bacılarım üstümə qaçdılar. Məsumə biləyimdən yapışıaraq dedi: "Tutmuşam!"

Nə baş verdiyini anlamadan dedim: "Ay Allah, özün kömək ol! Nə olub? Oğru tutmamısan ki, ay qız?!"

Acığıma biləyimi daha da möhkəm sıxaraq dedi: "Bu dəfə aradan çıxma bilməzsən! Zeynəb, tələs!"

Zeynəb paltar şkaflına tərəf getdi. Çadranı başına salıb, güzgüdə ona düzəliş verərək anama tərəf dönüb dedi: "Biz getdik, bir şey lazım deyil, ana?!"

Anam gülərək dedi: "Yox, heç nə lazım deyil. Çox yubanmayın və tez qayıdın".

İşarə ilə anamdan nə baş verdiyini soruşdum. Amma cavab vermək əvəzinə, gülməyə davam etdi. Məsumə əlimi Zeynəbin əlinə təhvil verərək dedi: "Bu da bizim fərari bəy dadaşımız, təhvil verdim sənə. Ehtiyatlı ol, yenə də aradan çıxmasın!"

Zeynəb gülərək dedi: "Narahat olma! Mənim əlimdən qaça bilməz".

Sonra üzünü mənə çevirib dedi: "Gedək?"

Bu vəziyyətdən bezərək soruşdum: "Gedək? Hara gedək? Mən yorğunluqdan ölürəm. Bir yerə getmək istəyirsənsə, Məsumə və ya Zəhra ilə get".

Zeynəb əlimi həyəətə tərəf çəkib dedi: "Hörmətli cənab üçün dəri həkiminə növbə almışıq. Tez ol gedək, yoxsa növbəmiz ötər, sonra gözləmək məcburiyyətində qalarıq".

Əlindən buraxılmağa çalışdım. Deyinərək dedim: "Həkim nəyə lazımdır? Mənim heç bir problemim yoxdur. Bircə bu gün mənimlə işiniz olmasın. Qətiyyənlə hövsələm yoxdur".

Zəhra gülərək dedi: "Dəri həkiminin problemin olub-olmamasına aidiyyəti yoxdur. Üzündəki sızanaqlara görə getməlisən. Öz ixtiyarına buraxsaq, qulaq ardına vurub yaddan çıxaracaqsan. Qərara aldıq ki, səni məcburi qaydada həkimə aparaq. Elə bu üsulla da səni evləndirmək fikrimiz var".

Heç nə demədim. Məcburi şəkildə onunla həkimə getdik. Liftə minəndə üz-gözünü həddən artıq çox bəzəmiş cavan bir qız bizimlə içəri girdi. Özümü kənara sıxaraq, başımı aşağı salıb bir küncdə dayandım.

Ətrinin kəskin iyi nəfəsimi kəsirdi. Çəfiyəmin ucu ilə ağız-burnumu tutdum. Zeynəb gözaltı ona baxdı və özümü çəfiyə ilə örtüyümü görüb güldü.

Liftdən düşən kimi özümü açdım və dərimdən bir nəfəs aldım. Üz-gözünü bəzəmiş o qızın siması bir anlıq gözümün qarşısında canlandı və fikrimi qarışdırdı. Daxilən əsəbləşdim və qanım qaraldı. Öz-özümə dedim: "Kaş Zeynəbə qoşulmayaydım və ora ayaq basmayaydım. Amma görməmək və bu cür hallarla rastlaşmamaq mümkün deyil! Zehnimdə bu günə qədər qarşıma çıxmayan və ya çox az rastlaşdığım təlatümdən qorxdum. Özümü bu qədər tez itirib məğlub olmağımdan hirsələndim və dişlərimi bir-birinə sıxdım.

Əsəbi halda Zeynəbə dedim: "Axı, bu nə yerdir məni gətirmisən?! Mən hara, bu yüngüllüklər hara?!"

Zeynəb dilxor olub dedi: "Hansı yüngüllük? Həkimə getməyin harası yüngüllükdür? Bu ədalar nədir özündən çıxarırsan? Ayıbdır! Gəl görüm! Gəlməsən, daha üzünə baxmamam."

Ardınca həkimin ofisinə daxil oldum. İçəridə, hicabları kamil olmayan bir neçə qadın oturmuşdu. Onlarla göz-gözə gəlməməkdən ötrü başımı aşağı saldım. Döşəməyə düzülmüş parıltılı metlaxlara o qədər baxdım ki, növbəmiz gəlib çatdı.

Zeynəbin ardınca həkimin otağına daxil oldum. Az qalmışdı özümdən çıxam. Qapının ağzında quruyub qaldım. Həkimin, liftdə rastlaşdığımız həmin qadın ola biləcəyini ağılımdan belə keçirməmişdim. Oturub başımı aşağı saldım.

Zeynəb problemimi həkimə dedi. Həkim, üzümü müayinə etməkdən ötrü stulunu qabağa çəkdi. Ətir iyi yenidən əhvalımı pozdu. Həkim dedi: "Zəhmət olmasa başınızı qaldırın!"

Başımı qaldırdım, amma gözlərimi divara dikdim. Həkim üzümü özünə tərəf çevirib, sızanaqlarımı diqqətlə nəzərdən keçirdi. Ürək döyüntülərim artdı və boğazım qurudu. Özümdən asılı olmayaraq başımı geriyə çəkib, cəld stuldan qalxdım. Zeynəb tərs-tərs mənə baxdı. Gözaltı gördüm ki, həkim resept yazmağa başladı. Rahat bir nəfəs aldım və qərara gəldim ki, bir daha özümü narahatlıqdan boğulmaq həddinə çata biləcəyim vəziyyətlərə salmayım.

Qayıdan baş bir-birimizlə bircə kəlmə belə kəsmədik. Məndən incidiyini bilirdim. Aptekdən həkimin yazdığı dərmanları alıb evə getdik. Zeynəb çadrasını başından götürüb salam verdi və dilxor halda dedi: "Mən işimi gördüm, qalanı sizlikdir".

Məsumə və Zəhra həkimin yazdığı mazla üzümə hücum etdilər. Anam bir neçə stəkan çay gətirib Zeynəbdən soruşdu: "Həkim nə dedi? Bu sızanaqların nədən yarandığını demədi?"

Zeynəb mənə baxıb gözlərini süzərək dedi: "Oğlunuz icazə vermədi ki, həkim onu lazımınca müayinə etsin! Həb və maz yazdı. Mütəmadi istifadə etsin, görək düzəlir, ya yox".

Boğazım qurumuşdu. Üzüm mazlı halda əl atıb bir stəkan çay götürdüm.

***

Hövdədən çıxdım. Dərslərin ağırlığından cana gəlmişdim. Motosikletimə tərəf gedirdim ki, kimsə məni çağırırdı. Əhməd idi. Görüşüb soruşdum: "Piyadasan? Bəs motosikletin hanı? Yarsız qalmısan?"

Gülərək dedi: "Bəli, yarım vəfasız çıxdı. Hələlik məni emalatxananın bir küncünə dəyişib. Bu tərəflərdə işim var idi, dedim sənə də bir baş çəkim. Yaxşı ki, düz vaxtında çölə çıxdın. İşə sal gedək, çox yorğunam".

Məhəllənin yaxınlığında bahalı bir maşının iki hicabsız qızın yanında dayanıb, yolda tıxac yaratdığını gördüm. Əhməd əsəbi halda bərkdən dedi: "Hörmətli cənab, tıxac yaradırsan. Zəhmət olmasa, sür, get!"

Sürücü qaza basıb uzaqlaşdı. Narahat halda qızlara dedim: "Küçə kənarı sizin yeriniz deyil. Lütfən hicabınıza riayət edin!"

Qızlar bizi söydülər. Onlarla ağız-ağıza vermədən, qaza basıb getdik. Məscidin önündə saxladım. Əhməd düşdü. Müdrikcəsinə üzümə baxıb dedi: "Nədi, qardaş? Son günlər çox fikirlisən? Nəsə olub?"

Dərindən nəfəs alıb dedim: "Gördün qardaş? Artıq günah adıləşib."

Təəssüflə başını yelləyib dedi: "Bu işləri boş ver. Neçə nəfəri başa salmaq olar axı?! Uşaqlardan birinin dediyi kimi, gərək öz papağımızı başımızda möhkəm saxlayaq. Bizi nə qədər söydüklərini eşitmədin? Bir söz desən, hələ borclu da çıxaracaqlar".

Dedim: "Mən belə düşünə bilmirəm. Hər kəs yalnız öz papağının hayına qalsa, ölkədə daş üstə daş qalmaz. Uşaqlara salam yetir. Mən getdim, hələlik!"

Poçt bağlamasını ünvanına çatdırdım və Xorasan meydanına gedən bir sənişini mindirdim. O, düşəndə yol pulunu ödəməkdən ötrü əlini cibinə saldı, xəcalətli halda mənə baxıb dedi: "Bağışla qardaş, deyəsən pul qabım..."

Gülərək dedim: "Eybi yoxdur. Əvəzində şəhidlər üçün salavat göndər".

Zənnimcə ehtiyacı olana oxşayırdı. Dili topuq vura-vura nə isə demək istədi. Əlimi cibimə atdım, nə qədər pulum var idisə hamısını köynəyinin cibinə qoyaraq dedim: "Yaxşı yol!"

Gözlərindəki xəcaləti bundan artıq görməyə təqətim yox idi. Qaz verib, uzaqlaşdım.

***

Bütün diqqətimi dərslərimə yönəlmişdim, baş qaşımağa belə vaxtım yox idi. Anam, başımın dərslərə qarışması üzündən bəzi gecələr evə gec gəlməyimdən razı görünürdü, amma dostlarım isə arabir qərargahda mənə ilişir və hey sual-cavab edirdilər.

Gecələrin birində, hacı Əsgərlə razılaşdığımız kimi bir neçə saat dərs oxumaqdan ötrü qərargahda qaldım. Qərargah boşaldı. Bir-iki nəfərdən başqa, hamı çıxıb getdi. Kitablarımı götürüb, dəhlizdə stulda oturdum. Hüseyn gedərkən təəccüblə soruşdu: "Burda niyə oturmusan? Dəhlizin havası soyuqdur. Hacı qərargahdakı kabinetinin qapısını açıq qoyub ki, dərslərini orda oxuyasan".

Səhifəni itirməyim deyə, barmağımı üzərinə qoyub kitabı yarımçıq bağlayaraq dedim: "Dəhlizin işıqları səhərə qədər yanıq qalır. Buranın işığı varkən, əbəs yerə kabinetin işığını yandırmaq istifadə etmək, Allaha xoş getməz. Burada istifadə edilən işığın pulu beytül-maldan verilir. Ona görə də buna razı ola bilmərəm".

Hövdədəki dərs yoldaşlarımdan biri təhsilini davam etdirməkdən ötrü Nəcəfə getdi. O gedəndən sonra, bir neçə

nəfərdən ora getməyin şərtlərini soruşdum. Yenə də qərarlılıq dərdinə düşər oldum, iştaham küsdü və yuxum ərsə çəkildi. Nə istədiyimi bilmirdim, amma dərdimin əlacını tapmaqdan ötrü bütün yolları sınaadım.

Qoli qom kərdeəm micuyəm u-ra
Be hər gol miresəm, mibuyəm u-ra

(Bir gül itirmişəm, axtarıram mən,
Harda gül görsəm onu iyləyirəm mən – tərcüməçi)

Dözməkdən başqa yolum yox idi. Hövzənin dərslərini yarımçıq buraxıb gedə bilməzdim. Bura qəbul olmaqdan ötrü Məhəmməd mənə zəmin olmuşdu. Onun üzünü ağ etməkdən ötrü əlimdən gələni edirdim. Tələtömlü ürəyimin aramlıq tapmasından ötrü daha çox zikr və dualar oxumağa başladım.

Hövzənin dərsləri ilə bərabər, "Səhifeyi-Səccadiyyə" kitabını da oxudum və bir az rahatlaşdım.

Payızın axırları idi. Axşamüstü dostlarımdan birinin yanına gedib, ondan Nəcəfə getməyin şərtlərini soruşdum. Əvvəlcə təəccüb etdi, amma bir az söhbətdən sonra lazımı məsləhətləri verdi. Onun tövsiyələri daha aydın başla qərar qəbul etməyimə səbəb oldu. Bu söhbəti heç kimə deməməsi və öz aramızda qalmasını xahiş etdim.

Anamla danışib onun razılığını aldım. Qəbul etdiyim qərar barədə dostlarıma xəbər vermədən Nəcəfə getməyin hazırlıq işlərini gördüm. Çətin deyildi. Bir qədər məşğul olub özümü oda-közə vurandan sonra, iki ay ərzində getmək üçün sənədlərim hazır oldu.

***

Qış gəlmişdi. Axşam yaxınlaşdıqca hava daha da soyuyurdu. Namazdan sonra Mürtəza məni məscidin bir

guşəsinə çəkib, dilxor halda dedi: "İndiyə qədər heç vaxt olmayıb ki, bir-birimizdən nəyisə gizlədək. Düzdür?"

Ürəyim üzüldü. Nigarançılıqla soruşdum: "Nə olub məgər? Nəsə eşitmisən?"

Gözlərindən açıq-aşkar sezilən şək-k-şübhə ilə mənə baxıb dedi: "Məgər nəsə eşitməli idim?! Ümumiyyətlə, eşitməyə ehtiyac da yoxdur. Hər şey gün kimi aydındır! Hövzəyə ayaq basandan sonra əvvəlki Hadi deyilsən. Özünə qapanmısan! Səssiz gəlib, səssiz gedirsən, heç kəslə zarafat etmirsən... Özündən xəbərin var?! Neçə həftədir bizimlə Beheşte-Zəhra qəbristanlığına gəlmədiyinə diqqət yetirmisən?! Düzü, Seyidin məzarı üstə səndən bir az gileyləndim. Səninlə söhbət edəndə ya özünü dartırsan, ya da... Elə bil, artıq bizi özünə yaraşdırmırsan!"

Yaxşı ki, başını aşağı saldı və gözlərimdən süzülən göz yaşlarını görmədi. Seyidin adı sanki bir uçqun kimi başıma töküldü və canıma od vurdu. Düz deyirdi. Nə qədər rəhmsiz və daşürəkli olmuşdum! Onlardan xəbərsiz qəfildən getməyə necə ürəyim gəlmişdi?! O, məni özümə gətirdi. Bir anlıq ürəyimdən, bir neçə gündən sonra getmək istədiyimi demək keçdi, amma bacarmadım. Qəhər qoymadı. Ağzımdan bircə kəlmə belə çıxsaydı, elə ordaca hönkürtü ilə ağlamağa başlayacaqdım və bu heç də yaxşı deyildi.

Uzun illərin dostluğunu davam etdirməmək və onlarla keçirdiyim gecə-gündüzləri düşünmək, keçiləsi ən çətin məsələlərdən biri idi.

O xəbərsiz ayrılığın ağır və qəmli yükünü tənha daşımaq qərarına gəlmişdim. Amma əmin idim ki, getməyimdən narahat olacaqdılar və bəlkə də bir müddət adımları belə dillərinə gətirməyəcəkdilər.

Vücudumu bürüyən qəhərdən qurtulmaq üçün dərinə bir nəfəs aldım və nə qədər çətin olsa da, özümü ələ alıb dedim: "Mürtəza, bu nə sözdür deyirsən? "Bizi özünə

yaraşdırmırsan" nə deməkdir? Özün şahidsən ki, bu müddət ərzində başım hövzəyə və dərslərə qarışmışdı. Məsciddən çıxandan sonra qərargaha gəlmək istəyirdim. Gəlirsənsə, dur gedək".

Narahatlığımın bir az azaldığını hiss etdim. Təbəssümlə dedi: "Bəli, əlbəttə gəlirəm. Gecələr bundan başqa işimiz yoxdur. Amma sən vəfasız dostlardan olmusan. Gah gəlir, gah da gəlmirsən. Və ya gec gəlir, sonra da oturub dərs oxuyursan. Daha bəsdir, qardaş, mənə o qədər dərs oxumusan ki, artıq əlləməyə dönmüsən!"

Qərargahda toplaşdıq. Yenə də özümdən asılı olmayaraq, fikirli və düşüncələri bir-birinə qarışmış halda özümə qapanmışdım. Uşaqlar ucadan nəyəsə güldülər. Onlara bir-bir nəzər saldım. Hələ getməmiş, onları görməməyin sıxıntısı vücudumu çənginə almışdı.

Hüseyn, məni xəyallardan ayırmaq məqsədi ilə əlini üzümün qarşısında tərptədi. Başımı qaldırdım. Gülərək dedi: "Hadi can, özündə deyilsən ha! Haralarda seyr edirsən, ay qardaş? Bu yazıq döşəmə sənəin davamlı baxışlarına dözməyib deşiləcək. Yerə baxmaq əvəzinə, igid və gözəl dostlarına bax! Əhmədə bax, gör necə əzələ yığıb. Maşallah, göz dəyməsin inşaallah!"

Möhsün ciddi və müdrik görkəm aldı, qəhvəyi və seyrək saqqalına əl çəkib dedi: "Yenə də özünü cəmiyyətdən ayırıb, ətrafına tənhalıq yumağı hörmüsən. Bir az bizə qoşul, ay qardaş!"

"Ay qardaş" ifadəsini məxsus tərzdə dedi və məni gülmək tutdu. Bir neçə anlıq pərişanlıığı kənara qoydum. Əhməd əzələlərini nümayiş etdirdi. İri həcmli qolları ilə öyünərək dedi: "Bir bax, necə əzələ yığmışam!"

Əhməd halımın yaxşı olmadığını görüb, əl atdı ki, burnumu tutsun. Tez üzümü çevirdim. Əl çəkmədi. Başımı qolunun altına salaraq uşaqlara üz tutub dedi: "Zənnimcə bu

qardaşımıza nəşə olub. Daha bizə qaynayıb-qarışmır. Əvvəllər başımıza dırmanardı, bir yerdə oturmaz və rezin qaytan kimi birdən buraxılırdı. Yadınıza gəlir, elə deyilmi? İndi isə gülməyə belə təqəti yoxdur! Bizə qoşulduğu ilk günlərdə olduğu kimi, bir az əfəllik edir!"

Zorla qoltuğundan xilas oldum və əvəz çıxmaq üçün əl atıb saqqalını tutmaq istədim, amma bacarmadım. Gülə-gülə dedi: "Yadına gəlir? Mövlud münasibəti ilə plakat vurmaq istəyirdik?"

Üzünü uşaqlara tərəf çevirib davam etdi:

-Hadiyə tapşırıdım ki, mövlud üçün plakat sifariş etsin. Qayıdanda, əlində ağ parça əvəzinə, qara parça var idi. Çox əsəbləşdim, amma o qədər dil tökdü ki, daha əhəmiyyət verməyib, əl çəkdim.

Başını yelləyə-yelləyə ah çəkərək dedi: "Heyf o günlərdən, zaman elə tez keçir, adama elə gəlir sanki dünən baş verib". Əlini kürəyimə vuraraq dedi: "İndi isə bizim üçün "dərs oxuyan uşaq" ədası çıxarır. Elə bil həməən adam deyil ki, bir müddət əvvələ qədər yediyimizi burnumuzdan tökərdi və boğazımızdan bir qurtum suyun belə keçməsinə imkan verməzdi. Ya özün bu ədalarını yığışdıracaqsan, ya da mən işə qarışmalı olacağam".

Əhməd barmağı ilə məni hədələdi və uşaqları güldürdü. Mürtəza israrla xahiş etdi ki, Beheşte-Zəhra qəbristanlığından qayıtmaq xatirəmizi danışım. O əhvalatı yalnız mən, o və daha başqa birisi bilirdik.

Hövsələm yox idi, amma onun xətrinə dəyməyim deyə, bir az danışdım:

-Cümə axşamı idi. Hava qaralandan sonra Beheşte-Zəhradan qayıdırdıq. Mürtəza ilə ikimiz getmişdik, qayıdan baş yolda Abbası gördük. Motosikletə qaz verdim. Ona çatanda, ucadan qışqıraraq adını çağırdıq. Elə bil, qorxdı! Özünü itirmiş halda o tərəf-bu tərəfə baxdı, bizi görən kimi

güldü. Sürətini azaltdı və bizimlə paralel sürməyə başladı. Bir anlıq heyətdə ilk mərsiyəxanlığımı və Abbasın əda çıxararaq məni güldürməsini xatırladım.

Bir dəfə isə, Abbas çəfiyəni boğazıma dolayıb möhkəm sıxdı və az qaldı boğulam. O, bu çəfiyə zarafatını bir neçə nəfərlə də etmişdi. Mürtəzanın da onun bu işindən əsəbi olduğunu bilirdim. Kinli deyildim, amma həməən gün ondan əvəz çıxıb, bir az məzələnmək istədim. Ağılıma bir fikir gəldi. O vaxtlar ağılıma bir fikir gəlirdisə, daha onun yaxşı və ya pis olduğuna əhəmiyyət vermirdim; necə olursa-olsun, yerinə yetirirdim. O qədər də sürətlə sürmürdüm. Mürtəzaya dedim: "Möhkəm otur, istəyirəm bu qardaşımızın dərslərini verim".

Sürətim çox da deyildi. Mürtəzaya dedim ki, möhkəm otur, istəyirəm bu dostumuzla bir zarafat edək. Motosikletimi ona yaxınlaşdırdım. Bir anın içində əlimi uzadaraq açarını burub, çıxartdım. O dəqiqə motoru sönüb, dayandı. Özünü ələ alıb bir əks-hərəkət göstərincə, qaz verib uzaqlaşdıq. Mürtəza qulağımın dibində fit çalıb, gülərək əlini çiynimə vura-vura deyirdi: "Ay bərəkallah, afərin!" Bir qədər qabağa gedib, dayandıq. Mürtəza motosikletdən enib, arxaya bir nəzər saldı. Dedi: "Ona bir bax! Çəkilib, yolun kənarında dayanıb. Hava da yavaş-yavaş qaralır. Daha işi bitdi!" Mən də Abbasa baxıb dedim: "Elə bilirəm kifayət qədər tənbeh oldu. Onu belə halda qoyub, gedə bilmərik." Uzaqdan açarı ona göstərib, yaxınlıqdakı yol hərəkəti qaydalarını göstərən işarələrdən birinin dibinə atdım. Bizimlə o qədər də arası yaxşı deyildi. Hər halda bura qədər piyada gəlincə filan qədər çəkəcəkdə. Daha onu gözləmədən motosikletə minib, aradan çıxdıq.

Qayıdandan sonra macəranı dostlara danışaraq gülüşdük. Amma bir qədər sonra qəhər məni yenə boğdu və fikrə daldım. Artıq gec idi və yola düşməli idik. Ayrılmağın vaxtı

gəlib çatmışdı. Amma bilmirdim ki, hansı ürəklə bunu edə bilərəm. Bir bəhanə ilə uşaq kimi ağlamaq istəyirdim. Hüseyn mənə yaxınlaşıb, vidalaşmaq üçün əlini uzatdı. Başımı qaldırıb, üzünə baxa bilmədim. Onlar üçün belə hallar adi idi, mənə isə yox. Əlini möhkəm sıxıb, "xudahafiz" sözünü zorla dilimə gətirdim. Möhsün də elə bir harasa tələsirmiş kimi tez əl verib, getdi. Bir anlıq arxasınca baxdım. Qərargahın qapısı ağzında Əhmədin əlini hamıdan çox sıxıb, saxladım. Özü bunu hiss etməsə də doyunca simasına baxdım. Amma Mürtəzadan belə rahat keçə bilməzdim. Bir bəhanə ilə zarafata salıb, gülərək qucaqladım, çiyindənən öpüb, dedim: "Gecən xeyrə qalsın! Get, Allah amanında! Özündən muğayat ol!"

Bu anları yaşamaq nə qədər çətin idi. Artıq qəhər məni boğurdu. Mürtəzadan ayrılarkən o, gülür, mən isə ürəyimdə ağlayırdım. Hər bir qərarın öhdəsindən gəlmək çətin olurdu və lazım gələndə məndə o daş ürək yox idi. Gedəndən sonra bir qədər dayanıb, qışın soyuğunda qaranlıqda ardınca tamaşa etdim.

Səhər açıldı, mən də artıq getməli idim. Daha məndə qalmağa bir güc yox idi. Sanki neçə illər yaşadığım evin qapı-divarları məni sıxırdı və tələsik oranı tərk etməli idim. Əlbəttə, ayrılıb getmək çətin olsa da, qalıb dözmək ondan da çətin idi. Anam qara yaylığının ucu ilə gözlərinin yaşını siləndən sonra üzərlik qabını götürüb, həyəətə çıxdı. Bacılarım da hərəsi əllərində bir şey həyəətə düşdülər. İçəridə özüm tək qaldım. Gözüm bir anlıq mətbəxə sataşdı. Qab-qacaq və qaynamaqda olan samovarın buxarını görüb, məktəbə getdiyim günlər yadıma düşdü. O vaxtlar qışın soyuq günlərində neçə dəqiqə artıq yatmaq üçün adyalın altında yumaq kimi yumular, anam da məni qaldırmaq üçün dəfələrlə səsləyərdi. Yavaş-yavaş otağıma tərəf getdim. Qabaqcadan pal-paltarımı çantama yığıb, hazır qoymuşdum.

Onu da kitablarım və başqa əşyalarım ilə birgə götürüb, son dəfə həsrətlə otağa göz gəzdirərək çarpayımın önündən asdığım İbrahim Hadinin şəklinə baxdım. Onu tək qoyub, ayrılmağa ürəyim gəlmədi. Axı, o mənim hər axşam yuxusuz gecələrimin sirdaşı idi. Şəkli divardan çıxarıb, onu da götürdüm. Həyəətə düşüb, motosikletimə bir əl çəkdim. Anamı qucaqlayıb bağrıma basıb, üz-gözündən öpdüm. Gözlərinə dik baxa bilmədim. Qardaş və bacılarımla da vidalaşmağa başladım. Xahiş elədim ki, heç kəs aeroporta qədər məni ötürməyə gəlməsin. Hamının baxışlarından nigarançılıq aydın sezilirdi. Quranın altından keçdim və heç nə deməyib, həyətin qapısından bayıra çıxdım. Küçəmizi iti addımlarla arxaya baxmadan ötüb, keçdim. Bir anlıq peşman olacağımdan qorxaraq ürəyim əsdi. Ayrılmayıb, getməyə də bilərdim. Arada heç bir zor və icbar yox idi. Özüm qərara gəlmişdim və bu fikrimdən razı idim.

Aeroporta çatdım, salonda oturub, uçuş vaxtını gözləyirdim. Belə rahat və tələsik şəkildə ailəmdən ayrıldığıma görə qəlbim sıxıldı. Zeynəbə mesaj yazıb, dedim: "Sizin üçün ürəyim darıxacaq, özünüzdən muğayat olun, yenə sizi bağrıma basıram, halal edin!"

***

Elə bir diyar və şəhərə ayaq basırdım ki, mövlam orada torpağa tapşırılmışdı. Bir daha bura dəvət olunmağıma inana bilmirdim. Sevincdən əl-ayağımı itirmişdim. Tənha olsam da, mövlama eşqim sayəsində hər bir sıxıntıya dözməyə hazır idim. Hal-hazırkı halım neçə ay qabaq ilk dəfə dərnəyin uşaqları və dostlarımla birgə əvvəl Kərbəlaya gedib, sonra bura gəldiyim ziyarətlə tam fərqlənirdi. O dəfə qonaq kimi neçə günlüyə gəlib, qayıtmışdıq. Amma indi isə burada qalmalı idim və bütün vücudumu qəribə qəm bürümüşdü. Bu qəm peşmançılıq və ümitsizlikdən deyil, qürbətlə qarışan qəribə sevincdən doğur, mənə yeni və

bənzərsiz hiss bağışlayırdı. Nəcəf şəhəri elə orada torpağa tapşırılan mövlam kimi sadə idi. Düşünürdüm ki, burada qalmaq üçün bəzi dünyaya bağlılıqlarımı da kənara qoymalıyam. Elə də rahat deyildi və cüzi bir hadisə ilə ev və ailəm yadıma düşürdü.

Ayağımı İmam Əlinin (ə) müqəddəs hərəminin astanasına basdım. Bütün hicran və qərarlılığımıza görə özümə haqq verdim. Tək və yorğun olsam da qəlbimi qərribə rahatlıq bürüdü. Mövlamı doyunca ziyarət edərək gizli qalan hislərimi dilə gətirib, danışdım. Ürəyimin başına yığışan nə vardısı hamısını açıb, tökdüm. Məğrib namazından sonra hələ neçə saat belə razi-niyazım davam etdi. Bütün sıxıntılarım boşaldı və xatirəcəmlə hələmdən eşiyə çıxdım.

Hərəmə yaxın bazarın içi ilə piyada addımlamağa başladım. Ərəb dilini bilmirdim. Hər halda işlərimi tez bir zamanda yoluna qoymaq, ondan daha əhəmiyyətli olan hövzədə təhsil almaq üçün ərəb dilini öyrənməli idim. Demək olar, əliboş yola çıxmışdım və bir yeri kirayə etməyə o qədər də pulum yox idi. Odur ki, bazar daxili və ətraf küçələri dolanmağa başladım. Dolandıqca Tehrandan tamamilə fərqli olan təmtəraqsız, vitrinsiz kioskipli xırda mağazalara nəzər salaraq gəlib, balaca bir sendviçxanada bizim cənub sosiskasına oxşar istiotlu bir şey yedim.

Nəhayət, bir daha hərəmə tərəf qayıtdım. O ətrafda müəyyən bir yeri imkansız ziyarətçilər üçün döşəyib, tədarük görmüşdülər. Orada əl-üzümü yuyandan sonra ayaqqabılarımı çıxarıb, nisbətən seyrək bir guşədə çantamı başımın altına qoyaraq uzandım.

Yanvar ayı olsa da Nəcəf Tehrana nisbət mülayim idi və adam üzərinə bir şey atmamış da çöldə yata bilərdi. Fikrə daldıqca həyət-bacamız, küçəmiz, ev-eşiyimiz, ailəmiz, anamın biş-düşü, öz otağım və s. təsvirlər xəyalımdan qatar kimi gəlib, keçirdi. Bununla belə, etiraf edirəm ki, mövlamın

kənarında qəribə təskinlik hiss edir, əvvəlki qərarlıqlıq, iztirab və çaşqınlıqdan əsər əlamət yox idi. Yenə bir anlıq bəlkə də heç vaxt mənə nəsbil olmayacaq yurd-yuvam üçün ürəyim darıxdı, hamımız nənəmgilə yığışaraq gecə yarisına kimi oyaq qalıb, yatdığımız günlər yadıma düşdü:

***

İbtidai təhsil pilləsinin son ilini yaxşı qiymətlərlə başa vurdum. İmtahanlardan sonra anam əvvəlki illərdən daha tez rayona nənəmgilə gedəcəyimizi xəbər verdi. Çörək alıb, qayıdanda xəbər qulağıma dəyən kimi sevincdən atılıb-düşməyə başladım, hətta az qaldı çörək əlimdən düşsün. Yaxşı ki, anam tez əlimdən aldı. Məni günorta yeməyi üçün mətbəxə apardı. Böyük sevinc və həyəcanla tez həyətin qapısına tərəf yüyürdüm. Məsumə qapının ağzında oynayırdı. Ona dedim: "Tez ol, gəl!" Əvvəl başa düşməyib, bir ayağı havada və bir əlində daş bir qədər duruxaraq mənə baxdı. Sonra birdən daşı atıb, evə tərəf götürüldü. Anam bizə pendir-çörəklə şirinçay gətirdi və Məsuməyə dedi ki, get əl-üzünü yu, sonra gəl. Məsumə bu dəfə deyindən həyəət düşərək əl-üzünü yuyub, qayıtdı. Bu iki isti çörəklə isti xəbər damağımda dadı ikiqat artırdı.

Ertəsi gün yüksək sevinclə yerimdən qalxdım. Bacı-qardaşlarım yuxudan durunca onlardan əvvəl özümü ayaqyoluna yetirdim. Əl-üzümü yuyub, təzə paltarlarımı geyindim. Anam həmişə nənəmgilə getməzdən qabaq bizə təzə paltar alardı. Hamı oyanandan sonra səhər yeməyini yedik. Daha sonra hazırlaşılıb, avtovağzala tərəf yola düşdük. Oradan Bücnurdun qəsəbələrindən biri olan Faruca getməli idik. Yolu nisbətən uzaq idi. Köhnə bir avtobusa mindik. Yayın əvvəlləri idi və havalar elə də qızmamışdı. Bununla belə, Zəhra ilə Məsumə istidən şikayətlənərək anamla deyindir, tez-tez susayırdılar. Mən də Mehdi ilə şoferin yanındakı qabdan hamımıza su daşıyırdıq. Aradakı bu get-

gəllər bizi yorur və anam da deyirdi ki, bəsdir, camaata mane olmayın. Axır, neçə saatdan sonra yorğun-argın halda Farucda avtobusdan endik. Farucdan da Səfərabada piyada getməli idik. Əşyalarımızı götürüb, yola düşdük. Yolda çantam hər dəfə yerlə sürünərkən anamın etiraz səsi də qalxırdı. Yol boyu toz-torpaqlı, hərdən də yaşıl düyü sahələrinin yanından keçərək dəcəllik edir, o tərəf-bu tərəfə atılıb düşdükcə təzə paltarlarımızı da əməlli-başlı batırırdıq. Yavaş-yavaş hava qaralırdı və irəli getdikcə iri salxımlı üzüm bağ-bağatların, əkin sahələrinə axan zülal sulu çeşmə və arxların kənarından ötüb keçirdik.

İyde ağaclarının altından ötdükdən sonra göy rəngli dəmir qapı gözümə sataşan kimi bütün keçmiş xatirələrim yadıma düşdü. Yüyürüb, qapının zəngini basdım. Qapının arxasından babamın səsi qulağıma dəydi. Qapını açarkən onun qocaman, qızarmış mehriban siması ilə üzləşdim. O da bizi görərkən gözləri ışıldayaraq böyük sevinclə qarşımıza çıxdı. Hər birimizi bir-bir bağrına basıb öpməyə, başımızı sıgallayıb, nəvaziş göstərməyə başladı. Mən isə nənəni görməyə can atırdım. Onun da bizim gəlişimizdən xəbəri var idi. Çünki anam bir gün əvvəl zəng vurub, onlara xəbər vermişdi. Həyət-bacaya baş vurub, onu bağın bir tərəfində tapdım. Dərhal səsləyib, yanına yüyürdüm. Ağuşuna atılıb, həmişəki reyhan, nanə və s. göy-göyerti qarışmış ətirli iy və nəfəsi bütün vücudumu bürüdü. Ardımca uşaqlar da bura yüyürdülər. Nənəmin qırışmış siması da bir anlıq hədsiz sevinclə dəyişilərək əllərini yuyub, bir-bir qızları qucaqlamağa, tumarlamağa başladı. Amma anamı hamımızdan bir qədər çox bağrına basıb, qucaqladı.

Həyətdəki su kranında əl-üzümü yuyub, paltarımın toz-torpağını çırpıdım. Mehdi ilə babam paltar və çantalarımızı evə daşdılar. Nənəm həmişəki kimi rəngli yaylığının uclarını boynundan aşırıb, arxadan düyünləmişdi. Xınalı əli

ilə göy-göyərtdi dolu zənbili götürüb, anamla birgə evə daxil oldu. Bundan sonra mətbəxdə göyərtilərini yudu. Bir stəkan su içib, maraqla evin hər tərəfinə nəzər salmağa başladım. Mətbəx ətrafı nənəmin həmişə istifadə etdiyi mis və s. qazan-qablar sıra ilə yığılmışdı. Mürəbbə və turşu balonlarını gördükdə ağzım sulandı. Anam dedi ki, üst-başınızı dəyişməlisiz. İç-içə olan otaqlardan birinə keçib, paltarlarımı dəyişdim. Biz uşaqların başı bir-birimizə qarışdıqdan sonra axşam yeməyi süfrəsi sərildi və qab-qacaq düzüldü. Toyuq ətindən dadlı xörək bişirmişdilər. Hamımız iştahla doyunca yedik. Gecə yatmaq vaxtı gələndə nənəm arxa otağa keçib, bizim yorğan-döşəyimizi sərdi. Yatmazdan qabaq bir-bir ayaqyoluna gedib, qayıtdıq. Hava sərin idi və bacılarım tez yuxuya getdilər. Məni bir az üşütmə tutduğundan yorğanın altına girib, yumuldum. Dərindən nəfəs alıb, ötən illərin xatirələrini bir daha hiss elədim. Mehdi yorğanın altına girəndən çox da keçməmiş xoruldamağa başladı. Mən də anamla nənəmin kənardan eşidilən söhbətləri əsnasında yuxuya getdim.

Səhər pəncərənin pərdəsindən gözüme düşən günəşin şüası və toyuq-cücənin qaqqılıtısına gözlərimi açdım. Belimi qaldırıb, gördüm ki, babamla nənəmin çarpayıları boşdur. Mənə elə gəldi ki, yəqin babam bağ-bağata, nənəm də tövləyə baş çəkməyə gedib. Sübhün bu sərin çağında adam şirin yuxudan qalxmaq istəmirdi. Əsnəyərək bir daha gözlərimi yumub, yuxuya getdim. Haçandan-haçana həyət qapısının zənginə ayıldım. Dərhal yerimdən atılıb, ayaqyalın həyət qapısına tərəf götürüldüm. Qapını açanda xalamgillə qarşılaşdım. Uşaqları görərkən sevincdən atılıb-düşməyə başladıq. Xalam anama çox oxşayırdı və uşaqılıqda hərdən onları dəyişik salardım. Məni ağuşuna alıb, üz-gözümdən öpdü. Anam da yarıyuxulu həyətə çıxdı və bir-birini qucaqlayıb, görüşdülər. Hamımız şadlıq və hay-küylə evə

girdik. Qardaş-bacılarım da bir-bir yuxudan ayılıb, bizə qarışdılar.

Səhər yeməyindən sonra hamımız uşaqlarla birgə həyətdə tökülüşdük. Tehranın isti və qızmar yay günlərinə əks olaraq, burada günəşin şüaları adama ləzzət verirdi. Biz oğlanlar bir-birimizə qoşulub, əvvəl toyuq-cücəyə baxmağa getdik, onlara dən verib ardınca qaçmağa, tutub sığallamağa başladıq. Belə maraqlı əyləncələrin içində mənim ən çox xoşladığım qaçıb anbarda gizlənmək idi. Ora nənəmin hazırladığı cürbəcür meyvə qurusu və turşularla dolu olardı. Bu gün də böyüklərdən xəbərsiz onun qifilini açıb, içəri girdik. Gavalı, alça və s. meyvə qurularını görəndə ağzımın suyu axdı. Əlbəttə, nənəm həmişə onları hazırlayandan sonra bizim payımızı yığıb ayırır və Tehrana qayıdanda – o vaxta kimi yeyib axırına çıxmasaydıq – bizə pay qoyardı. Zeynəb qabağa düşərək kuzələrin içindən bir qədər ərik və gavalı qurusu götürüb, hər birimizə payladı. Mən özüm hələ başqa birisinə daraşmaq istəyərkən nənəm anbarın qapısını açıb, içəri girdi. Bizi yaxşı yerdə yaxalayandan sonra dedi: "Ay qarınqulu siçanlar, gəlin çıxın çölə! Aləmi bir-birinə qatmırsız! İndi sizə göstərərəm..." Dayanıb, kənardan açarı hara gizlətdiyinə göz qoydum.

Günortadan sonra nənəm hərəməyə bir zənbil verib, bizə bostanın pomidorlarını yığmağı tapşırırdı. Daha sonra dayım da ailəsi ilə birgə gəlib çıxdı. Nənəm dayıma tapşırırdı ki, anbardan böyük mis qazanı gətirib, həyətdə ocaq qalasin. Pomidorlar yuyulandan sonra qazana töküldü və böyüklərin başı ocağın kənarında tomat hazırlamağa qarışarkən fürsətdən istifadə edib, bir daha anbara tərəf getdim. Axır, hava qaralandan və həyətdə xəlvət olandan sonra anbardan çıxaraq açarı bir ərik ağacının dibində gizlədib qayıtdım.

O gecə xalamgil də bizlə qaldı və sayımız çoxaldı. Nənəm də məcbur qalıb, həyətdəki böyük qonaq otağını tədarük

görməli oldu. Hamımız qabaqcadan xalı-xalça və mütəkkəllərlə səliqə ilə hazırlanmış bu geniş otağa yığışaraq sıra ilə yorğan-döşəyimizi sərib, soyuq yorğanımızın altına girdik. Sanki heç kimin yatmaq fikri yox idi və hər dəfə biri bir söz atıb, sükutu pozurdu. Bir zaman yarıyuxulu halda qulağıma gələn qonşuların uca səsi və danışdıqlarına ayılıb, gözlərimi açdım. Harada olduğumu anlayandan sonra gözlərimi yumaraq daha haçan yuxuya getdiyimdən xəbərim olmadı.

Yeddinci fəsil

Səhər tezdən ətrafımda get-gəl edənlərin səs-küyünə oyandım. Durub, ətrafa göz gəzdirəndən sonra qürbət hissi bir daha ürəyimi sıxmağa başladı. Qabaqcadan öyrəndiyim məlumata əsasən, bəzi ustadların hövzə dərslərində iştirak etmək üçün "Hind" məscidinə getməli oldum. Ora çatandan sonra adresi düz gəldiyimə tərəddüd edərək bir anlıq dayanıb, ətrafa nəzər saldım. Ətraf mağazalardan birində əba-qəba və s. uzun ərəb paltarları satılırdı. Mağazaya yaxınlaşıb, bura düz gəldiyimi soruşmaq istədikdə yaşlı bir kişi gülümsəyərək dedi: "İrandan gəlmisən?" İnana bilməzdim ki, burada biri mənimlə fars dilində danışa bilər. Mənə başa saldı ki, dediyim adres və məscidə düz gəlmişəm.

Şəhərin digər obyektləri kimi məscid də sadə tikilidən ibarət idi. Nisbətən böyük binası olan məscidə yaxınlaşıb, qəhvəyi rəngli köhnə kiçik qapısından içəri daxil oldum. Neçə pillə enib, həyəti keçəndən sonra içərisinə qırmızı xalçalar döşənmiş çoxlu sütunlardan ibarət salona daxil oldum. Tələbələrin bir qrupu bir guşədə əyləşib, dərse qulaq asırdılar. Onlara yaxınlaşıb, sütunların birinin kənarında əyləşdim. Ərəb dilindən cüzi xəbərim olsa da, söhbətin nədən getdiyini heç cür anlamadım. Dərs başa çatandan sonra hamı qalxıb, məscidi tərk etdi, mənə məsciddən çıxmadım. Zöhr namazı vaxtı məscidin həyətinə dəstəmaz alıb, namaza hazırlaşdım. Möhürü əlimə götürərəkən mağazada gördüyüm həmin qoca ilə rastlaşdım. Söz açaraq soruşdu: "Ziyarətəmi gəlmisən?" Dedim: "Təkcə ziyarət yox, əgər layiq olsam, burada mövlamın sayəsində qalıb, dərs oxumaq fikrim var." Beləcə birgə irəli gedib, camaat namazının başlamasını gözlədik.

Namazdan sonra getməyə bir yerim olmadığı üçün axşamadək başımı bir şeylə qatmalı idim. Axşam müxtəsər bir şey yeyib, ziyarətdən sonra yenə hərəmin kənarında gecələdiyim əvvəlki yerə qayıtdım. Bu dəfə o qədər də sıxıntı hiss etmədim; mühitlə bir qədər tanış olduğum üçün keçinməyə hazırlığım var idi. Bir anlıq ürəyimdən yumşaq yorğan-döşək keçdi. Yenə tənhalıq və qürbət havası köksümə qəhər saldı; istər-istəməz gözlərim yaşardı və dərinə kövrəldim. Amma yenə mövlamın sayəsi bu kimsəsizlik hissini qovaraq mənə bir qədər toxtaqlıq gətirdi. Qalmağa bir yerim olmadığı üçün paltarlarımı dəyişməyə imkan yox idi və hələ çantamı açmamışdım. Odur ki, yenə də başımı çantamın üzərinə qoyub, tez yuxuya getdim. O gecə yuxuma dostlarımın narahat və incimiş simaları girdi. Əhməd və Mürtəzanı nə qədər səsləsəm də cavab verməyib, üzlərini məndən döndərdilər...

Neçə günü elə-belə keçinməli oldum. Evlə əlaqə saxlamaq üçün bir sim-kart alıb, əl telefonuma taxdım. Bilirdim ki, indiyədək onlar da nigarandırlar və mənim vəziyyətimdən xəbərdar olmaq istəyirlər. Evə zəng edib, danışandan sonra bir qədər təskinlik tapdım, sıxıntım azaldı. Nömrələrə göz gəzdirərkən mənə Nəcəfə necə gedəcəyimi yol göstərən Əlinin qardaşının nömrəsini gördüm. Əvvəl ona zəng eləmək istəsəm də, nədənsə, peşman olub, öz-özümə dedim ki, hələlik heç kimə mane olmasam yaxşıdır.

Yavaş-yavaş qalan pulum da qurtardı və vəziyyət mənə bir az da çətinləşdi. Bir gün daha tab gətirməyib, təlätüm içində özümü hərəmə çatdırdım. Ürəyimi mövlama boşaldıb, dedim ki, bu üzükara bəndə ilə Allah arasında vasitə olsun və məni tək qoymasın. Özümü zərihə dirəyib, bir müddət təmənnə edərək için-için sızıldadım. Fikirləşirdim ki, olmaya, səbrim tükənərək məqsədimə çatmadan arsız-arsız evə dönə bilərəm. Bu fikir məni dəli-divanə edirdi. Halbuki

qalmağa gəlmişdim və qayıtmaq fikrim yox idi. Əgər qayıtsaydım, ömrümün axırınadək bir daha bura dönməyim qeyri-mümkün idi...

Ertəsi gün tanınmış ustadların birinin dərində hazır oldum. Ərəb dilinə yiyələnməməyim məni yaman incidirdi. Bu günü də axşamadək ziyarət və küçə-xiyabanlarda dolanmaqla başımı qatdım. Axşam yenə hərəmin yanına qayıdıb, həmişəki yerimdə yatmağa bir yer tapmadım. Ona görə, küçələrdə gəzişərək ürəyimdə Allahı çağırmağa başladım. Nəhayət, bir evin kənarında oturub, divara söykəndim. Çantamda qalan bir neçə biskviti yeyərək fikrə daldım. Hələ yuxum gəlmirdi. Amma yorğunluqdan başımı çantamın üzərinə qoyub, gözlərimi yumdum...

Artıq Nəcəfə gəlişimdən bir həftə keçirdi. Hövzəyə daxil olmaq üçün "Kaşifül-qita" mədrəsəsinə müraciət etdim. Əlimdən dua və təvəkküldən başqa bir şey gəlmirdi. Dilimin altında daim zikr deyirdim ki, heç olmasa, qalmağa bir yer tapsın. O gün dərindən sonra təsadüfən məsciddə Əlinin qardaşı ilə rastlaşdım. Həbibə də burada görüşməyimiz gözlənilməz oldu və gülümsəyərək mənə tərəf gəldi.

Neçə gün idi ki, bir kəslə həmsöhbət olmamışdım. Onun gülümsər çöhrəsini görüb, əməlli-başlı şad oldum. Görüşüb, məscidin bir guşəsinə çəkildik. Mehribanlıqla soruşdu: "Nə vaxtdan burdasan? Qardaşım Əli sizin Nəcəfə gəlmək fikrində olduğunuzu bildirsə də, nə zaman gələcəyiniz barədə bir şey deməmişdi. Bəs, özün niyə xəbər verməmişən? Hətta, telefon nömrəmi də sənə verib və tapşırıb ki, bura çatan kimi mənə zəng edəsən." Olduqca yorğun və ac idim. Bu da zahirimdən tamamilə müşahidə olunurdu. Bununla belə, özümü ələ alıb dedim: "Mən burdakı şəraitdən tamam xəbərsiz idim. Əli sağ olsun, mənə çoxlu köməyi dəydi. Bəli, nömrənizi vermişdi ki, əgər işlərimi yoluna qoya bilməsəm, sənə zəng edim. Odur ki, bu

neçə gündə başım hövzədə qəbul işlərinə qarışmışdı. Sənədləri verəndən sonra hələ ki, nəticəsini gözləyirdim. Mədrəsənin müdiri farsca qırıq-qırıq, dili topuq vura-vura dedi ki, cavab gəlincə gözləməliyəm." Onu vəziyyətimlə tanış etdikcə neçə günlük çətinliyimdən bir söz açmadım və sadəcə, neçə ustadın dərində iştirak edib, bir şey anlamadığımı bildirdim. Daha deməyə bir söz qalmadı. Bu vaxt Həbib ayağa qalxdı, əlini uzadıb, mehriban bir qardaş kimi dedi: "Dur gedək!" Mən də təəccüblə ayağa qalxıb, soruşdum: "Hara?" Əyilib, çantamı götürərək dedi: "Burda xudmani komamız var. Neçə gün bizə qonaq olsan, mənimlə yoldaşımı sevindirərsən." Bu təklif ürəyimcə olsa da bürüzə verməyib, dedim: "Hörmətin artıq olsun! İndi başım qarışıqdır, inşaallah münasib bir vaxta qalsın." Çantamı geri almaq istədikdə, əlini çəkib, dedi: "Bu nə sözdür, qardaş! Lap elə vaxtıdır. Gözümüz üstə yerin var!"

Bazardan sonra bir küçəni keçib, evlərinə çatdıq. Məscidlə arası elə də çox deyildi. Evin qapısını açıb, yoldaşını səslədi: "Ay ev sahibi, hardasan? Qonağımız var!" Həyat yoldaşı otaqdan çıxıb, səmimi tərzdə dedi: "Çox xoş gəlib! Həbib can, buyurun keçin içəri." İç-içə iki otaqdan ibarət bir mənzil idi. Həbib otaqlardan birini mənim ixtiyarıma verib, dedi: "Bağışla, bir qədər dardır, amma öz evin hesab elə! İndi isə yemək hazır olana qədər yuyunub, rahatlaş." Təmiz paltar götürüb, hamama girdim. Çıxanda xörəyin iyi evi bürümüşdü. Gəlib süfrənin kənarında oturdum. Əvvəldə bir təhər təşəkkür etmək istəsəm də dilim tam dolaşdı. Həbib yeməyi çəkib, qabağıma qoydu. Bu vəziyyətdə acliğin nə olduğunu bütün vücudumla anlayırdım. Amma bu sadə isti xörəyin mənə nəsib, bir çoxlarının isə ondan məhrum olduğunu düşünərək qəhərləndim. Allaha şükür edib, birinci tikəni çətinliklə uddum...

O gecə neçə vaxtdan sonra başımı yumşaq yastığa qoyurdum. Həyatımın şirinli-acılı xatirələri gözlərim önündə canlandıqca kövrəlməyə başladım.

Ertəsi gün Həbib məni başqa neçə nəfərlə tanış etdi. Neçə gündən sonra birgə "Kaşifül-qita" mədrəsəsinə baş çəkdik. Bir anlıq onu unudaraq metlax döşənmiş həyətin ortasında durub, ətrafa göz gəzdirdim. Başımı qaldırıb, mədrəsənin üç mərtəbəli binasına tamaşa elədim. Hər hücrə və otağın qarşısında kiçik balkon var idi. Bu mənzərəyə baxa-baxa dilimin altında ardıcıl zikr deyirdim. Yuxarıda kaşılardan üzərində həkk olunmuş ərəbcə yazılara göz yetirərək xəyallara dalarkən, Həbibin səsilə özümə gəldim. Bir daha sənədlərimi verdiyim həmin otağa daxil olduq. Məlum oldu ki, məni qəbul ediblər. Bu xəbərə yaman sevindim və ürəkdən Allaha şükür elədim. Əmin oldum ki, mövlama təvəssül işin düyününü açıb. Yoxsa, mənim kimi üzüqara bəndənin Allah dərgahından bir şey diləməyə üzü yox idi...

Dərslər başlayandan sonra günüm səhərdən günortaya kimi hövzədə keçirdi. Günortadan sonra isə vaxtımı ziyarət və dua oxumaqla keçirir, nəhayət, Həbibin təkidi ilə axşam evlərinə qayıdırdım. Ondən xahiş etmişdim ki, günortadan sonra başımı qatmaq üçün iş olsa mənə desin. Özüm də dərstdən sonra iş tapmaq üçün bir sıra yerlərə baş vururdum.

Həbibin vasitəsilə burada "Bədr" hərbi korpusunun, eləcə də, dini bir təşkilatın rəhbər üzvü cənab Əraki ilə tanış oldum. Tehrandə könüllülər komitəsinin fəal üzvü olduğumu biləndən sonra hövzədə dərs və təhsilin kənarında burada "Xalis İslam" dini mərkəzində fəaliyyət göstərməyi təklif etdi. Təklifini sözsüz qəbul edib, elə ertəsi gündən işə başladım. İşə başladığım vaxtdan neçə gün keçməmiş yoldaş Əraki mənə bir qədər avans və qalmağa bir mənzilin açarını verərək ürəyimi yaman şad elədi. Beləcə, Həbibgili də zəhmətə saldıgım günlər başa çatdı.

Mart ayının ortaları idi. Dərstdən sonra əşyalarımı çantaya yığıb, Həbibgilin evindən yeni mənzilə köçdüm. Evi görməyə can atırdım. Artıq qırıq-qırıq da olsa ərəbcə neçə kəlməni quraşdırıb, fikrimi başa sala bilirdim. Bir qədər sorğu-sualdan sonra gəlib, evin adresini tapdım. Hava qaralmaq üzrə idi. Amma hələ də burda soyuqdan bir xəbər yox idi və istidən paltarım bədənimə yapışırdı. Fikirləşirdim ki, evə çatan kimi yaxşıca yuyunub, rahatlaşaram. Gəlib, evin qapısı ağzında dayandım. Bu ətrafda bir yaşayış və abadlıqdan xəbər yox idi. Ev özü də yaraşsız, köhnə və çoxdankı bir tikili idi. Divarlarına neçə yerdən çat düşmüşdü. Açıarı salıb qıfılı açdıqdan sonra əmin oldum ki, düz gəlmişəm. Qapını açıb, maraqla içəri girdim. Pillələrdən enib, sağ tərəfə dönərək evin həyətinə daxil oldum. Yaxınlıqdakı düyməni vurarkən həyətin bir guşəsində lampa işıqlandı. Onun işığında gözümə neçə qapı dəydi. Qapılardan birini açıb, uzunsov bir otağa girdim. Divarlarına yarıya qədər rəng çəkilmişdi. Bir guşədə üst-üstə neçə adyal yığılmışdı. Bərk yorulmuşdum. Adyallar çirkli olsa da başımı elə onların üzərinə qoyub, yuxuya getdim.

Səhər tezdən telefonumun səsinə namaza oyandım. Ayağıma köhnə bir çəkələk keçirib, əl-üz yuyana tərəf getdim. Krant xarab idi. Axır, onu bir təhər açıb, dəstəmaz aldım. Pəncərənin qabağındakı möhürü götürüb, namazımı qıldım. Hələ dərsin vaxtına çox qalırdı. Yuxum gəlsə də evdə səliqə sahman yaratmağı qərara aldım. Hava işıqlanarkən yuxarı mərtəbənin uçulub, yarısökülmüş olduğunu gördüm. Gözümə həyətin sağ tərəfində çirkli və qarışıq bir mətbəx dəydi. Yeməyə bir şeyim yox idi və qarnım da acından quruldayırdı. Qızası, bir saata yaxın başım təmizlik işlərinə qarışdı. Bundan sonra kitablarımı qoltuğuma vurub, evdən çıxdım.

Küçəyə çıxarkən qapının ağzında bir qoca qarının əyləşərək başını qoynuna salıb, divara söykəndiyini gördüm. Yuxarıda başı üzərindəki mıxdan da nimdaş xurcunu asılmışdı. Dayanıb, təəccüblə bir qədər ona tamaşa etdim ki, görüm, tərپəşir, ya yox. Gözləri qıyıq halda məni süzəndən sonra yenidən başını dizi üzərinə qoydu. Bir anlıq qırıq düşən gün yandırmış üzündə ağır dərd və kədəri hiss elədim. Səhərin bu çağında onun da ac olduğu görünürdü. Özümdə də yeməyə bir şey yox idi ki, ona verim. Axır, xəcalət içində başımı aşağı salıb, mədrəsəyə yollandım.

O gün dərslərimiz çox çəkmədi. Dərsdən sonra özümü iş yerinə yetirib, qürubadək bir sıra fəaliyyətlərlə məşğul oldum. İşdən sonra bir qədər ərzaq və lazım olan şey-şüy alıb, fərəhlə evə tərəf döndüm. Evə çatarkən artıq hava qaralırdı. Bir daha həmin qoca qarını yerində görüb, mat qaldım. Daha hövsələm çatmayıb, onu səslədim. Dərdli baxışları ilə mənə bir nəzər salandan sonra cavab verməyib, başını mənalı şəkildə tərپədərək üzünü çevirdi. Bilmədim, nə edim. Qayğısız keçib gedə bilməzdim. Bir qədər dayandım ki, bəlkə dil açıb, bir söz deyər. Hətta hiss elədim ki, ondan pis qoxu gəlir. Naçar, qapını açıb, əlimdəkiləri aparıb həyətin bir küncünə qoydum. Fikirləşirdim ki, görüm, nə edə bilərəm. Axır, aldığım çörəklərdən birini aparıb, ona verib geri qayıtdım. Daha sonra mətbəxə əl gəzdirəndən sonra bir qədər sosiska qızardıb, yedim. Şam yeməyindən sonra doyunca çay içdim. Yastıq üzləri ilə bir neçə pəlpaltarımı götürüb, hamama keçdim və vannada yudum. Hamamın krantı və boruları xarab idi. Texniki təmir işlərindən bir qədər başım çıxırdı. Onları da ertəsi gün aldığım ləvazimatla təmir edib, yoluna qoydum.

2012-ci il mart ayının on doqquzu idi. İstər-istəməz, xəyalımdan mövsümlə əlaqədar vətənimdə, o cümlədən, evimizdə hökm sürən ənənəvi şur və əhval-ruhiyyə gəlib,

keçməyə başladı. Fikirləşirdim ki, indi anamgil hökmən novruz bayramının gəlişi münasibəti ilə evin səliqə-sahman işləri ilə məşğuldurlar. O şən günləri yadıma salıb, bir qədər darıxdım.

Mədrəsədə gözləri görməyən qoca xadimlə tanış olmuşdum. O günlər dərsdən sonra hərdən onun əlindən tutub, birgə məscidə gedərdik. Bu dəfə də axşam namazından sonra bir guşədə əyləşib, ordan-burdan danışdıq. Gözləri görməsə də, dodaqlarında həmişə şirin təbəssüm olardı. O da mədrəsəmizdə ona verilən xüsusi otaqda qalırdı. Nə isə, bir qədər söz-söhbətdən sonra onu otağına çatdırıb, özümə də lazımı qədər ərzaq alıb, evə qayıtdım.

Səhərə, o cümlədən, yeni ilin gəlişinə bir neçə saat qalırdı. Fikrimi dağıtmaq istəsəm də daim ailəm, xüsusilə, bayramqabağı Səfərabada getdiyimiz günlər yadıma düşürdü. Hər il nənəm adəti üzrə bayramda böyük süfrə açar, üzərini mer-meyvə, şirniyyat və s. ilə doldurardı. Hamımız böyük sevinclə süfrə ətrafına yığışar, il dəyişilən an bir-birimizin üz-gözündən öpüb, təbrik deyərdik. Hələ babamdan qopartdığımız bayram payı və s. hədiyyələri demirəm... O gecə ömrümün iyirmi birinci ilində birinci dəfə idi ki, bayramı tək keçirirdim. Hər halda dözməyib, evə bir zəng vurdum. Telefonda anamın səsini eşitdikdə, qəhər məni boğdu. Ana və bacılarımla bir qədər danışib, sakitləşdim. Hələ istəyirdim dostlarıma da zəng edim. Bir-bir nömrələrini gözdən keçirməyə başladım. Onların da səsini eşitməyə can atırdım. Amma özümə söz vermişdim ki, hislərimə qalib gəlib, dünyanın bir sıra bağlılıqlarından yaxa qurtarmayınca zəng etməyəcəyəm. Bilirdim ki, indi onlar da mənim əlimdən narahatdırlar. Dedim, başımı bir qədər mütləliyə qatsam yaxşıdır. Daha sonra Quran oxudum, tənha gecələrimdəki daimi munisim olan "Səhifeyi-Səccadiyyə"ni əlimə götürdüm. Dua oxuyaraq bütün ailə üzvlərim,

tanırlarım və yaxın qohum-əqrəbama Allahdan xeyir-dua arzuladım. Axır, yorulandan sonra uzandım. Yadıma bir dəfə dostlarla bayram ərəfəsi, Şələmçəyə getdiyim günlər düşdü. Bir-birimizlə deyib-güldüyümüz, zarafatlaşıb sataşdığımız xatirələri yada salıb, gözlərimi yumdum. Onları xatırladıqca bir az da darıxırdım və sanki qürbət hissi məndən əl çəkmək istəmirdi. Hər bir anı albomun səhifələri kimi gəlib, xəyalımdan ötüb keçir, yuxumu dağıdırdı. Nəhayət, dəfələrlə o tərəf-bu tərəfə çevriləndən sonra yuxuya getdim.

Artıq bir ay sovuşdu. Bahar gəlmişdi və günlər uzanırdı. Buranın isti havası mənə yeni idi. Allahın istəyi ilə əksər işlərim yoluna düşmüşdü və elə bir çətinliyim yox idi. İş yerimdən maaşımı da aldım. Neçə vaxt idi ki, fikrimdən özümə bir velosiped almaq keçirdi. Elə məscidin yanındakı bazar yaxınlığında mağazası olan qocaya baş vurdum. Adı hacı Baqir, özü də Şirazdan idi. Mənə velosipedi haradan ala biləcəyimi məsləhət verdi. Axır, bu dəfə o da dözməyib, soruşdu: "Ay cavan, bir de görüm, adın nədir?" Səsin çox mehribandır, ürəyimə yaman yatdı. Bir anlıq yadıma düşdü ki, dostlarıma həmişə deyərdim ki, mənə İbrahim çağırırlar. Bunu İbrahim Hədiyə olan hədsiz sevgi və məhəbbətimə görə istəyirdim. Odur ki, dedim: "İbrahim."

Verdiyi mağazanın ünvanı elə bura yaxın idi. Hələ hava qaralmamış özümü ora çatdırıb, nisbətən kara gələn işlənmiş bir velosiped aldım. Mağazanın qabağında bir qədər dayanıb, normal işləyib-ışləmədiyini yoxladım. Bu vaxt yadıma öz motosikletim də düşdü. Nə isə, velosipedə minib, evə tərəf sürdüm.

Ertəsi gün yuxudan bir qədər gec oyandım. Daha mədrəsəyə və dərsə vaxtında çatacağıma arxayın idim. Beləcə, dərsə və işə get-gəlüm rahatlaşdı. Bununla belə, tələbə yoldaşlarım mənim velosiped sürməyimə qərribə baxırdılar. Get-gedə ərəb dilinə də alışırıdım, daha qabaqkı

çətinliyim və nigarançılığım yox idi. Təzəlikcə bizim qrupumuza yeni bir tələbə qoşulmuşdu. Hiss elədim ki, baxışlarında mənə qarşı kin var. Əvvəlcə səhv mühakiməyə yol verməməyə çalışsam da, bir sıra ədəbsiz danışiq və qaba rəftarından anladım ki, şübhələnməyim səbəbsiz deyil. Söhbətlərində kinayə ilə mənə nəyisə bildirməyə çalışırdı. Bu dəfə də sözə başlayaraq söhbəti İran İslam İnkılabı və Ali rəhbərliyə yönəldərək bədbinliyini bürüzə verdi. Sözləri mənə çox pis təsir etdi və özümü güclə saxladım. Hələlik ona tutarlı cavab verməyin yeri deyildi. Sadəcə bəhsdən sonra tələbələr dağılışarkən qəzəbli baxışlarımı gözlərinə zilləyib, yanından ötdüm. Əsəbli halda ayağımı velosipedin üzərindən aşırıb, həmişəkindən daha artıq sürətlə işə yollandım. Yol boyu beynimə cürbəcür fikirlər gəlir, hey dodaqaltı deyindir. Bir də dini mərkəzimizin qarşısında başımı qaldırarkən mənə təəccüblə baxan həmkarım Naci qardaşı görüb, özümə gəldim. Bayaقدan dayanıb, mənə baxırmış. Gözüm gülümsər girdə sifətinə sataşan kimi məni də gülmək tutdu və o da bir qədər güldü. Bu hadisədən sonra aramız lap düzəldi. Mərkəzdə işlərimi neçə saat ərzində yoluna qoyub, evə qayıtdım. Evə yaxınlaşarkən yenə o qoca qarının həmin yerdə əyləşdiyini gördüm. Ona yaxınlaşanda etinasız halda üzünü məndən çevirdi. Sanki dolaylı yolla mənimlə danışmağa meylli olmadığı bildirdi. Həmişə xoşladığım yeməyi bişirmək üçün yolda vermişel və s. ərzağı almışdım. Odur ki, içəri girib, mətbəxə keçdim. Çalışdım ki, eynilə anam bişirdiyi kimi hazırlayım. Təqribən bir saata hazır oldu. Dadına baxıb, gördüm ki, yeməli olsa da o cür alınmayıb. Dərhal bir boşqab yemək çəkib, aparıb qarının kənarına qoydum. Geri qayıdıb, xudmani süfrə açaraq başında oturdum. Birinci qaşığı ağızıma qoyarkən evdə xırda bacımın həmişə süfrə başındakı şıltaqlığı yadıma düşərək bir az kövrəldim...

Ertəsi gün dərstdən sonra xoşum gəlməyən həmin tələbə ilə üzləşməmək üçün daha yığıncağa qoşulmadan birbaşa qoca xadimə baş çəkməyə getdim. Hal-əhvaldan sonra bir qədər ordan-burdan danışdıq. Məlum oldu ki, uzun illərdir Kərbəlaya ziyarətə getmək arzusundadır. Qərara gəldim ki, münasib bir zamanda onu öz arzusuna çatdırım. Daha sonra iş yerimə yollandım. Cümə axşamı idi və orada həmkarlarla söhbət əsnasında eşitdim ki, neçəsinin qarşıda Kərbəla səfəri var. Üzümü Tahirə tutub, dedim: "Deyəsən, Kərbəlaya getmək fikrin var!" Təbəssümlə dedi: "Allah qoysa, bəli! Demək olar, hər həftə cümə axşamları neçə nəfərlə yola düşürük. Boş yerimiz də var. Ürəyin istəyirsə və elə bir mühüm işin yoxdursa, sən də gəl. Həm ziyarət, həm ticarət!" Bu gözlənilməz təklif ürəyimcə oldu və həyəcanla soruşdum: "Doğrudanmı? Gəlsəm, kiminsə yerini tutmaram ki?" Əlindəki bülletenləri masanın üzərinə qoyub, çiyinimə vuraraq zarafatla dedi: "Bu nə sözdür! Uzağı, bir-birimizin üstündə oturub, gedəcəyik. Heç narahat olma, maşın özümündür! Hələ bu gün neçə nəfər gələ bilməyəcək və boş yerimiz çoxdur." Qoca xadimin fikrində idim. Çəkinə-çəkinə bir də soruşdum: "Doğrusu, mən tək deyiləm, bir tanışım da var. Onun da çoxdankı arzusudur. Əgər ona yer varsa..." Neçə addım atıb, dedi: "Nə olar, qoy gəlsin! Axşam namazından sonra yola düşürük." Ağılıma belə gəlməzdi ki, bir anın içində hər şey bu qədər rahat düzəlsin. Həvəslə işlərimi başa vurub, qocanın dalınca getdim. Yazıq xəbəri eşidəndə, gözlərindən necə yaş tökülür, necə sevinərək Allaha şükür edirdi.

Bir saat sonra Tahirin maşınına minib, yola düşdük. Biz ikimiz arxada oturmuşduq. Bizdən başqa Tahirin iki dostu da var idi. Özümlə balaca dua kitabçası götürmüşdüm və yolda neçə dəfə "Aşura ziyarətnamə"sini ahəstə səslə zümzümə elədim. Tahirlə dostları isə yol boyu zarafatlaşır, danışib-

gülüşürdülər. Arxada bizim kənarımızda oturan dostu da yaman bərkdən gülürdü. Mənə elə gəlirdi ki, onun qəhqəhələri qocanı narahat edir. Bir az könlümə dəysə də ağzımı açıb, dillənməyə üzüm gəlmirdi. Bir vaxtlar özümün də dostlarımla ziyarət səfərinə gedərkən bir anlıq səsimiz kəsilmədiyi günlər yadıma düşərək ziyarət eşqi ilə susub, dinmədim.

Kərbəlaya çatanda Tahirdən nə vaxt geri qayıdacağımız vaxtı soruşub, qoca ilə birgə ziyarət etməyi qərara aldım. Bu mənim Kərbəlaya ikinci ziyarət səfərim idi. Şövq və həyəcanımın həddi-hüdudu yox idi. Hava yaman isti idi və hərəmin ətrafında izdihamdan tərpənmək olmurdu. Qabağa yeriyib, özümü zərihə çatdırmaq istəyirdim. Amma göürdüm ki, bu vəziyyətlə qoca ilə birgə ora gedib çıxmaq mümkün deyil. Odur ki, xəlvət bir guşəyə çəkilib, qocanı yerə əyləşdirdim və özüm ayaq üstə bir daha Aşura ziyarətnaməsini oxuyaraq o ki var ağladım. Özümü burada cənnətdə hiss etsəm də, elə bil, din və imanımı Nəcəfdə qoyub gəlmişdim. Özümə də qərribə gəldi. Bir anlıq ata qayğısından uzaq düşən uşaq kimi darıxaraq yenidən mövlamın qoynuna qayıtmağı arzu etdim. Sübh namazından sonra yenidən maşına minib, Nəcəfə tərəf yola düşdük. Qoca arzusuna çatdığından tamam başqa əhval-ruhiyyədə idi.

Şənbə səhər hamıdan tez özümü mədrəsəyə yetirib, dərstdə oturdum. Tələbələr gəlincə özüm üçün mütaliyəyə başladım. Bir azdan təfəkkür tərzindən xoşum gəlmədiyi həmin tələbə də gəlib çıxdı. Hiss elədim ki, mənə əyri-əyri göz qoyur. O da gəlib, bir guşədə oturaraq başını kitaba qatdı. Bu dəfə dərstdən sonra yığıncaqdan ayrılmayıb, onun sözlərini yaxşıca dinləməyi qərara aldım. Yenə də bir mövzunu ortalığa atıb, hamıdan çox özü danışdı. Ardıcıl danışdıqca arada qaş-gözü ilə mənə də bir işarə edirdi. Onun fikrincə, Amerika və İngiltərənin İrənla heç bir işi yoxdur və əslində,

iranlılar yersiz olaraq onlara bədbindirlər və əleyhlərinə ölüm və s. şüarları yağdırırlar. Bir qədər susduqdan sonra yeri çatanda təmkinlə cavabını verməyə başladım. Amma təsiri yox idi və o, inadkarlıqla fikrindən daşınmaq istəmirdi. Ona bu iki hegemon ölkənin İrana, o cümlədən, İraqa elədiyi xəyanətlər barədə faktlar sadaladım. Çalışırdım ki, həddimi aşmayıb; onu məntiqlə qane edim ki qəflətdən ayılsın. Sözlərim ona təsir etdikcə yavaş-yavaş üzü qızarıb, hövsələsi daralırdı. Mən də bacardıqca ədəb qaydalarını gözləyərək qəti dəlillərlə fikrimi izah edirdim. Qarşımda bir söz tapmayıb, sükut edərkən çarəsiz qane olduğunu güman elədim. Birdən, nəinki qane olmayıb, həddini aşaraq inqilabın Ali rəhbəri barədə nalayiq sözlər dedi. Mən də özümdən çıxaraq ona ciddi xəbərdarlıq etdim ki, yersiz bəhsə son qoysun. Bilmirəm, mənə qarşı olan kini haradan doğurdu. Sözlərimə əhəmiyyət vermədən başını çevirərək donquldanıb, ədəbsiz sözlərinə davam etməyə başladı. Sanki bir anlıq beynimə qan sızdı. Amma o anda ölkəmizdə iğtişaşlarda üzümə dəyən kərpic parası, İbrahim Hadini yuxuda görməyim və s. xatirələr yadıma düşərək qəzəbimi boğdum, dilimin altında zikr deməyə başladım. Elə yerimdə istixarə edib gördüm ki, yaxşı gəlir. Ayağa qalxıb, bir az ağır tonla ədəb-ərkana riayət etməyi göstəriş verdim. O da elə bil məndən reaksiya gözləyirdi və daha da coşaraq həddini aşmağa başladı. Daha güzəştə yer qalmırdı və bir anda üstünə şığıdım. Əl-qol atıb, özünü müdafiə etməyə çalışsa da, aman verməyib, onu o ki var, çırpıdım. Tələbə yoldaşlarımla isə gözü hədəqəsindən çıxırdı və mat qalıb, bizə baxırdılar. Axır, təhqir içində rüsvay olduğunu görüb, tələsik oranı tərk elədi. Hamı məndən gözünü çəkməsə də gördülər ki, son həddədək səbirli olub ədəbi gözləyən mən oldum. Deməyə bir söz qalmadığını görüb, özüm də kitablarımı qoltuğuma vurub çölə çıxdım.

Əsəblərim tamam pozulmuşdu və ürəyim həyəcədən yaman döyünürdü. Velosipedə minib, xəlvət küçələrlə şütüməyə başladım. Yol boyu gah peşman olur, gah da özümə haqq verirdim. Fikirləşirdim ki, iş bu yerə gəlib çatmasaydı, daha yaxşı olardı. Amma onun bu qədər nalayiq sözlərinə də sükut edə bilməzdim. Bilmirəm, bəlkə də məqsədi yalnız məni əsəbiləşdirmək idi. Hər halda yenə peşmançılıq hissi mənə üstün gəldi. Daha iş-işdən keçmişdi. Yadıma məhəlləmizdə uşaqların tərbiyəsini pozan kəsi kətəklədiyim hadisə düşdü. O zaman özümə söz vermişdim ki, heç vaxt gücdən istifadə etməyim. Amma neçə illərdən sonra indi əhdimi pozmuşdum. İşə getmək əvəzinə fikrimdə özümlə çək-çevir edərək küçələrdə vurnuxurdum. Başıma günəşin şüaları dəydikcə vücudum bir az da qızıdır, susuzluq mənə güc gəlirdi. Rəftarımdan incimış kimi sudan imtina edərək, bir növ, özümü tənbeh etmək istəyirdim. Gözüm bazarın gur yerində üst-başı çirk və əynində köhnə paltarları olan on-on iki yaşlı bir uşağa sataşdı. Qabağındakı kiçik bir stula xırdavat düzüb alver edirdi. Ona çatıb, yanında velosipeddən endim. Üst-başımı süzərək bir anlıq öz uşaqlıq xatirələrimi yadıma saldım və fikrim bir qədər dağıldı. Belə bir vəziyyətdə insan hər an özündən çıxıb bilər. Fikirli halda yanında yerə əyləşdim. Onun simasına baxdıqca heç bilmirdim nə axtarıram. Bəlkə də özümü itirmişdim. Yadıma o vaxtlar bacımğillə ilk dəfə dükandan bir bəxt mücrüsü alıb, böyük sevinclə onun içindəki xırda qutuları öz məhəlləmizin uşaqlarına sataraq yeni təhsil ili üçün özümüzə dəftər-qələm aldığımız günlər düşdü. Belə xatirələr qurtarmaq bilmirdi və mənim kövrəlmiş qəlbim isə ona tab gətirməyə qadir deyildi. Kaş, bütün bunları yaddaşımdan silə biləydim. Amma adamın yaddaşına köçüb, həmişə əl-qolunu bağlayan belə xatirə və xəyallardan yaxa qurtarmaq üçün elə indinin özünü də unutmalı idim. Çünki hər dəfə onları yadıma salanda

qəlbimə ağır nisgil çökür, məni vahimə bürüyürdü. Hər dəfə onlardan canımı qurtarmaq istəyəndə, qorxu məni yaxalayır, o vaxt Allaha təvəkküldən başqa dayağım olmurdu. Mövlamın kənarında həyat mənə ağır görünsə də, buradakı mənəvi asayışı əldən vermək istəmirdim. Xəyallara daldıqca kələfin ucu kimi uzanıb gedir, məni hara istəsə çəkib aparırdı. Hər dəfə fikrimdə biri canlananda ondan ayrılmaq əvvəlkindən daha çətin olurdu. Bununla belə, ziyarətə gedib, razi-niyaz edəndən sonra sanki hər şey birdəfəlik yadımdan çıxır və yenidən təskinlik tapırdım. Hər halda, bilmədim, uşağın yanında nə qədər oturub götür-qoy elədim. Artıq özümə gələndə daha içimdəki təlatüm yatmışdı və o şəxsə qarşı da hirsim soyumuşdu. Güzəştə getməklə ürəyimə düşən kin ləkəsi və ehtirasdan doğan hirs kənara çəkildi, hər bir halda səmimiyyəti qoruyub, ətrafi nəzərə almağın əhəmiyyətini anladım. Əsəbilik, qəzəb, ondan da pisi olan kin bir anda insanın batinini alt-üst edib, zülmətə döndərir. Yenə söz verdim ki, bir daha özümdən çıxmayım və qəlbimi kin-küdurət hissi ilə aludə etməyim. Evə qayıdandan sonra da tənhalıqda bir daha rəftarım barədə dərinlən düşündüm, təskinlik üçün zikr deməyə başladım və səhərdən başlayaraq bacardığım qədər oruc tutmaq qərarına gəldim.

Səhər əzgin və ac halda yuxudan ayıldım. Mətbəxə girib, yeməyə bir şey axtardım. Çörək torbasını açıb, ağzıma bir tikə atmaq istədikdə, yadıma gecə özümə söz verdiyim əhdim düşdü. Əlimi geri qaytarıb, gedib dəstəmaz aldım. Evdən çıxanda da pendir-çörəyimi artıq mənə qonşu olan qoca qarışa verib, dərəcə yollandım.

Hələ günorta olmamış hiss elədim ki, susuzluqdan yanırım. Yol boyu bütün fikrim dünən dalaşdığım tələbə yoldaşımın yanında idi. Mədrəsəyə girəndən sinifə daxil olanadək hər yerə göz qoyurdum ki, heç olmasa, onunla üz-üzə gəlməyim və ona baş qoşmayım. Xoşbəxtlikdən, o gün

gözümə dəymədi və bir az rahatlaşdım. Bu minvalla neçə gün oruc tutdum və üçüncü gün evdən çölə çıxıb, velosipedə minəndə halım tamam pozuldu və başım gicəllənməyə başladı. Hətta az qaldı büdreyib yıxılıım. Əhəmiyyət verməyib, yoluma davam elədim. Yolda gözüm neçə dəfə qaralsa da, özümü birtəhər mədrəsəyə çatdırdım. Bu üç gün doğrudan da mənə çox çətin keçdi və öz aləmində müəyyən qədər də olsa Kərbəla şəhidlərinin başına gələnləri, onların susuzluğunu hiss elədim. Əslində, özümü çətinliyə salmaqla dözümlümü artırmaq istəyirdim ki, çıxılmaz vəziyyətdə hövsələsizlik edib, həddi aşmayım.

İyun ayının axırları mübarək ramazan ayı da gəlib yetişdi. Hər yer od tutub yanırdı və tab gətirmək çətin idi. İlin bu mövsümündə Nəcəf şəhərində oruc tutmaq həqiqətən asan deyildi. Hərdən iftar vaxtı sadə süfrəmin kənarında oturub, ilk tikəmi ağzıma qoyanda ac-yalavacların halını düşünərək əməlli-başlı kövrəlirdim. Bu çətin, eyni halda əziz günlər tez sovuşaraq əhya gecələri də gəlib çatdı. İmam Əlinin (ə) şəhadətinə təsadüf edən bu ərəfədə keçirdiyim hisləri vəsf etmək mümkün deyil. Qədr gecələri hərəmin izdihamlı kütləsi arasından keçərək bir guşədə özümə xudmani yer tapıb oturur, saatlarla Quran oxuyar, günah və xətələri xatırlayaraq Allahdan bağışlanmaq diləyib, o ki var, ağlayardım. Elə bu duyğularıma xatirələrim də calanar, yadıma dostlarımla birgə hansı şövqlə qədr gecələrini keçirdiyim anlar düşər, bəzilərinə xəbər verməyib, ayrıldığıma görə onlara borclu olduğumu hiss edərək halallıq ümidi ilə barələrində xeyir-dua verərdim...

Heç bilmədim, orucluq nə vaxt gəlib keçdi və bayram axşamı evə zəng elədim. Hal-əhval tutandan sonra onları da nigarançılıqdan qurtardım. Artıq, iradəm güclənmişdi və daha anamla söhbət zamanı kövrəlmirdim.

Ramazanın ardınca şəvval və məhərrəm, o cümlədən, əzadərliq günləri də keçib gedəndən sonra gecə-gündüzə qarışan nizamsız proqram və gündəliyim yenidən qaydaya düşdü. Get-gedə dərslərim ağırlaşdı və hər bir dərsi dərindən mənimsəmək üçün çoxlu vaxt tələb olunurdu. Gecələrin birində ağır bir dərslin mütaliəsi zamanı diqqətimi heç cürə toplaya bilmədim. Bilmirəm, haradan beynimə sarsaq bir fikir gəlib, halımı tamam pozdu. Kitabı bağlayıb, şeytana lənət oxudum. Fikirləşdim ki, eşiyə çıxıb, havamı dəyişsəm yaxşıdır. Çöldə mətbəx tərəfdə sərin hava dolanırdı. Gedib, orada qab-qacağı yuyaraq səliqə-sahmanına bir əl gəzdirdim. Yenidən içəri keçib, pəncərənin qabağına yığılan kitabları üst-üstə yığdım. Daha sonra hamama girib, çirkli paltarlarımı yudum və beləcə, neçə saat fikrimi dağıda bildim. Yəni, yatanadək başımı dərstdən başqa işlərlə qarışdırdım. Nəhayət, yorğan-döşəyimi sərib uzandım. Yəni kitabı açıb, onun bir-iki səhifəsini gözdən keçirdim. Amma sanki o gecə şeytan özü cin atına minmişdi və məndən əl çəkmək istəmirdi. Daim qulağımın dibində zümzümə edir, beynimə cürbəcür pis fikirlər üfürürdü. Naçar, kitabı büküb, kənara qoydum. Belə hallarda Allaha təvəkkül və raziniyazdan başqa silahım olmurdu. Odur ki, alnımı yerə qoyub, aciz halda Allaha yalvardım ki, bu gecə mənə hər hansı günah fikrindən uzaqlaşdırsın... Qışın əvvəlləri idi və evi yaxşı qızdırmaq olmurdu. Əksər gecələr soyuğa dözməli olurdu. Amma bu gecə elə bil canıma od düşmüşdü. Döze bilməyib, bayıra çıxdım. İçəridən od tutub alovlanırdım. Həyəti o baş-bu başa var-gəl etməyə başladım. Arada başımı qaldırıb, asimana göz dikir, ulduzları seyr edirdim. Axır, dözməyib, eyvandakı dəmir məhəccərə bir təpik ilişdirdim. Səsi hər tərəfi bürüdü. Bir anda coşaraq dərindən Allahı səslədim. Heç cür başa düşə bilmirdim ki, bu anlaşılmazlıq haradan baş qaldırır. Əl-üz yuyana yaxınlaşıb, üzümə bir-iki

ovuc su vurdum. Başımı qaldırıb, güzgüyə baxdım. Özümü tanıya bilmədim. Sanki simamda o Hadidən əsər qalmamışdı. Sir-sifətimə baxıb, xəcalət çəkdim. Bilmədim, öz halıma gülüm, yoxsa ağlayım. Yenə üz-gözümə bir neçə ovuc su vurdum. Axır, dəstəməz alıb, namaz otağıma qayıtdım. Canamazım həmişə yerdə açıq idi. Namazımı qılıb, taqətsiz yerə çökdüm. Belə hallarda xatirələrim də bir yandan peyda olub, məni sancırdı. Bütün vücudumla mövlama təvəssül edərək onu yardıma çağırıdım. Ardıcıl salavat deyib, istiğfar elədim, ürəyimə od salan şeytana o ki var lənət oxudum. Sanki içimdən alovlanan od gəlib, gözümdən çıxdı. O anda üzümə bir qapı açıldığını hiss elədim. Bəli, yanıb külə dönməmək üçün özümü elə oda vurmali idim. Cəhənnəm əzabından daha ağır olan Allahın qəzəbindən qorunmaq üçün ona qalib gəlməli idim. Odur ki, hərifə fürsət verməyib, əlimin arxasını oda basdım. Gecənin qaranlığında elə çığırdım ki, o məlunun vəsvəsesinin çəkildiyini tamamilə hiss elədim. Gözlərimdən yaş süzülərək hönkür-hönkür ağladım. Nəhayət, qələbə çaldığımı görüb, dəli kimi gülməyə başladım. Adətən, uşaqlıqda bir şeyi yadda saxlamaq üçün əlimin üzərinə qələmlə üstəgəl işarəsi qoyardım. Bu gecə isə onu unudulmaz damğa ilə əvəz elədim. Həmişə mənə xatırlatsın ki, hansı böyük çətinlikdən sonra nəyə nail olmuşam.

Ertəsi gün içəridən yaralanmış vəziyyətdə özümü mədrəsəyə yetirdim. Haçandan-haçana ayılınca dərslər də başa çatdı. Dərstdən sonra aram yaxşı olan tələbə yoldaşım ilə bir qədər söhbət elədim. Bu yaxınlarda nişanlanmışdı və tezliklə evlənməli idi. Söhbət arası nişanlısına zəng edəndə şirin-şirin söhbətləri istər-istəməz mənə də təsir elədi. O zaman mən də qərara gəldim ki, hər hansı xəta və günahın, məlun şeytanın vəsvəələrinin qabağını almaq üçün Peyğəmbərin (s) sünnəsinə uyğun evlənsəm yaxşıdır. Xülasə,

ondan ayrılıb, öz mərkəzimizə getdim. Həmişəki kimi Tahir iş başında idi. Onunla ilk Kərbəla ziyarətindən sonra aramız səmimiləşmişdi və daha hər cümə axşamı mən də onlara qoşulub, ziyarətə gedirdim. Odur ki, ürəyimdə həmişə özümü ona borclu hiss edirdim.

O gün işdən sonra Həbibə zəng edib, onlara qonaq getdim. Hələ ərbəinə bir qədər qalırdı və Bəsrəyə getmək üçün bu barədə onunla məsləhətləşməli idim. Nəcəfə təzə gəldiyim vaxtlar neçə dəfə zarafata salıb, mənə demişdi ki, burada qalmaq fikrin varsa, səni lap nişanlayırıq. Mən isə o zaman evlənmək fikrində deyildim. Həbib məni qarşılayarkən təəccüblə söylədi: "Sən hara, bura hara! Sənin üçün yaman darıxmışdıq! Yəni o gedən getdin?!" Məzəli sözləri könlümü açdı və mən də gülümsəyərək dedim: "Sizi unutmaq mı olar! O çətin günlərdə eviniz tənha pənah yerim olub. Mənə göstərdiyiniz o hörmət və qayğı heç vaxt yadımdan çıxmaz. Sadəcə, başım dərslərə və bir qədər də mərkəzin işlərinə qarışdığından vaxtım olmur. Doğrusu, elə səni yaxından görüb, halınızı soruşmaq istəyirdim və..." "Və bu nədir?" – deyərək əlimi qaldırıb, üzərindəki yanığın nə olduğunu soruşdu. Tez fikrini yayındırmaq üçün dedim: "Yadımdadırsa, Bəsrəyə səfərimlə maraqlanmalı idin. Nə yerdə qaldı?" Gözlərini əlimə zilləyib, dedi: "Nigaran qalma, bu yaxınlarda məlum olar. Əvvəl sənin qeydiyyat işin həll olmalıdır." Bunu deyib, yenə maraqla soruşdu: "Əlinə nə olub? Elə bil, yanıb! De görüm, nə hadisə baş verib?" Birtəhər onu başa salıb, xəcalətdən başımı aşağı endirdim. Özümü toplayıb dedim: "Doğrusu, mənə elə gəlir ki, daha vaxtı çatıb. Əgər nəzərdə tutduğunuz bir şəxs varsa, daha mənim etirazım yoxdur." Söz ağzımdan çıxan kimi sevincək yoldaşımı səsləyərək dedi: "Gəl gör, Hadi nə deyir? Deyəsən, bəy razıdır, bu yaxınlarda şənliyimiz var!" İçimdə "istədiyim yar idi, yetirdi pərvərdigar" – deyib, daha başqa sözə ehtiyac

olmadığını gördüm. Bir qədər hal-əhvaldan sonra yenə Bəsrəyə səfər məsələsini qarşıya qoydum. O isə qeydiyyat məsələm həll olmayınca getməyi məsləhət görmədi. Həmişəki kimi qərarımdan dönmədiyimi görüb, axır, təslim oldu. Ayrılarkən ardımca qapıya qədər gəldi. Bilirdim ki, mənə fikrimdən daşındırmaq istəyir. Mən isə əllərini bərk-bərk sıxıb, vidalaşdım.

Səkkizinci fəsil

Evə qayıdarkən gördüm yenə o qarı həmişəki kimi qapının ağzında oturub, sanki evimin keşiyini çəkir. Ərəbcə nisbətən rahat danışı bildiyimdən ona yaxınlaşıb, səmimi tərzdə soruşdum: "Anacan, bir şey yemisən?" Adəti üzrə, etinasız halda mənə nəzər yetirib, tutqun səslə dedi: "Xeyr!" Evdə dünəndən yemək qalmışdı. Onu qızdırıb, aparıb verdim. Bilirdim ki, yanında ikən xörəyə əl vuran deyil. Mən də gözücu onun məğrur simasına nəzər saldım. Hiss edirdim ki, çox vaxt gizlətdiyi bu məğrur və eyni halda sınıxmış simanın ardında nə böyük qəm-qüssə yatır. Bu halı görüb, kövrələrkən anam yadıma düşdü. Sonuncu dəfə telefonda danışanda onun da sınıxmış səsi mənə pis təsir elədi. Bununla belə, iradəm möhkəmlənmişdi və ilk günlərdəki kimi həssas və zəif deyildim. Elə orada qərara aldım ki, vətənə qayıdıb, intizar içində gözü yol çəkən anamı sevindirirəm.

Ramazan ayına bir neçə gün qalmış vətənə döndüm. Neçə vaxtdan sonra Tehrandə təyyarədən düşüb, torpağa ayaq qoyanda bütün vücudumu doğma hislər bürüdü. Hiss elədim ki, boya-başa çatdığım və ona bağlı olduğum bu diyar üçün doğrudan da darıxmışam. Bu hissi əbəs inkar edib, nəzərə almaya bilməzdim. Bir taksi tutub, ordan birbaşa evə sürürdüm. Yol boyu başımı arxaya söykəyib, pəncərədən şəhərin küçə və prospektlərini, qaynayıb-qarısan insanları və gözümə dəyən hər şeyi seyr elədim. Pəncərədən gələn səhərin sərin mehi üzümü oxşayırdı. Tanış olan hər məntəqə və məhəllədən ötəndə ardınca xatirələrim də xəyalımdan ötür, nədənsə, qəribə sızıntı duyurdum. Elə bil, öz vətənimdə geridə qoyduğum yurd üçün qürbət hissi keçirirdim. Amma məlum idi ki, anamgili görmək üçün burnumun ucu necə

göynəyir. Səbirsizliklə evə çatmaq istəyirdim. Gəlib, prospektimizin başında maşından düşdüm. Məhəlləmizə daxil olub, yavaş-yavaş addımladıqca uşaqlıq xatirələrim gözümlün önünə gəlir, həqiqətən yurdumuzun hər şeyi üçün darıxdığımı hiss edirdim. İcimdə yaxınlarımdan tutmuş bütün tanışlaradək necə və hansı tərzdə görüşəcəyim barədə düşünürdüm. Artıq küçəmizin başındakı tabloya yetişəndə dostlarımla üzləşmədiyimə görə rahat nəfəs aldım. Amma gözümlə ağ rəngli dəmir qapımıza sataşanda isə həyəcanım neçə bərabər artdı və ürəyim əsməyə başladı. Xəbərsiz gəlişimlə anamgilin hansı reaksiya göstərəcəyi nə qədər gözlənilməz idi. Qapıya yaxınlaşıb, ehtiyatla zəngi vuranda təsadüfən o zaman çölə çıxmaq istəyən bacım Zeynəblə qarşılaşdım. Məni görərkən yerində duruxub, mat qaldı. Bir addım geri çəkildi və birdən gözləri parlayaraq bir anın içində atılıb, boynuma sarıldı, qəhərli səsi ilə dedi: "Hadi!" Bir-birimizin üz-gözümdən öpdükcə gözlərindən yaş süzülərək deyirdi: "Axır, sənə də üzünə tük gəldi, əməlli-başlı kişi olmusan!" Dərhal məndən ayrılıb, içəri yüyürərək müjdə verməyə cumdu. Mən də ehtiyatla içəri keçib, ətrafa göz gəzdirərkən gözümlə əvvəl həyətin bir küncündə məndən sonra yalnız qalıb, toz basan motosikletimə düşdü. Onu uzun müddət ərzində yıxdığım pulla alıb, ilk dəfə hansı şövqlə mindiyim zaman elə bildim ki, bütün arzularıma çatmışam. Həmin gün Əhmədlə Mürtəzanı da tərkimə mindirib, küçələrdə o tərəf-bu tərəfə, o ki var, sürüb, kef elədik. Birdən ana və bacılarımla başılovlu həyətdə yüyürmələrinə duruxub, özümü itirdim. Yerimdə donub qalaraq yalnız anamın simasına baxdım. O da özünü mənə yetirərkən bir anlıq dayanıb, başdan ayağadək bütün boyumu süzdü. İntizar çəkən gözləri yaşla dolarkən daha dözməyib, yerimdən tərpendim və onu bağrıma basıb, qucaqladım. Hədsiz hərisliklə dərindən ana ətrini iyləməyə başladım. Anam

özünü ələ ala bilməyib, məndən ayrıldı, süzülən göz yaşlarını yaylığı ilə silərək çəkilib, bir kənarda əyləşdi. Sonra Zəhra və Məsumə ilə də qucaqlaşdı, görüşəndən sonra evə girdik. Həyat-bacanın havasını sinəmə dərərək dərindən ah çəkdim. Yurdundan uzun müddət ayrı düşsəm də hər şey yadımda idi. Bəzən dövr və zaman insana nələrisə unutdura bilsə də hiss və duyğular heç vaxt onun üst-üstə qalanan qatları altında dəfn olmur. Bu arada anamın gözləri neçə dəfə yaşla dolub-qurudu. Pərvanə kimi başıma dolanıb, gah ardıcıl suallar verir, gah da susaraq üzümə tamaşa edir və əllərini göyə qaldırır, Allaha şükür edirdi. Axır, kövrələn köksündən titrək səsinə qaldırır dedi: "Ay qızlar, nəyə tamaşa edirsiniz!? Durun, bir əl tərpedin, yeməyə bir şey hazırlayın!"

Çantamı əlimə alıb, öz otağıma keçdim. Otağa bir göz gəzdirdim. Heç nə yerindən tərpənməmişdi və bircə dəyişilən var idisə, o da mən idim. Baxışlarım, hislərim və s. əvvəlkindən tamamilə fərqli idi. Qabaqkı və indiki özüm arasındakı fərqi görüb, qərribə hiss keçirdim. Artıq o dövrü arxada qoyduğuma görə özümdən razı idim. Amma hansı birinin daha üstün olduğu barədə götür-qoy edir, tərəddüd içində özümlə danışırıdım. Hərdən ürəyim sıxılsa da artıq nəyəsə bağlılıq hiss etmir, istənilən vaxt geri qayıda bilərdim. Bu fikirlər içində yavaş-yavaş həyata enib, əl-üzümə su vurdu və gəlib, süfrə başında əyləşdim. Bacım Zəhra qabağıma çay qoyanda ona təşəkkür elədim. Duruxub, təəccüblə mənə baxdı. Məsumə gözlərini qıyıb, məzəli tonda dedi: "Bərəkəllah! Necə də nəzakətli və mədəni olmusan! Deyəsən, başın hansısa daşa dəyib, eləmi?!" Zarafata əlini uzadıb, saçlarımın arasını yoxlamaq istədikdə, ehtiyatla başımı geri çəkdim. Anam ona təpiniş dedi: "Bəsdirin daha, uşaq yoldan təzə gəlib, yorğundur, incitməyin!" Məsumə altdan-altdan mənə göz qoyduqca qərribə hiss keçirir, gözləri

yaşarırdı. İstər-istəməz, məni gülmək tutdu və hamımız bir-birimizə qarışıb gülüşdük.

Neçə saat sonra qardaşım Mehdi də gəlişimdən xəbər tutub, yoldaşı ilə bizə gəldilər. O da məni ilk dəfə görəndə, anam kimi bütün qamətimi başdan-ayağa süzəndən sonra möhkəm-möhkəm qucaqlayıb dedi: "Sən hara, bura hara! Biz elə bilirdik birdəfəlik getmişən!" Mənə elə gəldi ki, nədənsə inciyib. Gülümsəyərək dedim: "Doğrusu, siz də mənə yerimdə olsaydınız, bu tezliklə qayıdıb gəlmək fikrinə düşməzdiniz! İnşallah münasib vaxtda sizi də ora aparmaq fikrim var. O vaxt hökmən mənə haqq verəcəksiniz!" Anam söhbətə qarışaraq soruşdu: "Ay bala, deyəsən, demişdin ki, orada bir evdə tək qalırsan! Sən ki, yemək bişirə bilmirsən! Axı, səhər-axşam nə yeyirdin? Həmişə çöldən bir şey alıb, yemək olmaz ki!" Əlindən tutub dedim: "Ana, sən hardan bilirsən ki, mən yemək bişirə bilmirəm? İndi elə şeylər bişirirəm ki, gəl görəsən! Kim mənə bişirdiyimi yeyirsə, barmaqlarını yalamamış kənara çəkilmir! Onu da deyim ki, bu yaxınlarda daimi bir qonağım da olur. Sadəcə, cüzi qüsuru var." Təəccüblü baxışlarını görüb, gülərək dedim: "Zarafat edirəm, heç bir qüsuru yoxdur!" Məqsədim həmin qoca qarı idi. Nə mənəmlə kəlmə kəsir, nə də reaksiya göstərirdi. Bununla belə, onu özümə qonşu hesab edirdim. Amma ardınca danışdı, ondan cüzi eyib tutanda, birdən sözüm özümə qəribə gəldi. Fikirləşdim ki, görəsən, nəyə görə belə dedim? Axı, o da Allahın bəndəsidir, bəlkə də onun dərgahında məndən də üstündür! Belə rahat başqasının barəsində fikir yürütməyə haqqım yoxdur və eyibi elə mənəmlə kəlmə kəsməməyidir. Qardaşım gil gələndən sonra sayımız bir az da artdı. Toplaşıb, hərə bir şeydən danışmağa başladı. Çoxdan idi ki, ailə üzvləri arasında oturub, belə səmimi deyib-gülməkdən uzaq idim. Bəzən bu danışmalar arasında ürəyim sıxılır, yenə oradakı kimi təkliyə çəkilmək

istəyirdim. Söhbətlər qurtarmırdı və mən də başımı aşağı dikib, dilimin altında zikr deyirdim. Hərdən də bir söz bir xatirəni xəyalımda canlandırır, o haqda düşünərək fikrə dalırdım. Qardaşım Mehдинin nişan mərasimindən tutmuş evlənməyinədək baş verən cürbəcür maraqlı hadisələr xəyalımdan keçərək onlara qərq olduğum halda, birdən, əlini çiynimə vurub dedi: "Hardasan? Heç bildin, söhbət nədən gedirdi?" Söhbətə qulaq asdığımı bildirərək başımı tərpedəndən sonra dedi: "Saqqalın çoxalıb. Hava da istidir. Bir az azaltsan yaxşıdır." Özüm həmişə istərdim ki, İbrahim Hadi və Əhməd kimi qalın, sıx saqqalım olsun. Əhməd, o cümlədən Mürtəza üçün ürəyim yaman darıxmışdı.

Ertəsi gün axşam motosikletimə minib, məscidə getdim. Bura mənim ilk dəfə seyid Əli və başqa dostlarla tanış olduğum ən gözəl məkan idi. Əhməd, Mürtəza və başqa dostlarla necə görüşəcəyimə görə yaman həyəcan keçirirdim. Amma nədənsə dost-tanışdan heç kim, hətta məşədi Rəhim belə gözümə dəymədi. Arxa sırada camaata qoşulub, namaz qıldım. Durub, məscidin mətbəxinə baş çəkdim. Gördüm, məşədi Rəhman arxası mənə dayanıb, samovarı doldurur. Özümü divara söykəyib, arxayın tonla dedim: "İşin avand olsun!" Yazıq qoca titrək əlləri ilə suyu tələsik boşaldıb dedi: "Çox sağ ol bala!" İstər-istəməz məni gülmək tutdu. Özümü birtəhər saxlayıb dedim: "İşlər nə yerdədi, məşədi?" Bilirdim ki, o tonla dediyim məşədi sözündən başa düşəcək. Elə də oldu və dərhal arxaya çevrilib məni görəndə, əl-ayağını itirdi. Yaxınlaşıb, bir-birimizi qucaqladıq. Məni yaxşı-yaxşı süzəndən sonra gileylənərək soruşdu: "Axı, sən hara yoxa çıxdın?! Xəbərsiz hara çıxıb getdin?! Uşaqlar səni nə qədər axtardılar, neçə dəfə evinizə baş vurdular. Səndən gözləməzdik!" Hal-əhvalımı soruşduqca gözləri yaşardı. Həqiqətən haqqı var idi. Seyid Əlinin yas mərasimində bir yerdə nə qədər ağlayıb, sızlamışdıq. Deməyə bir söz

tapmayıb, başımı aşağı saldım. O da ardını deməyə başladı: "Əhmədlə Mürtəza bir neçə gün dəli-divanə kimi hər yeri ələk-vələk elədilər. Heç ailənizin də düz-əməlli məlumatı yox idi. Yalnız sənin şələ-küləni yığıb, xəbərsiz Nəcəfə getdiyini öyrənə bildilər. Nə bilim, mədrəsəyə getmək, dərs oxumaq və s. elə buna oxşar xəbərlər, vəssalam! Dəqiq bir şey öyrənə bilmədikləri üçün yaman əhvalları pozuldu, neçə vaxt özlərinə gələ bilmədilər. Xülasə, danışib-gülməkdən xəbər yox idi. Mən bilirdim ki, yazıqlar nə çəkirlər. Onların haqqı bu idi?!" Məşədi bir az da gileylənərək "axı, heç olmasa, getməzdən əvvəl" – deyərək Əhməd içəri girdi. Məşədi Rəhmanın sözü yarımçıq kəsildi və məni görərək ağzı açıq qaldı. Bir anlıq üzümə mat-mat baxıb, heç nə demədən çıxıb getdi. Məşədi onu nə qədər səslədisə, geri dönmədi. Mənə dedi ki, get onun könlünü al. Qaçıb özümü məscidin qapısında ona yetirdim. Mənə baxsa da başını tərpedərək üzünü döndərdi. İnanmırdım ki, yaxın dostumla nə edəcəyimi bilməyim. Addımlarım ağırlaşdı və boğazım qurudu. Heç bilmirdim könlünü necə alım. Ehtiyatla əlimi çiyinə qoydum. Əlimi kənara çəkib, üzümə baxmadı. Daha da içimdən boğulmağa başladım. Özümü ələ alıb dedim: "Əhməd!" Hiss elədim ki, səsimdən bədəni əsdi. Tonumda olan qəhər hissi ona yaman təsir elədi. Elə həmin tonla dedim: "Əhməd! Qardaşım! Üzümə baxmaq istəmirsən?" Narahat halda üzünü mənə çevirib dedi: "Hansı Əhməd?! Hansı qardaş?!" Əlimi çiyindən çəkib, başımı aşağı salaraq dedim: "Narahat olmağa haqqın var! Öz əlimdə deyildi, hökmən getməli idim. Vidalaşmamağımın da səbəbi var. Sizdən ayrılmaq mənə də elə rahat olmayıb. Doğrusu, qorxurdum ki, məqsədimi açıb sizə desəm, getməyimə mane ola bilərsiniz." Başımı qaldıranda gözlərimə dik baxıb, kinayəli tonla dedi: "Qorxaq adamlar lazım gələndə həmişə aradan çıxı bilirlər. Axı, bizim aramızda hansı məsələ var idi

ki, dözə bilməyib, xəbərsiz yoxa çıxdın?! Məlumdur, öz kefində idin! Xeyir ola, qayıtmısan!?" Qorxaq sözü qulağımın içində lap çox cingildədi. Kinli baxışları altında əzilib, başımı aşağı dikdim və çox ehtiyatla dedim: "Halallıq almağa qayıtmışam." Həmişə görməyi arzuladığım sıx saqqalına bir əl çəkərək ələ salmaq məqsədilə dedi: "Bir il yarımından sonra hələ indi halallıq yadına düşüb?! Ümumiyyətlə, sənə halallıq almaq mühüm idi?! Əgər mühüm olsaydı, xəbərsiz aradan çıxmazdın! Elə bir söz de ki, ağıla batsın." Elə bu zaman Mürtəza ilə Hüseyn də peyda oldular. Mürtəza məni görəndə duruxub, neçə addım geri çəkildi. Yazıq özünü ələ ala bilməyib, divara söykəndi. Hətta ayaq üstə qalmayıb, yerə çökərək ağlamağa başladı. Mən də onların bu halını gördükcə boğazım quruyur, dilim tutulur və danışa bilmirdim. Kənarında yerə əyləşib, uzun müddət dünyanın hər hansı bağlılıqlarından qurtulmaq məqsədilə anbaan zəhmət çəkdiyim günlər yadıma düşdü. Mürtəzanın ardıcıl süzülən göz yaşlarını görəndə az qalırdı iradəmi itirirəm. Elə bildim ki, daha nə toplamışamsa, əldən verirəm. İçimdə zikr edərək Allaha sığındım. Halbuki özüm də içəridən olduqca sıxılır, az qalırdı hövsələmi əldən verirəm. Başımı Mürtəzanın başına söykəyib dedim: "Mənim sevimli dostumun halı necədir?" Bir anda yerindən dik qalxıb, gözünün yaşını sildi və daha heç nə deməyib, iti addımlarla çıxıb getdi. Dayanıb, dalınca bir qədər baxdım. Başımı geri döndərəndə gördüm Əhməd də yoxdur. Fikirləşdim ki, məni bağışlamaq üçün onlara bir qədər fürsət verməli və belə etməyimin dəlilini də başa salmalıyam.

Ertəsi gün namazdan sonra məscidin könüllülər qərargahına baş çəkib, orada da köhnə tanışlarımla görüşüb danışdım. Mürtəza da kənardə dayanmışdı. Özüm yanına getmədim ki, əgər ürəyi istəsə, görüşüb barışacaq. Çox keçməmiş özü yanıma gəlib, məni qucaqladı. Burnunu

çəkməyindən hiss elədim ki, yaman kövrəlib. O gündən etibarən aramızda olan buzlar yavaş-yavaş əriməyə başladı və yenə aramızda əvvəlki kimi səmimi münasibət yarandı. Bir qədər sonra Əhmədin də kini soyudu və yenə bir-birimizə qaynayıb qarışmağa başladıq.

Ramazan ayını da burada qalmalı oldum. Günlərin bir günü günortadan sonra susuzluq məni yaman əldən saldı. Əlimə bir neçə kitab götürüb, həyəət düşdüm. Səhifeyi-Səccadiyyəni açıb, ramazan ayına aid dualar oxudum. Sonra dərs kitablarımı açıb vərəqlədim. Hələ Nəcəfdə dərslər başlayınca fürsət var idi və burada qalıb, onları mütaliə edə bilərdim. İftara iki saat qalırdı və hava da isti idi. Evə keçib, o tərəf-bu tərəfə gəzişməyə başladım. Məsumə yatmışdı. O həmişə oruc tutanda haldan gedib, saatlarla yatardı. Zəhra da bir əlində kitab gah ona, gah da televizora baxırdı. Zeynəb isə anamla birgə mətbəxdə iftara hazırlıq görürdülər. Hərdən anam üzümə baxıb gülümsəyir, məndən iftara ürəyim istəyən hansı yeməyi bişirməyi soruşurdu. Nəcəfdə olduğum vaxt öz vəziyyətimi nəzərə alıb, heç vaxt ürəyim istədiyim şeyi tədarük görə bilməzdim. Ona görə də cürbəcür yeməklər fikrindən daşınmışdım. Amma indi isə anamın təklifindən sonra sevdiyim vermişel yeməyi ürəyimdən keçdi. Dedim: "Əgər zəhmət deyilsə, xoşladığım vermişeli bişir, mən də sənə kömək edirəm." Vermişel sözünü eşidən Zəhra dedi ki, mənim də ürəyimdən keçir. Anam xərəyi bişirməyə başlayanda kənardan ona göz qoyub, bişirmə tərzini öyrənmək istəyirdim. Azan vaxtı hamımız gəlib, süfrənin kənarında əyləşdik. Azandan sonra süfrə duası oxuyub, yeməyə başladıq və yemək arası həmişəki kimi bacılarımla bir-birimizə söz atıb, deyib-gülüşdük...

Orucluqda əksərən evdə oldum və vaxtımı dərslərimin mütaliəsi, dua və Quran oxumaq, axşamlar məscidə gedib-gəlməklə keçirdim. Ramazan ayı başa çatsa da hələ də çölə

çıxıb, dolanmağa marağım yox idi. İstəmirdim çöldə-eşikdə gözüm naməhrəmə dəysin. Nəcəfdə qadın xeylağı, demək olar, həmişə çadrada və bəzisi də niqab örtüb çölə çıxardı. Amma Tehrandə vəziyyət başqa cür idi. Cümə axşamı idi. Qabaqkı adətımız üzrə yenə də dostlarla sözləşib, "Beheşte-Zəhra" qəbristanlığına ziyarətə getməyi qərara aldım. Qərargahımızın qabağında dayanıb, onları gözləməyə başladım. Motosikletimə söykənilib, bir qədər zikr dedim və təsbih çevirərək fikrə daldım. Çoxdan idi ki, seyid Əlinin qəbri üstə getməmişdim. Onun səmimi, güləruz siması xəyalımda dolanarkən birdən hicabına riayət etməyən bir qadın qarşımı kəsdi. Mən özümə gəlincə əsəbi halda ağzından çıxanı dedi. Başımı çevirib, üzünə baxdım. Hətta axşamın qaranlığında da pudralanmış sir-sifəti, rənglənmiş qaş-gözü diqqəti cəlb edirdi. Əhvalım tamam pozuldu və başımı aşağı salıb dedim: "Hörmətli xanım, xahiş edirəm hicabınıza riayət edin!" Titrəyən zərif və qəhərli səsi ilə yenə mənə ardıcıl etirazını bildirməyə başladı. Üzünə baxmadan ürəyimdə zikr edərək sözlərinə əhəmiyyət verməməyə çalışdım. Axır, özümdən çıxıb dedim: "Əşi, bilmirəm, mənə aid deyil!" Sözüünü qurtarıb, dayandıqda özümdən asılı olmayaraq başımı qaldırıb, ona baxdım. Gördüm gözləri yaşla doludur. Bu vaxt daha heç nə demədən dönüb getdi. Ardınca baxa-baxa peşmançılıq hissi keçirdim. Nə üçün ona əlimdən gələn bir iş görmədiyimə görə özümü qınadım. Ola bilər, onun da köməyə ehtiyacı varmış. Hər halda bu vəziyyətdə fikrini anlaya bilməmişdim. İndi də yardım edə bilmədiyimə görə başqa cür narahat olmağa başladım. Mürtəza ilə Əhmədin səs-küyü məni fikirdən ayırdı. Onlar da məni bu vəziyyətdə görüb, maraqla soruşdular: "Sənə nə olub? Halın yaxşıdır? Niyə üzün bu qədər qızarıb?" Neçə dəfə dərindən nəfəs alıb dedim: "Yaxşıyam, narahat olmayın!" Təsbihimi cibimə qoyub, motosikletə minərək

dedim: "Tez minin, dostlarımız bizi gözləyir." Əhməd isə açarı fırladıb, dilxor halda dedi: "Ay mərifətsiz, əslində dostlarımız çoxdandır sənin intizarını çəkirlər!" Mən də ona belə cavab verdim: "Nəcəfdə çox vaxt cümə axşamları neçə nəfər tanışla Kərbəlaya ziyarətə gedirəm. Bəlkə də inanmazsan, hərəmə girən kimi yadıma düşüb, barəsində dua elədiyim ilk şəxs seyid Əli olur! Həmçinin sizi də heç vaxt unutmuram. Bilirdim ki, siz də seyidin qəbri üstə getsəniz, məni yaddan çıxarmazsınız." Əhməd Mürtəzaya göz vuraraq dedi: "Nəyə görə yada salmalı idik! Bekar deyildik ki, sənin kimi mərifətsiz yada salaq!" Bir az gülüşəndən sonra Mürtəza qulağıma pıçıldayaraq dedi: "Eşit, inanma. Nə vaxt gedirdiksə, hər zamandan çox orada sən yadına düşürdün. Hətta neçə dəfə gözləri yaşla dolduğu da yadımdadır..."

Bir neçə gündən sonra dərnəyin uşaqları ilə birgə Məşhədə də səfərimiz oldu. Doyunca ziyarət edib, neçə gündən sonra geri qayıtdıq. Məscidimizin qabağında bir-birimizdən ayrılandan sonra hərə öz evinə getdi. Evə girəndə birinci anam məni qarşılamağa çıxıb, üz-gözümdən öpdü. Günortayadək dincəlib, namaza oyandım. Bacılarım evdə deyildi və anam da biş-düş işləri ilə məşğul idi. Durub, namazımı qıldım. Məşhəddə olanda anama sovqat payı olaraq bir şal almışdım. Gətirib, başına ataraq "mübarək olsun" dedim. Gülümsəyərək dedi: "Payın çox olsun, ay bala! Özünü niyə xərcə salmısan?" Dedim: "Dəyməz, ay ana, borcumdur!" Evdə tək olduğuma görə fikirləşdim ki, bacılarıma bir sıra xəbərdarlıq və məsləhətlər verməyin vaxtı çatıb. Daha o vaxtkı kimi hər şeyi üzə vurub danlamaq və könüllərini qırmaq istəmirdim. Hiss edirdim ki, artıq kifayət qədər götür-qoy etməyə qadirdirlər. Odur ki, kağız-qələm götürüb, hərəsinə aid neçə məsələni qeyd elədim. Zeynəb məndən böyük idi və onun ehtiramını gözləməli idim. Onun öz telefonuna şifrə qoymağından xoşum gəlməmişdi. Hər

adamın şəxsi və mülki vəsaiti mənə aydın idi və ona haqq verirdim. Amma nədənsə bu işini bəyənməyib belə yazdım:

– "Zeynəb xanım! Xahiş edirəm telefonunuza şifrə qoymayın.

– "Zəhra xanım! Elə bilirəm telefonunuzda iki yaddaş kartının olmasına ehtiyac yoxdur.

– "Məsumə xanım! Sənə də cins şalvar və nazik corab geyinmək olmaz. Gündə bir şey mod olur və hər şeyi geyinib, diqqəti cəlb edə bilmərik. Bir də, çantanın üzərindəki parlayan bərbəzəkləri qoparmalısan."

Məsumə evin sonbeşiyi idi və hamıdan çox ona sataşar, hərdən də incidərdim. Bir dəfə evə qayıdarkən təsadüfən onun rəfiqəsi ilə evə sarı getdiyini gördüm. Nə barədəsə bərkdən danışib gülmür, kənardan diqqəti cəlb edirdilər. Dəcəlliyim tutdu və dedim ki, bunları bir qorxutsam yaxşıdır. Yavaş-yavaş irəli gedib, münasib yerdə qəfildən qabaqlarına atılmaq istəyirdim. O zaman qeyrət hissəm tez coşardı və bəzən yerli-yersiz reaksiya göstərərdim. Odur ki, birdən qabaqlarına atılıb, hiddətli tonda dedim: "Bu necə gülüb-danışmaqdır! Tərpən tez evə!" Yazığın üzünü o dəqiqə qızarıb, gözləri yaşla doldu. Tələsik rəfiqəsi ilə vidalaşdı, evə tərəf döndü. Elə bilirəm, qarşımda durub, cavabımı verə bilərdi, amma etmədi. Səssiz-səmirsiz dönüb getdiyini görəndə, yaman peşman oldum. Neçə saatdan sonra evə qayıdıb, könlünü almaq istədim. Yanında oturub, onu qıdıqlamağa başladım. Çox da qıdıdığı gəlməzdi. O qədər oyunbazlıq edib, şirin dilimi işə saldım ki, axır, gülməyi tutdu. Gülən kimi atılıb dedim: "Ay can, ay can! Barışdı, barışdı!" Bundan sonra keçmiş rəftarımı yada salıb, hələlik məktubu gizlətməyi məsləhət bildim və fikirləşdim ki, yola düşəndə bir təhər onlara çatdıraram.

***

Yay fəslinin axırları idi və artıq əsən sərin meh payızın gəlişindən xəbər verirdi. Anamdan xəbərsiz paltarlarımı yuyub, çantama yığdım və lazım olan vəsaitimi toplayıb, bir kənara qoydum. Hələ gedib, təyyarəyə bilet də aldım. Ona görə səfərdən qabaq qalan neçə gün vaxtımı elə evdə, ailəmin kənarında keçirməyə çalışdım. Amma deyəsən, anam hiss etmişdi. Uzun-uzadı baxışları, tez-tez fikrə dalıb, çəkdiyi ahları bunu bürüzə versə də mən də özümü o yerə qoymurdum. Axırınıcı gün axşam namazlarından sonra məşədi Rəhməna baş çəkdim. Siniyə stəkanları yığıb, çay paylayırdı. Sinini əlindən alıb, ona bir az kömək elədim. Axır, özümü toplayıb, birtəhər dedim: "Məşədi, oğluna halallıq verirsənmi?" Yazıq duruxaraq nigaran halda soruşdu: "Nə olub? Olmaya yenə aradan çıxmaq fikrin var?" Gülərək dedim: "Onsuz da hamımız gec-tez getməliyik, elə deyilmi?" O da gülümsəyərək cavab verdi: "Uşaqları xəbərsiz qoyma ha! Əgər bu dəfə də belə etsən, daha səni çətin bağışlayarlar!" Əlimdəki sinini bir kənara qoyub dedim: "Məşədi, nigaran qalma. Birtəhər xəbər vermişəm. Allah qoysa, sabah səhər uçuram. Hər halda məndən nə isə artıq-əskik bir şey görmüsənsə, halal elə ki, xatircəm yola düşüm." Məni bağına basıb, tapşırırdı ki, özümdən muğayət olum.

Uşaqlar məscidin qabağında məni gözləyirdilər. Hamıdan əvvəl gözüm Mürtəzaya sataşdı. Kənardə durub, başı telefonuna qarışmışdı. Hiss edirdim ki, mənim getməyimə çox narahatdır və ayrılmağa ürəyi gəlmişdir. Hər halda dostlarla vidalaşmış və tapşırıqlarını dinləmişdim. Hamı gedəndən sonra həmişəki kimi Mürtəza ilə Əhməd axıradək yanımdan ayrılmadılar. Mürtəza özünə qapılıb, qəsdən telefonu ilə qurdalanarkən birdən əlimi çiyinə elə vurdum ki, az qaldı, telefon əlindən düşsün. Gülərək dedim: "Axı, bunun içində nə var ki, bizim xəbərimiz yoxdur?!" Kefsiz halı bir az

dəyişərək üzündə təbəssüm göründü. Telefonunu cibinə qoyub, dərindən bir nəfəs aldı və əlini saçlarına çəkib arxaya verdi. Əhməd yaxına gəlib, bir daha soruşdu: "Doğrudan yola düşürsən? Heç olmasa, bir az tez deyərdin! Nə vaxt qayıdacaqsan? Haçana kimi dərs oxuyacaqsan? Qurtar daha, filosofmu olmaq istəyirsən?!" İşarə barmağımı yuxarı qaldırıb, zarafata dedim: "Məgər eşitməmişən ki, deyiblər beşikdən qəbirədən elm öyrən?!" Elm və təhsilin sonu yoxdur. Dərs oxumaq bir tərəfə qalsın, ondan da mühümü Nəcəfdən ayrılı bilməməyimdir. Öz əlimdə olsaydı çoxdan qayıtmışdım. Bəlkə də çoxlarına o şəhər görməli və gəzməli bir yer olmasın. Amma mənim fikrimcə, onu fərqləndirən elə bunların olmamasıdır. Oradakı mənəvi asayışı dünyanın heç bir görməli yerinə dəyişməyəm. Siz də fürsət olsa, bir dəfə bilet alıb, ora gəlsəniz, yaman sevinərəm. Orada balaca bir komam var, qalarsınız yanımda. Sizə elə yeməklər bişirərəm ki, dadı damağınızda qalar!" Mürtəza hələ də sükuta qərq olub, dillənmək istəmirdi. Ona işarə edərək Əhmədə dedim: "Bacarsan, bu dostumuzu da çamadana yerləşdirib, özünlə gətir!" Sözümdən sonra başını qaldırıb, mənə qərribə nəzər yetirdi. Əllərimi açıqda, durub boynuma sarıldı. Bir-birimizi bağrımıza basıb, bərk-bərk qucaqlaşdıq. Dedim: "Bundan sonra heç vaxt səni bu halda görməyim! Yoxsa, Əhmədə deyərəm ki, səni daha özü ilə gətirməsin!"

Əhmədlə də öpüşüb görüşdüm. Sonra hər ikisinin nigaran baxışları altında motosikletə minib getdim. Mənasız yerə vaxt uzatmaq istəmirdim ki, uşaqların baxışları kəmənd kimi ayağıma dolansın və getmək fikrindən daşınmalı olum.

Adətən, bacılarımın səs-küyü evi bürüyərdi. Amma həmişəkindən fərqli olaraq, bu dəfə evimiz sükuta qərq olmuşdu. Elə bildim ki, evdə heç kim yoxdur. Amma bacım Zeynəbin narahat və pərişan üzünü görəndə bildim ki, nəse baş verib. Salam verib, mətbəxə keçdim. Bir stəkan su içdim.

Ocağın üstündə bişən səbzi qovurma qazanının qapağını qaldırıb, xörəyin iştah gətirən iyini bir şey yeyirmiş kimi uddum.

Anamı mətbəxdə görmədiyimə təəccübləndim. Onu tapmaq üçün ətrafa göz gəzdirdim. Bu zaman Zəhra yan otaqdan çıxıb mənə salam verdi. Ondan anamın harda olduğunu soruşdum. Zəhra ilə Zeynəb heç nə demədən, gözlərinin ucu ilə otağın bir guşəsinə işarə etdilər. Bir-iki addım atıb, qapının önündə dayandım. Məsumə səssiz ağlayırdı. Nigarançılıqla otağa girdim. Bu zaman anamı, səfər üçün hazırladığım əşyaların yanında oturduğunu gördüm. Səliqə ilə büküb, çantaya qoyduğum geyimləri bir-bir çıxarıb iyləyir, sonra yenidən büküb, yerinə qoyurdu. Bu səhnə mənə narahat etdi. Salam verdim. Məsumə ağlamağını kəsib, burnunu çəkdi. Anam üzünü mənə tərəf çevirib, tutulmuş səsle salamın cavabını verdi. Səsindən anladım ki, ağlayıb. Amma yerindən qalxanda, otağın zəif işığında gözlərim anamın çöhrəsinə sataşdı. Gördüm ki, üzündə göz yaşından heç bir əsər-əlamət yoxdur. Yadıma gəlmir ki, nə vaxtsa anamı gözü yaşlı görüm. Kim bilir, bəlkə ağlayıb yüngülləşsəydi, mənim də işim rahat olardı. Qorxurdum ki, onun mehriban ürəyi bu vəziyyətə davam gətirməsin. Mənə baxmadan, mətbəxə keçib dedi: "Qardaşın Mehdidən eşitməliyəm ki, harasa gedirsən? Hərçənd ki, Mehdi də məsciddəki dostlarından eşidib ki, bilet almısan və..."

Xəcalətli halda anamın ardınca mətbəxə getdim və dilim topuq çala-çala dedim: "İstəmirdim ki, narahat olasız. Hövzənin dərsləri tezliklə başlayacaq, gərək mümkün qədər tez qayıdım." Anamın sükutu mənə də susmağa vadar etdi. Tutduğum işdən xəcalət çəkirdim. Anamın narahat olmağa haqqı vardı. Hamıdan əvvəl ona xəbər verməliydim.

Şam süfrəsində bir-birimizlə bir kəlmə də kəsmədik. Bacılarım da əlimdən narahat idilər. Xörək boğazımdan

keçmirdi. Səhər, məscidin minarələrindən azan səsi gəlməmiş, yatağımdan qalxdım. Bütün gecəni yata bilməyib, yerimdə o tərəf-bu tərəfə çevrilmişdim. Həyətdə dəstəmaz alıb, otağıma qayıtdım. Axşamdan bəri yığdığım çantanı və başqa xırda-para əşyalarımı səssizcə otaqdan çıxarıb, qapının ağzına qoydum. Bacılarım üçün yazdığım məktubları otağın şüşə qapısına yapışdırdım. Azan səsi qulağıma çatan kimi, sübh namazını qılmağa başladım.

Dan yeri sökülürdü. Anam Quranı və su ilə dolu bir kasanı siniyə qoydu. Onun alnından öpüb, zarafatla dedim: "Südünü oğluna halal et ki, rahat və asudə halda yola düşsün".

Anam gülümsəyib dedi: "Özünü naza qoyma. Bilirsən ki, südüm həmişəlik sənə halaldır. Sevincək halda yüksək səslə dedim: "Baş üstə, anacan! Əgər həmişə belə gülümsəsən, bu dünyada daha heç bir dərd-qəmim olmaz."

Hələ çox uzaqlaşmamışdım ki, uşaqılıq xatirələrim beynimdə canlandı. Uşaq vaxtı evə bazarlıq etmək, ya da çörək almaq lazım gələndə, küçə boyu qaça-qaça gedərdim ki, tez qayıdım. Anam çox vaxt arxadan səsləyib, mənə yaddan çıxmış sifarişləri tapşırırdı. Bu gün də evdən azca aralanmışdım ki, anamın səsini eşitdim. Üzümü çevirib evə tərəf baxdım. Anam arxamca su atıb, baxışları ilə mənə yola salırdı. Əlimi qaldırıb sağollaşdım.

Nəcəfdən iki ay əvvəl çıxmışdım. İndi, iki ay keçəndən sonra ilk dəfə olaraq, şəhərin küçə və xiyabanlarını dolaşırdım. Bütün vücudumla hiss edirdim ki, bu şəhərdə yaşamaqdan başqa heç bir arzum yoxdur. Evimə getdim. Köhnə və qədimi olsa da, mənə tamamilə fərqli hislər bəxş edirdi. Yorgun olduğuma baxmayaraq, nə evi belə tozlu saxlamağa, nə də həyətin toz-torpağa bürünmüş daş piltələrini suya həsrət qoymağa ürəyim gəlmədi. Qapını möhkəm bağladığıma baxmayaraq, əşyalarımı toz basmışdı.

Payız fəsli idi. Bu günlər həm Nəcəfin, həm də ətraf şəhərlərin mavi səması başqa günlərdən fərqli olaraq, daha tez qaranlığa bürünürdü. Hərəmi ziyarət edib namaz qılmaq üçün evdən çıxdım. Hava sərinləşmişdi, artıq yayın əzabverici istiliyi yox idi. Evdən Hindli məscidinə qədər piyada getdim. Məscidə çatanda, ayaq saxlayıb, hacı Baqirin dükənina nəzər saldım. Deyəsən məscidə getmişdi. Namaz bitəndən sonra arxadan tanış səs eşitdim: "Bəh-bəh! Baxın görün kim gəlib! Köhnə dostum - İbrahim Tehrani." Qarşımda hacı Baqirin mehriban üzünü və səmimi təbəssümünü gördüm. Əynində ağ rəngli uzun ərəb köynəyi vardı. Başının ətrafına qara çəfiyə dolamışdı. Onu görəndə kimi, yerimdən qalxdım. Üzümdən öpüb soruşdu: "Nə vaxt qayıtmısan?" Cavab verdim: "Bu gün gəlmişəm."

Birlikdə məscidin çıxışına tərəf gedirdik ki, hacı Baqir sözünə davam etdi: "Səndən nigaran qalmışdım. Öz-özümə düşünürdüm ki, bəlkə daha qayıtmayıb həmişəlik ailənlə qalacaqsan?"

Köksümü ötürüb dedim: "Ailənlə yaşamaq mənə çox xoş idi. Onlar üçün darıxdığım anların əvəzini çıxdım. Amma qəlbim və dinim bu şəhərdə qalmışdı. Ona görə çalışırdım ki, bacardıqca tez qaıydım. Hacının dükənina getdik. Nə isə xatırlayırmış kimi, bir anlıq susdu. Təsbehimlə zikr edirdim ki, hacı Baqir yenidən sözə başladı: "Hövdədə səninlə birgə dərs oxuyan bəzi tələbələr dükənima gəl-get edir. Onlardan eşitdim ki, hövdədən verilən tələbə təqaüdünü almırsan, düzdür?"

Dediklərini təsdiqləmək üçün başımı tərpətdim. Sözünə davam etdi: "Niyə almırsan? Bildiyim qədər bu pula çox ehtiyacın var."

Ondan fərqli olaraq, heç düşünmürdüm ki, elmi hövzənin puluna ehtiyacım olsun. Bu pulu almamağımın başqa səbəbi vardı. Hacının davamlı israrları müqabilində cavab verdim:

"Sözün açığı, bu pulu almaq üçün kifayət edən elmi dərəcəyə çatdığımı düşünürəm. Bildiyimə görə, hövzənin pulu imam Zamana (ə) məxsusdur."

Hacı bir az yumşalıb, aram səslə soruşdu: "Bəs hansı yolla pul əldə etmək istəyirsən? Tahirin dediyi doğrudur ki, Tehrana qayıtmazdan öncə, müəssisədəki işindən də kənara çəkilib, daha gəlməyəcəyini demisən? Bundan sonra xərclərini necə ödəmək fikrindəsən?"

Təsbehimi ovucumun içində sıxıb dedim: "Allah kərimdir." Əsəbi tərzdə dedi: "Necə yəni Allah kərimdir?! Mən də ruhani ailəsində böyümüşəm. Vaxtilə bu sözləri çox eşitmişəm. Allah özü buyurub ki, səndən hərəkət, məndən bərəkət. Yox! Belə olmaz! Gərək evlənib, ev-eşik sahibi olasan... Harada evlənəcəyinin heç bir fərqi yoxdur. İstəyirsən burda, Nəcəfdə, istəyirsən, Tehrandə. Cibində pulun olmasa, camaatın qızını evinə gətirə bilməzsən. Əgər sözlərim sənə üçün mühümdürsə, müəssisədəki işinə qayıt. Yaxşı maaşı olan sabit işdir. Niyə bəxtini öz əllərlə bağlayırsan? Pulsuz gəzib dolanmaq istəyirsən?"

Nəcəfə təzə gəldiyim günlər yadıma düşdü. Pulum yox idi. Bir gün aclıq və yorğunluqdan hərəmə üz tutub, zərrihin kənarında əyləşdim ki, mövla Əli (ə) ilə dərdləşdim. Birdən bağlama əhvalatını xatırladım. Əmirəlmömininə olan eşqimi bütün vücudumla hiss etdim və ağlamaq istədim.

Hacı Baqir mənim halımı hiss edib, nigarançılıqla soruşdu: "Sənə nə oldu? Niyə qızardın? Yaxşısan?"

Özümü qəhərlənməkdən saxladım. Çətinliklə gülümsəyib dedim: "Ürəyim istəyir ki, Allahın razılığını qazanmaq üçün bacardığım qədər xeyir iş görüm. Bilirəm ki, ehtiyacım olarsa, Allah-Taala bütün çətinliklərimi həll edib, məni darda qoymaz."

Gözlərini üzümə dikdi. Hiss edirdim ki, sözlərimə o qədər də əhəmiyyət vermir. Bu səbəbdən, bağlama əhvalatını

hacıya danışdım: "Sözlərimə inanmaya bilərsiz, amma bir gecə cibimdəki bütün pulları xərcləyib, tamamilə pulsuz qalmışdım. Nəcəfə gəldiyim vur-tut bir neçə gün olardı. Qayıtmaq barədə düşünmək belə istəmirdim. Həmişə olduğu kimi, gecə hərəmi ziyarət etməyə getdim. Maddi çətinliklərim və pulsuzluğum barədə mövla Əliyə (ə) şikayət etməyə utanırdım. Mövladan hacət istədim; ondan heç vaxt ayrılmayım, həmişəlik onunla qalım. Bacarıqsızlığımdan utanırdım. Zərirdən yapışıb, acı-acı ağladım. Həmin an kimsə əlini çiynimə qoyub, məni xəyal aləmindən ayırdı. Əlimlə göz yaşlarımı silib, arxaya döndüm. Qarşımda bir ruhani dayanmışdı. Ürəyəyatan təbəssümü vardı. Elə bil bu adamı əvvəllər hardasa görmüşdüm. Üzü mənə tanış gəlirdi. Amma nə qədər çalışsam da onun kim olduğunu xatırlaya bilmədim. Mat-məəttəl üzünə baxırdım ki, ağ rəngli bağlamanı mənə uzadıb, mehriban səsle dedi: "Bu bağlama sizindir."

Səsində o qədər qətiyyət vardı ki, qeyri-ixtiyari bağlamanı ondan aldım. Nə qədər vaxt keçdiyini bilmədim. Amma özümə gələndə gördüm ki, hərəmdən kənar bir guşədə oturub, gözlərimi əlimdəki bağlamaya dikmişəm. Bağlamanı açıb, içindəki böyük məbləğdə pulu görəndə az qaldı ki, təəccübdən gözlərim hədəqəsindən çıxsın.

Söhbətimi bitirib başımı qaldırdım. Hacı Baqir gözü yaşlı mənə baxırdı. Gülə-gülə dedim: "Doğrusu, o andan Allahın hər şeyə qadir olduğunu yəqin edib, vücudumu bütünlüklə Onun ixtiyarına buraxdım. Daha maddi çətinliklərdən qorxmuram, bilirəm ki, hər şey vaxtı çatanda həll olur."

Hərəmə yola düşdüm. Ürəyim mövla Əlini (ə) ziyarət etmək üçün çırpınırdı. Hərəmə çatanda, sanki qeyb aləmindən bir əl ətrafımdakı izdihamı kənara çəkib, əlimi zərihə çatdırdı. O an bəzi şeyləri rahatlıqla xatirəmdən silə bildim; ailəmi tək qoyduğum üçün vicdan əzabı çəkirdim.

Amma mövlaya yaxın olduğumdan, özümə təskinlik verib, hislərimlə barişə bildim. Mənə əziz olan hər kəs üçün dua etdim. Özüm üçün səbr və mənəvi rahatlıq istədim. Yenə də ziyarətin sonunda ən ümdə istəyimi dilə gətirdim; Əmirəlmöminin Əli (ə) mənə öz yanında saxlayıb, bu şəhərdə yaşamaq səadətindən məhrum etməsin.

Mövladan ayrılmaq fikrini bir anlıq da ağıma gətirmirdim.

Hövvədə yeni semestr başlayandan, başım dərslərə qarışmışdı. O zamanlar, hövzə yoldaşlarımla bir neçəsi ilə dostlaşmışdım. Aramızdakı səmimiyyət artdığından, bir gün onları şam yeməyinə dəvət etdim. Heç bir gəlir yerim yox idi. Yığdığım bir miqdar pulla həyatımı idarə edirdim. Çox vaxt sadə yeməklə kifayətlənirdim. Bununla belə, cibimdəki bütün pulu bir neçə paket makaron və lazım olan başqa ərzağa xərclədim. Anamın necə makaron bişirdiyini yada salıb, qazanı ocağın üstünə dəmə qoydum. Çox keçməmiş, dostlarım da gəlib çıxdılar. Onların səs-küyü evimi şadyanalığa qərq etdi.

Ərəbcə yaxşı danışırıdım, daha heç bir çətinliyim yox idi. Dostlarım evi görəndə çox təəccübləndilər. Biri soruşdu: "Gecələr bu evdə necə tək qalırsan? Mənim buna cəsarətim çatmaz."

Qonaqlarımla hər üçünü otağa dəvət etdim. Sonra soyuq torpaq üzərində yatdığım bütün gecələri xatırlayıb dedim: "Siz də mənim kimi bir müddət küçədə gecələsəydiniz, bu evin qədrini bilərdiniz."

Onlara çay süzdüm. Süfrəmin boş olmasından xəcalət çəkirdim. Amma çox tez özümü ələ alıb düşündüm ki, aramızdakı səmimiyyət dünyanın ən ləziz təamlarından üstündür. Dostlarımdan biri həyəətə ayaqyoluna çıxdı. Qayıdanda soruşdu: "Boruları təzə dəyişmişən?" Razılıq əlaməti olaraq başımı tərpətdim. Yenə soruşdu: "Nə qədər

pul xərcləmişən? Təmir işləri neçə gün çəkdi? Ustaya nə qədər zəhmət haqqı verdin?"

Biləndə ki, bütün işləri özüm görmüşəm sevincdən gözləri parıldadı. Neçə vaxtdır ki, evə su çəkmək istəyirəm, dedi. Amma bu iş baha başa gəldiyindən, hələlik imkanım yoxdur. Su boruları evin kəndarına qədər çəkilib, amma evin daxilində su şəbəkəsi yoxdur. Hadi can, evimə su çəkmək üçün nə qədər zəhmət haqqı istəyərsən? Şeyxin sözlərinə gülməyim tutdu. Cavab verdim ki, nə danışırsan, heç nə istəmirəm. Sən mənim yoldaşımın. Əgər imkanın çatırsa, su borularını al ki, işimiz tez başlasın. Sevinib dedi: "Yox, zəhmət haqqı almasan olmaz. Düzdür, haqqını birdən ödəyə bilməyəcəyəm, amma razılaşsan, hər ay hissə-hissə ödəyərəm. Nə deyirsən, bu işi görməyə vaxtın var?"

Razılaşdıq ki, əlimə fürsət düşən kimi boruları alıb işə başlayım. Bu söhbət bitəndən sonra ürəyimdə doyunca gülüb, Allaha şükür etdim. Kəramət sahibi mənə yeni bağlama göndərməklə, işlərimi yenə də yoluna qoymuşdu.

Sabahısı gün Hindli məscidinin xəlvət guşəsində namaz qılırdım. Bu məsciddə camaat namazının qılınması mərifət sahibi olan tanınmış bir ruhaninin öhdəsində idi. Onun imamətilə qılınan namaz mənə mənəvi rahatlıq bəxş edirdi. Namaz və dini bəhlələr bitdikdən sonra imam camaat məscidin abadlaşdırılması haqqında danışıb, təklif etdi ki, hər kəs bu yolda əlindən gələni işi əsirgəməsin. Bilirdim ki, məscidin su şəbəkəsi yaxşı vəziyyətdə deyil. Boruların yoxlanılması və təmirini öz öhdəmə götürüb işə başladım.

Bir payız axşamı məscidin borularını təmir edirdim. Bir də gördüm ki, hacı Baqir başımın üstündə dayanıb. Gülümsəyərək dedi: "Yorulmayasan, şeyx Hadi!"

Başla düşdüm ki, dostlarımin mənə belə çağırdıqlarını bilir.

Mənə kömək edə-edə dedi: "Görürəm əməlli-başlı usta olmusan. Məsciddəki işin bitdikdən sonra, zəhmət olmasa mənim də evimin borularına bir nəzər salarsan."

Alnımın tərini silib dedim: "Baş üstə, əlimə fürsət düşən kimi gələrəm."

Doqquzuncu fəsil

Məscidin santexnika işlərini tamamilə bitirdikdən sonra, iş alətlərimlə dolu əl arabasını götürüb, hacı Baqirin evinə yola düşdüm. Qapını döyüb gözlədim. Hacı özü qapıya gəldi. Görəndə ki, gələn mənəm sevincdən gözləri parıldıadı. Məni içəri dəvət etdi. Evi böyük, qədimi və çox otaqlı idi. Həyat yoldaşı təmizkar və səliqəli qadına bənzəyirdi. İşimə başladım. Bir də gördüm ki, mənim üçün meyvə gətiriblər. Bilirdim ki, bu şəhərin sakinlərinin çoxusu kimi, hacının da maddi vəziyyəti yaxşı deyil. Bu səbəbdən dadlı və ətirli meyvələri yeməyə ürəyim gəlmədi. Yalnız bir stəkan su içdim. Sabahısı gün niyyət edib, oruc tutdum. İşimi davam etdirmək üçün hacı Baqirin evinə getdim. Həyat yoldaşı oruc tutduğumu biləndə, mənə daha yemək təklif etmədi. İstəmirəm ki, burda olduğuma görə zəhmət çəkib, qulluğumda dayansınlar. Neçə gün işləyəndən sonra mətbəx, ayaqyolu və hamamın santexnika işlərini bitirib, hacı Baqirin israrlarının müqabilində bir miqdar zəhmət haqqı almağa məcbur oldum ki, narahat olmasın. İş alətlərimi arabaya yığıb evə qayıtdım. Daim oruc tutmaq məni əldən salmışdı. Gözlərim qaralırdı. Yolda çörək aldım. Evə çatan kimi çörəyin bir tikəsini qonşu nənəyə verdim. O, hər dəfə məni görəndə sevincdən gülümsəyirdi. Sadə süfrə açıb, yeməyimi yedim və yatağa yığılıb ağır yuxuya getdim.

Sabahısı gün, velosipedlə hövzəyə getmişdim. Bir tələbə dostum yaxınlaşıb dedi: "Qardaş, vaxtın var ki, mənim evimə də su çəkmək üçün lazım olan boruları və başqa avadanlığı alağ?"

Velosipedi həmişəki yerinə qoyub dedim: "Qulluğunda hazırım, gedək."

Bir neçə gün də onun evində işlədim. Kasıb tələbə idi. Əlində olan bütün pulunu su borularına xərcləmişdi. Bilirdim ki, maddi durumu yaxşı deyil. Mənim zəhmət haqqımı ödəyə bilmədiyinə görə xəcalət çəkirdi. Ona danışmağa imkan vermədim. Əlimi çiyinə qoyub dedim: "Dostluğumuz dünya malından çox-çox üstündür. İnşaallah pulun çox olanda sən də Allah bəndələrinə əl tutarsan."

Ona bu yolla başa saldım ki, zəhmət haqqı istəmirəm. Qoy o da bir gün başqa biri üçün əlindən gələn köməyi əsirgəməsin. Vaxt keçdikcə anladım ki, get-gəl etdiyim tələbə dostlarımın çoxusu kasıb ailədənirlər. Onlar ən ümdə ehtiyaclarını belə ödəyə bilmirdilər. Heç birinin evi su şəbəkəsinə qoşulmamışdı. Ümumi su borusunun qapılarının kənarında olmasına baxmayaraq, evə su çəkməyə imkanları yox idi. Yoldaşlarımın çətin həyat şəraiti məni narahat edirdi. İstəyirdim ki, bu işə bir çarə tapım. Bəzi vaxtlar işimdə çətinlik çəkirdim. Santexnik peşəsinə daha mükəmməl yiyələnməli idim. Nəcəfdə bunun üçün şərait yox idi. Hövzədən bir neçə günlük məzuniyyət alıb Tehrana yola düşdüm.

Ailə üzvlərim məni görəndə gözlərinə inanmadılar, sevincdən nə edəcəklərini bilmirdilər. Bu dəfə çox tez qayıtmışdım. Tehrana niyə qayıtdığımı qardaşım Mehdiyə danışdım. Soraqlaş-soraqlaş məhəlləmizdə bir usta tapdıq ki, işinə yaxşı bələd idi. Bir neçə gündən sonra polimer su borularının qaynaq üsulu ilə birləşdirilməsini öyrəndim. İmkanım həddində pul xərcləyib lazımı avadanlığı da alıb, Nəcəfə qayıtdım.

O həftənin cümə axşamı günü Tahirlə birlikdə Kərbəlaya yola düşdüm. Ziyarətdən qayıdandan sonra istirahəti özümə rəva bilməyib, avadanlığımı götürdüm və birbaşa tələbə yoldaşlarımdan birinin evinə yollandım. Ona söz vermişdim ki, cümə günü evinin bütün santexnika işlərini yerinə

yedirəcəyəm. Evində işlədiyim tələbə yoldaşımın balaca qızı var idi. Qısa, qəhvəyi rəngdə saçları və iri, parlaq gözləri olan bu qızcığaz ayaqlarına rezin başmaq geyinib həyətdə toyuq-cücəni qovurdu. Başımız işə qarışmışdı. Dostum mənə yaxın əyləşib, ehtiyacım olan alətləri verirdi. Bu vaxt qızcığaz bizə yaxınlaşdı. Şirin baxışlarını gözlərimə dikib, başını tərpətdi. Sonra həyətin başqa tərəfinə qaçdı. Neçə dəfə yıxıldığığın şahidi oldum. Amma hər dəfə yerdən qalxıb ağlamaq əvəzinə sevincdən qışqırıb, oyununa davam edirdi.

Cümə, imam Zaman ağanın günü idi. Oruc tutmuşdum. Susuzluqdan çox əziyyət çəkirdim. Bununla belə, bu şirin balanın dəcəllikləri və sevinc dolu səs-küyü o qədər başımı qatmışdı ki, susuzluğum yadıma düşmürdü. Əllərim sürətlə işləyir, beynim isə qeyri-ixtiyari olaraq, məni keçmişə, uşaqlıq dövrünə qaytarırdı.

Yay fəslı olduğundan, hava çox isti idi. Neçə vaxtdan bəri köhnə başmaqları yığıb saxlamışdım ki, yay tətilləri başlayan kimi Şəhram gələcək. Başmaqları ona verib bacılarım üçün rəngli cücə almaq istəyirdim. Kiçik bacım Məsumə olduqca dəcəl idi. Hava isti olduğundan, anam onun saçlarını qısaltmışdı ki, çox tərləməsin.

Şəhramın gəlməyinə az qalmışdı. Neçə gündən sonra gəlib çıxacaqdı. Məsumə çox həyəcanlı idi. Zəhra da rəngli cücə istəyirdi, amma Məsumə qədər Şəhramın yolunu gözləyib, hər gün onu xəbər almırdı.

O vaxtlar yaşadığımız evin həyətinə portağal ağacı var idi. Bizə icazə vermişdilər ki, yetişmiş meyvələrdən dərib yeyək. İsti yay günlərində ağacın kölgəsində oturub oynayırdıq. Gündüzdən neçə saat keçəndən sonra, qonşuların istirahət vaxtı bitirdi. Mən də qonşu uşaqları və sinif yoldaşlarıma qoşulub, futbol oynayırdım.

Şəhrəmin gəlməyinə bir gecə qalmış, yuxu gördüm ki, portaqal ağacının altı ora-bura qaçısan rəngli cücələrlə doludur. Cücələrin cikkiltisi bütün küçəni bürümüşdü.

Qüruba bir-iki saat qalmış anam mənə çörək almağa göndərdi. Çörək alıb qayıdanda Şəhrəmi gördüm; küçəmizə tərəf dönürdü. Əlində də cücələrlə dolu bir yeşik var idi. Sürətlə arxasınca qaçdım. Çörəyi anama verdim. Başmaqları götürüb evdən çıxdım.

Evdən qaça-qaça çıxıb Şəhrəmi səslədim. Səsimi eşitcək dayandı. Səliqəsiz uzun saçları və tiryək çəkməkdən həmişə axan gözləri ilə mənə süzdü. Evdən birbaşa qaça-qaça gəldiyimdən, nəfəsim bir anlıq tutuldu. Köhnə ayaqqabıları ona verib dedim: "Bunlara görə mənə neçə cücə verərsən?"

O, ətrafı deşik-deşik olan karton qutunu əlindən yerə qoydu. Cücələr özlərini qutuya çırpırdı. Haray-həşirləri hər yeri bürümüşdü. Şəhrə başmaqları əlimdən alıb, baxdı. Bir qədər sükutdan sonra qaralmış nazik dodaqlarını büzüb, səsinə uzada-uzada dedi: "Ən çoxu iki cücə".

Sevincim bir anda alışıb söndü. Üzümü ona tutub dedim: "Elə bilirdim heç olmasa üç cücə verərsən, ikisi qırmızı biri başqa rəngdə olsun."

Şəhrə sanki yuxulu idi. Gözlərinin niyə həmişə yarı yumulu olması mənim üçün bir sual olaraq qalırdı. Dedi ki, yox, olmaz. Əgər üç cücə istəyirsənsə, yenə ayaqqabı gətirməlisən. Neçə dəfə israr etdim. Əyilib qutunun qapağını qaldırdı. Cücələr yuxumdakı kimi bir-birinə qarışmışdılar. Bu qədər rəngli cücəni görüb, həyəcanlandım. Yerdə oturub qutuya zilləndim.

Şəhrə əlini yeşiyə salıb, içindəki sarı cücələrdən birini mənə verdi. Cücənin yumşaq bədəni və rəngli tükləri mənə xoş hislər bəxş etdi. Ondan iki dənə də qırmızı cücə istədim. Amma cəmi birini verib dedi: Sənə dedim ki, olmaz! Təkcə ikisini verə bilərəm."

Zəhra ilə Məsuməyə söz vermişdim ki, hər biri üçün qırmızı cücə alacağam. Sarı cücəni isə özümə götürmək istəyirdim. Buna baxmayaraq, sarı cücəni tərəddüdlə də olsa qutuya atdım. Onun əvəzinə bir dənə də qırmızı cücə götürüb dedim: "Onda, bu iki qırmızı cücə mənim olsun."

Düzdür, sarı cücə mənə nəsib olmadı, amma bu iki qırmızı cücəyə görə çox sevinirdim. Qaç-aqa evə getdim. Zəhra ilə Məsumə həyətdə, ağacın kölgəsində oturub, gəlincikləri ilə oynayırdılar. Gəldiyimi görcək, ikisi də yerlərindən yay kimi atılıb, mənə tərəf qaçdılar. Məsumənin ala rəngli badamı gözləri sevincdən parlayırdı. Neçə dəfə atılıb-düşəndən sonra dedi: Can ay can! Çox sağ ol, qaqaş.

Zəhra da əl çalıb dedi: "Çox sağ ol, qaqaş!" Onların belə ürəkdən qaqaş demələri mənim hədsiz sevincimə bais olurdu. Məsumə qaçıb evdən balaca stəkan gətirdi. Su kranını açıb, stəkana bir az su doldurdu. Sonra stəkanı cücənin dimdiyinin qarşısında tutub, uşaq səsi ilə dedi: "Cücə iç, su iç." Amma cücənin su içmədiyini görüb, narahat oldu. Gözlərini mənə dikib soruşdu: "Cücə niyə su içmir? Bəlkə xəstədir? Bilirsən, axı dostum həmişə deyir ki, rəngli cücələr tez ölürlər, ona görə onları almaq məsləhət deyil." Stəkanı əlindən alıb cavab verdim: "Su içməməyinin xəstəliklə heç bir əlaqəsi yoxdur. Cücə insan deyil ki, stəkandan su içsin. Belə olmaz."

Stəkanı götürüb, mətbəxə getdim və bu dəfə nəlbəki ilə qayıtdım. Nəlbəkini yerə qoyub, içinə su tökdüm. Cücələrdən biri daha zirəng idi. Balaca ayaqları ilə nəlbəkiyə tərəf gəldi, onun nə olduğunu bilmək istəyirdi. Sonra nəlbəkiyə dimdik vurub, başını yuxarı qaldırdı. Suyun cücənin boğazından necə keçdiyini görüb, sevincdən qışqırdım: "Məsumə, gördün cücə necə su içir? Ürəyin rahat oldu? Bu cücələr xəstə deyil."

Bir neçə gündən sonra, gündüzün qızmar istiliyi azalanda, cücələri qutuya qoyub, həmişəki kimi küçəyə çıxdım. Məsumə ilə Zəhranın başı küçə qapısının önündə oyuna qarışmışdı. Dostlarımla bir neçə laydan düzəltdiyimiz plastik topla futbol oynayırdıq.

Uşaqlardan biri topun ardınca qaçdı. Topu vurmaq istəyəndə "qolu zorba" Bahadır gəlib çıxdı. Yekəpər bədəni ilə əyilib topu dostumun ayağının altından götürdü. İstehza ilə gülümsəyib, bizə yaxınlaşdı. Aramızdakı fasilə çox deyildi. O qədər o tərəf-bu tərəfə qaçmışdım ki, istidən tərləmişdim. Bununla belə, Bahadırı görəndə qanımin cuşa gəldiyini hiss etdim. Bədənimin hərərəti bir az da artdı. Bacardığım qədər möhkəm səslə qışqırdım:

-Topu yerə at! Görmürsən oynayırdıq?

Bizdən bir sinif yuxarı oxuduğundan, elə bilirdi ki, hədə-qorxu gəlib, istədiyini edə bilər. Məktəbimizdə uşaqların çoxusu Bahadırın əməllərindən cana doyub, ondan şikayət edirdilər. Heç vaxt hərbə-zorba gələnlərdən qorxmamışam. Məndən güclü olub döysəydilər belə, yenə də qarşılarında dayanardım.

Bahadır özünü eşitməzliyə vurdu. Əməlli-başlı hirsələnmişdim. Bu dəfə daha ucadan qışqırdım:

-Səninləyəm, eşitmirsən? Topu at yerə, yoxsa...

Əsəbləşib dedi:

-Yoxsa nə? Bəlkə elə bilirsən çox yaxşı futbolçusan? Eşitmişəm uşaqlar adını Del Pyero qoyublar, çox nahaq yerə. Sən hara, Del Pyero hara? Onun heç çeçələ barmağının dirnağı da deyilsən!

Hiss etdim ki, bu sözləri deməklə məni narahat etmək istəyir, ona görə də gülə-gülə cavab verdim: "Uşaqların məni necə adlandırdıqları mühüm deyil. Mənə lazım olan iş, futbol oynayıb, asudə vaxtımı maraqlı keçirməkdir. Düzünü bilmək istəyirsənsə, sağlamlıq və artıq çəkinin olmaması da çox

mühümdür. Bildiyin kimi, bəziləri bu nemətdən məhrumdurlar!"

Sözlərimi eşidəndə üzü qıp-qırmızı oldu. Topu hirslə yerə atıb, bir neçə addım arxaya getdi. Sonra var gücü ilə topa zərbə endirdi. Anladım ki, topu üzümə vurmaq istəyir. Zərbədən yayındım və top məndən aralı keçdi. Bu zaman Məsumə ilə Zəhranın qışqırıq səslərini eşitdim. Az qala ürəyim partlayacaqdı. Tez arxaya dönüb, bacılarıma və evimizə baxdım. Onlara tərəf qaçıb qışqırdım: "Nə baş verib? Niyə ağlayırsınız?" Top bir az aralıda, qonşunun divarının yanında yerə düşmüşdü. Məsumə gözü yaşlı halda topa baxıb dedi: "Cücəm! Cücə..."

Divara yaxınlaşdım. Topu yerdən qaldırıb, altında əzilmiş cücəni görəndə, ürəyim bulandı, özümü qaytarmaqdan güclə saxladım. Topu hirslə yerə atıb Bahadırın sorağına getdim. Onu tapa bilmədiyimdən, hirsim soyudu. Qızlar cücəni belə əzilmiş halda görməməli idilər. Qaç-qaçə həyətdən süpürgə-xəkəndaz götürüb küçəyə qayıtdım. Cücəni divarın kənarından yığışdırdım. Bilmirdim nə edim. Ani olaraq, ağılıma bir fikir gəldi. Narahat halda həyətimizə qayıtdım. Bağçamızda, portağal ağacının altında balaca çala qazıb cücəni basdırdım.

Ötən illərin xəyallarına dalmışdım deyə, dostumun qızının yaxınlaşdığını görmədim. Birdən hiss etdim ki, üzümə yumşaq bir şey toxundu. Fikirdən ayılıb gördüm ki qızcığaz toyuğu əlində tutub, lələklərini üzümə çəkir. Diksindim. Dostumun uca səslə gülməyi məni də güldürdü. Balaca isə bizim hər ikimizə şirin-şirin gülüb zavallı toyuğu buraxdı və sevinclə yenidən ardınca qaçdı.

Məhərrəm ayının başlamasına bir neçə gün qalmışdı. Səhərdən günortaya qədər hövzədə dərslərimlə məşğul olub, elmi bəhslərdə iştirak edirdim. Dərslər bitdikdən sonra evə gedib təmizlik işləri görürdüm. Oruc tutmadığım günlər boş

çörək, ya peçenye ilə çay içib, məğrib azanına qədər santexnika işlərilə məşğul olurdum. Məğrib və işə namazını qılmaq üçün Hindli məscidinə gəldim. Yorulurdum, enerjim tükənirdi, amma dərslərimi və mənəviyyat mənbəyi olan kitabları oxumaqdan doymurdum. Hər axşam sabahın elmi bəhslərinə hazırlaşırıdım. Günlərim ilk baxışdan eyni tərzdə ötüb keçsə də hər biri özünə məxsus bir rahatlığa boyanmışdı. Əmirəlmöminin (ə) bu şəhərin ağası idi. Bir tərəfdən mövlanın kənarında olduğuma, o biri tərəfdən də tələbə dostlarıma kömək edə bildiyimə görə qəlbimin dərinliklərində razılıq hissi keçirirdim.

Bu səfəli gecələrin birində, Hindli məscidində, neçə müddətdən sonra yenidən Həbiblə qarşılaşdım. Gülümsəyib mənə tərəf gəldi. Canamazdan qalxıb salamlayıb əl verdim. Bir az ordan-burdan danışdıq və birlikdə çölə çıxdıq. Məni evlərinə şam yeməyinə dəvət etdi. Üzr istəyib, dəvətini qəbul etmədim. Mənalı tərzdə gülümsəyib dedi: "Sözün düz, səni görməyə gəlməyimin səbəbi..."

Maraqla üzünə baxdım. Həbib yenidən sözünə davam etdi: "Mənə elə baxdın ki, sözüm yadımdan çıxdı. Həyat yoldaşımın tanışlarından birinin qızı var. Sənin vəziyyətin haqqında onlara bir qədər danışmışıq. Belə qərara gəlmişik ki, əgər razılaşsan, məhərrəm ayı başlamamış, münasib bir vaxt seçib elçiliyə gedək. Nə deyirsən?"

O günlər başım dərsə və işə elə qarışmışdı ki, evlənmək haqqında düşünməyə belə, vaxtım qalmamışdı. Yadımdan çıxmışdı ki, özüm Həbibdən mənə münasib həyat yoldaşı tapmağı xahiş etmişdim. Bu elçilik mövzusu o qədər gözlənilməz oldu ki, məni nigarançılıq hissi bürüdü. Susmağımdan pərt olan Həbib soruşdu: "Hadi, sənə nə oldu? Sözlərim səni narahat etdi? O qədər düşündün ki, fikirləşdim bəlkə..."

Təşvişimi gizlədib tez cavab verdim: "Yox, narahat olmayın, yaxşıyam. Sizə və həyat yoldaşınıza təşəkkür edirəm ki, həmişə məni düşünürsüz. Göstərdiyiniz lütfkarlıqdan xəcalət çəkirəm. Baş üstə, təyin etdiyiniz vaxt sizinlə gəlməyə hazırım. Qərara gəldik ki, həmin həftə cümə axşamı elçiliyə gedək.

Cümə axşamı ixtiyarsız olaraq, narahatçılıq və iztiraba düşər oldum. Bir qədər təsbehlə zikr edib, rahatlıq tapdım, amma tezliklə qızın ailəsilə üzbəüz olacağımı düşündükdə, ürəyimin döyüntüsü sürətlənir, fikrim qarışırdı. İlk dəfə idi ki, elçiliyə gəldim. Bir yerdə qərar tuta bilmirdim, ürəyim sıxılırdı. Kaş ki, anamla bacılarım da yanımda olaydılar. Elçilik məsələsi bu qədər gözlənilməz olmasaydı, ailəmi Nəcəfə gətirərdim. Nəhayət, bu fikirlərdən əl çəkib özümü Allaha tapşırıdım.

Hamam getdim. Həmişəki kimi dişlərimi yuyub nəfəsimi tərəvətləndirdim. Təmiz geyinib, əqiq və firuzə qaşlı üzüklərimi barmağıma taxdım. Əlimi köynəyimin yaxasına aparıb, sinəmdəki boyunbağını səliqəyə saldım. Bu üzərində Quran ayəsi həkk olunmuş yaraşlıq bir əqiq boyunbağı idi. Tehrana axırıncı səfərimdə bacılarım mənə bir yumşaldıcı krem verib tapşırırdılar ki, bundan istifadə edim ki, dodaqlarım qurumasın. Kremi dodaqlarıma vurarkən, otağın balaca güzgüsündə öz hərəkətlərimi görüb, doyunca güldüm. Saçımı darayanda, güzgüdə üzümdəki səpgiləri gördüm. Qızın, ya da ailəsinin məni bəyənəməyəcəyini düşünəndə, bir anlıq ürəyim əsdi. Güvənimi əldən verdim. Bacılarım demişkən, üzümdəki bu səpgilərə görə, heç bir qız mənimlə ailə qurmaq istəməzdi.

Bir gün Məsumə kənarımda əyləşib, heç gözləmədiyim bir halda barmaqları ilə üzümün səpgilərini sıxmağa başladı. Bir halda ki, bu səpgilərə heç bir dərman təsir etmir, qoy özüm onları təmizləyim - deyər, işə başladı. Xülasə, mənim

yazıq səpgilərimi o qədər sıxdı ki, üzüm çuğundur kimi qıpqırmızı qızardı. Anam özünü çatdırıb, vəziyyəti belə görəndə, dəfələrlə söylədiyi "qurban olum", "başına dönüm" sözləri ilə könlümü aldı. Üzümü öz mehriban əllərlə nəvaziş etdi. Anamın nəvazişi və məhəbbət dolu sözləri dərdimə dərman oldu.

İlk dəfə idi ki, anamın yanımda olmadığını bu qədər aydın hiss edirdim. Mənimlə olsaydı, həmin gün olduğu kimi, "qurban olum", "başına dönüm" kəlmələri ilə könlümü alar, güvənimi yenidən özümə qaytarardı.

Darağı kənara qoyub, ixtiyarsız olaraq, ah çəkdim. Ruhən əvvəlkindən daha möhkəm olmuşdum. Artıq, hər an keçmiş günləri, evi və ailəmi xatırlamaqdan çəkinirdim. Buna baxmayaraq, ailəm mənim üçün çox mühüm idi. Anam üçün çox darıxırdım. Onun, kənarımda olarkən ruhuma bəxş etdiyi təskinliyə ehtiyacım var idi. Bu hislərdən rahatlıqla əl çəkib, özümü görməzliyə vura bilməzdim.

Bacılarım bilsəydilər ki, elçiliyə gedib onları aparmamışam, canımı alardılar. Anam da bu işimdən çox narahat olardı.

Beləliklə, müxtəlif mövzular haqqında düşünüb, zamanı əldən verdim. Bir də gördüm ki, qapı döyülür. Yəqin, getmək zamanı idi. Mən tam hazır idim və görülcək başqa işim qalmamışdı. Ətrafa göz gəzdirdim ki, heç nə yaddan çıxmasın və tələsik həyəətə çıxdım. Dəri başmaqlarımı geyinib ensiz dəhlizdən keçdim və küçə qapısını açdım. Qapının önündə Həbib həyat yoldaşı ilə əllərində şirini qutusu və bir dəstə gül, məni gözləyirdilər. Birlikdə yola düşdük. Bu vaxt gözüm qonşu nənəyə sataşdı. Ərəbcə ondan xahiş etdim ki, məni öz oğlu bilib, haqqımda dua etsin. Elçiliyə getdiyimə görə Kərbəla səfərini əldən vermişdim. Buna görə narahat idim. Bilmirdim bu elçilik məsələsindən razıyam, ya yox. Evlilik üçün olan şərtlərim bunlar idi:

Həyat yoldaşım hicab və örtük məsələsinə tam riayət etməli və televizora çox maraq göstərməməli idi. İlk söhbətimizdə bu şərtləri müxtəsər şəkildə açıqladım və tərəf müqabilimin müxalifətilə qarşılaşdım. Gələcək həyat yoldaşımın asudə vaxtını televizorda nümayiş etdirilən seriallarla doldurub, ondan mühüm işləri əldən verməsinə razı deyildim. Nəzərimdə zamanın qiyməti bihudə əyləncələrdən üstün olduğundan, heç vaxt televizorda göstərilən mənasız proqramlara baxmazdım. Söhbət əsnasında məlum oldu ki, mənim bəyənmədiyim şəxsiyyətlərin tərəfdarıdır. Sonuncu məsələni qəbul edə bilməzdim. Qərribə bir sıxıntı hiss edirdim. Bu səbəbdən birbaşa evə getmədim. Vadiüs-Salama çatana qədər piyada yol getdim. Bura sanki böyük bir şəhər idi. İçəri daxil olub, sərgərdan halda üstünü qırmızı torpaq örtmüş qəbirlərin, kərpicdən hörülmüş məqbərələrin və qumla torpaq qarışığından tikilmiş günbəzlərin arasında bir qədər gəzişdim. Ətrafıma sirli bir sükut çökmüşdü. Dodaqaltı Aşura ziyarətini zümzümə edirdim, amma səsim getdikcə ucaldı və sonda bu cansıxıcı sükutu pozdu.

Məhərrəm ayının başlamasına az qalırdı. Əvvəllər heyyətlərdə qurulmuş əza məclislərində, ürəkdən əzadarlıq edib özümü əldən salmış vəziyyətdə evə qayıdardım. İndi, bu qəbristanlıqda, seyid Əlidən öyrənib, həmişəlik beynimə həkk etdiyim şeirləri və mərsiyələri dilə gətirirdim. Sinə vurub, göz yaşı axıtdım. Kimsə məni o vəziyyətdə görsəydi, bəlkə düşünərdi ki, qızdan və ailəsindən mənfi cavab aldığıma görə belə günə düşmüşəm. Amma mənim dərdim, yox cavabı deyildi! Dərdim bir anlıq olsa da dünyaya bağlanıb, uzun-uzadı arzuları xəyalımda canlandıрмаğım idi. Neçə müddət ürəyimin bağlılıqlarından qırılıb, azad olmaq üçün zəhmət çəkmişdim. Kiçik bir təkənla qurduğum bütün tikilinin bir anda uçmasını istəmirdim.

O sərin payız gecəsi qollarımı açıb, üzümü səmaya tutdum və dərindən nəfəs aldım. Birdən Ayətullah Kəşmirinin xatirələri kitabından bir cümləni xatırladım: **"Vadiüs-Salamın ətri reyhan ətri kimidir."** Bu cümləni xatırlamaqla mənə elə gəldi ki, ətrafa təzə dərilmiş reyhanın tərəvətli və valehedici ətri yayılıb. Burnumu çəkib havanı iylədim, bütün vücudum ləzzət hissilə doldu. Ora yer üzündə cənnət kimi bənzərsiz və təsəvvürolunmaz idi! Bu məkanın ağuşunda əbədi rahatlıq tapanların halına qibtə edirdim. Birdən-birə, ani olaraq, içimdən şirin hislər keçdi.

Dünyəvi fikir və bağlılıqları beynimdən silib, Vadiüs-Salamın qumları altında dəfn etdim. Sonra rahat və fikirsiz halda evə dönüb yatdım.

Sabahısı gün anama zəng vurdum, bacılarımla da danışdım. Ürəyim gəlmədi ki, mənfi cavab aldığım elçilik haqqında danışsın, onları kövrəldim. Elçilik fürsəti bir də ələ düşsəydi, bu dəfə mütləq onları da özümlə aparacaqdım. Amma ürəyimə dammışdı ki, bir daha belə fürsət olmayacaq.

Məhərrəm ayı və əza məclisləri bir göz qırpımında ötüb keçdi. İmam Hüseynə (ə) xidmət gecələrin əbədi olması arzusu ürəyimdə qaldı. Gecələr dərslərimi oxuyub, işlərimi bitirdikdən sonra, Əmirəlmömininin (ə) ziyarətinə gedir, daha sonra şövqlə Vadiüs-Salama gedib, bir saat Allahla razi-niyaz edirdim.¹

Ərbəinə bir neçə gün qalmış, Əhməd Tehrandan zəng vurub dedi ki, bir neçə qədimi dostum, o cümlədən Mürtəza ilə birgə Nəcəfə gəlir. Dostlarımla gəlişi üçün evi səliqəyə saldım. Onları görməyə tələsirdim.

---

¹ Ayətullah Seyid Əbd əl-Kərim Rəzəvi Kəşmiri (1972-1997). Müasir din alimi. Əhli-beyt aşiqi. Əsərləri: "Ərəb şeirləri divanı", "Fiqh üsulunun elmi".

Bir gün bazara getdim və dostlarımı qarşılamaq üçün bazarlıq etdim. Dükənlərin arasında gəzərkən süfrə üçün bəzək əşyasına rast gəldim. Bacım Zeynəb belə şeyləri çox sevirdi. Qiyməti münasib olduğundan onu alıb evə qayıtdım. Yorğun və taqətsiz idim. Bir neçə gün oruc tuta bilmədim. Qışın əvvəli olduğundan, hava soyuq idi. Qonaqların gəlməsinə bir gecə qalmış soyuqlayıb, xəstələndim. Bütün gecəni qızdırmadan yanırıdım. Səhər açılanda, canımın ağrımaya baxmayaraq, dostlarımı qarşılamağa getdim. Əhmədi qucaqlayanda qızdırmanın şiddətindən mənə bərk istilik gəldi. Bir anlıq elə bildim ki, üzüm yanır.

Mürtəzanın gözləri sevincdən alışıb yanırıdı. Dəcəl uşaqlar kimi evin bütün küncünü gəzib dolaşırdı. Bilirdim ki, Nəcəfə gəldiyinə görə çox sevinir. Onları görmək mənə xoş əhval-ruhiyyə bəxş etmişdi. Anamla bacılarım mənə bəzi əşyalar və yemək göndərmişdilər. Bağlamaların birini açıb albalı turşusu, lavaşa turşusu və alça görəndə ağzım sulandı. Boğazım iltihablı olduğundan, bərk ağrıyırdı. Bununla belə səbr edə bilməyib bu ləziz turşulardan yeyib, dostlarımı da qonaq etdim. Bacardığım qədər çalışdım ki, xəstələndiyimdən və halımın pis olmasından xəbər tutmasınlar. Dostlarımın əşyalarını böyük otağa yığıb, özüm kiçik otağa keçdim. Balıq və adyal çatmadığından, öz yorğan döşəyimi də onlar üçün saldım. Soyuq otağın bir küncünə sığınıb, yatmağa çalışdım. Amma gözümə yuxu getmədi. Qızdırmanın şiddətindən dişlərim bir-birinə dəyirdi. Gah istidən yanır, gah da soyuqdan qızınmaq üçün hara pənah aparacağımı bilmirdim. Göz yaşlarım ixtiyarsız süzülürdü. Allaha yalvarıb kömək istədim ki, tezliklə bu xəstəlikdən sağalım və qonaqlarımın yanında xəcalətli olmayım. İstəmədim ki, xəstə olduğuma görə dostlarımın qulluğunda dura bilmək səadətini əldən verim.

Gecəni birtəhər keçirib, səhəri diri gözlü açdım. Halım bir az düzəlmişdi. Velosipedə minib çörək almağa getdim. Qayıdanda qonşu nənəni həmişəki yerində görmədim. Fikrə getdim. Onun haqqında kimdən xəbər alacağımı bilmirdim. Dostlarımla birgə səhər yeməyini yeyib, onlardan üzr istədim və hər səhər olduğu kimi, hövzəyə yola düşdüm. Bir neçə gündən sonra dostlarımla evə dönmə vaxtı çatdı. Əza məclislərində birgə iştirak etmişdik. Bu günlərdən çoxsaylı xatirələrimiz qaldığından, bir-birimizdən ayrılı bilmirdik. Əhməd otaqda əşyalarını yığırdı. Bacım üçün aldığım kiçik hədiyyəni də ona verib dedim: "Zəhmət olmasa, bunu ailəmə çatdır."

Onları hava limanına qədər yola saldım. Vidalaşanda Mürtəza sonuncu nəfər idi ki, mənimlə qucaqlaşdı və görüşdü. Sonra başını aşağı salıb getdi. Amma çox uzağa getməmiş, yenə də qayıtdı və kədərli halda mənə əl yellədi. Mən də gülə-gülə ona əl yelləyib, bir neçə dəqiqə ərzində, necə uzaqlaşdığına tamaşa etdim.

Bahar fəslinin gəlməyinə az qalırdı. Həmişə olduğu kimi, namazımı məsciddə qılıb, çölə çıxdım və bir qədər bazarda gəzişdim. Yeni geyim almaq istədiyimdən, dükanlara göz gəzdirdim. Ağ rəngli bir köynək diqqətimi cəlb etdi. Satıcı geyimimin ölçüsünü soruşdu ki, həmin ölçüdə olan köynəyi tapıb gətirsin. Amma elə bu anda tələbə dostlarımdan bir neçəsini xatırladım. Həyat şəraitləri yaxşı olmadığından, böyük ehtimalla, özləri üçün yeni geyim ala bilməyəcəkdilər.

Cibimdə pulum çox deyildi. Bu səbəbdən, özümə geyim almaq fikrindən daşınıb, tələbə yoldaşlarımla ölçülərini təxmin edib, satıcıya dedim. Nəticədə bir deyil, iki ağ köynək alıb, dükandan çıxdım. Evə qayıtmaq istəyirdim. Bir az irəlində ayaqqabı dükanı vardı. Vitrindəki rəngli uşaq ayaqqabılarını görəndə, özümdən asılı olmayaraq, dükana girdim. Pulumun qalığı ilə dostumun qızına çəhrayı rəngli

ayaqqabı aldım. Bir anlıq onu bu çəhrayı rəngli ayaqqabıları geymiş halda xəyalımda canlandırıdım. Evlərində santexnika işlərini gördüyüm zaman həyətdəki toyuğu necə qovduğunu xatırladım.

Dükandan çıxdığım zaman, baxışlarımı qırmızı rəngli oğlan ayaqqabısına dikdim. Uşaqlıqda anam mənə bir cüt ağ bağı olan, qırmızı ayaqqabı almışdı. Əyalətə səfər zamanı, qohumlarımızdan birinin evinə qonaq gedəndə, ayaqqabımın bir tayını itirib, bir neçə günlük ayaqyalın qaldım. Anam narahat olduğumu görüb, qüssələnirdi. Bu səbəbdən, o qohumumuzun evinə qonaq getmək üçün olan şövqümüzü itirdik.

2014-cü il təzə girmişdi. İraqda vəziyyət gözlənilmədən, sürətlə qarışdı. Hər tərəfdən qarşıdurma və etiraz səsləri ucalırdı. Çox keçmədən, İŞİD-in İraq torpaqlarına nüfuz və təcavüzünə zəmin yarandı.

Səddama bağlı qüvvələrin xəyanəti nəticəsində, İŞİD Mosul və Bələd şəhərləri başda olmaqla, digər məntəqələri də mühasirəyə ala bildi. Minlərlə sünni və şiə İŞİD-n əqidəsilə müxalifətçilik etdiklərinə görə edam olundular. Vəziyyət daha da pisləşdiyindən, Ayətullah Sistani cihad fitfasını verdi. Qanım cuşa gəlmişdi. Bu vəziyyətdə əlimi əlimin üstünə qoyub, sakit otura bilməzdim. İrandan ezam olunan çoxsaylı hərbi qüvvələr Suriya cəbhələrində döyüşürdü. Hərbi əməliyyatlara yaxın olduğumdan, özümə vəzifə bildim ki, islami dəyərlərin qorunması və müqəddəs dini məkanların təhqir edilməsinin qarşısını almaq üçün bir iş görüm.

Xəbərlər çox tez qulağıma çatdı. Eşitdim ki, islam müəssisəsi ümumxalq səfərbərliyinin qərargahına dönüb. Bundan artıq kənar qalmağa səbrim çatmadı və uzun müddətdən sonra yenidən müəssisəyə getdim.

Bir müddət gözlədikdən sonra Nacini görə bildim, harasa tələsirdi. Çox uzatmadan mətləbə keçib dedim: "Əgər imkan varsa, məni də xalq qüvvələri ilə birgə cəbhəyə göndər."

Sanki məndən bu sözləri eşidəcəyini gözləməirdi. Bir anlıq duruxdu, sonra ağıllı və iti baxışlarını mənə dikib dedi: "Nə dedin? Cəbhə? Yoxsa, elə bilirsən ki, bu bir zarafatdır? Get, hövzədəki dərslərini oxu!"

Sözlərindən narahat olub ciddi səsle dedim: "Dərs həmişə var. İndi əməl zamanıdır!"

Mənə tərəf bir neçə addım atıb dedi: "Düşünürəm ki, "Müqəddəs Müdafiə dövrəni" haqqında filmlərə çox baxmısan! Yox qardaş, bu cəbhə filmlərdə göstərilən cəbhədən fərqlidir!"

Sözünü deyib, cavabımı almadan getdi. Özümə söz verdim ki, o qədər israr edim ki, sonda sözlərimi qəbul etsin.

Rahat və sakit yaşaya bilmirdim. Son xəbərləri daim izləyirdim. Hövzədə də elmi bəhslərdən sonra müharibə mövzusunun müzakirəyə çıxarılıb, bu barədə söhbət edirdik.

Dərs semesteri bitdi. Keçən il olduğu kimi, mübarək ramazan ayı başlamazdan öncə, Tehrana getdim ki, ailəmin yanında olum və onların həsrətinə son qoyum. Bununla belə, döyüş xəbərlərini eşitməklə, daxili sakitlik və rahatlığımı əldən vermişdim. Çox təlaş edirdim ki, cəbhəyə getmək istəyimlə razılaşırsınlar, amma heç bir nəticə hasil olmurdu.

Bir gecə iftardan sonra, motosikletə mindim ki, məscidə gedim. Qardaşım küçədə məni görüb dedi: "Bir az tez qayıt, sənə sözüm var."

Qayıdan zaman, motosikleti həyəətə qoydum. Həmin vaxt qardaşım Mehdi aşağı düşdü, taxtın üstündə oturub, qaşlarını çatdı və dedi: "Əyləş, bir az söhbət edək."

Heç nə demədən yanında əyləşdim. Narahat halda dedi: "Yenə sakitсэн? Danış! Bir söz de! Neçə vaxtdır ki, bizimlə heç kəlmə də kəsmirsən. Gün uzununu öz aləminə qapanırsan."

Olmaya nədənsə narahatsan, bizdən gizlədirsən? Sözün varsa de, bəlkə köməyim dəydi. Ana nigarandır. Dəfələrlə tapşırıb ki, səninlə söhbət edib, niyə fikir çəkdiyini öyrənim. Deyirəm bəlkə bir xəbər var ki, bizdən gizlədirsən?! Yoxsa, aşıq olmusan və bu kimi şeylər... Çəkinmə, düzünü de. Artıq əvvəlki Hadi deyilsən! Sanki o Hadi gedib, yerinə başqası gəlib. Bəzi vaxtlar elə bilirəm ki, tamam yad adamlarıq. Belə olmaz axı!"

Onsuz da istəmədən ailəmin nigarançılığına bais olduğuma görə narahat idim. Halım daha da pərişan oldu, amma çalışdım ki, zahiri görkəmə, daxilimdəki hislərin üzərindən pərdəni götürməsin. Cavab verdim: "Yox, qardaş, elə bir şey olmayıb. Sadəcə, başım bir az dərslərə və bu kimi məsələlərə qarışıb."

Mehdinin baxışından məlum idi ki, cavabım onu qane etməyib. Artıq, bundan sonra rəftarlarıma diqqət etməkdən başqa çarəm yox idi. Gərək ətrafıma hördüyüm bu tənhalıq torundan çıxaydım. Ramazan gecələrinin birində, anam və bacılarımla birgə Şühədə məscidinə - hacı Mehdi Səməvatinin dua məclisinə getdim. Növbəti gecə Ərk məscidi və hacı Mənsurun təşkil etdiyi mərasimə dəvətli idik. Evə qayıdanda anamla bacılarımı dondurmaları kök şirəsinə qonaq etdim.

Sabahısı gün motosikletə minib, İnkilab meydanında yerləşən Məhestan ticarət mərkəzinə getdim ki, Nəcəfə aparacağım zəruri şeyləri alım. Bazarlıq edəndə, gözüm bir kitab mağazasının vitrininə sataşdı. "Meracüs-səadə" kitabını özümə Nəcəfə aparıb, dəfələrlə oxumuşdum. Bu kitabın bir nüsxəsini də bacılarım üçün alıb elə həmin axşam iftardan sonra onlara hədiyyə edib tapşırıdım ki, kitabı mütləq oxuyub, yazılanlara əməl etsinlər.

Ramazan ayının son gecələrinin birində yuxuda gördüm ki, Musa ibn Cəfər məscidində seyid Əlini axtarıram. Onu

məscidin bir guşəsində tapdım. Məni görüb ürəkdən gülümsədi. Səsi sanki səsgücləndiricidən gələn halda dedi: "Şəhidlər səni dəvət etdilər!"

Bu cümlənin əks-sədası və təkrarı ilə yuxudan ayıldım. Yuxu üzərimdə təsir qoyduğundan, səbirsizliklə Nəcəfə qayıdacağım günü gözləməyə başladım.

Nəcəfə qayıtdıqdan bir neçə gün sonra üçüncü dəfə yenidən müəssisəyə getdim. Bu dəfə daha qətiyyətli danışdım. Məlum oldu ki, Naci həmin gün döyüşlər gedən məntəqəyə getməlidir. Ardıcıl israrlarımdan sonra məni də döyüşçülərin foto şəklini çəkib, baş verənləri lentə almaq üçün özü ilə aparmağa razılaşdı. Mənə bir fotoaparat da verdi.

Tələsik evə gedib şəxsi əşyalarımı və paltarlarımı bir çantaya yığıb, məmurla birgə yola düşdüm. Məni cəbhə xəttindən irəli getməyə qoymadılar.

Hələ də səbr edirdim. İşsiz qala bilmədiyimdən, döyüşdən qayıdan əsgərlərə su və çay paylayırdım ki, yorğunluqları aradan qalxsın.

Arxa cəbhədə bir neçə gün qaldıqdan sonra, Nacinin bir tanışını ilə Nəcəfə yola düşdüm. Səbhə azanı veriləndə Nəcəfin giriş qapısına və Vadiüs-Salamın yaxınlığına çatdım. Yuxulu idim, amma birdən təzə dərilmiş reyhanın tərəvətli və valehedici ətrini duydum. Yuxum qaçdı. Sürücüyə "saxla" dedim.

Sürücü soruşdu: "Şeyx Hadi, səbhün erkən çağında burda nə işin var? Bu özünəməxsus ətir məni bihuş etmişdi. Elə həmin halda cavab verdim: "Vadiüs-Salama getmək istəyirəm."

Təəccübdən gözləri bərəldi. Bir də soruşdu: "Nə dedin? Bu vaxt Vadiüs-Salama getmək istəyirsən? Hava hələ işıqlanmayıb, qorxmursan? Allah göstərməmiş, birdən bir it,

başqa heyvan ya bir şey sənə hücum edər. Bir qədər gözlə hava işıqlansın sonra get."

Saysız-hesabsız gecələri orda keçirib, heç bir şeydən qorxmamışdım. Sözləri mənə gülünc göründü.

Sağollaşıb maşından düşdüm. Bir müddət əvvəl eşidəndə ki, tələbə yoldaşlarımdan biri anası üçün Vadiüs-Salamın girəcəyində qəbir yeri alıb, mən də özümə qəbir almağa can atdım. Dostumla danışdım ki, anasından qəbri mənə verməsini xahiş etsin. Elə bil Allahın istəyi idi. Dostumun anası razı oldu.

Vadiüs-Salamda qəbir sahibi olmağım, məni əvvəlkindən də artıq iştiaqla, əbədiyyət evimin olacağı məkana can atmağa vadar edirdi.

Maşından düşəndə, ətraf məscidlərdən ucalan sübh azanının səsi qulağıma çatdı. Qəbristanlığa daxil olub, elə oradaca, boş qəbrimin başında namazımı qıldım. Bir saata yaxın dua edib, Allahla razi-niyaza məşğul olduqdan sonra durub evimə getdim.

Cəbhəyə getdiyim ilk gündən bir müddət keçdi. Hövzədə dərs oxumaqla yanaşı, "Həşdi-Şəbi" - İraqın "Xalq Könüllüləri Ordusu"nun qərargahının mədəni-maarif şöbəsində də fəaliyyət göstərirdim. Cəbhə xəttində baş verənləri rahat lentə ala bilməyim üçün, mənə tam təhcizətli bir kinokamera vermişdilər.

Daha sakit qala bilməzdim. Duyduğum mübarizlik ruhu məni irəli, bütün istəklərimin cəmləşdiyi məkana - cəbhəyə, döyüş xəttinə səsliyirdi. Vaxt keçdikcə, daha çox fotosəkil çəkmək üçün cəbhə xəttində döyüşçülərlə birgə irəliləyirdim. Ordu komandirləri mənim iştiaqımı görüb, cəbhə xəttinə yaxın olmağımla müxalifətçilik etmirdilər. Allah yenə də bütün qapıları özümə açmışdı.

Şəkil və film çəkməklə yanaşı, başqa bir vəzifəm də vardı: Ön xətdə olan döyüşçülərə su və yemək çatdırırdım.

Dəfələrlə ac və susuz qaldığımdan, bacardığım qədər iraqlıların silahlı qüvvələrinə su və yemək çatdırırdım ki, əzm və qüdrətlə döyüşsünlər. Adətən, nahar vaxtı iştaham olmur, bir neçə qaşıqdan artıq yemək yeyə bilmirdim. Düşünürdüm ki, birdən döyüşçülərə yemək çatmaz və bu üzdən onlardan bəziləri ac qalıb, yeməyə heç nə tapa bilməzlər. Bu kimi fikirlər ucbatından, yediyim o bir-iki qaşığı xörək də boğazımdan keçmirdi.

Aramızda yaranan səmimi münasibətlərə görə, bir gün döyüşçülərdə ruh yüksəkliyi yaratmaq məqsədilə, Nəcəfdən Əhd duası yazılmış kitabçalar gətirdim. Dua kitabçalarını payladım və yaranmış ilk fürsətdə, hamımız birlikdə Əhd duasını oxuduq. Köynəyimin yaxasına Rəhbərin kiçik fotosəklini vurmuşdum. Şəkli görənlər iraqlı dostlarım da mənim kimi Rəhbərin şəklini yaxalarına vurdular. Hiss etmişdim ki, az müddət ərzində, ordu komandirlərinin etimadını qazana bilmişəm. Bir gün qətiyyətlə onlara yaxınlaşıb təklif etdim ki, döyüşçülər üçün üzərində məsumların adı və şüarı olan alın lenti və çəfiyə gətirim. Bu iş islam döyüşçülərinə təsir edib, onların mübarizlik ruhunu yüksəldər. Təklifimi dərhal qəbul edəcəklərinə inanmırdım. Amma nə qədər təəccüblü olsa da, komandirlər bu təklifi yerində qəbul etdilər və mənə yüz milyon tükən pul verib İrana yola saldılar.

2014-cü ilin noyabr ayında, Ərəfə gününə yaxın Tehrana çatdım. Ailəmlə çox vaxt keçirə bilmədim. Ezamiyyəyə gəldiyim üçün, zəruri şeyləri bacardıqca tez alıb, geri qayıtmalı idim. Sübh evdən çıxandan axşama qədər işlərimlə məşğul olurdum.

Çəfiyə almaq üçün Tehrandan Yəzd şəhərinə getdim və istədiyim şeyləri birbaşa fabrikdən öz qiymətinə sifariş verdim ki, ucuz başa gəlsin. Yəzddən evə bir yığın çəfiyə və çoxlu sarı parça gətirdim.

Parçadan bacılarımın köməyi ilə ensiz zolaqlar biçib, üzərində Həzrət Zəhranın adını çap etdirdim. Az bir zamanda çoxlu miqdarda alın lenti hazırlandı. Tapşırılan işi ən yüksək səviyyədə həyata keçirmək, mənim üçün çox vacib idi. Döyüşçülər üçün aldığım çəfiyə, alın lenti və digər ləvazimatın yanında əyləşib, hazırladığım bu hədiyyələrə böyük zövqlə tamaşa edirdim. Əlimlə onlara sığal çəkib, Allaha şükr edirdim. Kim bilir, bəlkə də qərargah məmuru yanılmamışdı. Mən həqiqətən "Müqəddəs Müdafiə" haqda olan filmlərə çox baxmışdım və səkkiz illik müharibənin bütün şəhidlərinə, o cümlədən, şəhid İbrahim Hadi, şəhid Mürtəza Avini, şəhid Möhsün Din Şüariyə böyük rəğbətım vardı. Onlar kimi döyüşüb, İraq xalqının düçar olduğu böhranı aradan qaldırmaq üçün, camaata kömək etmək istəyirdim. Sabahısı gün başıma nələrin gələcəyi məlum deyildi. Dostlarımla ürəyində bu günlərin xoş xatirələrini saxlamaq üçün, onlarla növbəti Məşhəd ziyarətinə getmək qərarına gəldim. Şəhid Avini adına mərkəzin uşaqlarından səksən nəfər, xatirəsi hamımız üçün əziz olan seyid Əli ilə birgə ilk səfərimi xatırlayaraq, keçmiş adət-ənənələrinə uyğun Məşhəd ziyarətinə yola düşdük. İki-üç gündən sonra qayıdıb, həyəcanlı və şövqlü halda məscidin qarşısında avtobusdan yerə endik. Məğrib və İşa namazlarının vaxtı idi.

Tehrandə olduğum axırıncı gecə idi. Sabahısı gün Nəcəfə qayıtmalı idim. Namazı Musa ibn Cəfər məscidində qıldıqdan sonra dostlarımla vidalaşmaq istədim. Onlardan heç biri mənim cəbhəyə getdiyimi bilmirdi. Düşünürdülər ki, mən Nəcəfdə dərslər oxuyuram və tezliklə ruhani libası ilə geri dönəcəyəm.

Hər birini qucaqlayıb, bərk-bərk sinəmə sıxdım və haqlarını halal etmələrini istədim. İlk dəfə idi onlarla vidalaşanda kövrəldim. Bununla belə, gedəcəyim üçün duyduğum şövq bais oldu ki, vida kəlmələrini sevinclə

dilimə gətirim və dostlarımdan ayrılacağıam son ana qədər danışıb, gülüm.

Məhəlləmizin yaxınlığında ucaboy və enli kürək bir kişi gördüm ki, axsaya-axsaya gedirdi. Əvvəllər qamətinin daha şux olduğu asanlıqla nəzərə çarpırdı. Bir anlıq müvazinətini itirdi, az qaldı ki, yığılsın. Ona tərəf getdim. Əyilib əlindən tutdum ki, yerdən qaldırım. Başımı qaldırıb, xumar gözləri ilə məni başdan ayağa süzdü. Üzünü görəndə az qaldı ki, aqlım başımdan çıxsın. Bu adam Ebi idi! Məni tanıdığımı hiss etdim. Yarı yumulu gözlərini daha çox açdı. Bir söz demədən, kömək etdim ki, yerdən qalxsın. Bir anlıq çəfiyəni boynundan çəkib, şalvarının balağını cırdığım günü xatırladım. Gözlərinin içinə baxaraq dedim: "Haqqını halal et."

Mənə baxanda gözləri yaşardı. Onun çiyinlərinə və əyilmiş qamətinə ağırlıq edən peşmanlıq yükünü aydın görürdüm.

Evə qayıtdım. Hamı yuxuya gedəndən sonra, bir vərəq kağız götürüb vəsiyyətlər olaraq bir neçə cümlə yazdım. Vərəqi Məsumənin dolabdakı kitablarının arasına qoyub, yatmağa getdim. Ailə üzvlərim də dostlarım kimi, vəziyyətdən xəbərsiz idilər. Onlara yalnız islam müəssisəsinin mədəniyyət şöbəsində fəaliyyət göstərdiyimi demişdim. Yalan deməmişdim, amma sözün əslini də olduğu kimi deməyə ehtiyac duymurdum. Yazdığım bir neçə cümləni vəsiyyətnamə adlandırmaq olmazdı; bununla belə, işim bitdikdən sonra məni yuxu apardı. Yuxuda gördüm ki, bacım Zeynəb kitabların arasından yazdığım vərəqi tapıb, ucadan oxuyur.

Səhər çağı ailəmlə vidalaşanda anamı öpdüm və növbəti dəfə ondan haqqını halal etməsini istədim. Quranın altından keçdim və anamın həsrətli baxışlarının müqabilində onunla vidalaşdım.

Hələ bir neçə addım atmamış, anamın səssiz çağırışını eşitdim. Evə tərəf döndüm. Əlimi qaldırıb anama və bacılarıma əl edib, onlarla sağollaşdım və şövqlə hava limanına tərəf yola düşdüm.

Onuncu fəsil

Nəcəfə çatan kimi, çəfiyə və alın lentini "Həşdi-Şəbi"nin qərargahına təhvil verdim. Danışdıq ki, bir neçə gündən sonra cəbhə xəttinə gedib, gətirdiklərimi öz əllərimlə döyüşçülərə paylayım. Evimə getdim və əşyalarımı bir tərəfə qoyub, istirahət etdim. Yuxudan ayılıanda dərslər kitablarıma nəzər salıb, məğrib namazını qılmaq üçün evdən çıxdım.

Çoxdan idi ki, gözləri görməyən qoca babadan xəbərim yox idi. Onun yanına getdim. Əlindən tutdum və namaz qılmaq üçün özümlə bərabər Hindli məscidinə apardım. Birlikdə namaz qılıb, bir qədər söhbət etdik. Evə qayıdanda hacı Baqirə baş çəkib, onunla hal-əhval tutdum.

Sabahısı gün yuxudan erkən oyandım ki, hövzəyə gedim. O gün mən bir neçə tələbə yoldaşım ilə birgə ruhani libasını geyinməli idim. Evdən çıxmazdan öncə, dəstəməz alıb istixarə etdim. Amma istixarənin cavabı yaxşı gəlmədi. Bir anlıq düşündüm ki, olmaya ruhani libasını geyinməyə ləyaqətim çatmır, yoxsa indi bu iş üçün münasib vaxt deyil? Hövzəyə getdim, başqalarından fərqli olaraq, ruhani libasını geyinməyib, üzr istədim. O günlər qərargahın işləri ilə məşğul olduğuma baxmayaraq, məhərrəm ayında imam Hüseyn (ə) üçün keçirilən əza məclislərində iştirak edirdim. Günlər tez ötüb keçdi. Bir də ayıldım ki, Ərbəinə bir neçə gün qalıb. İnanı bilmirdim ki, dostlarımla axırıncı dəfə Nəcəfə gəldikləri vaxtdan bir il keçib.

O günlər cəbhə xəttinə yollananda, döyüşçülərin çoxlu miqdarda şəkillərini çəkib kompyuterdə arxivləşdirmişdim. Ağlıma bir fikir gəldi ki, Ərbəin günlərində həmin şəkillərin vasitəsilə, "Həşdi-Şəbi"nin bu günə qədər olan nəaliyyətlərini nümayiş etdirən bir sərgi hazırlayım. Qərargaha gedib təklifimi məsul şəxslər və dostlarımla

paylaşdım. Fikrimi dəstəklədiklərini görüb, sərgi üçün tədarük görməyə başladım.

Nəcəflə Kərbəla yolunun arasında çadır qurduq. İŞİD-lə döyüş səhnələrini əks etdirən fotosəkilləri çadırın ətrafına elə yerləşdirdik ki, Kərbəla zəvvarları onları görə bilsinlər.

İşimiz ləngiyirdi. Karvanların gəlməyinə az qalmışdı. İstədiyimiz nəticəni əldə etmək üçün, var gücümüzlə, gecə-gündüz işlədik.

Sərginin açılması ilə ilk zəvvar karvanları da gəlib çıxdılar. Bundan artıq orda qalmağa ehtiyac duymurdum. Dostlarımla sağollaşib evə qayıtdım.

Naci ilə birgə döyüş məntəqəsinə yollandıq. Sevincim yerə-göyə sığmırdı. Cəbhə xəttinə çatanda üzərimdə "Ya Zəhra" yazısı olan alın lentlərini böyük həvəslə döyüşçülərə payladım. Birini Naciyə verib, birini də öz alnıma bağladım. Maşının şüşəsində özümü nəzərdən keçirdim ki, alın bağının mənə necə yaraşdığını görüm.

Üzümün səpgilərinin deyəsən heç sağalmaq fikri yox idi. Onları görüb əsəbləşdim. Səpgilərimə dava-dərman sürtməkdən yorulmuşdum. Hara gedərdimsə, dərmanları da özümə aparıb, münasib fürsətdə səpgilərimə çəkərdim. Amma bu işin heç bir faydası olmadığından narahat olurdum.

Səpgilərimin üzümə yaraşmadığı fikrini başımdan çıxarıb, bir kağız götürüb yazdım: "Mən sionizmə qarşı mübarizə aşıqiyəm."

Naci mənimlə yaşlı idi. Nisbətən dolu bədəni, iri dişləri və üzündən heç silinməyən ürəyəyatan təbəssümü vardı. Mənə tərəf gəlib yazdığımı oxuyub dedi: "Dayan şəklini çəkim."

Bu iş lap ürəyimcə oldu. Üzümü kameraya tutub əlimdəki kağızı yuxarı qaldırdım. Naci şəklimi çəkib dedi: "Sabah bir xatirə kimi işə yarar." Bizimlə bir müxbir var idi. İraqlı

dostların bəzilərindən müsahibə alırdı. Müsahibə verməyə meylim yox idi. Amma müxbir buna əhəmiyyət verməyib, məni də sual-cavaba tutdu. Verdiyi ilk sual bu oldu: "Hardan gəlmisən?"

Əyləşdiyim stulda özümü narahat hiss edirdim. Cavab verdim ki, Tehrandan.

Təəccübdən gözləri bərəldi. Eşitdiklərinə inanmadı: "Tehran? Oranın bütün gözəlliyini, cah-cəlalını qoyub, bura gəlmisən?"

Silahımın qundağını ayağımın üstünə qoyub, sağ əlimlə lüləsini tutdum. Firuzə və əqiq qaşlı üzüklərimi barmağıma taxmışdım. Başımı barmaqlarımın arasında olan silahımın lüləsinə söykədim. Verdiyi suala gülməyim tutdu. Cavab verdim: "Siz dünyanın gözəlliyini nədə görürsüz? Dediğiniz o parıltının mənbəyi hündür binalar deyil."

Başını aşağı saldı, qarşısındakı kağıza nəşə yazıb davam etdi: "Nə üçün gəlmisən? İraqlı döyüşçülərlə çiyin-çiyinə döyüşməkdə məqsədin nədir?"

Boğazım qəhərləndi və titrək səslə cavab verdim:

-Gəlmişəm ki, Həzrət Zəhraya vurulan şillənin intiqamını alım."

-İŞİD haqqında nə düşünürsən?

- İŞİD çox da güclü deyil, bəsicilər onu asanlıqla əzə bilirlər.

-Ümidvaram, elə burdan başlayaraq, irəliləyək və Beytül-Müqəddəsi sionistlərin əlindən azad edək.

Günortaya az qalırdı. Döyüşçülərə yemək paylayırdılar. "Rahiyan Nur" səfərlərinə getdiyimiz günlər yadıma düşdü. Dostlarımla birgə zəvvarlara yemək paylayardım. O dövrümü yada salıb, kömək etməyə getdim. İraq cəbhəsindəki vəziyyət mənə səkkiz illik İraq-İran müharibəsini xatırladırdı. O vaxtlar hələ dünyaya gəlməmişdim.

Buna baxmayaraq, müharibə haqqında filmlərə baxıb, şəhidlərin xatirələrini oxuyub, cənuba - döyüşlər gedən məntəqəyə səfər etdiyimdən, o zamankı döyüşçülərin şəraitini xəyalımda rahat canlandırma bilirdim. "İraq Xalq Könüllüləri" ordusunun döyüşçüləri mənə öz bəsicilərimizi xatırladırdı. Onların sıralarında olarkən, rahatlıq və səmimiyyət hiss edirdim.

Neçə gündən sonra Bələdə getdik. Bu, Bağdadla Samirə arasında yerləşən və əhalisi şiələrdən ibarət olan kiçik bir şəhər idi. Bələd İŞİD silahlıları tərəfindən tamamilə mühasirəyə alınmışdı. Şəhərə aparən yeganə yol isə İŞİD snayperlərinin atəş xəttində yerləşirdi. Həmin yoldan keçib, şəhərə girmək o qədər də asan deyildi. Hərəkət etmək istəyənlər hər kəs snayper gülləsinə tuş gəlirdi.

Bizi də vura bilərdilər. Buna baxmayaraq, heç bir qorxu hissi keçirmədən, yolu maşınla qət edib, şəhərə girdik. Bilmədim ki, arxamızca güllə atdılar, ya yox.

Cəbhədə keçirdiyim ilk gecə yadıma düşdü. Həmin gecə döyüşçülərimizin hərbi hissəsində yerləşdirilmişdim. Bundan artıq səbr edib, hərəkətsiz qala bilməzdim. Silahımın olmadığına görə narahat idim.

Naci halımı dərk edirdi. Məni bu fikirdən daşıdırmaq istədi, amma istəyimdən belə rahatlıqla əl çəkən deyildim. O qədər axtardım ki, nəhayət, otaqların birindən bir silah tapdım. Bir neçə dəfə bəsicilə dostlarımla birgə, atıcılıq təlim meydanına getmişdim; bu üzdən odlu silahla davranmağı bacarırdım.

Səhər maşına minib, ön cəbhədəki silahlı qüvvələrin döyüşdüyü məntəqəyə getdik. Əslində, döyüş bölgəsində çəkilmiş aparmaq üçün getmişdim, amma silahım olduğundan, özümü tez bir zamanda əsl döyüşçü kimi meydana atdım. Mənim bu hərəkətim Nacini əməlli-başlı hirsələndirdi.

Əmrə əsasən, İŞİD-lə bizi ayıran qum təpələrinin arxasındakı mövqeyimizdə qalmalıydıq. Təpələrin arxasındakı mövqedə qalmaq... və bu kimi sözlər ağıma sığmırdı. İstədiyim tək bir şey, irəli atılıb, döyüşmək idi.

Düşmən qüvvələri dayanmadan atəş açırdılar. Gözümdə heç bir qorxu olmadan, irəliləmək istəyirdim. Yerimdə qərar tuta bilmirdim və bunu heç gizlətmək fikrində də deyildim. Naci məni təpənin üstündən aşağı çəkib, hirsli dedi: "Görmürsən atəş açırlar? Ölmək istəyirsən?"

Həyəcanla cavab verdim: "Gərək özümüzü tez çatdıraq. Yubanmağın heç bir mənası yoxdur."

Hirsindən qıpqırmızı qızarmış halda gözlərimə zillənmişdi ki, birdən gülməyə başladı. Dodaqlarını dili ilə isladıb dedi: "Bir günlük gəlib, yüz illik yolu getmək istəyirsən ? Biz burda oyun-oyuncaq oynamırıq, ehtiyatsızlıq edə bilmərik. Bu qədər tələsmə, səbrin olsun!"

Onun sözləri inadımı azaltdı. Vəzifəmi xatırlayıb, çəkilişə başlamaq üçün mövqeyimi dəyişdim.

Sabahısı gün film çəkərkən, kommunikasiya qülləsi gördüm. Qüllənin başında İŞİD bayrağı dalğalanırdı. Bayraq tikan kimi gözümə sancıldı. Narahat halda Naciyə yaxınlaşıb dedim: "Ora bax!"

Barmağımla işarə etdiyim tərəfə baxıb dedi: "Hə gördüm..."

Cavab verdim: "Bayrağı görürsən? Gərək onu aşağı endirək."

Gözlərini qıyıb dedi: "Elə bilirsən, asandır? Bəs tələdirsən, sonrası necə olsun? Yəqin o biri tərəfdə pusqu qurublar ki, bayrağa yaxınlaşanı güllə ilə vursunlar. Ondan əlavə, məgər sən qülləyə dırmaşa bilirsən? Çox hündürdür. Düşmən səni güllə ilə vura bilməsə də, özün başgicəllənmədən aşağı yıxılacaqsan."

Məsələni o qədər çək-çevir etdi ki, qülləyə dırmaşmaq fikrindən daşındım.

İyirmi günə yaxın idi ki, "Bələd" əməliyyatının keçirildiyi məntəqədə idik. Tədricən düşmənin mühasirəsini yarıb, şəhəri azad edə bildik. Əməliyyat sona çatanda, sevincimdən yerə-göyə sığmırdım.

İstirahət etmək üçün qərərgaha qayıtdıq. Müvəffəqiyyət hissilə Nacini və başqa dostlarımı bağrıma basdım. Yerdə qalanlar da qazanılmış bu qələbəyə sevinirdilər.

Naci üzünü mənə tutub dedi: "Yaxşı olar ki, Nəcəfə qayıdıb istirahət edəsən."

Cavab verdim ki, məgər biz Samirraya getməli deyildik?

Dərindən ah çəkdi. Əlini üzünə aparıb dedi: "Hə, düzdür, amma..."

Zarafatsız, ciddi tərzdə dedim: "Amması yoxdur, mən də gəlirəm."

İstəyimlə müxalifətçilik etməyib, işlərimi yoluna qoydu. Birlikdə Samirraya yola düşdük. İlk növbədə ziyarətə getdim.

İçimdə qəribə hiss var idi. Uşaq vaxtı, imam Hadinin (ə) şəhadət gecəsi dünyaya gəldiyimi eşidəndən bəri, bu məsum imama xüsusi məhəbbət bəsləməyə başlamışdım. Məktəbdə, müəllimlər din dərslərində bu Həzrətin (ə) həyatından müxtəlif əhvalatlar və hədislər danışanda, diqqətlə qulaq asıb, eşitdiklərimi yadda saxlayırdım.

Kərbəlaya getmək arzusu ilə yanaşı, imam Hadini (ə) də ziyarət etmək istəyirdim. Şövqlə hərəmə daxil olduğum zaman, bütün vücudumu qəribə bir asudəlik hissi bürüdü. Bu duyğu, evə qayıdıb, rahatlıq tapdığım zaman keçirdiyim hislərə bənzəyirdi. Hərəmin qızıl günbəzi gün işığını əks etdirirdi. Bir anlıq, günəşin öz işığını məsum imamların hərəmlərinin günbəzindən aldığına düşündüm. Hər bir halda, bu günbəzə baxmaqdan yorulurdum. Samirrada üç gün

qaldıq. Gecələr hərəmdə yatırıdık. Sonra qarşıdurma olan bir məntəqəyə getdik. İŞİD terrorçularının silahlı qruplaşmaları oranı da mühasirəyə almışdılar. Naci başda olmaqla, digər döyüşçülərlə birgə düşmənə qarşı hücumə keçmək fikrində idik. Bu dəfə də Nacini hirsələndirdim. O, qışqıraraq, məndən tələb edirdi ki, ehtiyatlı olub, başımı aşağı salım. Nacini incitmək fikrində deyildim, amma qorxmaq üçün heç bir əsas görmürdüm. Hücum zamanı qışqırdım: "Qorxma, sənə deyirəm, qorxma!" Qorxulu heç nə yoxdur."

Döyüşçülər arxamca gəldilər. O qədər irəlilədik ki, geniş və böyük bir düzənliyə çatdıq. Orda düşmənin mühasirəsinə düşdük. Naci məni bir tərəfə çəkib, üstümə qışqırdı:

Sənə neçə dəfə dedim ki, bu qədər qabağa düşmə? Gördün nə oldu? Bütün uşaqları mühasirəyə saldın! Çarə tapmasaq, hamımızın işi bitdi!

Bəzi döyüşçülərin üzündən qorxduqları görünürdü. Mən qorxmasam da, başqaları üçün nigaran idim. Bununla belə, özümü həmişəki kimi şad və xürrəm göstərməklə, uşaqların döyüş əzmini saxlamağa çalışırdım.

Sübhədən axşama qədər, o qupquru və susuz çöldə mühasirədə qaldıq. Üz-gözümüzdən susuzluq və yorğunluq yağırdı. Danışanda, qurumuş dodaqlarım çatlayır və ağrıdan od tuturdu. Axşama qədər düşmən qüvvələrinə müqavimət göstərüb, mühasirəni yarmağa müvəffəq olduq. Ordan birbaşa Bağdada, daha sonra Nəcəfə yola düşdüm.

Əmirəlmöminini (ə) ziyarət etdim. Ürəyim rahatlıq tapa bilmirdi. Nəcəfə gəldiyim ilk günlər kimi, qərribə bir sıxıntı və nigaranlıq hissi ruhuma hakim kəsilmişdi. Bu halda, ürəyim bəzən şadlıq və həyəcan hissi ilə dolur, bəzən də dərin kədərə bürünürdü. O günlərdə evdə heç tapılmazdım. Qayıtdığım zaman, evin qapı-pəncərələrinin də mənə təsir etdiyini hiss edirdim. Bu ev, artıq min bir arzu və ümidlə məskən saldığım və mövla Əlinin (ə) şəhərində qalmaq

üçün, uzun, tənha gecələrin qorxusunu gözümə alıb, yatağında kifayət qədər çabalayıb, yuxusuzluq çəkəndən sonra vəhşi heyvan kimi ram etdiyim və qorxunun yolunu həmişəlik üzünə bağladığım o qədimi ev deyildi. Bu yeni ev əvvəlkindən fərqli idi; məni nəfəs almağa qoymayıb, zindan kimi sıxan bir ev idi!

Həvəslə bütün künc-bucaqlarına əl gəzdirib, varlığını qorumaq üçün başına sığıl çəkdiyim bu ev, indi vücudumu özü üçün yamaq bilib, məni çölə atmaq istəyirdi. Onu daha tez tərək edim deyə, ürəyimə saldığı bu qəribə sıxıntıyı bütün vücudumla hiss edirdim.

İkinci dəfə Nacisiz Samirraya getdim və döyüşçülərlə birgə İŞİD-lə qarşıdurmada iştirak etdim. İŞİD kamikadzeləri uşaqları aldadıb, hərəmə yaxınlaşmaq istəyirdilər.

Qızgın döyüşlərin getdiyi bir vaxtda, İŞİD terrorçularından biri özünü hərəmin yaxınlığına çatdırmağa bilmişdi. Həmişə olduğu kimi, həmin gün də döyüşçülərimizin sayıqlığı sayəsində kamikadze özünü biruzə verdiyindən, aradan çıxdı. Döyüşçülərin bir neçəsi onu təqib edib, bir tikilinin yanında mühasirəyə aldılar. Başqaları kimi, onun çıxmağını gözləmək istəmədiyimdən, özümü sürətlə evin içinə saldım.

İŞİD-çi divarın arxasında gizlənib, atəş açırdı. Başa düşmüşdü ki, gizləndiyi divarın arxasından çıxan kimi, ona atəş açacağıq.

Neçə dəfə münasib mövqelərdən atəş açdım. Bir də gördüm ki, güllələrim sona çatıb. Silahımın darağını doldurmaq üçün tez, səssiz səmirsiz binadan çıxdım. Mən çıxan kimi iraqılı döyüşçülərdən biri qaça-qaça binanın içinə girdi. Silahımın darağını doldurduğum müddətdə onun ərəb dilində qışqırdığını eşitdim: "Şeyx Hadi, daraq! Tələs, qardaş, silahın darağını mənə çatdır. Sürətlə binaya tərəf

qaçdım. Amma içəri girməzdən öncə partlayışın dəhşətli səsi qulaqlarımı doldurub, ixtiyarsız olaraq, bir tərəfə atılmağıma bais oldu.

Özümə gəldikdən sonra gözlərim ətrafı yaxşı görmürdü. Güclü baş gicəllənməsinə baxmayaraq, içəri girdim. Binanın daxili divarları yarım dağılmış vəziyyətdə idi. İraqlı döyüşçülərdən bir neçəsinin divarları al rəngə boyamış qanını və tikə-tikə olmuş bədənlərini görəndə, qəlbim od tutub yandı.

Bir anlıq bütün enerjimi tükəndi və qəlbim tez-tez vurmağa başladı. Başımı aşağı salıb, binanın dağılmış küncündə əyləşdim. Məni şəhadətə çatmaqdan yalnız bir neçə saniyəlik fasilə ayırmışdı. Tez çatsaydım, bəlkə mən də onlar kimi şəhid olardım.

Həmin gecə, işdən başım açılanda Naciyə zəng vurdum. Qəhərlənməmə həmişəki kimi gülüb danışmağıma icazə vermirdi. Naci nigarançılıqla soruşdu: "Nəsə olub? Səsin niyə tutulub? Bəlkə başına bir iş gəlib? Danış!"

Çətinliklə udqunub, həyəcanlı səslə dedim: "Bu gün əməliyyatda idik. Bir kamikadze özünü bizə çatdırdı... İraqlı dostlarımdan bir neçəsi şəhid oldu..."

Bilirsən Naci, bu gün şəhadətin bir addımlığında idim.

Dəstəyin içindən Nacinin qışqırıqları qulağımı deşirdi:

-Hadi, sən nə danışırısan? Görək gözləyəydin özümü sənə çatdırım. Kim sənə icazə verib ki, mənsiz gedəsən? Gör nə deyirəm sənə, eşidirsən, ya yox? Mən gələne qədər daha bir iş görmə! Məni eşitdin? Hadi...

Sözlərini eşitdim, amma cavab verməyib, dəstəyi asdım. Halım yaxşı deyildi. Qəhər məni boğurdu. Zaman və məkandan gileylənərək, imam Hadinin (ə) hərəminə getdim və zərihin kənarında əyləşdim. Üzümü zərihə yapışdırıb, ürək dolusu ağladım və ah-nalə etdim. Şəhid olmaq arzusu ilə özümü oda-suya vururdum, amma sanki şəhadətə layiq

olmadığımdan, bütün zəhmətlərimin boşa çıxması məni yormuşdu. Kənarında qəm-qüسسə içində qalıb, dostlarımla belə asanlıqla şəhid olmasını görünə, əziyyət çəkirdim.

Narahat, bəxti gətirməyən adamlar kimi, dostlarımdan biri ilə Nəcəfə qayıtdım. İlk dəfə idi ki, bu qədər avara-sərgərdan qalmışdım və rahatlıq tapmaq üçün nə edəcəyimi bilmirdim.

Əl telefonum zəng çaldı. Məsumə idi. Mən cavab verənə qədər möhkəm səslə qışqırdı: "Hadi, qaqaş, ad günün mübarək olsun!"

Yerimdə donub qaldım. Yəni, günlər bu qədər tez keçmişdi ki, ad günümün tarixini unutmuşdum?

Yox! Ola bilməz! Düşündüm ki, səhv salıb. Dedim ki, salamın hardadır? Salamı yemisən? Nə danışırısan, nə ad günü, bu gün ayın neçəsidir?

Bu dəfə dəstəkdə Zəhranın səsi eşidildi: "Salam, qaqaş! Sabah sənin ad günüdür. Unutmusan? Hər il sənin ad gününün gecəsi "Fəcr Ongünlüyü"nin¹ başlanması şərəfinə tort alırdıq və...

Qoymurdular ki, mən də bir söz deyim. Zeynəbin də səsinə eşitdim. Salam Hadi, necəsən? Bu il anamla özüm sənin üçün tort hazırlamışıq.

Yerin məlum. Kaş görəydin ki, tortun necə qəşəng alınıb. Üstünə 26 rəqəmi şəklində şam da qoymuşuq. Biz şamı yandırıb üç qədər sayandan sonra sənin əvəzinə şamı üfürəcəyik. Ürəyində arzu tutmaq yadından çıxmasın. Oldu? Nə dediyimi eşitdin? İndi arzu tut!

Arzu! Sevincimdən yerə-göyə sığmırdım. Vücudum qənddən-baldan şirin olan bir hisslə doldu. Həsir, kağız və

---

¹ Fəcr Ongünlüyü İran İslam İnqilabının qələbəsi ərəfəsində olan on gündür ki, imam Xomeyni (r) İrana qayıtdığı günlə başlayıb, inqilabın qələbə çaldığı günlə sona çatır: 1/02/-11/02

sərişdən¹ sarı rəngli çərpələnglər düzəldib, küçədə havaya uçurdardıq. Sanki çərpələngimin birdən çox yuxarı qalxdığını hiss etdim. Şəhid olmaqdan böyük arzum yox idi.

Telefonun dəstəyi əlimdə idi. Üç kəlməsini eşidən kimi, möhkəm üfələdim.

Bacılarımın şamı necə üfələyib, səs-küy salmaqlarını telefon xəttinin o biri tərəfindən eşidirdim. Anam sonuncu olaraq dəstəyi götürüb dedi: "Oğlum, ad günün mübarək olsun. İnşallah yüz iyirmi il yaşayasan!"

Yüz iyirmi il! Gör bir nə qədər vaxtdır? Bu uzunluqda həyatı təsəvvür edib qayğılandım. Özümü çətinliklə ələ alıb dedim: "Çox sağ ol, anacan! İnşallah yüz iyirmi il yaşayasan. Allah səni bacılarımın başının üstündən əskik etməsin."

Çox qərribə bir gecə idi! Anamın və bacılarımın sevinc dolu səslərini eşitməyimlə, hövsələsizliyim aradan qalxdı. Əhval-ruhiyyəmə düzəldi, qəlbim rıqqətə gəldi.

Bir neçə gün sonra evdən tez çıxıb, gözləri görməyən qoca babaya baş çəkməyə getdim. Allahın zavallı bəndəsi bu neçə gündə hamama gedə bilməmişdi. Babanı özümlə birgə evə gətirib, ona yuyunmaq üçün müvafiq şərait yaratdım. Əyninə təmiz libas geyindirdim, sonra birlikdə Hindli məscidinə getdik. Hacı Baqir bizdən tez namazını qılıb, dükanına qayıtdı. Namaz bitəndən sonra mən də qoca baba ilə birgə onun dükanına getdim. Hacı Baqir bizim üçün çay süzüb, mehribanlıqla dedi: "Tehranlı ağa, eşitmişəm cihad etmək üçün "Həşdi-Şəbi"-nin silahlı qüvvələrinə qoşulmusan, elə deyilmi? Bu deyilənlər həqiqətdir? Bəs hövzə necə olsun? Bu qədər zəhmət çəkəndən sonra, heç bir nəticə əldə etməyib dərsi yarı yolda buraxmaq istəyirsən?"

---

¹ Səriş; bitki köküdür. Onu üyüdüb, xəmirindən yapışqan maddə düzəldirlər.

Həmişə bir ata kimi qayğıma qalardı. Çay stəkanını nəlbəkinin içinə qoyub dedim: "Dərslərimi də oxuyacağam, hövzəni demək olar ki, bitirmək üzrəyəm. Yalnız..."

İstəyirdim elə danışım ki, daha məndən nigaran qalmasın. Amma "yalnız" kəlməsini dilimdən eşidən kimi, tez soruşdu: "Yalnız nə?"

İstəyimi necə dilə gətirəcəyimi bilmirdim. Nəhayət, tərəddüdlə cavab verdim: Zəhmət olmasa, imkan tapıb, iki nəfərdən mənim üçün halallıq alın. Bəlkə bir daha belə fürsət nəsb olmasa və...

Bəzi səbəblərə görə, seyid nəslindən olan iki ruhaniyə qarşı hörmətsizlik etmişdim. Ürəklərində mənə qarşı kin-küdurət, yaddaşlarında isə pis xatirələrin qalmasını istəməzdim. Hacı Baqirin rəngi ağardı, amma sözlərim bitənə qədər heç nə demədi. Bir-birimizlə sağollaşanda, hacıya əl verməyib, əvəzində onu bağrıma basdım. Mənim üçün çəkdiyi bütün zəhmətlərə görə təşəkkür etdim və haqqını halal etməsini istədim. Gözü yaşlı halda dedi: Oğlum, mən səndən yaxşılıqdan başqa heç nə görməmişəm. O mənəm ki, səndən halallıq almalyam. Qəhərləndiyindən, daha heç nə deyə bilmədi.

Sabahısı gün hövzəyə getdim. Tələbə dostlarım və ustadlarımla vidalaşdı, hamısından halallıq aldım. Təkcə bir nəfər qalmışdı. Evinin qapısına getdim. Məni gördüyünə sevinib, evə dəvət etdi. Təşəkkür edib dedim: "Həbib, bir neçə gündən sonra cəbhə xəttinə yola düşürəm. Gəldim ki, sizdən və həyat yoldaşınızdan halallıq alım. Məni qanadınızın altına aldığınız o günləri heç vaxt unutmayacağam..."

Həbib heyərlə gözlərini mənə dikmişdi. Sanki, sözlərimin mənasını dərk etmirdi. Söhbətim bitəndən sonra, gülüb dedi: "Nə danışırısan? Nə üçün halallıq alırısan? Allaha təvəkkül et. İnşaallah sağ salamat gedib qayıdırsan. Bu nə sözdür

deyirsən! Başımı aşağı saldım. Bir anlıq iraqlı dostlarımın şəhadət səhnəsi gözlərimin önündə canlandı. Mənimlə şəhadət arasında çox fasilə qalmamışdı. Kim nə bilir?! Hansı hadisənin baş verəcəyi məlum deyil. Bəlkə bu dəfə arzumun yerinə yetməsi üçün ləyaqətim çatacaqdı. Cavab verdim: "Ehtiyat igidin yaraşığıdır. Hər halda, sizə hər şeyə görə təşəkkür etmək istədim. Evimə qayıtdım. Qoca nənə bir müddət gözə dəymədikdən sonra, qayıdıb yenidən qapının ağzında oturmuşdu. Onu gördüyümə sevindim. Küçənin qaranlığında məni görəndə gülümsədiyini zənn etdim. Onunla bir qədər söhbət etdim. Həmişəki kimi yalnız başını tərپətməklə cavab verirdi. İçəri girdim. Dərindən nəfəs alıb həyatın künc-bucağına göz gəzdirib, otağa girdim. Evdə o qədər də çox əşya yox idi. Təmiz və yaxşı geyimləri və dörd bir yanı tikilmiş çəfiyələrimi səliqə ilə büküb, otağın bir küncündə üst-üstə yığdım. Kitab dolabına tərəf getdim. Əksər gecələri oxumaqla keçirdiyim kitabları bir-bir vərəqləyib, tənha keçirdiyim dövrəni xəyalımda canlandırıdım.

O gecə bir neçə saatdan artıq yatmadım. Səh azanından öncə yuxu gördüm. Gördüm ki, bacım Zeynəb, bir cənazənin başı üstündə oturub. Xalamın həyat yoldaşı da onun kənarında dayanmışdı. Bir gözü gülən, bir gözü ağlayan Zeynəb ondan soruşdu: "Bu kimin cənazəsidir?" Xalamın həyat yoldaşı başını aşağı salıb dedi: "Hadinin." Zeynəb tükürpədicə səslə qışqırdı. Sonra uca səslə gülüb cənazəni tərپətdi.

Qışqırığının səsi hələ də qulağımda cingildəyirdi. Yuxudan hövlnak ayıldım. Saata baxdım. Səh azanına qədər hələ vaxt var idi. Dəstəmaz alıb Vadiüs-Salam qəbristanlığına getdim. Dostumun anasından aldığı qəbrimin kənarında səh namazı qıldım. Dua aləminə qərq olub, vaxtın necə keçdiyini bilmədim.

Sanki qəlbim Samirrada qalmışdı. Fikrim-zikrim yalnız ora idi. Hiss edirdim ki, Samirraya qayıtsam, halım düzələr və fikrim açılar.

Gündüz qərargaha yollandım və Naci ilə söhbət etdim. Qərara aldım ki, həmin günün sabahı, onun iki dostu ilə birgə Miqdadiyyəyə gedib, ordan da özümü Samirraya çatdırım.

Qərargahdan çıxanda, ürəyimin rahatlıq tapdığını hiss etdim. Daha fikir çəkmirdim. Ziyarətə gedib, saatlarla imam Əlinin (ə) zərihinin kənarında əyləşib, o həzrətlə söhbət etdim. Ürəyim dolu idi, bütün sözlərimi mövlaya dedim. Məğrib və işa namazlarını hərəmdə qıldım. Sonra həmişəki kimi arxamı zərihə çevirmədən hərəmdən çıxdım. Qapının yanında axırıncı dəfə zərihə nəzər salıb getdim. Evə qayıdıb sabah üçün hazırlaşmalı idim. Yolda tələbə yoldaşlarımdan birini gördüm. O da mənim kimi, Nəcəfdə yaşayan iranlı idi. Dostlarımla çoxusu səpgilərimin üstünə daimi olaraq dərman vurduğumu bildiyindən, çox vaxt bu mövzuda zarafat edərdik. Yolun az bir hissəsini yanaşı addımlayıb, söhbət etdik. Zarafatla sözə başladı: "Yaxşı, bəs səpgilərindən nə xəbər? Deyəsən hələ sağalmayıb."

Neçə gün idi ki, üzümə dərman sürtməyə nə həvəsim vardı nə də istəyim. Heç güzgüyə də baxmamışdım. Dostumun sözü ilə səpgilərim və dərman vurmamağım yadıma düşdü. Başımı gülə-gülə tərpədiyim dedim: "Dava-dərman, krem, məlhəm və bu kimi vasitələrlə sağalmadı. Düşünürəm ki, bir partlayışla bütün səpgilərim birdən tökülər və həmişəlik onlardan canım qurtarar.

Tələbə dostum gülüb dedi: "Haqlısan, partlayış səpgilərini aradan aparacaq, amma sən də tikən ələ gəlməyəcək ki, baxıb görəsən sağalıb ya yox.

Cavab verdim ki, tikə-tikə olmaq mənim ən böyük arzumdur. Gülə-gülə əlini çiynimə vurub dedi: "Yaxşı, qoy sən deyən olsun. Amma sən də öz növbəndə söz ver ki, şəhid

olacaqsan. Onda biz də sənin üçün böyük bir mərasim təşkil edərik ki, ruhun şad olsun."

Gülə-gülə əlini yuxarı qaldırıb, sinəsinə vurdu və bir şeir oxudu:

Cənazəmi gətirərkən, dodaqaltı deyir: "Hüseyn"

Onunla sağollaşdım və evə çatana qədər şövqlə zümzümə etdim: Cənazəmi gətirərkən, dodaqaltı deyir: "Hüseyn"

Evi səliqəyə saldım və şəxsi əşyalarımı çantaya yığdım. 2015-ci ilin fevral ayının 8-i, gecə yarı saat bir radələri idi. Bir dəftər vərəqi götürüb, vəsiyyətnaməmi yazdım və dolabdakı kitablarımın arasına qoydum. Sübh namazını qılıandan sonra, cəbhə xəttinə, əməliyyata getmək üçün istixarə etdim. İstixarənin cavabının yaxşı olduğunu görüb, ixtiyarsız ağlamağa başladım.

Bircə canamazımı yığmağa ürək etməmişdim. Onu hər zaman açıq saxlayardım ki, istədiyim vaxt namaz qıla bilim.

Əynimə bir dəst təzə və təmiz libas geyinib, çəfiyəmi boynuma saldım. Başqa geyimlərimi yığmışdım ki, fürsət olan kimi ehtiyacı olanlara paylayım. Onları götürdüm ki, yolda bu kimi işlərlə məşğul olan məkana təhvil verim.

Qoca nənə axırıncı nəfər idi. Onunla sağollaşdım və dodaqaltı Allahın adını zikr edib, qərargaha yola düşdüm.

Qərarlaşdığımız kimi, Miqdadiyyəyə getdim. İmam Hadiyə (ə) olan hədsiz məhəbbətim bais olurdu ki, bir cüt ayaqla deyil, sanki bir cüt qanadla, böyük şövq hissilə Samirraya, dünyanın bütün yaxşılıqlarının toplandığı yerə tələsim.

Dağılmış bir tikilinin yanında oturdum ki, bir az istirahət edim. Mobil telefonumu cibimdən çıxardım. Şəbəkə signalı tuturdu. Ürəyim istədi ki, dostum Əhmədə zəng vurum. Səsimi eşidib sevindi. Əvvəlki vaxtlar kimi bir-birimizlə zarafatlaşdıq, danışdıq güldük. Vidalaşmaq zamanı qəlbimi

bir anlıq həsrət hissi bürüdü. Dedim: "İstəyirsənsə, səsimi yaz." Təəccüblə soruşdu: "Səsini yazım? Nə üçün?" Cavab verdim: "Sən hələ yaz, mən niyəsini deyərəm."

Razılaşıb dedi: "Yaxşı, mən yazıram. İstədiyini de. Olmaya, yenə mənə sataşırısan, hə?"

Cavab verdim: "Fərz elə ki, sataşırım. Elə buna görə dedim ki, səsini yazasan. Bəlkə bir daha söhbət edə bilmədik. Əhmədə de ki, onu çox sevirəm və onun üçün darıxmışam. Qardaşını halal etmək yadından çıxmasın. Mürtəza və o biri uşaqlara da de ki, haqlarını halal etsinlər. Ailəmə salam çatdır və de ki, boynumda heç vaxt ödəyə bilməyəcəyim haqları var. Anama de ki, məndən razı olsun və haqqını halal etsin.

Əhmədin heç nədən xəbəri yox idi. Bilmirdi ki, mən indi haradayam. Sözlərimdən narahat olmağa başlayırdı. Titrək səslə soruşdu: "Bu nə sözdür deyirsən? Necə yəni daha danışa bilməyəcəyik? Haqqını halal et, haqqını halal et... Məni ələ salırsan? De görüm, sən indi hardasan? Hadi... Hadi, səninləyəm..."

Əhmədin səsi qırıq-qırıq gəlirdi. 2015-ci il, fevral ayının 15-i idi. Bizimlə İŞİD terrorçuları arasında şiddətli döyüş gedirdi. Bir müddət müqavimət göstərsək də, hərbi sursatımız bitmək üzrə idi. İtkilərimizin sayını azaltmaq üçün geri çəkildik.

Günortaya yaxın bir neçə iraqılı dostum və ordu komandirləri ilə birgə, neçə gün davam edən ağır döyüslərdən sonra, Samirranın iyirmi kilometrliyindəki Mokəyşəfiyyə kəndinə çatdıq. Keçən gecə də bundan əvvəlki gecələr kimi yata bilməmişdim. Səhndən yuxudan durandan əhval-ruhiyyəmə həmişəkəndən fərqli idi. Bilmirəm bu, yorğunluqdan idi, yoxsa... Hər nə idisə, bunun üzündən Mokəyşəfiyyənin səmasını bir başqa tövrədə görürdüm. Sanki yerlə göy arasında olan fasilə azalmışdı. Bu səmaya

baxdıqca, içimdən müxtəlif hislər keçirdi; cazibə qüvvəsi kimi özünəməxsus məkanlara cəzb edən hislər. Qəlbim gah şadyanılıqla dolur, gah da illərdən bəri çəkdiyim həsrətin ağırlığında qəmə boyun əyirdi. İlk dəfə idi ki, halımı anlaya bilmirdim. Özümü dərk etməkdə aciz qalmışdım. İztirab, ya sıxıntıya bənzər bir hissə məni daxildən silkələdi. Kəndin içərisində irəliləyən halda, ikinci mərtəbəsi dağılmış bir evə çatdıq. Uşaqlardan bir neçəsi evə daxil oldular ki, oranın təhlükəsizliyini yoxlasınlar. İyirmi nəfərə yaxın olardıq və inamla evə daxil olduq. Alçaq divarları olan, sement bloklardan tikilmiş bu ev, ətraf torpaqlardan ayrılmışdı. Yaxınlıqda bir neçə qurumuş xurma ağacı gözə dəyirdi. Uşaqlardan hər biri istirahət üçün bir məkan seçdi.

Yorğun idim. Yuxusuzluqdan başım gicəllənirdi. Amma oturub, istirahət etməyi başqa vaxta saxladım. Fotokamera həmişə və hər yerdə yanımda idi. Ətrafda fırlanıb, bir neçə şəkil çəkdim. Binanın dağılmış ikinci mərtəbəsinə qalxdım ki, yuxarı rakursdan daha keyfiyyətli şəkillər çəkə bilim. Yuxarıdan bir buldozer gördüm ki, kənardan kəndə girib, birbaşa bizim yerləşdiyimiz evə tərəf gəlir. Buldozer dəmir listlərlə örtülüb, bir növ gülləkeçirməz hala gətirilmişdi. Nəzərimcə, şəkil çəkmək üçün çox yaxşı sujet tapmışdım. Bizim silahlı qüvvələrimiz yaxınlıqda, müdafiə mövqelərində yerləşdiyindən, bu buldozerin bizə mənsub olduğunu düşünərək, şəkil çəkməyi davam edirdim. Buldozer sürətini artırıb evin həyətinə girdi...

Kimsə məni çağırırdı: "Hadi, gəl!"

Başımı çevirdim ki, səsin sahibini görəim; həyatımda tanıdığım hər kəsin səsinə bənzər, amma onlardan heç birinə məxsus olmayan bir səs idi.

Səs əks səda verirdi. Onun qayıdan hər titrəyişi büllur kimi cingildəyib, zamanın qəlbindən əzizlərimin səsinə mənə çatdırırdı; anamın səsi - məni yuxudan ayılıb, məktəbə

göndərir. Uşaqlıq dostum İbrahimin səsi; yuxuma girib, mənimlə danışır. Seyid Əlinin həzin səsi; imam Hüseyn (ə) əza mərasimlərində mərsiyə oxuyur. Budur, bütün səslər aram-aram cılvələnərək, bir zümzüməyə dönür: "XOŞ GƏLMİSƏN, HADİ!"

Gözlərim qaralır. Səslərin itdiyi bir anda, qaranlıqların qəlbindən parıldayan qəliz, qızıllı rəngli şüa gözlərimi nura boyayır. Gözlərimi açıram.

Şəhidin vəsiyyətnaməsindən bir hissə

Mən, Məhəmməd Hadi Zülfüqari vəsiyyət edirəm ki, məni İranda dəfn etməyin. Cənazəmi Məşhəd şəhərinə aparıb, imam Rzanın (ə) hərəmində təvaf etdikdən sonra bu işi Nəcəf, Samirra, Kərbəla və Kazimeyndə də yerinə yetirin. Vadiüs-Salam bütün dünyadan fərqli bir məkandır. Məni reyhan ətri verən torpaqda dəfn edin.

Mövlam Əmirəlmömininə (ə) yaxın olmaqdan başqa heç bir istəyim yoxdur. İmkan daxilində, mənim üçün bütün müstəhəb əməlləri yerinə yetirin. Qəbrimin ətrafını və içini qaraya bürüyün. Qəbrimin içini qara parça ilə örtün. Əgər mümkün olsa, başımın əhləd daşına dəydiyi yerə həzrət Zəhra (s) adını yazın; başım əhləd daşına dəysə, ah kəlməsi əvəzinə ya Zəhra (s) deyim.

Qəbrimin başında mərsiyə oxuyub, sinə vurun. Dəfn olunarkən, başımın üstündə bayraq olsun. Məni bayrağın altında dəfn edin.

Başımın üstündə o qədər "ya Hüseyin" deyin ki, ağa öz şəfaətini mənə nəsib etsin. Yas məclisi keçirməyin, çünki, mən ən ülvi arzuma çatmışam. Mənim üçün deyil imam Hüseyin (ə) və həzrət Zəhra (s) üçün ağlayın. Məni üzü qıbləyə, düzgün şəkildə dəfn edin. Qəbrimin üstündə adımlı həkk etməyin. Əvəzinə yazın ki, bu, bir günahkarın qəbridir.

İraq xalqının bir hissəsi və İran xalqına vəsiyyətim budur: Artıq üç ilə yaxındır ki, ölkədən xaricdə yaşayıram. Qürbətdə ölkə daxilindən daha çox çətinlik olur. Ölkənizin qədrini bilin və Vəliyyə-Fəqihə arxa-dayaq olun.

Bacılarıdan istəyim budur ki, hicaba riayətdə, Həzrət Zəhranı (s) özlərinə örnək bilsinlər. Son vaxtların hicabı Həzrət Zəhra (s) ətrini vermir.

Dininizi qoruyun, əks halda, imam Zaman ağa zühür edəndə, onun qarşısında dayanıb, müxalifətçilik etmək ehtimalı çoxdur. İmam Zaman ağanı tək qoymayın. Mənim ömrüm keçdi və vaxtı əldən verdim. Özümə gələndə gördüm ki, çox günah etmişəm. Arxamdakı körpüləri uçurub, geriye yol saxlamamışam. İran və İraq övladları, mən bəzi həqiqətləri dərk etdim. Həyatımda çox günah edib, vaxtımı bihudə işlərə sərf etmişəm. Nəcəfə gəlməyimin dəlillərindən biri də kamilliyə çatmaq istəyim idi.

Nəcəf, möminlərin mövlasının mübarək vücudunun bərəkətindən süzəcə bənzər bir məkandır. Adamın günahlarını sürətlə ondan ayırır, ürəyini səfalı bir guşəyə çevirir.

Növbəti istəyim budur ki, İraq xalqı öz vətən və namusunun keşiyində dayanıb, məsumların hərəmlərini müdafiə etsin. Bu zalımları irəliləməyə qoymasın. İraq xalqı, ələlxüsus Nəcəfin dini hövzə tələbələri bu cihada qoşulsunlar. Əlbəttə burada ruhani mücahidlər var, amma sayları çox azdır.

Əminəm ki, Həzrət Zəhranın (s) adı ilə hazırlanan düzgün döyüş və əməliyyat planı düşmənin məhv olub aradan getməsinə kifayət edər.

Tələbələrə vəsiyyətim budur ki, sırf Allahın razılığı üçün dərs oxusunlar. Əks halda, bu işi tərک etmələri daha yaxşı olar. Çünki, belə dərs oxumaq şeytan əməlidir. Əbəs yerə aldıqları imam təqaüdü tutduqları haram işi ikiqat edir. Bu işin məsuliyyəti var.

Əgər bacarırlarsa, dərs oxusunlar. Amma dərs hər şey demək deyil, ibadət də var. Gərək vaxtlarının bir hissəsini də ibadətə sərf etsinlər; çünki, təqvalı tələbələrimizin sayı azdır. Əvvəl nəfsin paklığı, sonra dərs. Aman! Şeytan əməmlərdən bizaram! Dünya günah rənginə boyanıb. Daha sağ qala bilmərəm. İnşallah imam Hüseyin (ə), Həzrət Zəhra (s),

imam Rza (ə) çətin anlarda bu günahkar bəndənin başının
üstündə hazır olurlar.

2014-cü ilin fevral ayının 8-i